Üç Anadolu Efsanesi

Yaşar Kemal

ÜÇ ANADOLU EFSANESİ

YAŞAR KEMAL'İN
ÖTEKİ ESERLERİ

Bin Boğalar Efsanesi

Ağrıdağı Efsanesi

Bütün Hikâyeler

İnce Memed I

İnce Memed II

Ortadirek

Yer Demir Gök Bakır

Ölmez Otu

Bu Diyar Baştan Başa

Akçasazın Ağaları (Basılacak)

Kapak ve Resimler : FERRUH DOĞAN

Hey kardeşler, hey dostlar, yolda belde, tavlada tarlada, kırda ovada durup da bizi dinleyenler, okuyanlar, dünyanın kaç bucak olduğunu soranlar, bilenler, hey yedi iklim dört bucağı gezenler, size bir destanımız var. İnsanoğlu şu dünyada neyi arar, arasa arasa dostluğu, kardeşliği arar, sözü çok uzatmak neye yarar... Biz başlayalım Köroğlu'nun hikayelerini anlatmağa birer birer. Gidelim eski, uzak yıllara, Köroğlunun başından geçenleri söyleyelim. Söyleyelim de dinleyenlerimizin, okuyanlarımızın damakları tatlı, gönülleri hoş olsun, mert yakaları namert eline geçmesin. Bir de burada bizden önce gelmiş geçmiş, bir hoş sada olmuş, Köroğlu hikayeleri anlatan ustalarımıza canı gönülden bir selam uçuralım. Ruhları şadımanlık etsin.

Şöyle rivayet ederler ki:

O zamanlar İstanbul padişahlık, Bolu beylikti. Malum, İstanbul'da Osmanoğulları hüküm sürerdi.

Onları anlatmanın bir gerekliği yok; onları herkes bilir. Şimdi biz haberi Bolu Beyinden verelim.

O zamanın Bolu Beyi, Osmanlı Padişahları kadar ünlü, onlar kadar itibarlı bir Beydi. Gençti, yakışıklıydı. Tebası onu sever, onunla öğünürdü.

Bu uzun boylu, akıllı, yakışıklı, adaletli Bolu Beyi, Bolu'da dünyanın en güzel atlarını yetiştirirdi. Onun yetiştirdiği atların ünü Anadoluyu aşmış tâ Hindistan'dan Firengistan'a, İran'dan Turan'a ulaşmıştı. Bolu Beyi deyince, akla en güzel, rüzgar gibi, kuş gibi, yıldırım gibi atlar gelirdi.

Dertsiz baş olmaz. Bolu Beyinin de başında büyük bir derdi vardı. Hem de ne dert! Bir dert ki düşman başına. Onun derdi şuydu ki, ta ezelden beri oldum olası Osmanlı Padişahlarıyla araları iyi gitmiyordu.

Osmanlıyla arasının iyi olmaması, çok tehlikeli bir işti. Bir gün elinden Beyliğini, otlaklardan atlarını, gövdesinden de kellesini alabilirlerdi. Osmanlının kötü gözle baktığı bir Bey, netse neylese başını beladan kurtaramazdı.

Bolu Beyleri şimdiye kadar Osmanlının çok belasını savmışlardı. Savmışlardı ama ne pahasına.

Osmanlı sarayından kulağına öyle haberler geliyordu ki, Beyi ürpertiyordu. Padişah onun ününü, şanını çekemiyormuş. Üstüne sefere kalkacakmış. O da her gelen haberden sonra büyük armağanlarla Padişahın öfkesini indiriyordu.

Bu mutlu Beyin bu derdi de ortadan kalksa, artık dünyada ondan mutlu kimse olmayacaktı. İşte bu yüzdendir ki Bolu Beyi Osmanlının gözüne girmek onunla barışmak için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. O, şuna inanıyordu ki bir gün bu muradına da erecek, sonsuz mutluluğa kavuşacaktı.

Bolu Beyinin atlarından dolayı, ünü dünyayı tutmuştu, dedik. Adını Çin'den Maçine, İran'dan Turana duymayan yoktu, dedik. Ona bu ünü sağlayan güzel atları kim yetiştirirdi? Onun seyisbaşısı kimdi?

At yetiştiricinin adına Koca Yusuf derlerdi. O da Bolu Beyi kadar dünyaya ün salmıştı. Onun da hakkında dünyanın her köşe bucağında akla hayale gelmez hikayeler duyardınız. Yok, onu bir ana değil de bir kısrak doğurmuş. Yok, o, at dilini bilirmiş de gece sabahlara kadar atlarla konuşur, onların dertlerini dinler, yaralarına merhem olurmuş. Dünyadaki bütün atlardan, at soylarından ona atlar, damızlıklar, selamlar gelirmiş Koca Yusuf değil, seyisbaşı değil, atlar padişahı... Uzun sözün kısası, her yaratığın, arıların, kuşların, karıncaların padişahı vardır, Koca Yusuf da atların padişahı.

Şöyle uzaktan bir ata baksa, o atın yedi sülalesini sayardı. Ne düşündüğünü, ne ettiğini, kaç yaşında bulunduğunu, ne kadar kulunu olduğunu bilirdi.

Şimdi biz gelelim Koca Yusuf'un hikayesine. Bu Koca Yusuf kimdi, neyin nesiydi? Görenler bilenler, duyanlar şöyle rivayet ederler ki, o, belki on bin yıldır soylu, güzel atlar yetiştiren bir soydandır. Onun yeri yurdu çamlıklı, başından bulutları eksik olmayan bol pınarlı, yarpuz kokulu, savran kurmuş oturmuş sarı çiçekli bir dağın eteğindeydi. Burası bereketli, taş eksen biter, çayır çimen düz bir ovaydı. Her bahar açan menekşesi dize kadar çıkar, ova yaz sonuna kadar dalga dalga menekşe kokardı.

İşte bu güzelim ovada yüzlerce, binlerce soylu at otlardı. Bütün ova at kişnemelerinden çınlardı. Yüzlerce yelesi rüzgarda kısrak, arkalarında tayları, ovada başı boş, oradan oraya, özgür, mutlu koşar du-

rurlardı. Ovadaki binlerce at çobansız yularsız... Ve burası bir atlar cennetiydi.

Bura halkının da bir tek işi vardı, at yetiştirmek. Dünyayı cins cins, ışıl ışıl, boy boy, renk renk atlarla donatmaktı işleri. Bura halkı ekin ekmesini, hasat etmesini bilmezdi. Bilip de ne yapsınlar. Atlar yüzünden dünyanın her yerinden onlara oluk oluk altın geliyordu. Padişahlar, Beyler onlardan yılkı yılkı atlar alıyorlardı. Bu at yetiştiricisi halk öylesine mutluydu ki Allahtan hiçbir dilekleri olmuyordu.

Yılın birinde başlarına hiç beklenmedik, duymadıkları, görmedikleri bir hal geldi. Bu at yetiştiren toprakta kıtlık oldu. Ansızın, ot bitirmez bir kıtlık. Bulutlardan bir damla yağmur düşmedi. Toprak bölük bölük bölündü. Topraktan öylesine toz bulutları kalkıyordu ki, gözgözü görmüyordu. Tozdan soluk bile alamıyordu insan. Millet açlıktan koyunlar gibi toprakları yaladı.

İnsanlar, daha da çok atlar kırılmağa başladı. Şurada burada yüzlerce tay ölüsü uzanmış yatıyor, kısraklar yavrularının başında dönüp duruyordu. Derken kısraklar da kırılmağa başladılar. Bir damla ot, su bulamayan bazı atlar da dağa çıktılar, dağdaki pınarlar kesilmiş, ağaçlar kurumuştu. Atlar, dağdan daha ötelere kaçtılar. Geriye kalan dost atlar, köyün içinde, evlerin kapılarında bir zaman beklediler. İnsanlar onlara hiçbir şey veremediler. En sonunda onlar da yelelerini rüzgara verip, başlarını aldılar, sulu otlu diyarlara göçettiler. Ovada bir tek attan başka at kalmadı.

Atlardan sonra insanlar da dayanamayıp yorganı alan, çoluğunu çocuğunu arkasına takan ver elini İstanbul, ver elini Adana, Urfa, ver elini İzmir deyip gittiler. İnsanlardan da köyde bir tek Yusuf'un babası kaldı.

Yusuf'un babası her ölen atıyla bir kere ölmüş, her kaçan atıyla onun yüreğinin bir parçası gitmiş, o da bu acılara dayanamamış, yataklara düşmüştü.

Atlardan, kaçmayıp da kalan at, Yusuf'un babasının atıydı. Kır bir attı. Yelesi bulut gibi kabarmıştı. Ve Yusuf'un babası hasta düştüğünden beri evin kapısından ayrılmıyor, büyük kederli gözlerinde sonsuz bir acıyla kapıda kıpırdamadan duruyordu.

Baba bir gün oğlunu çağırdı:

«Oğlum Yusuf,» dedi, «şu ata bin de, buralardan uzaklaştır. O dost, o çok soylu bir attır. İnsanlar bir gün böyle atlara muhtaç olacaklar. Bari ölmesin. Yaşasın, döl versin ki, kıratın soyu kurumasın.»

Yusuf:

«Emrin başım üstüne baba. Götürürüm onu, çayırlık, sulak bir diyara bırakır gelirim,» dedi.

Yusuf ertesi gün ala şafakta ata atladı sürdü. Toprak öyle yarılmıştı ki hendek hendek açılmıştı. Kırat hendeklerin üstünden kuş gibi aştı. Toz bulutlarını yara yara kıtlık diyarından çıktı. Bir sulak, otlu, bereketli ovaya geldiler. Yusuf attan indi, eğerini, gemini aldı, iki gözlerinden öpüp onu salıverdi. Yaya olarak yola düşüp binbir zahmetle ayakları şişerek, yorgunluktan baygın düşerek, günler sonra eve geldi. Eve geldi ki ne görsün. Gördüğünden gözleri faltaşı gibi açıldı. Kırat kapıda olduğu gibi durup duruyor.

Yusuf:

«Baba, vallahi götürdüm,» dedi, «ona çok güzel, sulak, otlu bir ova buldum. İnan bana baba, kıratı götürdüm bıraktım. İnanmazsan ayaklarıma bak.»

Baba:

«İnanıyorum sana oğul,» diye karşılık verdi. «İnanıyorum ama, atı gene götür. Bu sefer başka yere. Bizim yurdumuza benzer bir dağ eteğindeki ovaya.

Götür oğlum. Belki bu sefer geriye dönmez. Yazıktır, ölmesin kırat.»

Yusuftur, daha soluk almadan ata atladı, sürdü. Az gittiler, uz gittiler, yollar beller aştılar, güzel topraklar, sulak, otlu ovalar gördüler, durmadılar. En sonunda Yusuf bir yer buldu ki kendi diyarlarının tıpkısı. Attan indi, gemini eğerini aldı, gözlerinden iki kere öptükten sonra ata seslendi:

«Kırat, kırat, canım kırat! Bilirim dostsun, kardaşsın, yoldaşsın, gönüldeşsin, bizden ayrılamazsın ama, orada kalırsan açlıktan öleceksin. Geriye dönme! Bir daha geriye dönüp de eve gelme! Babam seni gene geriye gönderir. Olan bana oluyor, günlerce aç susuz yol yürüyorum. Kıyma bana...»

Sağlıcakla kal, dedi ve yola düştü. Eve geldiği zaman ayağında ayakkabı kalmamış, erimiş, ayaklarının altı yüzülmüştü.

Eve geldi ki ne görsün, gene kırat kapıda durup durur! Öfkesinden kanı başına sıçradı ama, kırata hiç bir şey söyliyemedi.

Yusuf:

«Baba, baba! İnan bana bu sefer de götürdüm,» dedi, «Ayaklarıma bak».

Baba:

«İnandım oğul, inandım sana. Bu bir deniz aygırıdır. Ben onu beş yıl deniz kıyısı bekleyerek, denizden çıktığı bir anda yakalayıp getirdim. Bu soylu bir attır. Bizi ölse de bırakmaz. Yalnız, o yıllardır deniz görmemiştir. O, yıllardır denizine hasrettir. Belki denizini görünce geriye dönmez. Onu bu sefer de götür bir deniz kıyısına bırak...»

Hasta baba daha fazla konuşamadı, sustu. Başı da yastığa düştü. Bir süre gözleri kapalı öyle kaldı. Sonra iki dirseği üstüne dayanarak doğruldu:

«Yusufum,» diye inledi. «Beni kıratın yanına götür.»

Yusuf:

«Baba hastasın, kalkma. Atı senin yanına getireyim.»

Baba:

«Kaldır beni. Kaldır da ata götür beni,» diye diretti.

Baba eğilip atın kulağına bir şeyler söyledikten sonra onu gözlerinden öptü:

«Sağlıcakla git benim en yiğit, en sadık, en candan dostum, kırat. Sağlıcakla git ey benim kardaştan ilerim. Sağlıcakla git benim gönüldeşim.»

Yusuf baktı ki atın boynuna asılıp kalmış babasının ayakta duracak hali yok, onu aldı yatağına götürdü.

Baba yatakta azıcık dinlendikten sonra oğlunu sesledi:

«İki gözüm oğul, gönüldeşim kırata klaptan işleme, altın üzengili eğeri, gene altın işleme babamdan kalma gemi vur, göğsüne incili, mercanlı, maşallahlı gerdanlığı, hamayili tak, götür deniz kıyısına onu öylece bırak.»

Babasının dediği takım ta eskiden, büyük dedelerinden kalmıştı. Bu takım bir hazine ederdi. Yusuf ikircikliydi. Kırata bu eğeri vursam mı vurmasam mı, diye düşünüyordu ki, babası:

«Oğul, oğul,» dedi, «iki gözümün ışığı insan soyunun yakışığı oğul, bu takım evimize atlarla geldi, bırak da evimizden giden son atla birlikte gitsin.»

Yusuf'un içi gidiyordu ama babasına karşı koymadı. Eğeri ata vurdu, dizgini gerdanlığı taktı, at bir ışıltı içinde balkıdı. Ve bir şafak vakti Yusuf altındaki atı en yakın deniz kıyısına sürdü.

Ve gene günlerden sonra bir şafak vakti bir denizin kıyısına vardı. Vardı ki deniz kudurmuş, Dalgalar minare boyu. Doruklarında ak köpükler. Dünyayı bir gümbürtü almış, ortalık inliyor.

Deniz kıyısında attan indi. O iner inmez de deniz duruldu, kuzu gibi oldu.

Yusuf elindeki dizgini eğerin kaşına bağlayıp kıratı gözlerinden öptü. Sağrısına bir şaplak vurup:

«İşte seni vatanına getirdim, kırat. Yolun açık olsun. Sağlıcakla...» deyip onu bıraktı.

Attır, bir sıçradı iki şahlandı, birkaç sefer kıyının kumluğunda kuyruğu dikip gitti geldi, sonra da denize açıldı. Denizin üstünden tozlu yoldaymış gibi, ayağı suya dokunmuyormuş gibi, uçup gidiyormuş gibi koşuyordu.

Yusuf, kırat ta ötelerde, denizin uzağında ak bir nokta kalıncaya kadar arkasından baktı baktı, sonra onu gözden iyice kaybetti. Geriye döndü.

Eve gelince kıratı gene karşısında bulacaktı, ama bu sefer o kadar üzülmüyordu. Kırat bu sefer eğeri de birlikte getirecekti. Ve Yusuf karar vermişti. Kıratı bir daha götürmeyecekti.

Köyün üstbaşındaki tepeden evlerine baktı. Eğer at geri gelmişse, evin önünü bir altın ışıltısı alacaktı. Hiç bir şey göremeyince yüreği cızz etti. Demek kırat da, yurdunu görünce onları bırakmıştı! Şimdi baba oğul virane köyde yapayalnız kalmışlardı.

Yusuf:

«Baba, baba! Kırat gelmedi.»

Babası zayıf elleriyle yüzünü kapatmıştı. Kıratın geri gelmeyişi onu ta yüreğinden vurmuştu. Kıratı denizine göndermişti ama dönüp geleceğini de umut ediyordu. Demek onu kırat da bırakmıştı.

«Gelmedi oğul, iki gozumun ışığı, insanoğlunun yakışığı oğul, kırat gelmedi ha? Gitti ha?»

Baba belliydi ki atın burada kalmamasını, burada kıtlıktan ölmemesini istemiş, atın dönüp dönüp geriye gelmesi de ona güç vermiş, sonra da atın bir daha geri dönmemesine içerlemiş, boyuna ah çekiyordu.

«Aaaaah, kırat!»

Aradan günler geçti, baba yataktan kalkamadı. Yusuf hasta babasını sırtına alıp bu yangından, kıtlıktan başka diyarlara göçetmek istedi, baba buna razı gelmedi. Güzel günler gördüğü, suna gibi atlar yetiştirdiği yurdunda ölecekti.

Bir gün oğlunu sesledi:

«Benim ömrüm azalmıştır, oğul. Benim sana vasiyetim şudur ki baba mesleğini bırakma. Sana iyilik de kötülük de, ün de şan da, baba mesleğinden gelecektir. Ölüm de yaşamak da baba mesleğinden gelecektir. Bu topraklar bir daha ihya olamaz. Bu bizim topraklar çürüdü. Kendine git daha güzel bir diyar bul, orada daha güzel atlar yetiştir. Kula kul olma, kulun emrine girme. Girersen, bil ki başına büyük belalar gelecektir. Kendi başına buyruk ol. Dünyayı güzel atlarla donatmağa devam et.»

Yusuf:

«Emrin başüstüne baba. Başım üstüne. Kendi başıma buyruk olacağım, dünyayı güzel atlarla donatacağım» dedi, babasına söz verdi.

Böylece konuştular. Baba rahat, Yusuf rahattı. Bir şafak vakti baba öldü.

Ipssız, kimsiz kimsesiz köyde tek başına kalan Yusuf altın torbasını yerden çıkarıp sırtına vurdu ve yollara düştü. Ora senin, bura benim, güzel, bereketli at yetiştirmeğe uygun, kendi topraklarına benzer bir yer arıyordu. Günlerce aylarca aradı bulamadı,

buldu satmadılar, sattılar, o kadar para istediler ki parası yetmedi.

Uzun bir cebelleşmeden sonra bir gün kendini Bolu Beyinin diyarında buldu. Bu diyarı görünce sevinç içinde kaldı. Burası sulak, bağlık bahçelik bir yerdi. Ovasında yılkı yılkı atları vardı. Burası öyle bir yerdi ki kendi yurdundan daha güzeldi. Burada daha güzel atlar yetiştirebilirdi. O anda hiç bir şeyi düşünmeden, babasının vasiyetini aklına bile getirmeden doğru Bolu Beyine gitti. Zaten Bolu Beyini çok iyi tanırdı. Bolu Beyi, her yıl yurtlarına gelir, babasının yetiştirdiği en güzel tayları alır giderdi. Yıllar yılı, sanki bir evde büyümüşcesine kardeş gibi olmuşlardı.

Bolu Beyi onu görünce çok sevindi.

«Seni bekliyordum, Koca Yusuf. Başınıza gelenleri duydum. Başın sağolsun. Baban nasıl? Köyde mi kaldı?»

Koca Yusuf:

«Babam öldü.»

Bolu Beyi:

«Bir daha onun gibi bir at yetiştiricisi bu dünyaya gelemez. Bu dünyada bir daha onun yetiştirdiği gibi atlar yetişemez.»

Koca Yusuf:

«Son atı da gidince dayanamadı. O, oğulsuz yaşardı da atsız yaşamazdı. Hastaydı ya, kahrından öldü. Kırat diye diye öldü.»

«Sen yaşa, Koca Yusuf. Artık sen onu aratma. Baban ölürken sana el vermiştir. Sen de onun gibi güzel atlar yetiştireceksin. Dinle beni. Koca Yusuf, sen benim kardeşimden ilerisin. Baban beni çocuğu gibi severdi, bilirsin. Çok tuzunuzu ekmeğinizi yedim. Şu tavladaki atlarımın, şu ovadaki yılkılarımın

çoğu babanın yetiştirdikleridir. Ya da onların soyundandır. Şimdi dinle beni... Bu atları sana teslim ediyorum. Sen benim seyisbaşım değil, kardeşimsin. Bu beylikte dilediğini dilediğin gibi yapacaksın. İşine hiç karışmıyacağım. Emrinde yüz tane seyis var. İstersen daha da alacaksın. İstersen şu atların hepsini öldürür, istersen satarsın. Sana hiç kimse karışmayacak.»

Koca Yusuf büyük bir kıvanç içinde kaldı. Bolu Beyi bütün tavlalarını, binlerce atını ona teslim edivermişti. Onun şu dünyada at yetiştirmekten başka hiç bir isteği yoktu ki... Babasının vasiyeti hiç aklına gelmedi...

Koca Yusuf:

«Sağol, varol Bevim. Sana öyle atlar yetiştireceğim ki, bu atları dünya dünya oldu olalı görmemiş olacak.»

Oradan ayrılıp hemen işine koyuldu. Tavlanın birisinin yanına bir ev yaptırdı. Artık atlarla beraberdi. Onlarla yiyor, onlarla içiyor, onlarla uyuyor, onlarla uyanıyordu. Derdi günü atlardı. Onların hastalıklarına, yiyeceklerine, yavrularına bakıyor, soylarını düzeltiyordu.

Birkaç yıl içinde Bolu Beyinin tavlasındaki atlar değişti, güzelleşti. Yılkılardaki atlar da başkalaşmıştı. Yusufun babasının tavlasındaki atlardan daha güzel olmuştu her biri.

Bir gün Bolu Beyi Yusufu çağırdı:

«Kardeş Yusuf bu nasıl bir sırrı hikmettir ki birkaç yıl içinde tavlamdaki atların her biri değişti, rüzgar gibi oldu?... Senin evlenme zamanın gelmiştir. Artık evlen de çoluk çocuk sahibi ol!»

Bev duymuştu ki Koca Yusuf'un sevdiği kız vardı. İstediği kızı ona aldı. Beylere, padişahlara has bir dü-

ğün kurdu Koca Yusuf için. Düğün kırk gün, kırk gece sürdü.

Koca Yusuf bu padişahlara has düğünden sonra işine daha bir candan, daha bir yürekten sarıldı. Atlar o kadar güzel, öylesine bakımlıydılar ki, her bir at güneş altında ışık saçıyordu.

Evlendikten bir yıl sonra Koca Yusufun bir oğlu oldu, Adını Ruşen Ali koydular.

Aradan böylece yıllar geçti. Seyisbaşı Koca Yusuf, Beyinden, işinden hayatından kıvanç duyuyor, Bey de seyisbaşı Koca Yusuftan dolayı kıvançlı...

Neden kıvançlı olmasın, atlarının ünü varmış da bütün dünyayı tutmuş. Hindistandan, Arabistandan, Firengistandan ona at satın almağa geliyorlar. Yedi iklim dört bucağın padişahları, beyleri onun ayağına atlar almağa atlar görmeğe geliyorlar. İşte bütün bunların hepsi de Koca Yusufun yüzünden.

Sıcak bir bahar günüydü. Ağaçların dalları çiçekten bükülmüştü. Ovalar dağlar tepeden tırnağa çiçeğe kesmiş, toprak, deniz, ağaçlar, bütün dünya çiçek kokuyordu. Esen yeldeki koku insanı sarhoş edip başını döndürüyordu. Dağların, ovaların nennilendiği bir gündü velhasıl. Bolu Beyinin seyisbaşı Koca Yusuf bu güzel günde yılkı yılkı atlarını deniz kıyısındaki otlağa salıvermiş, kendi de bir tepeye yangelmiş atlarını seyrediyordu. Atlar bu bahar gününde otluyorlar, oynaşıyorlar, sevişiyorlardı. Atların mutluluğu, dünyanın mutluluğu Koca Yusufun mutluluğuydu. Daha birinci baharlarını yaşayan tor taylar delirmişler gibi düzovada oradan oraya koşuyorlardı. Yeni bir dünyaya açılmanın, dünyanın baharını ilk olarak almanın tadındaydılar. Deniz durgun, ortalık ılımanlık, usuldan esen yel koku yüklüydü. Olgun kısraklar, atlar ılık

güneşte aşkla şevkle geniş sağrılarını gerip geriniyorlardı.

Ne oldu, ne olmadı, birden ortalık karışıverdi. Direk direk toz yekindi ovadan, denizden. Deniz kudurdu, dorukları ak köpüklü dalgalar minare boyunu aştı, ortalık gümbürdedi. Yer, gök, deniz birbirine karıştı, her şey, ağaçlar, çiçekler, bulutlar, atlar, kumlar, otlar karman çorman oldu. Ve kudurmuş mavi, ulu denizin üstünü yıldırım gibi oradan oraya koşan, çatışan şimşeklenen kara bulutlar sardı. Deniz çalkandıkça bulutlar da çalkanıyorlardı. Bulutlar rüzgarlanıp şimşekleniyor, dönüyor deliriyor, köpürüyor, köpükler bulutlara savruluyor, dünya kuduruyordu. Ovadaki atlar neye uğradıklarını şaşırmışlar, yeleleri kuyrukları savrularak oradan oraya koşuyorlardı. Ağaçları kökünden söken rüzgar ince bacaklı bu yılın taylarını oradan oraya sürüklüyordu. Atlar, yele kuyruk karmakarışık, toz duman içinde dönüp duruyorlar, kümelenip birbirlerine sokuluyorlar, sonra geri dağılıyorlardı. Tozdan dumandan göz gözü görmüyor, denizle toprak, denizle gök, toprakla gök, ağaçlar bulutlar biribirlerine karışmış, neyin ne olduğu belli olmuyor. Dünya dünya oldu olalı böylesine kaynaşmamıştı.

Koca Yusuf yanındaki ağacın bedenine sarılmış, esen ulu rüzgardan kendisini korumak, onun önüne düşüp denize, dalgalara sürüklenmemek için elinden geleni yapıyor, bu delirmiş dünya karşısında şaşkın, dili damağı kurumuş, sonucun neye varacağını bekliyordu. Durup dururken şu dünyaya ne olmuştu? Onun bu kadar delirdiği, zıvanadan çıktığı şimdiye kadar ne görülmüş, ne de duyulmuştu.

Ağzına burnuna toz, acı tuz dolmuş Koca Yusuf gövdesine sarıldığı ağaca gittikçe var gücüyle sarılıyor, rüzgara kendisini kaptırmamak için sonsuz bir

Denizin üstünde beyaz bir at başı gözüktü.

güç harcıyordu. Bir korkusu vardı, ya rüzgar sarıldığı ağacı kökünden söker de götürürse?

Ne oldu, ne olmadı, birden gümbürtü kirp diye kesiliverdi. Esen rüzgar sanki hiç esmemişti. Denizin dalgaları çekildi. Sanki önce kuduran deniz o değildi. Dünya öylesine bir sessizliğe gömüldü ki ortalıkta çıt yok ve yaprak kıpırdamıyor. Deniz dümdüz. Değil dalga, köpük, üstünde en küçük bir kırışık bile yok.

Ovadaki atlarsa, bu inanılmaz sessizlik içinde durup kalmışlar, oldukları yerde dimdik, heykeller gibi.

Derken ta ötelerde, denizin üstünde beyaz bir at başı gözüktü. Pırıl pırıl, büyük gözleri ışık içinde bir atın başıydı bu. Gövdesi suyun içindeki at, denizi yara yara kıyıya doğru yıldırım gibi geliyordu. Sonra atın boynu çıktı suyun yüzüne. Az sonra da at bir silkindi, suyun yüzüne çıkıverdi. Suyun yüzünde uçarcasına kıyıya doğru gelmeğe başladı. Mavi denizin üstünden kayarak gelen kırat pırıltı içinde balkıyordu. Bu sessizlik içinde bile kıratın denize dokunan ayakları hiçbir ses çıkarmıyordu. Koca Yusuf bir türlü gözlerine inanamıyor, deminden beri olup bitenler hayal mi gerçek mi bir türlü kendine gelemiyor. Durun bakalım ne olacak?

Koca Yusuf kendi kendine söylendi:

«Deniz aygırı dedikleri bu olmasın? Babamın denize giden atı bile böyle güzel değil. Babamın atı bu olmasın? Keşki bütün atlar bu deniz aygırı gibi yaratılsaydı, şu dünyada hiç bir şey istemezdim. Böyle bir çift atım olsun, bir çift gözüm var, onu da alsınlar...»

Denizden toprağa ayak basan at gene şöyle bir silkindikten sonra dikildi, yanına yönüne bakındıktan sonra başını kuyruğunu dikti, ötedeki durmuş onu seyreden boz kısrağa doğru koştu. Bunu gören Koca Yu-

suf delicesine sevindi. Mucize gerçekleşiyordu. Artık deniz aygırından bir kulunu olacaktı. Ne, ne mutluluktu. İşte devlet kuşu insanın başına konarsa böyle konardı.

Deniz aygırının kendine doğru geldiğini gören boz kısrak kaçmağa başladı. Deniz aygırı bırakır mı, o da arkasına düştü. Kısrak bir kaçıyor, iki naz ediyordu. Koştu, nazlandı, bekledi. Kır aygıra umut verdi, aygır yakaladım derken o yeniden kaçtı. Fakat en sonuncu artık kaçacak hali, kaçacak sabrı kalmadı, geniş sağrısını gerip, aygırı bekledi. Deniz aygırı da dişlerini kısrağın boynuna geçirip, orada ona iki el aştı. Koca Yusuf gözlerine inanamadı. Sevincinden çıldırıyor, ne yapacağını bilemiyor, orada dört dönüp duruyordu. Bu mucizeyi karısına, oğluna, Beye, hiç kimseye açmayacak, deniz aygırının kulunu kendisinin olacaktı. Kim ne bilecekti bu kulunun ne olduğunu. Kim ne bilecekti bu atın deniz aygırının kulunu olduğunu.

Vakti saati gelince kır kısrak ona bir kulun verecekti ki deniz aygırının tıpkısı. Dünyalar eden bir tay. Koca Yusuf aygırın kısrağa aştığı saati dakikası dakikasına yazdı. Doğuruncaya kadar boz kısrağı gözünden bile esirgemeliydi. Şimdi boz kısrak dünya padişahlarının hazinesini taşıyordu. Ona gözü gibi bakacaktı.

Ertesi gün gene deniz kudurdu, dünya delirdi. Gene öylesine bir sessizlik oldu, deniz duruldu. Sonra da gene kır aygır denizden süzülüp çıktı. Bu sefer de doru kısrağın ardına düştü. Doru kısrak bir kaçtı iki durdu, en sonuncu durup aygırı bekledi. Aygır ona da aştı. Koca Yusuf artık bu kadar sevince dayanamazdı. Neredeyse sevincinden yüreği çat deyip ortasından çatlayacaktı. Şimdi iki etmişti. Dünya malı bir

yana, deniz aygırının bir tek kulunu bir yana. Koca Yusuf bunu da dakkası dakkasına deftere yazdı. Doru kısrağa da tabii ki gözü gibi bakacaktı.

Koca Yusuf sevincinden ölecekti. Bu inanılmaz sırrı hiç olmazsa bir kişiye söylemeliydi. Söylemeliydi ama kimseye güvenemiyordu ki. Söylerse, belki de deniz aygırının büyüsü bozulurdu. Koca Yusuf dişlerini kenetledi, ağzını bağladı, büyük sırrını kimseye söylemedi. Ölürse ölsün, bir can değil mi, deniz aygırının yoluna feda olsun.

Üçüncü gün gene aynı saatte, aynı haller oldu. Deniz aygırı bir ışıltı içinde yanarak denizden süzülüp geliyordu. Bu sefer de yağız kısrağın ardına düştü. Koca Yusuf bunu da defterine yazdı. Şimdi üç kısrağa canından da fazla değer vererek bakacaktı.

Koca Yusuf, içinde büyük sırrının ağırlığını, mutluluğunu, güzelliğini taşıyarak geldi, günlerce denizin kıyısını bekledi. İnsanoğlunun gözü doymaz, o istiyordu ki deniz aygırı her gün denizden çıksın, her gün bir kısrakla... Ne kadar kısrağı varsa her birinden bir deniz kulunu olsun. Heyhat ki, bir daha ne deniz kudurdu, ne de dünya delirdi. Ne de bir daha durulmuş denizden kır aygır süzüldü çıktı.

Koca Yusuf kendi kendine söyleniyor:

«Şunu bir daha, bir daha görsem,» diyordu. «Şu dârı dünyada neyim varsa, malım mülküm, atlarım, varım yoğum, neyim varsa şu kır aygırı bir daha görmek için verirdim. Hiç bir şey için değil, sırf bir an, bir daha görmek için.»

Ama kır aygır görünmüyordu. Bekledi bekledi, kır aygır bir daha gözükmedi. Koca Yusufun da umudu kesildi.

Varsın gözükmesin. Üç tane kulun bırakmıştı ki, üç kulunun anaları da Bolu Beyi yılkılarının en soylu

kısraklarıydı. Deniz aygırı binlerce kısrağın içinden bu üç en soylu kısrağı nasıl seçmişti? Şaşılır.

Koca Yusuf artık uyumuyordu bile. Deli gibi gece gündüz atların içinde, üç kısrağın yanındaydı. Yusuf şimdi öyle bir seyisti ki bir taya şöyle bir uzaktan baksa, onun on yıl sonra nasıl bir at olacağını bilirdi. Yeni doğmuş tayların yüzlercesini bir ağıla koyuyor, şu tay doru kısrağın, şu tay sekil kısrağın, şu tay da akıtmalı kısrağın deyip, bütün kısrakların taylarını bir bakışta seçip çıkarıyordu.

Seyisler artık elaman diyorlardı ondan. Geceleri tavla tavla geziyor, kırata şöyle, doru taya böyle, gök atın dizini, kula atın gözünü diye emirler veriyordu.

Vakti saati gelince, Koca Yusuf boz kısrağın başını beklemeğe başladı. Doğum biraz daha gecikse o ya delirecek, ya da sabırsızlıktan çat deyip çatlayacaktı.

O, boz kısrağın başında bekleyedursun, kısraktır bir kıvranıp kulunu Koca Yusuf'un önlüğüne bıraktı. Yusuf, tayın ayaklarını toprağa değdirmeden sarıp sarmalayıp getirdi. Tayın ayakları üç gün toprağa değmemeliydi. Koca Yusuf üç gün uyumadı, tayı kucağında tutup, tayın ayağını yere değdirmedi.

Ertesi gün doru kısrak doğurdu. Doru kısrak huysuzluk edip debelendi, onun tayı onu bekleyen seyisin önlüğüne düşmedi, bir kumsal yere düştü, ayakları kuma değdi. Yağız kısrak da doru kısrak gibi yapıp debelendi, huysuzlandı, o da kulunu bir taşlığa bıraktı. Tayın ayakları taşa değdi.

Bu taylar önlüğe düşmemiş, bu yüzden özürlü doğmuşlardı ama olsun. Koca Yusuf onların özürlerinin ne olduğunu biliyordu. Bu kadarcık kusur kadı kızında da bulunur.

Seyis Yusuf bu tayları da alıp evine getirdi. Öy-

lesine sarıldı ki taylara, öylesine bakıyordu ki onlara, bir gözünden bir gözüne güvenmez.

Taylar böyle binbir naz içinde büyümede olsunlar biz haberi Osmanlıdan verelim :

Demiştik ki Bolu Beyinin ta ezelden beri arası Osmanlıyla açıktı. Bolu Beyi arasının Osmanlıyla düzelmesi için can atıyordu. Böyle bir fırsatı çıkarana keseler dolusu altın verirdi. İşte bu yıllar, Bolu Beyinin atlarının ünü daha da büyümüş, Osmanlı Sarayında bile konuşulmağa başlamıştı. Şehzadeler, Sultanlar Bolu Beyinin atlarından söz ederlerken içlerini çekiyorlardı.

Bolu Beyinin atlarının sözü Padişahın kulağına da gitti. Padişah Bolu Beyiyle aralarının açık olmasını şöyle bir hatırladı ama aldırmadı. Seyisbaşını çağırdı:

«Gidesin Bolu Beyine, benden selam söyleyesin. Atları Sarayda konuşulur. Bana üç at yollasın,» dedi.

Padişahın seyisbaşı birkaç gün sonra Boluya geldi. Bu atlar ne biçim atlardı da bu kadar ün yapmışlardı? Padişah merak ediyordu. Seyisbaşı da Padişahı kadar merak ediyordu.

Seyisbaşı Bolu Beyinin huzuruna gelip:

«Padişahım üç at ister ki senden, şöyle havada uçan kuşu tutsun. Padişahımın selamı var.» Padişahın emrini söyledi.

Bolu Beyinin etekleri tutuştu. Ne yapacağını şaşırdı. Demek ona bu iyilik de atlar yüzünden gelecekti. Padişahla barışması, artık kıyamete kadar soyunun Beylikte kalması demekti. Bu fırsatı yaratacak ilk adama kese kese altın verecekti. Hemen birkaç kese altın getirip seyisbaşının kucağına koydu. Seyisbaşı ne olup bittiğinin farkında değildi. Bunlar kendilerinden at isteyene altın da mı verirlerdi... Her neyse altınları sevinçle aldı.

Bey az sonra dışarı çıktı ve Koca Yusufu çağırdı.

«Koca Yusuf, Koca Yusuf amanı bilin mi? Duydun mu olanları? Duydun mu olan güzel işleri? Osmanlı Padişahı bizden üç at istiyor ki gökte uçan kuşu tutsun. Kurtulduk, barıştık Osmanlıyla! Üstümüze hiç batmayacak bir gün doğdu. Sana güveniyorum. En güzel atları seç ki Osmanlı hayran kalsın. Atları görünce lal-ü ebkem kalsın. Osmanlı içinde adımızı küçük düşürme. Göreyim seni!»

Koca Yusuf:

«Bana üç gün izin ver, Beyim. Üç gün izin ver ki, Osmanlı Padişahının ve senin şanına layık üç at seçeyim.»

«Sana güveniyorum Koca Yusuf.»

Koca Yusuf ovalara gitti, yılkı yılkı atların içinde aradı, tavlalara gitti, tavla tavla atların içinde aradı. Birbirinden seçilmez binlerce at vardı. Her birisi ceylan gibi uçan şahini gökte kapan atlar. Koşarken kanat açıp uçan atlar.

Bey bu atlar yüzünden yıllar yılı düşman olduğu Padişahla barışacaktı. Öyle güzel atlar seçmeliydi ki Padişah görünce onları parmağı ağzında kalmalıydı. Öyle güzel atlar seçmeliydi ki Padişaha, Padişah bu güzel atları gönderen Beyi için hiç bir kötülük düşünmemeliydi. Kötülük düşünmek ne demek, Beyi andıkça Padişah ona sevgi, ona minnettarlık, ona hayranlık duymalıydı.

İşte böyle üç at. Üç at! Seyisbaşı Koca Yusufu bir düşüncedir almıştı. Aklına birşeyler geliyordu ama onu bir türlü düşünmek istemiyor, hemen kalkıp atların içine gidiyor, bir türlü de at beğenemiyordu.

Bir türlü üç atı binlerce atın içinden seçemeyen Koca Yusuf cehennem azabı içindeydi. Öyle üç at seç-

meliydi ki Padişaha... Aklı bir türlü varıp da düşünemiyor, dili bir türlü varıp da söyleyemiyordu.

Uykusuz dirliksiz üç gün de böyle geçti. Koca Yusuf onca atın içinden üç at seçememişti. Ele güne karşı rezil olacaktı. Üçüncü gün artık bütün mümkünü çareleri kesilmişti. Hemen evine koştu, üç tayı tavlasından çekti, peşine takıp Beyin konağına gitti. Evet, bir koca Padişaha bunlardan daha layık üç at olamazdı. Canını alsalar da bu üç tayı almasalardı, ama o Beyini canı gibi seviyordu. Beyinin hatırı için olmasa bu tayları ne pahasına olursa olsun hiç kimseye vermezdi. Ne Padişaha ne Kırala... Gene de tayları çekip konağa götürürken içi kan ağlıyor, yüreği kopuyordu.

Yalnız onu teselli eden küçük bir umut vardı: belki deniz aygırı denizden gene çıkar da gene kısraklara aşardı. Karar vermişti, artık yıllar yılı deniz kıyısını bekleyecekti.

Tayları çekip götürürken bile bir pişmanlık duyuyor, tayları götürmekten vazgeçiyor, geri evine dönecekken kulağında Beyinin sesi çınlıyordu:

«Osmanlı içinde adımızı küçük düşürme. Göreyim seni...»

Adlarını Osmanlı içinde küçük düşürmese düşürmese bu taylar düşürmezdi.

Koca Yusuf arkasında üç tayla gözlerini kapayıp Beyin huzuruna geldi.

İşte Padişaha layık atlar olsa olsa bunlardır.

«İşte adımızı Osmanlı içinde bu taylar küçültmeyecektir.»

Bolu Beyi taylara şöyle bir baktı, gözlerine inanamadı.

Deniz aygırının kulunları iki yaşına gelmişti ama hiç birisi ayakta duracak halde değildi. Tayların hiç

mi hiç görkemleri yoktu. Gözleri çapaklıydı. Burunlarından durmadan sular akıyordu. Tüyleri keçe gibi derilerine yapışmış, kemikleri iskelet kalmış, dur da yanlarında kemiklerini birer birer say. Kulakları düşmüş, yelesiz, dizleri yara içinde, bacakları da titriyordu. Bunlar tay değil birer ölümcül tazı. Birer uyuz sıçan.

Bolu Beyi hışımla Koca Yusufa sordu:

«Bunlar mı Padişaha layık atlar? Bunlar mı bizi Osmanlı içinde küçük düşürmeyecek?»

Koca Yusuf, Beyin karşısına dikildi.

«Beli Beyim. Bunlar Padişaha layık atlar.»

Bolu Beyi:

«Tavlamda bunlardan iyi hiç mi at yoktu?»

Koca Yusuf:

«Beli Beyim, bunlardan güzel hiç at yoktu.»

Bolu Beyi:

«Sen benimlen alay edersin.»

Bolu Beyi öfkesinden çıldırmıştı. Yanındakiler de, Koca Yusufu çekemeyenler de fırsatı ganimet bildiler. Herifin koltuğuna birer kaya yuvarladılar.

«Bu adam yaban elden gelmedir. Kan davası, Beylik davası güdüyor.»

«Seni Osmanlı içinde rezil malamat edecek.»

«Bu taylar koca bir padişaha gider mi? Yere yatsalar, her birinin kuyruğundan üç kişi tuta ki kaldıra...»

«Bunlar at değil, üç tane ölü tazı! Üfürsen yıkılacaklar.»

Bolu Beyi bağırdı. Sesinden bütün Bolu çarşısı çınladı. Dükkancılar korkularından kepenklerini indirmeğe başladılar. Malum, Beylerin sağı solu olmaz. Bir bakarsın verir abad ederler, bir bakarsın vurur berbad ederler.

«Kellesini vurun şu seyisin. Kellesini vurun şunun! Mademki bize düşmanlık eder, mademki ekmek yediği sofraya bıçak sokan odur, kellesini vurun, koltuğunun altına koyun ki ağzının tadını bellesin...»

Huzurda Seyis Yusufu sevenler onun değerini bilenler, onun kötü bir iş bir ihanetlik yapmayacağına inananlar da vardı. Araya girdiler. Aman Beyim yaman Beyim... Kul kusursuz olmaz. Yusuftur, bir kusur işledi. Canını bağışla, dediler.

Beydir, onların ısrarlarına dayanamadı, Yusufun canını bağışladı. Fakat öfkesi o kadar büyüktü ki cellatlara emir verdi.

«Canını bağışladım. Gözlerine mil çekin. Gözlerine mil çekin ki, binlerce güzel at dururken iki üç ölü tazıyı Beyine bir daha seçip de getirmesin.»

Cellatlar Yusufun gözlerine mil çektiler. Yusuf gözlerine mil çekilirken of bile demedi. Çünkü iyiliğinin, dostluğunun kurbanı olmuştu. Bu zalim Beylerin anlayışı, insanlığı, dostluğu olsa olsa bu kadar olurdu.

«Yürü bire Bolu Beyi, senden bir gün bu gözlerin, bu dostluğun öcünü alırsam alırım. Alamazsam da sen var kıyamete kadar öğün git.»

Koca Yusufun dünya gözüne karanlık doldu. Dünyasının karanlığında, büyük, dinmeyen öfkesinin içinde dört dönüyor, kuduruyordu. Şu Bolu Beyinden, şu kadir kıymet bilmez zalimden, şu en değerli adamını bir pula, küçük bir kızgınlığa satan sütsüzden, şu gözlerinin ışığını çalan lanetlemeden öcünü nasıl alacaktı? Doluya koyuyor almıyor, boşa koyuyor dolmuyordu. Kimsiz kimsesiz, üstelik de iki gözden yoksun, elsiz ayaksız, dilsiz belsiz bir fıkaraydı. Karşısındaki de koskocaman Bolu Beyi. Ne gelirdi elinden? Gözleriyse gitti gider. Bolu Beyi belki de onu çoktan unutmuştu. Ona varsalar da deselerdi ki «senin kanına

susamış, öfkeden kudurup delirmiş Koca Yusuf adında bir düşmanın var,» deseler, Bolu Beyi onu öldürmeğe bile kalkışmaz, güler geçerdi. Koca Yusufun başına gelen çok zordu. Beterin beteriydi. Böyle bir belayı Allah kimseciklerin başına vermesin. Bir dert ki çekilmez, bir dert ki düşman başına. Gözlerine uyku girmiyor. Dünyasının karanlık oluşu neyse ne ya, hayatı zehir olmuştu. Gece gündüz zehir yiyor, zehir içiyordu. Ona gözlerinin körlüğü, karısının ölümü, fıkaralığı, perişanlığı vız gelirdi. İlle de onu öldüren çaresizliğiydi. Elinin kolunun bağlı oluşu. Bolu Beyinden öcünü almak için hiç bir imkana sahip olamayışıydı.

Oğlu Ruşen Ali yetişip gelişmişti. Yaşı varıp on sekize dayanmıştı. Alımlı, geniş omuzlu, uzun boylu, ceylan gibi bir delikanlıydı ama boynu büküktü. Gözüne mil çekilmiş, Bey sarayından koğulmuş bir körün oğluydu. Üstelik de üstü başı paramparça, kıçı başı görünen, dilenci kılıklı birisiydi. Bolu Beyi babasının gözüne mil çektirirken olanca mallarını, mülklerini de ellerinden almıştı. Baba oğul çırılçıplak dört duvar bir evde kalakalmışlardı.

Oğlu Ruşen her gün babasının elinden tutar, yede yede eve götürür, evden getirir, onun yıkılmış, ezilmiş, kırılmış gönülcüğünü elinden geldiğince hoş ederdi. Bir gün burada, iki gün şurada çalışır, kazandığı ile ancak iki ekmek alır, babasını kuru ekmekle beslerdi.

Bolu büyük şehir. Yol kesen, seyrek basan, ardiye malı, kazanda kaynamaz, ipten kazıktan kurtulmuşun tümü sokaklarda.

Meteliğe kurşun atıp sinektan yağ çıkarıyorlar. Ruşen her gün iki ekmeğini alıp eve dönerken önünü onlardan biri keser, ekmeğin birisini elinden haraç olarak alır. Çocuk toydur, çekingen korkaktır, sesini

çıkaramaz. Sesini çıkaramaz ama haraç verdiğinden dolayı da utancından yerin dibine geçer.

Babası oğlunun korkaklığını, çekingenliğini bilir. İki ekmekten birisinin ne olduğunu da iyice bilir. Elinden geldiğince de, oğlunun başına gelenleri bildiğini ona sezdirmemeğe çalışır. Şu oğlu, yürekli yiğit birisi olmuş olsaydı belki bir gün baba oğul öçlerini Bolu Beyinden alabilirlerdi. Oğlunun korkaklığı da başına gelen işlerin tuzu biberi. Şu dünyaya bir karayazılı Koca Yusuf gelmiş ki, olmaya gitsin.

Koca Yusuf gece gündüz ahında vahında. İnlemesinde. Oğlunun yanında derdini hiç belli etmez. Oğlu azıcık aralandı mıydı, birden patlar çağlayanlar gibi boşanır. Başlar söylenmeğe.

«Bu koyu karanlık, bu taş gibi, bu su gibi, bu kurşun gibi ağır karanlık ölenedek üstümden kalkmayacak. Ben hiç bir zaman, hiçbir zaman öcümü Bolu Beyinden alamıyacağım. Hesaplaşmamız kıyamete kalacak. Koca Yusufun böyle oğlu olur mu? Böyle ödlek, böyle tavşan gibi, böyle elindeki ekmeği iki serseriye kaptıran oğul... Vurunca Allah tam kökümüzden kuruttu. Tutunacak en küçük bir dal, sarılacak en küçük bir ışık bile bırakmadı.»

Koca Yusufun kendi kendine böylesi konuşmalarını arada bir Ruşen Ali'de yakalıyor, çocukcağız kahroluyordu. Ah biraz daha yürekli, biraz daha yiğit olsaydı şu Bolu Beyine gösterirdi. Neredeee o yürek onda!

Gene günlerden bir gün Ruşen babasının ekmeğini almağa çarşıya giderken bir sokakta küçücük bir zağar köpek gördü. Zağar dişine bir işkembe takmış, mahallenin bütün köpekleri de arkasına düşmüş. İstiyorlar ki işkembeyi zağarın elinden alalar. Zağar küçücük, el kadar, arkasındaki köpeklerin her biri at gi-

bi kocaman. Üstelik de bir değil beş değil, bir sürü. Ruşen Ali durdu, hayranlıkla, şaşkınlıkla bu bir sürü devle, bu küçücük karıncanın döğüşüne baktı.

Küçük köpek vardı, arkasını bir taşa dayadı. İşkembeyi de bacakları arasına aldı. Önüne gelene hırladı, ardına geleni tepti. Kendi üstüne gelen kocaman köpeklere öylesine yumulup dalıyordu ki, köpek neye uğradığını bilemiyor kan revan içinde arkasına bile bakmadan başını alıp yitiyordu. Bir yarım saat içinde küçücük zağarın başında hiç bir köpek kalmadı. Kiminin kulağı, kiminin kuyruğu kopmuş, kiminin gözü çıkmış, birer birer çekilip gittiler. Zağara yaklaşmak mı, bir daha Allah göstermesin. Zağar bunca döğüşte işkembesini elinden kaptırmak değil, ne yapıp yapmış kısmetinin ucunu bile göstermemişti öteki itlere.

Ruşen Ali kıssadan hisse aldı. «Ulan şu bir parmak it kadar bile olamadık,» dedi. Gayrı canına tak demiş, tepeden tırnağa yürek kesilmişti. Hemen eve geri döndü. Eline iyi bir kırılmaz aldı. Bu kırılmazın ucuna tam bir okka çivi çaktırdı.

Elinde kırılmazı, kabara kabara çarşıya ekmek almağa gitti. Bu sefer tam dört tane ekmek aldı. Bir elinde ekmekler, bir elinde kırılmazı, bakalım ne olacaktı? Elinden ekmekleri alanlar kırılmazı görünce ne diyeceklerdi?

Ne diyecekler, gene hemen karşısına çıktılar ekmekleri istediler. Hem de bu sefer dört ekmeği vardı. Serseriler başı:

«Üçünü bırak da git,» dedi. «Sümüklü oğlan.»

Ruşen Alidir, elindeki ekmekleri bir duvarın üstüne yerleştirdi, geriye döndü, ona sümüklü oğlan diyenin üstüne zorladı, onu bir sopada yere yıktı. Ötekileri de kattı önüne, serseriler öylesine kaçıyorlardı ki, yellerine sapan taşı ulaşamaz.

Serseriler önde, Ruşen Ali arkada koşarak bütün şehri dolandılar. Ruşen Ali onlara nasıl ulaşsın. Herifler can havliyle bir koşuyorlar ki, değme yavuz at yetişemez.

Serseriler iyi bir ders almışlar, korkularından ödleri boklarına karışmıştı. Geri geldi, ekmekleri duvarın üstünde öyle duruyor, artık kim dokunabilir ki ekmeklerine... İşte bu sebepten derler ki Köroğlu yiğitliği bir küçümencik itten öğreniktir. Ve de öyledir.

Babası baktı ki oğlu dört tane ekmek getirmiş. Sebebini hiç sormadı. Nasıl olsa kurnaz seyis bunun sebebini anlayacaktı. Az sonra da anladı. Nereden anladı dersiniz? Yordamlıyarak evden dışarı çıkıyordu. Kapının yanında eline bir şey değdi. Eline aldı ki bir kırılmaz sopa. Sopanın ucunu yokladı, amanallah, sopanın ucu çiviyle sıvalı. Eve gelen dört ekmekten, ucu sıvalı sopadan işi anladı. Seyisbaşı sevincinden deliye döndü. Sevincinden ne yapacağını bilmiyordu. Gözü açılsa bu kadar sevinmezdi. Bolu Beyi bütün varını yoğunu, üstüne de Beyliğini verse bu kadar sevinmezdi. Babası dirilse, köyü gene o eski, ceylan gibi atlar yetiştiren köy olsa bu kadar sevinmezdi.

«Göl yatağından su eksik olmaz. Eskiden de kurt eniği kurt olur... Koca Yusufun oğlu da Koca Yusuf gibi olacaktır eninde sonunda.»

Şimdi artık tutunacak bir dalı, sarılacak balkıyan bir ışığı vardı. Umutsuzluk cehennem olup gitmiş, yerini kıvanca, sevince bırakmıştı.

Oğlunun eskiden korkaklığını nasıl yüzüne vurmadıysa, şimdi de yürekliliğini ona söylememeli, vurdum duymaz görünmeli, oğlundaki bu değişikliğin sebebini araştırmalıydı.

Şimdi sevincinden boyuna türküler söylüyordu. Türküsünü söylüyor, gülüyordu.

Araştırması uzun sürmedi. Oğlunun başına geleni hemen öğrendi. O zağar eline geçse kuyruğunu gümüşletirdi. İnsan anadan yiğit doğmaz, Insanı hem yürekli, hem de korkak yapan görgüsü ve aklıdır.

Artık her gün eve tamı tamına ucu bile kopmadan iki ekmek geliyor. Bunlar bu minval üzre konup göçmede, yiyip içmede olsunlar taylar beyin tavlasında boy atıp gelişmeğe başladılar, Seyis Yusufu da bir meraktır aldı. Acaba taylara ne olmuştu, nasıllardı? Birkaç kere oğlunu gizliden tavlaya gönderdi, çocuk tayları bir türlü bulup göremedi. Koca Yusuf oğlunun bu beceriksizliğine kızdı ama yüzlemedi.

Bir gece oğlunu sesledi:

«Elimi tut Ruşen... Ayağını öyle bas ki toprağa hiç ses çıkarmasın. Pamuk üstünde yürür gibi yürü. Beni Beyin büyük tavlasına götür.»

Ruşen Ali korktu:

«Baba, ne diyorsun? Beyin tavlasına girilir mi ki? Oraya kuş kanadıyla yılan gövdesiyle giremiyor. Giren insanoğlu da oradan sağ çıkmıyor.»

«Sen dediğimi yap. Tut elimi... Haydi düş önüme.»

Ruşen çarnaçar babasının önüne düştü. Karanlıkta çıt çıkarmıyorlardı. Ortalıkta da gecenin cikiltisinden başka ses yoktu. Büyük tavlaya geldiler.

Ruşen Ali:

«Beyin tavlasında ne yapacaksın?»

«Geldik mi tavlaya?»

«Geldik. Burada ne yapacaksın baba?»

Konuşmalar fısıltı gibiydi.

«Benim taylara bakacağım. Daha fazla dayanamam... Acaba nasıl oldu benim taylar. Benim taylara baktılar mı dersin?»

Ruşen Ali:

«Bu karanlıkta, bu binlerce at içinde nasıl bulacağız tayları?»

Koca Yusuf kızdı, oğluna karşılık vermedi ve büyük tavlanın kapısına yürüdü. Tavlanın kapısı sağlam kilitliydi ama Koca Yusuf onu kolayca açmasını bilirdi.

Oğlu ne bilecekti at yetiştirmek ne demektir. Ruşen Ali daha çiçeği burnunda bir gencecik uşak. Atlar arasında büyüdü ama atlara bakmadı. Gerçekten bu çocuk şimdiye kadar niçin atlarla hiç uğraşmamıştı? Atları sevmiyor muydu acaba? Yok yok, bunun mümkünü yok. Koca Yusufun oğlu nasıl olur da atları sevmezdi. Böyle bir şey olamazdı.

Ruşen Aliyi bir merak sarmıştı ki, öldürücü, iflah etmez. Babası bunca atın arasında bu karanlıkta, bu kör gözleriyle tayları nasıl bulacaktı? Tayları nereye, tavlanın ne yanına bağladıklarını bile bilmiyordu.

İyi atçılar, hele Koca Yusuf gibisiler ellerinde büyüyen atlarını kokularından bilirler. Ya da onları derin, doğru bir duygu alır atlarına götürür. Hele Koca Yusuf kır tayın kokusunu üç günlük yoldan bile duyardı. Kır tay gelirken ortalık bir deniz kokusu, taze bir yosun kokusuyla dolardı. Sonra da daha yaklaşınca da kırattan ince, keskin bir dağ çiçeği kokusu gelirdi. Ruşen bütün bunları ne bilsin?

Tavlada, baba önde Ruşen arkada, atların arasından yordamlayarak ilerliyorlardı. Tavlayı sıcak bir ova, ağır bir at kokusu doldurmuştu. Atların sırtından buğulanan, acı bir ter kokusu geliyordu burunlarına. Uçsuz bucaksız tavlada oradan oraya dolaşıp duruyorlardı. Neredeyse sabah olacak, bekçiler babayla oğlu tavlada yakalayıp Beye götürecekler, Bey de bu sefer mümkünü yok onları bağışlamayacak, öldürecekti.

Koca Yusuf neden sonra oğlunu sesledi:

«Gel oğul gel! Şu ilerde bizim taylar.»

Az sonra tayların yanındaydılar. Koca Yusuf, elini uzatıp tayları teker teker yokladı:

«Eyvah. Eyvah ki ne eyvah. Eyvah ki bin kere eyvah! Bu imansızlar taylara hiç bakmamışlar. Ne yem, ne ot vermişler, ne de tımar etmişler. Su bile içirmemişler, ölüme terketmişler. Amma taylar o kadar sağlam ki dayanmışlar. Haydi oğul gidelim. Bu iki dinlilerin bu taylara yaptıklarına daha fazla dayanamam.»

Artık Koca Yusuf her gece şehirden el etek çekilince soluğu tavlada, tayların yanında alıyordu. Ama bu böyle olmayacaktı. Bir gün kır tayı okşarken birden tıp diye aklına düştü. Yarın sabahtan, erken Ruşen Aliyi Beyine gönderecek, kır tayı isteyecekti. Bey de hemen ona tayı verecekti. Kır tayın kıymetini bilse, onu bu hale getirir miydi?

Ruşen Ali sabah erkenden Beyin kapısındaydı. Bey onu kabul eti:

«Ne istiyorsun, Köroğlu.»

Ruşen Ali afalladı. Ona bir kişi körünoğlu demişti ilk olarak. Artık bundan sonra ona herkes Körünoğlu diyecek, adı sanı unutulup gidecekti. Geldi Köroğlu, gitti Köroğlu.

Afallamış Ruşen karşılık veremeden Bey tekrar konuştu.

«Söyle Körünoğlu! Bir dileğin mi var? Sabah sabah huzuruma gelmişsin.»

Ruşen nar gibi kızardı. Biraz öfkeden biraz sıkılganlıktan kekeledi:

«Babama yiyecek taşıyacağım da...»

Bey:

«Eeee? Sonra?»

«Sakalık yapıp su taşıyacağım da...»

«Eeee?... Sonra? Uzatma! Çabuk söyle.»

«Babam dedi ki, o kötü kır tay var ya, sana versin Bey, dedi.»

Bey hemen el çırpıp adamlarını çağırdı.

«Şu Körünoğlu ne istiyorsa verin, tay mı istiyormuş ne? Verin de gitsin.»

Tayın zaten gözünün yaşı, burnunun sümüğüne karışıyor. Tavlaya gittiler, bir köşede pinekleyen uyuz kır tayı hemen verdiler ona.

Beyin seyisi:

«Kardaş, istersen şu iki tayı da al götür. Al götür de şunların sümüğünden uyuzundan kurtulalım. Yiyorlar yiyorlar bir türlü adam olmuyorlar.»

Ruşen Ali:

«İstemem», dedi. «Kır tay bize yeter.»

Onun da bu sümüklü tayları gözü kesmemişti. Alıp da ne yapacaktı? Zaten bu bir deri bir kemik kır tay da başlarına bela olacaktı. Kendi karınlarını doyuramıyorlar, bir de bu ölümcül tayı nasıl doyuracaklar?

Ama babası istemişti bir kere. İster istemez götürecekti. Tayı yelesinden tutup sürüklemeğe başladı. Tay eve varıncaya kadar yolda üç kere yıkıldı. Ruşen Ali onu güç bela kaldırdı.

«Baba getirdim.»

«Sahi mi, sahi mi? Bu dediğin gerçek mi? Demek kır tayı verdi ha? Verdi ha, o dinsiz. İnanamıyorum, inanamıyorum. Nasıl verdi? Ne dedi?»

Ruşen Ali:

«Dediler ki, bıktık dediler, bu ölümcül taylardan... Başımıza bela oldular, dediler. İstersen, dediler, öteki ikisini de al götür, dediler. Al götür de öldür bir derede, dediler.»

Baba:

«Neden almadın, be sersem oğul. Bre akılsız

oğul... Hemen git al getir. Hemen şimdi... Yok, yok. Dur, gitme. Hile kaparlar tekrar dönüp isteyişinden de kır tayı da elimizden alırlar. Çek kır tayı içeriye, çabuk çek. Kimsecikler görmesin. İnanamıyorum, inanamıyorum. İyi ki gözlerim gitti. Gözlerim gittiyse de kır tay benim oldu. Kır tay bir çift göze değil, bin çift göze bedel! Çek içeri tayı. Hiç kimseye bir şey söyleme...» dedi.

Ruşen Ali bir ölümcül, sümüklü taya baktı, bir babasına baktı. «İyi ki şu benim babamın gözü görmüyor,» diye geçirdi içinden. «Gözü görmüyor da, şu aslan kır tayın hallerine bakamıyor. Yoksa bu adam aklını mı kaçırdı? Yoksa, aklı olan alır da şu uyuzu Osmanlı Padişahına layık at diye beyine götürür mü?»

Babasını, yüreği parçalanarak süzdü, süzdü, sonra anlı şanlı kır tayı içeriye çekti. Yok, yok babasının mutlaka aklından bir zoru vardı.

Koca Yusuf oğlunu dizinin dibine oturttu. Ona söylemeğe başladı:

«Aklından geçenleri sezerim oğul. Bu benim babam aklını mı kaçırdı dersin? Bir ölümsek tay için gözlerini verdi, şimdi de neredeyse canını verecek, diyorsun. Oğlum, sen onu bunu bırak da beni dinle. Şu babanın elbette bir bildiği vardır. Bak, aklım başımda, sözüm sohbetim yerinde. Şimdi beni iyice dinle, bizim öcümüzü Bolu Beyinden alırsa bu kır tay alır. Alamazsa, öcümüz kıyamete kalır. Yalnız ben ne dersem onu yapacak hiç sözümden çıkmayacaksın. İşte o zamandır ki beni anlayacaksın, deli miymişim, akıllı mı...»

Seyis Yusuf eskiden, iyi günlerden kalma tavlanın her bir yanını bir iyice keçeyle kapattı.

Oğlunu sesledi:

«Ruşenim, iyi bak, hiç bir yerden en küçük bir

gün ışığı bile sızmayacak. İçeriye iğne ucu kadar bir gün ışığının sızması işimizi tüm baltalar, dediğimiz olmaz.»

Ruşen tavlayı en küçük girintisine çıkıntısına kadar yokladı. En küçük bir güneş ışığı görmedi. İçerisi zifiri karanlıktı.

«Her yön bir zifiri karanlık, baba. İğne ucu kadar bile, hiç bir yerden bir ışık gözükmüyor. Öyle karanlık ki, gözgözü görmüyor.»

Başladılar tayı beslemeğe. Yemini, otunu, suyunu ölçüyle veriyorlar, tam zamanında tımar eyliyorlardı. Koca Yusuf bin bir çiçekten merhemler kaynatıyor, bu kokulu, güzel, ince, şifalı çiçek yağlarıyla kır tayını oğuyordu. Ayaklarını, sırtını, başını, boynunu, tüm bedenini oğuyor oğuyor, dağların tekmil çiçeklerinin kokusunu, gücünü kır tayın bedeni içiyordu.

Bir de Seyis Yusuf her sabah horozlar ötmeden iner, kır tayın gözlerini öptükten sonra, eli ile sırtını şöyle bir sıvazlardı. Sonra oğluna dönerdi:

«Oğlum, bak, şuradan, tavlanın sol köşesinden kır tayın üstüne bir ışık gölgesi düşüyor... Kapat orasını.»

Koca Yusuf, gözsüz Yusuf ışıkların sızdığı delikleri nasıl bilirdi. Kır tayın sırtını sıvazlarken ışığın sızdığı yönü bilirdi. Eskiler derlermiş ki tavlada beslenen atın ışık gören yanı ham, güçsüz, yumuşak kalır, derlermiş. Belki Koca Yusuf bundan bilirdi.

Koca Yusuf kır tayın sırtını yoklaya yoklaya, bir gün geldi ki tavlada bir ışık gölgesinin sızıltısı bile kalmadı, Ruşen düşünür, mübarek adamın gözleri kör, nasıl anlar, akıl almaz.

Kır tay boy attıkça, geliştikçe, bu mucizeye Ruşen Ali şaşıyor, bundan dolayı da babası gözünde git-

tikçe muammalaşıyor, sihirbazlaşıyordu. Şu sümüklü tayın haline bakın! Az önceleri neydi, şimdi ne!

Kırk gün bitmiş, ikinci kırk gün başlamıştı ki Koca Yusuf kır tayı, sabahtan akşama kadar bir iyice yokladı. Kır tayın üstünde, onun parmaklarının üç kere dokunmadığı hiç bir yer kalmamıştı. Akşamüstü oğlunu sesledi:

«Oğul, oğul, iki gözüm oğul, gel gör ki kır tay, kır at olmuştur. Ama nasıl bir kır at olmuştur? Soyuna, babasına, ustasına layık bir kır at mı, yoksa bir katır mı çıkmıştır bunca emek verdiğim kır taydan? Hele şunun bir maşkına bakalım. Kır tay bize gül mü verdi, yoksa ot bitirmez karaçalı mı? Şimdi var git, şu ark altındaki Beyin on iki öküzlük kötenle sürülmüş insan boyu deşilmiş tarlasına, boydan boya iki gün su bırak. Tarla bir çamur olacak ki, içine girdin mi gırtlağına kadar çamura gömüleceksin.»

Ruşen Ali:

«Başüstüne baba. Emrin başüstüne.»

Ruşen Ali gitti, üç gün sonra geri geldi.

«Tarlaya suyu bıraktım baba. Tufan gibi bir su bıraktım. Yer gök çamura kesti.»

«Çek öyleyse kır atı.»

Baba oğul kırata binip bir şafak vakti, tarlanın başına vardılar. Tarla saatlerce uzayan, uçsuz bucaksız bir ovaydı. Bir çamur ovası.

Baba oğlunu gözlerinden öptü. Eğildi çamura elini soktu.

«Bu çamur olmuş tarlanın uzunluğu ne kadar çeker sence?...»

«Bence bir günlük yol çeker.»

«Hepsini böylece suladın mı?»

«Hepsini.»

«Şimdi öyleyse bin kır ata, oğul. Bin de tarlanın ortasından bir uçtan bir uca sür... Doludizgin sür.»

Ruşen Ali babasının bu sözlerine karşı koyacak oldu.

«Baba, sen görmüyorsun, yer gök çamur. Bir de bataklık ki, kır at da ben de çamura batar kalırız. Bir gömülürsek çamura, bir daha bizi oradan kimsecikler kurtaramaz.»

Koca Yusuf:

«Bin kır ata da sür, diyorum sana. Kalırsanız kalırsınız orada, gelirseniz, gözümün öcü, fakir fıkaranın öcü alındı demektir Beyden. Bin ata sür.»

Ruşen Alidir ne yapsın emir büyük yerden, babasından... Karşı gelinmez ki... Ama bir türlü de bu çamur deryasına atı sürmeyi gözü kesmiyordu. Yüzü sapsarı olmuş, elleri titriyordu. Babasının gözü olsa da oğlunun bu korkusunu, perişan halini görse ona yüreği acırdı.

«Bindin mi oğul ata?...»

«Biniyorum, biniyorum.»

Öylesine eli ayağı çözülmüştü ki Ruşenin, bir türlü ata binemiyordu. En sonunda canını dişine taktı ata atladı, gözlerini yumup atı mahmuzladı. Biraz sonra gözünü açıp baktı ki ne görsün, çamur denizinin ortasında, altındaki at da rüzgar gibi. Ne battıkları var, ne bir şey... Ruşen Ali gözlerine inanamadı. Bu at görünmez bir kanat mı takmıştı? Bir anda tarlanın öteki ucunu buldu. Sonra atın başını geri döndürüp babasının yanına geldi.

«Üç kere git gel oğul, üç kere...»

«Başım üstüne baba.»

Atı gene doldurdu. Altındaki at uçuyordu.

Üç seferini bitirdikten sonra geldi babasının yanında durdu:

«Üç sefer tamam oldu baba.»

«İn attan öyleyse. Al eğerini atın üstünden.»

Çırılçıplak atı yoklamağa başladı. Tepeden tırnağa dokunmadık yerini bırakmamasına.

«Tırnağına azıcık çamur bulaşmış. Kır at iyi, iyi ama daha olmamış, evladım.»

Kırk gün daha beslediler aynı minval üzre. Ruşen gene aynı suyu vurdu, çamur çıktı, bir adam boyu.

«Bin kır ata, sür bakalım oğul, bu sefer kır at bize ne gösterecek?»

Oğlan ata eğer kapatıp bismillah çekip geldi üstüne. Bu sefer kır at olmuş bir alıcı şahin. Gökten uçan kuşu alıyor. Bir aşağı bir yukarı... Çamur dizde, su boğazda, maşallah, kır at tozlu yolda sekip gider gibi gidiyor. Geldi. Seyis, kır atı gene tepeden tırnağa yokladı. Tırnağında bir damla kadar bir çamur bulaşığı buldu bu sefer de...

«Evladım, ne yapalım, gene olmadı.»

Kırk gün daha beslediler.

Gene tarlada üç aşağı beş yukarı... Seyis yokladı ki bu sefer kır atın ayakları sanırsın yağ küleğine batmış, pırıl pırıl ediyor. Çamur zerresinin adı yok.

«Tamam evladım!»

Hemen yol tedarikine başladılar. Onlar yol tedarikinde olsunlar, biz verelim haberi Bolu Beyinden.

Bu arada Bolu Beyinin tavlasındaki taylar da gelişip birer küheylan olmuşlardı. Tayları kimseciklerin aradıkları sordukları yoktu. Birden tavlada seyislerin karşısına iki küheylan çıkınca önce seyisler şaşırdılar.

«Ula, bu atlar nereden geldiler? Hangi delikten girdiler bu tavlaya?»

«Allah Allah... Şaştım kaldım. Daha önce var mıydı tavlada bunlar?»

«Ula gözün çıksın senin. Daha önceden tavlada böyle küheylanlar olur da insan görmez olur mu? Baksana şu atlara, her biri bir alıcı şahine benziyor. Sen bu tavlada değil, şu koca dünyada böyle bir at gördün mü?»

«Alımlarından yanlarına yaklaşılmıyor, bire maşallah!... İnsan bakmağa doyamıyor. Yağızı mı güzel dorusu mu güzel? Hey maşallah, ikisi birbirinden güzel.»

Bunlar böyle konuşmakta olsunlar, hemen haber Bolu Beyine gitti. Dediler ki:

«Beyim, Beyim, duyulmadık, görülmedik bir şey oldu. Bugün tavlada iki at gördük. Nereden çıktıkları belli değil, yerden fışkırdı desek değil, gökten düştü desek değil... İki güzel at ki, biri yağız, birisi de doru, bakılır gibi değil, gözler kamaştırır. Hay maşallah!...»

Bolu Beyi telaşlandı, hemen tavlaya koştu atların yanına geldi ki ne görsün, gözlerine inanamadı, şaşkınlık içinde kaldı. Atlara hayran kalmış, onlardan gözünü ayıramamıştı. Bir de düşünüp duruyordu. İçine de bir kurt düşmüştü.

Neden sonra kendine gelince konuştu.

«Tavlada ne kadar seyis varsa buraya toplansınlar.»

Az sonra bütün seyisler toplandılar.

«Bu atların nereden geldiğini, neyin nesi olduklarını bana söyliyecek birisi çıkarsa içinizden, dilesin benden dilediğini.»

Seyislerin içinden yirmi yaşlarında gösteren, çökük avurtlu, ince dudaklı, uzun kirpikli, kocaman gözlü, zayıf, dal gibi bir delikanlı ayrıldı. Beyin karşısına geldi. Delikanlının kafası da keldi.

«Ben biliyorum Beyim. Bu atlar Koca Yusufun Osmanlı Padişahına armağan olarak seçtiği taylardır.

Bunlara ben baktım, kim kimsenin haberi olmadan tavlada bunları ben besledim.»

«Dile benden ne dilersen.»

«Canıyın sağlığını dilerim, Beyim.»

Bey ellerini dizlerine vurdu.

«Çok kötülük ettik Koca Yusufa, acaba ne yapsak da gönlünü alsak. Bunların bir tanesi de Koca Yusufta, öyle mi?»

«Beli Bey, kır tayı Koca Yusuf aldı.»

Bey kendi kendine döğünüp duruyordu. Ne etmiş eylemişti de Koca Yusuf gibi bir adama inanmamıştı! Onu hiyanet bir adam yerine koyup öfkesine kapılmıştı!

Bir seviniyor, bir yeriniyordu. İçinden, «Osmanlıya bunlardan layık at dünyada bulunmaz. Bu ikisini Osmanlıya gönderirim, kır tayı da kendime alıkoyarım,» diyordu.

«Seyis Yusufun gözlerini boşuna oydurduk. Boşuna oydurduk. Yazık. Yazık ama giden göz bir daha gelir mi?»

Seyisin ışık dünyası karanlık olduktan sonra Bey pişman olmuş ne çıkar!

Bey en güvenilir adamını Koca Yusuf'a gönderdi.

«Bey selam saldı. Ben hata ettim, öfkeme kapılıp onun dostluğunu hiyanetlik sandım. Şimdi onun kardeşten de ileri bir dost olduğunu anladım. Onu gene tavlama seyis başı yaptım. Beni bağışlasın. Gelsin yeter ki, gelsin de bütün tavlamdaki atlar onun olsun. Malım mülküm onun olsun. Dilesin benden ne dilerse... Dileği yerine getirilecektir, dedi Bey. Her dileği yerine getirilecektir. Bir karşılık ver. Söyle Beye ne deyim?»

Koca Yusuf hiç bir söze varmıyordu. Donmuş kalmıştı sanki.

«Söyle Koca Yusuf, Bey senden bir çift kelam bekler.»

Koca Yusufta gene ses yok.

«Beye hiç bir sözün yok mu?»

Taşta ses var Koca Yusufta ses yok.

Beyin adamı Koca Yusufu konuşturamayacağını anlayınca koşarak Beye gitti, işi olduğu gibi anlattı. Bey hemen meseleyi çaktı.

«Amanın yetişin uşaklar. Çabuk olun... Koca Yusufun hali kötü. Buradan kaçacak. Çabuk olun kır atı ondan alın, gelin... Önce atı isteyin, sonra kaça satarsa atı, ne isterse verin alın.»

Bu arada Koca Yusuf da başına geleceği hemen sezmiş, oğluna:

«Aman oğul, çabuk eğerle kır atı, çabuk çabuk, eğerle! Bey atlıları neredeyse doluşur kapıya, bizi yakalamak, kır atı almak için hemen gelirler.»

Ruşen atı eğerleyip ata binmiş, babasını da terkisine almıştı ki Beyin atlıları göründüler.

«Kır atı Bey istiyor. Ver kır atı.»

«Yiğitse Beyiniz kendi gelip alsın elimden!»

«Bey dedi ki, kır at için ne dilerse dilesin benden. Kaç altın isterse, avuç avuç vereyim.»

«Bir çift göz isterim kır at için! Bir çift göz... Söyleyin Beyinize bir çift göz verirse kır at kendisinin olur, yoksa ölenedek kır atı göremez. Şimdi size bir sözüm var. Azıcık durun da dinleyin. Bunu da Beyinize olduğu gibi söyleyin.»

Seyis Yusuf, oğluna seslendi:

«Oğul, oğul, iki gözümün ışığı, dünyanın yakışığı oğul, ver şu sazımı bana. Beye söyliyecek bir iki sözüm var.»

Seyis Yusuf tel ehli idi. Aldı sazı sinesine, geldi sözün binasına, bakalım ne diyecek Bolu Beyi atlısına:

Dinleyin ağalar dinleyin beyler
Sorarım bunları bir gün olur ki
Adam olup koç Kırata binince
Kırarım belleri bir gün olur ki
Ararım Beyleri bir gün olur ki...

Al yanağım kızıl kana bulandı.
Akan kandan coşkun sular bulandı
Düşman ne söyledi Beyim inandı
Ararım bunları bir gün olur ki
Ararım Beyleri bir gün olur ki

Ben yükümü dağ başına çözersem
Sıra sıra koç yiğidi dizersem
Yiğitler destinde bâde düzersem
Ararım bunları bir gün olur ki
Ararım Beyleri bir gün olur ki

Ben Yusuf Bey idim kendi başıma
Düşürürüm koç yiğidi peşime
Ruşen Alim çıkar dağlar başına
Ararım sizleri bir gün olur ki
Sorarım bunları bir gün olur ki

Bolu Beyinin adamları baktılar ki kır at gidiyor, hemen geldi Beye haber verdiler. Dediler ki hal keyfiyet böyle böyle. Ve de türküyü o anda olduğu **gibi** Beye söylediler. Bey türküyü bir dinledi, bir daha dinledi.

Ta yüreğinin kökünden bir eyvah çekti:

«Eyvah ki eyvah! Eyvah ki akılsız başım. Eyvah ki öfkeli başım. Eyvah ki eyvah...»

Bolu Beyi başına geleceği biliyordu da onun için

böyle hayıflanmıştı. Başına geleceği nereden biliyordu? Çünkü o Koca Yusufu tanıyordu. Onun ne yaman, ne yiğit, ne sözünün eri bir kişi olduğunu öğrenmişti. Az buz zaman değil, belki on beş yirmi yıl bir arada yaşamışlardı. Onun Koca Yusufta tanıyamadığı bir yön kalmış, o da onun başına işte böyle büyük işler açmıştı. Bolu Beyi Koca Yusufun nasıl bir huyunu bilememişti? Koca Yusuf dostuna, işine hiyanetlik yapar mı, yapmaz mı? İşte şimdi onu da öğrenmişti. Koca Yusuf dostuna ve de işine hiyanetlik yapmaz.

Koca Yusuf gibi bir adam böyle zehir zemberek bir türküyü boşuna göndermezdi. Koca Yusuf gibi adamlar boş yere zort atmazlar. Dağlardan, gelecek günlerden, öç almadan söz ediyor. İyilikle yola gelmezse Koca Yusufu kötülükle yola getirmeli. Mademki yeniden seyisbaşılığı kabul etmedi, mademki gözümü isterim dedi, onu kötülükle yola getirmeden başka çare yok.

Bolu Beyi en güvendiği adamlarını başına topladı, dedi ki:

«Elimizi çabuk tutalım, yiğitlerim. Kör aldı kıratı gidiyor. Onun bir bildiği var ki bana böylesine meydan okuyor. Bir bildiği olmasa da aslında Kör Yusuf yiğit, bir orduya bedel bir adamdır. Onda o göz, bende de kırat acısı varken biz bir daha dost olamayız. Çabuk olup arkalarından yetişin. Kıratı ellerinden alın ve de baba oğul ikisinin birden icabına bakın. Kör ile oğlunu kaçırırsak ilerde başımıza büyük gaileler açacaktır. Belki bizim atlar yetişemez kırata. Doru tayla, yağız tayı da alın. Belki onlar yetişirler.»

Bolu Beyi bir el çırptı, adamları geldiler.

«Buyur Beyimiz.»

«Bana Reyhan Arabı çağırın.»

Az sonra Reyhan Arap geldi, Bir dudağı yerde, bir

dudağı gökte derler ya, işte öyle iri bir adamdı bu Arap. Bolu Beyinin de birinci cengaveriydi. Boyu ulu bir çınara benzerdi. Eileri yaba gibi, gözleri fincandı. Hani üç adam bağdaş kursa da omuzlarının başına otursa, amma da yerimiz bolmuş derler ya, öyleydi bu Reyhan Arap.

Altında da bir atı vardı ki Reyhan Arabın, gökte uçan kuşu tutar. Reyhan Arap bu atı peri padişahından çalıp getirmişti. Reyhan Arabın altındaki at, peri padişahının kırk günlük yolu bir dakikaya indiren atıydı.

Uzun sözün kısası şudur ki, insanın bir ordusu olacağına, bir Reyhan Arabı olsun yeter de artar bile. Anasından doğdu doğalı Reyhan Arabın sırtını kul olan yere getirememişti. Atına da alıcı kurt, şahin, yeryüzündeki hiçbir yaratık ulaşamamıştı. Reyhan Arabın atı esen ulu yelleri bile geçerdi.

İşte böyle bir Reyhan Araptı bu Arap. Çocuklar, kadınlar, çok yürekli olmayan kişiler Reyhan Arabın yüzüne bakamazlardı. Öylesine keskin, şimşek gibi, öfkeli gözleri vardı ki, Reyhan Arabın yüzüne bakanın ödünü koparır.

Reyhan Arap Bolu Beyini canından ileri tutar, onun öl dediği yerde ölür, kal dediği yerde kalırdı. Reyhan Arap da Bolu Beyinin övüncüydü. Bolu Beyinin şu dünyada iki övüncü vardı. Birisi dünyada eşi menendi bulunmaz atları, öteki de onun Reyhan Arabı.

«Reyhan, iyi dinle beni. Bu sözüm yabana atılacak bir söz değildir. Kör Yusufun bana gönderdiği türküyü duydun mu?»

«Duydum, Beyim.»

«Kör Yusuf o türküde ne demek ister Reyhan? Hiç fikredip, lafın derinine indin mi?»

«İndim, Beyim.»

«Kör Yusuf demek ister ki, yeryüzündeki Beyler bir yana, ben bir yanayım. Kör Yusuf der ki, yeryüzündeki bütün Beylere harp ilan ettim. Başında da Bolu Beyi. Ne dersin Reyhan?»

«Seyis Yusuf o türküde öyle söylüyor, Beyim.»

«Koca Reyhan, Kör Yusuf boş yere laf sallamaz, öyle mi?»

«Seyis Yusuf çok yiğit bir adamdır. Üstelik de akıllıdır. Üstelik de iyiler iyisidir. Bir evliya kadar temizdir.»

«O şimdi dağa çıkacak başımıza bela kesilecek. Hırlıyı hırsızı toplayacak, caniyi, katili, eşkiyayı, yol keseni toplayacak, başımıza bela kesilecek.»

«Ve de kesilir, Beyim.»

«Öyleyse Reyhan oğlum, atına binecek, ölü ya da diri, oğluyla Kör Yusufu bana getireceksin. Benim atlılar yola çıktılar ya, onlardan umudum yok. Haydi, uğurola...»

«Sağol Beyim, hemen, az sonra getirip kelleleriṇi önüne atarım. Ama Yusuf iyi, bulunmaz bir adam...»

Atlılar, Bolu şehrinden çıkıp Koca Yusufla oğlunun çoktan arkasına düşmüşlerdi. Reyhan Arap da atına atladı, tek başına Koca Yusufla oğlunun arkasına düştü. Ama içinde bir dert vardı. Onun için bir duruyor, düşünüyor, sonra atını doludizgin sürüyordu. Beyi ondan zor bir iş istemişti. Koca Yusufu Reyhan Arap çok severdi. Üstelik de o iki gözden yoksundu. İki gözden yoksun bir kişiye yiğit olan el kaldırır mıydı? İki gözden yoksun bir kişiydi, yiğit olan yiğit tutar da onu düşmanı olan Beye götürür müydü? Sonra el alem ne derdi? Koca Reyhan Arap iki gözden yoksun, üstelik te canciğer arkadaşını öldürür mü? Ya da tutar Beye getirir mi? Bütün dünya da böyle bir

Reyhan Arabı lanetlemez mi? Ona mendebur oğlu mendebur demez mi? Yüzüne de tükürmez mi?

Ama öte yandan da Bey emretmişti. Beyin emri yerine getirilmez mi? Beyi ona gücenmez mi? Beye hay hay Beyim, Seyis Yusufu gözümden iste, hemen alır gelirim dememiş miydi? Koca Yusuf kaçar kurtulur da, dağlarda şahlığını ilan ederse, Beyi ona ne derdi? Bir de işin başka yönü vardı. El alem demez mi ki Koca Reyhan Arap, yeri göğü titreten Reyhan Arap gitti de iki gözden yoksun bir körle, on yedi yaşında bir oğlanın hakkından gelemedi. Koca Reyhan Arapta iş kalmamış, Reyhan Arap foslaşmış demezler miydi? Velhasıl, Koca Arap doluya koyuyor almıyor, boşa koyuyor dolmuyordu.

Biz haberi verelim Koca Yusuftan. Baba, oğul atın üstüne yumulmuşlar, uçarcasına gidiyorlardı. Sevinç içindeydiler. Kaçıp kurtulmanın, bir de kıratı ele geçirmenin sevincinde. Onlar böyle gidedursunlar, Ruşen Ali başını çevirip arkasına bakar ki, kara bulut gibi bir sürü atlı arkalarına düşmüş gelir. Bir toz duman, bir kıyamet ki deme gitsin. Arkalarından gelen öylesine karanlık, öylesine büyük bir kara toz bulutu ki içinde ne kadar at olduğu belli değil, yüz mü, bin mi, on bin mi hiç belli değil. Kara bulutun içinden arada şimşekler gibi nal ışıltıları çakıyor.

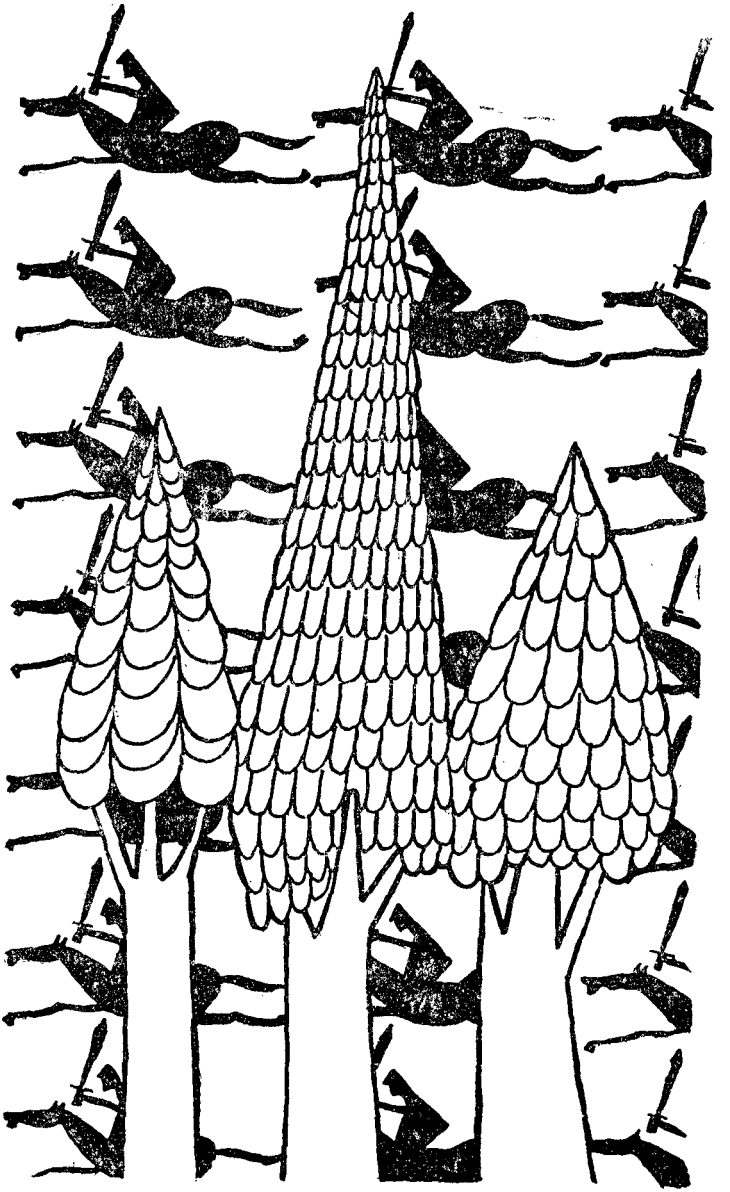
Oğul babasına söyledi:

«Baba arkamızdan bir kara bulut gelir. Bulutun içinde atların nalları çakıp gelir. Bulut o kadar büyük ki, içinde ne kadar atlı var, belli değil. Çok uzaktalar. Belki cirit atlıları bunlar. Cirit oynuyorlar.»

Koca Yusuf işi anladı. Gelenlerin kim oldukları belliydi. Hem de gün gibi ortadaydı.

Koca Yusuf:

«Onlar cirit atları değil, oğul. Onlar Bolu Beyinin

Arkalarından kara bulut gibi, atlılar geliyordu

atlıları. Canımızı almağa gelirler, oğul. Asıl atın dizginlerine, çal üzengiyi kıratın böğrüne.»

Ruşen Ali babasının bu halini görünce iyice telaşlandı. Korkusunu da belli etti. Koca Yusuf bunu anladı.

«Oğlum senin yüreğine korku düştü. Senin yüreğine varsın korku düşsün, bir diyeceğim yok. Sana daha önce bunu söylemeliydim. Oğul... Şimdi söylüyorum. At, binicisine bağlıdır. Atın üstündeki binicisi cesursa, at da cesurdur. Düşünceli dalgınsa, at da dalgın olur. Kederliyse, at da öyle. Sevinçliyse, at da sevinçli olur. Yılgınsa, at da öyledir. Korkarsa at da korkar. Korkudan titrerse, at da titrer. Bak oğul, bak, ata bak... Dizleri titremeğe başladı. Haydi oğul, yüreğinden şu korkuyu sil at, yoksa at bizi dağlarımıza götüremiyecek. Bak, gittikçe hızı kesiliyor. Korkma, gelen atlı ne kadar kalabalık olsa da kırat bizi alır götürür. Yetişemezler onlar.»

Babasının verdiği güven Ruşen Alinin yüreğine su serpti. Elinin ayağının titremesi kesildi. Bununla birlikte kıratın da titremesi durdu. İçine bir cesaret geldi. Kanat takıp uçtu, gözden yitti. Soylu atlar böyledir işte. Kırat da soyluların soylusu.

Ne kadar uçsa gitse de kırat, ne de olsa toy, üstünde de iki dağ gibi adam, kanat taksa da bu ağırlıktan dolayı kanatları yorulur. Kıratın bastığı yerlerden ateş çıkıyor ama ne fayda.

Az gittiler, uz gittiler, derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi, çamur dizde, su boğazda, kayalardan dağlardan, ormanlardan bataklardan aşarak ödünç almış un gibi toza da toza gittiler. Yokuş çıktılar, eniş indiler. Kıratın burun delikleri körük gibi inip inip kalkıyordu.

Ruşen Ali arkasına dönüp baktı ki kimseciler yok.

«Baba, görünürlerde kimsecikler yok. Geride kaldılar. Bana kalırsa, onlar cirit atlısıydılar.»

Koca Yusuf bıyık altı gülümsedi:

«Cirit atlısı olmaya cirit atlısı değildiler ya onlar, sen öyle say... Yavaşlatma sür atı.»

Ruşen Ali hamdı. Ata binmeğe alışkın değildi. Bu yüzden bacakları yorulmuştu. Ne kadar sürse de yılgındı, yorgundu. Onun bu yorgunluğu ata da geçiyordu. Koca Yusuf bu kadarcık bir zamanda hamlayıp yorulan oğluna acıyordu. Acıyordu ama, içinden de ha şimdi, ha birazdan ulaşacak Beyin atlıları diye korkuyordu.

Derken oğlunun korku dolu sesini duyup içinden «eyvah!» dedi.

«Baba, Baba! Baba, kapkara, kapkara... Arkamızdan kapkara bir bulut toz geliyor. Amma ne de tez geliyor! Baba onlar bizden tez geliyor.»

Koca Yusuf baktı ki gene atın bacakları feldirdemeğe, at da, yavaşlamağa başladı. Çok güvenli bir sesle:

«Dünyanın yakışığı, alemlerin ışığı oğul, onlar bize ulaşamazlar. Kırata bu dünyada hiç bir at ulaşamaz. Sen yüreğini düzelt yeter ki, oğul. Yüreğinden korkuyu at oğul, at. Atamazsan yandık. Haydi oğul, topla kendini...»

Oğul kendini azıcık topladı, kırat da uçmağa başladı.

«Baba, baba, toz bize yaklaştı... Toz bize yaklaşınca yarıldı, içinden bir doru tay çıktı.»

Doru tay gün ışığında kızıl bir ışık parçası gibi, bir yalım dili gibi onlara doğru sünüyordu.

«İyi bak, doru mu dedin?»

«Doru, baba. Yıldırım gibi geliyor. Neredeyse

soluğunu ensende duyacaksın. Öyle yaklaştı. Yetişiyor, baba, yetişiyor!»

Doru tay, biliyoruz ki, anasından doğarken kumluğun üstüne düşmüştü, ol sebepten kumlukta yürüyemezdi. Koca Yusuf da bunu biliyordu.

Kıratın bacakları gene feldirdemeğe başlamıştı. Koca Yusuf Ruşen Aliyi güçlendirdi.

«Korkma oğul, korkma, yiğidim. Doru at bize yetişemez.»

«Ne diyorsun baba, deli misin sen? İşte yetişti bile. Aramızda ya bir arşın var, ya da yok.»

«Aldırma oğul, aldırma. O bizim doru taydır, yetişemez. Çevir kıratın başını kumsala.»

Ruşen Alidir verdi kıratın başını kumsala... İçindeki korkusu da azaldı. Elbette babası, atı kumsala sürdürmekle bir şey biliyordu.

Maşallah, kırat kumsalda ham tarlayı herkeder gibi ortalığı yarıp gidiyor. Doru tay ise kumun kenarına gelince direkledi kaldı. Öldür allah bir adım atamıyor.

Doru tay orada direkleyip kaladursun, bizimkiler kıratın üstünde kumluğu kuş gibi aştılar. Kumluktan çıktıktan sonra da bir düz ovaya düştüler. Gene epeyce yol aldılar. Ruşen Ali'nin yüreğine cesaret doldukça kırat daha çok koşuyor, kırat koştukça da Ruşen Ali daha çok cesaretleniyordu.

«Baba, kurtulduk, ne gelen var ne giden. Kimsecikler yok. Düz bir ovadayız. O kadar uzaktalar ki... O kadar uzakta olmasalar, bu düz ovada görünürlerdi. Kurtulduk!»

«Daha belli değil, oğul... Daha belli değil. Sür atı.»

Ovayı geçtiler, bir yamacı tırmanırlarken Bolu

Beyi atlısı gene geldi kavuştu. Kara bir bulut gibi üstlerine doğru süzülüyorlar.

«Baba, gene bir koca kapkara toz geliyor. Gene bizden tez geliyor!»

Koca Yusuf, sakin sakln:

«Aldırma, gelsin gelsin,» dedi. «Ulaşamazlar.»

«Ulaşıyorlar baba. Şimdi de, şimdi de baba, tozu yarıp bir yağız at fırladı bize doğru. Yıldırım gibi, ok gibi geliyor. Yetişti yetişecek. Şimdi ne yapayım, baba?»

«Çevir kıratın başını kepir taşlığa. Çevir de görelim maşkını ok gibi gelen yağız tayın.»

Yağız tay da doğduğunda anası onu taşlığa doğurmuş, ayakları taşa değmişti, taşlı yerde koşmak değil, yürüyemezdi bile. O da geldi taşlıkta direklendi kaldı. Öldür allah bir adım atmıyor. Kırata gelince, hay maşallah taştan taşa, kayadan kayaya keklik gibi sekip gidiyor. Bu ne biçim at, cin midir, peri midir, nedir, hay maşallah! Gittiği yer orman olsa ağaçların doruklarına basa basa gidecek, hay maşallah!

Koca Yusuf:

«Oğlum, bizimkilerden, kıratın kardeşlerinden kurtulduk şimdilik. Başka kardeşi çıkmazsa artık bize hiç bir atlı yetişemez.»

Bir bataklığa daldılar.

«Baba, bu sefer de arkamızdan bir kula geliyor...»

«Çevir oğlum atın başını yola. Kulalar ters olurlar.»

Ruşen Ali atın başını yola verdi. Kula da yola gelince direkledi kaldı. Yoldan bir çakırdikenliğe düştüler. Çakırdikenlikten bir fundalığa vardılar. Fundalık tüm menekşeydi, esen yeller menekşe kokuyor-

du. Menekşe kokusu kıratın da, Ruşen Alinin de, Koca Yusufun da dizlerini çözdü. Onları yarı baygın bir hale getirdi. Kırat, menekşelikte yavaşladıkça yavaşladı.

«Baba, baba! Bir at daha seçildi geliyor. Bu atlı tek başına geliyor. Toz bulutu gözükmüyor. Bu atlı öylesine geliyor ki, öylesine sünüyor ki yüz atlı bir arada geliyor dersin. Yetişiyor, baba.»

«Nasıl bir at?»

«Abeş bir at.»

Heyecanını oğluna belli etmeden tekrar sordu:

«Nasıl bir at?»

«Abeş bir at dedim, baba.»

«Üstündeki adam nasıldır, oğlum.»

«Üstündeki adam kapkaradır.»

«Kapkara mı?»

«Kapkara... Bu gelen çok çabuk geliyor. Ötekilerden hızlı geliyor, Atı da kendisi de ötekilerin birkaç misli, baba.... Öyle hızlı geliyor. Yetişiyor, baba. Şimdi atı nereye süreyim?»

«Sürülecek yer yok oğlum. O gelenin adı Reyhan Araptır. Onun önünden hiç bir yaratık kurtulamaz oğlum.»

«Öyleyse ne yapayım, baba?»

«Çek atın başını da Arabı bekleyelim. Belki Allah onun o taş yüreğine bir yumuşaklık verir de kurtuluruz. Yoksa kurtulmanın bir mümkünü çaresi yok.»

«Öldürürse baba?»

«Öldürür öldürür. Suya giren ıslanır. Şimdi sen aşağı in de bana kocaman, kaldırabileceğin kadar bir taş ver.»

Ruşen Ali hemen attan atladı, taşların içinden kocaman bir taş seçti ki, ben deyim on okka, sen de on beş okka. Koca Yusuf taşı aldı, yeninin altına sak-

ladı, atın başını da Reyhan Arabın geldiği yöne çevirip bekledi.

«Bana Reyhan Arap derler!» diye bir nara attı Arap. «İyi ki durup beklediniz. Sıçanın deliğine, kuşun kanadının altına girip saklansaydınız sizi gene bulur çıkarırdım.»

Arap öyle bir Arap ki, fıkara çocukcağızın onu görünce dudağı çatlayıp kan akmağa başladı. Arap öyle bir Arap ki, hay maşallah, Kör Memedin erkek mandası gibi.

Koca Yusuf sezer ki Ruşen Alinin korkudan aklı karışmış... Oğluna acır. Reyhan Arap bildiği gördüğü Arapsa görenin ondan korkmamasının hiç bir mümkünü yok. Ne yapsın, atını Arabın üstüne sürer ve de Arabın atının dizginini kavrar.

«Dur, Arap, sana bir çift sözüm var. Dur, kıpırdama, sesini de çıkarma.»

Aldı bakalım Koca Yusuf, Reyhan Araba ne söyledi:

Aman Arap kıyma bize
Yol ver gidek işimize
Satın aldım iki göze
Aman düşme peşimize

Arap rahmeyle gözüme
Uyma Beylerin sözüne
Mil çekti iki gözüme
Gel karışma işimize

Zarbınla gezdin cihanı
Yoluna koymuşum canı
Bir oğlumun ilk avını
Gel çok görme ikimize.

Koca Yusuf der amanı
Gönülden kaldır gümanı
Unutma gani Süphanı
Dokunma gel göçümüze.

Koca Yusuf türküsünü bitirir bitirmez, Reyhan Arap narayı basar ki yer gök inler:

«Yalvaracaksan Allaha yalvar, Koca Yusuf. Bilirsin ki bana yalvarmanın bir faydası olmaz. Çabuk, çabuk in attan da atı ver. Haydi çabuk.»

Koca Yusuf baktı ki Arapta din iman yok. Ne kadar yalvarsa yakarsa bir faydası olmayacak. Yönünü tam Araptan yana döndü. Onu konuşturarak başının yerini şavulladı. Sonra da gök gürlemesi gibi bir nara savurdu. Tam bu sırada da yeninin altından çıkardığı taşı kafası budur diye Araba havale eyledi. Arap taşı tam alnının çatından yedi. Kanlara bulanarak, ayakları üzengide atın tırnağının dibine tepesi üstü yığıldı.

Bunu gören Ruşen Ali bir şaşırdı ki olmaya gitsin. Bu sefer de çocukcağızın dudağı şaşkınlıktan çatlayacaktı.

«Arap başı kesilmiş bir ördek gibi yerde can çekişiyor, baba. Bir dağ gibi Arap.»

«Görmüyorum, oğul. İyi oldu imansıza. Durma hemen var da kellesini kes. Kes de kellesini atının terkisine bağla. Atı onun kellesini doğru Bolu Beyine götürür. Bolu Beyi de bir daha arkamıza böyle akılsız bir Arap göndermez.»

Ruşen Ali vardı, Arabın ayaklarını üzengiden çıkardı, Arabı yolun ortasına doğru çekmeğe çalıştı. Arabın bir bacağını bile yerinden kaldıramadı. Ne yapsın çocuk, o da vardı Arabın göğsü budur diye

göğsünün ortayerine oturdu, hançerini çekti. Arabın gırtlağına yapıştı, hançeri dayadı. Baktı ki, o koskocaman Arap ağlıyor.

Arap inliyerek:

«Kıyma bana Koca Yusufun oğlu,» dedi. «Yiğit yiğide kıymaz. Bağışla canımı. Ömrüm oldukça bir daha senin yoluna çıkmayacağım.»

«Baba, bu Arap hüngür hüngür ağlıyor... Beni öldürme diyor. Ne yapayım onu?»

Koca Yusuf:

«Bırak onu. Bırak da gitsin. Ama elini onun kanına bula. Bula da şu kayaya var beş parmağını bas. Orada Arabın kanından bir mühür kalsın. Arap bir daha karşına çıkarsa, beş parmağını göster ona. Ettiği yeminler aklına gelir.»

Arabın göğsünden inen Ruşen Ali, onu kaldırmağa çalışır ama, ne fayda, Arabı bir türlü yerinden oynatamaz.

«Baba, Arabı atına bindiremiyorum. Ne yapayım onu?»

«Bırak gel, bırak gel. O az sonra kendine gelince atına biner gider.»

Böylece, bu son belayı da atlatıp yönlerini ulu dağlara çevirdiler.

Az sonra Bolu Beyi atlıları geldiler ki ne görsünler. Reyhan Arap perişan bir halde yolun tozlarına belenmiş, kan içinde inleyip durur. Arabı atına bindirip kös kös geriye döndüler.

Onlar döne dursunlar, bizimkiler ora senin, bura benim, derken bir ulu dağın başına geldiler. Kırat iyice yorulmuş, boynu düşmüş. Bu onun ilk böyle uzun bir yolda koşmasıdır. Hem de üstünde iki adam. Hem de dağ, bataklık, orman içinde.

Koca Yusuf attan iner inmez oğlunu sesledi:

«Oğul, oğul kırat yoruldu. Şimdi tut onu, başından çekerek yarım saat gezdir. Sonra sula, sonra yem ver. Ondan sonra tımar et. Benden sana öğüt ki nerde olursan ol, ister harpte, ister ölümde, istersen kırk günlük açlıkta ol, istersen yorgunluktan öl, uykusuzluktan ayakta duramaz ol, ama kendine bakmıyacaksın ilkin kırata bakacak, onun her hacetini görecek, ondan sonra kendine bakacaksın. Nazlı bir çocuğa bakar gibi bakacaksın ki, kırat sana kardeş olsun. Sana şunu söyleyeyim ki oğul, bin atın olacağına bir kıratın olsun. Bir ordun olacağına bir kıratın olsun. Ben taşı Reyhan Arabın kafasına tam alnının ortasına isabet ettirince sen çok şaştın değil mi? Şaşkınlıktan, lal oldun değil mi? Bu kör adam bu taşı gözü açıklardan daha iyi Arabın tam alnının çatına nasıl yapıştırdı dedin, değil mi? İşte o taşı Arabın alnının çatına ben yapıştırmadım. O taşı onun tam alnının çatına kırat yapıştırdı. O, üstündeki adamın iki gözden yoksun olduğunu biliyordu. Ben taşı tam elime alınca, altımdaki at öyle bir hareket yaptı ki taş gitti Arabın alnının çatına yapıştı. Seni arkadaş değil, kardeş değil, baba değil, seni cümle darlıklardan kırat kurtaracak. Bunu böyle bil. Şunu da şöyle bil ki kıratı ihmal ettiğin gün, ona sevgin azaldığı gün başına belaların en büyüğü gelecektir.»

Koca Yusuf oğluna kırat üstüne daha birçok öğütler verdi ve sözünü şöylece bitirdi:

«Kırat yanında oldukça hiç bir şeyden korkma... Ama bir gün baktın ki kırat yanında yok, sen de dağları bırak, var bir köye yerleş çiftçi ol. O zamana kadar öcümü alamamışsan bile vazgeç, kıratsız hiç bir şey yapamıyacağını bil.»

Ruşen Ali kıratı gezdirmeğe götürdü, suladı, tımarladı, geldi babasının yanına.

Vakit yaz vakti demiştik. Dağların tam misafir aldığı sıralar. Türlü çiçekler açmış, çam kokusu nane kokusuna, püren kokusu salep kokusuna, gül kokusu sümbül nergis kokusuna karışmış, mest eden bir koku... Ormandan efil efil bir yel eser. İncecik, okşayan bir yel. Sular şıkır şıkır. Dallarda yaz kuşlarının sesi, koyaktan bülbül sesleri gelir. Bir kayalıkta batan güneşe yönlerini dönmüş sürmeli geyikler. Bir cennet dünya ki ortalık dünya derim sana... Dünya dünya olunca işte böyle bir dünya olmalı. Olmalı da insanoğlu şöyle bir sere serpe yaşamalı.

Kırat tam başlarının ucundaki ağaca bağlı. Kütür kütür yemini yiyor. Yamçılarını altlarına serdiler. Seyis çok yaşlı bir adam. At belini bıkınını kırıp bütün gün onu haşat etmiş. Gözlerini tatlı bir uyku bürüdü. Başını taşın üstüne koymasıyla horlayıp geçmesi bir oldu.

Bugün bütün acılardan sonra, kıtlıklardan, zulümlerden sonra onun en mutlu bir günüydü. Böyle tatlı bir güne kavuşacağını bundan önce ona söyleseler mümkünü yok onu inandıramazlardı.

Mutlu adamın uyuması başkadır. Kuşlar gibi hafif, temiz, pırıl pırıl, dokunsan bozulacak, uçacakmış gibi nazlı uyur. Gece, koku yüklü esen yel, yıldıza boğulup ipiltiye kesmiş gökyüzü bu vakitte nen çalıyorlardı.

Düşünde gördü ki bulundukları yer Bingöllerin başıdır. Bingöller dünyanın bir cennetidir. Kuşlar, geyikler, tilkiler, kurtlar yatağıdır. Bu dağlardan binlerce ak köpük saçan sular fışkırıp, uçarcasına ovaya yönelir. Düşünde sakalı yedi karış, sakalına gün vurdukça şavklanan, ala bürünmüş bir yaşlı pir gördü. Pir ona çocuksu çocuksu gülüyordu. Koca Yusuf da bu çocuk yüzlü sakalı ak kişiye gülümsedi. Sakalı ak

pir Koca Yusufun elinden tuttu. Bir süre ellerini avuçlarının içinde tutup okşadı. Elleri sıcacık, dosttu. Sonra birden ayağa kalkıp gözden yitti.

Ulu kayalıklar, yüzyıllık ağaçlar çevirmişti dört bir yanı. Birden, uzaklardan gürleyen, kayalıklarda yankılanan bir ses duydu:

«Gaflet gözlerini aç ihtiyar. Gaflet gözlerini aç! İlerdeki dereden ala şafakta bir su gelecek. Suyun üstünde üç köpük var. İyi dinle beni. Suyun üstünde üç köpük var. Üç köpük... Biri yeşil, biri sarı, öteki de boz... Bu köpükleri bir kaba alır, içersin. Gözlerin açılır, gencelir, sapasağlam olursun.»

Seyis Yusuf hemen oğlunu uyandırıp gördüklerini ona bir bir anlattı:.

«Oğul, git köpükleri bekle,» dedi.

Ruşen Ali de kalktı, vardı derenin başına. Bu kadar az bir zamanda başına neler gelmişti, olur şey değil. Karanlıktan, sarp, yüce dağlardan süzülüp gelen dereden karanlığa bir ince şırıltı dağılıyordu.

Dere, karşı, karanlık ulu dağdan iniyordu. Karşıdaki ulu dağ gittikçe karanlıklaşıyor, kabarıyor, büyüdükçe büyüyordu. Dağ büyüdükçe karanlıklaşıyor, gözgözü görmez oluyordu. Bir karanlık korku ki almış dört bir yanı. Sesler de büyüyordu. Karanlık, gittikçe ululaşan dağ, gittikçe koyulaşan karanlık, gittikçe uğultu halini alan sesler sanki Ruşen Aliyi daha iyice korkutmak içindi. Ruşen Ali derenin kıyıcığına bir çalının içine yumuldukça yumulmuş, korkusundan eli ayağı buz kesilmiş, tirtir titriyordu. Doğanın, karanlıkların ortasında yapayalnız kimsiz kimsesiz kalmıştı. İnsana, hayvana karşı insan yiğit olabilirdi. Ama gelen bu karanlığa, bu dünyayı ikiye ayırmış, karanlıktan daha karanlık bir perde gibi gerilmiş, üstüne yürüyen dağa, bu başını döndüren, kulağını sağır eden

seslere karşı elinden ne gelirdi ki... Koskocaman delikanlı çalının köküne öylesine sarıldı büzüldü ki bir topacık kaldı.

Gökyüzüne baktı, gökyüzündeki yıldızlar da biribirlerine girmişler, kimi oradan oraya akıyor, kimi kümelenmişler, bir araya gelmişler tozutarak, bir top olmuşlar, karanlıktan karanlığa uçuyorlar. Bir ulu yıldızın arkasına belki on bin yıldız düşmüş, altın bir bulut gibi toz çıkararak savrularak kovalıyorlar. Gökyüzünde bir kaynaşma ki, görülmüş değil. Gökyüzü dalgalı bir deniz gibi çalkanıyor, deliriyor, kuduruyor. Ruşen de bu üstündeki dehşet çalkantıdan kurtulmak için yere yapıştıkça yapışıyor.

Bir ara uykusu gelir gibi oldu. Gökyüzüne baktı gökyüzü durulmuş. Hemen kalkıp kaçmak istedi ama bacakları tutmadı. Öylesine korkmuştu. Çarnaçar yere oturdu.

Başı dönüyordu. Yüreği daralarak bekliyordu. Bu gece sabah olacak, ala şafak gelecek miydi? Buraya geldi geleli belki bir yıl oluyordu. Belki beş yıl da sürecekti...

Kulağı kirişteydi. Bu korkunç uğultunun arasından bir kuşun parlamasını bile kaçırmıyor, hemen ayağa fırlıyordu. Bu korku ona bir ömür yeterdi. Birkaç saatte öylesine korkmuştu ki, bu korku ona bir ömür boyu yeterdi.

Acaba üç köpük gelirken dünya ne hale gelecekti? Mümkünü yok, Ruşen Ali gidip de üç köpüğü alamayacaktı.

Dünya, yıldızlar, karanlık, dağlar, ağaçlar, sular biribirine karıştı, her ağacın başında bir yıldız şimşeği çakıyor.

Her taşın altından bir zelzele gürültüsü geliyor. Dünyanın bütün insanları, hayvanları bir araya gel-

mişler basıyorlar çığlığı. Ruşen Ali edemedi gözlerini yumdu. Belki böylece rahat edecekti. Gerçekten de gözlerini yumması ona iyi geldi. Uğultular gittikçe diniyor. Ruşen Alinin bedeni de uyuşuyordu. Sonra ortalık derin bir sessizliğe büründü. Ruşen Ali gözlerini açmaktan korkuyordu. Gözünü açarsa, gene gürültülerin, karanlığın, perde gibi gerilmiş ulu dağın üstüne geleceğini sanıyordu.

Derken, derin bir sessizlik içinde, yaprak kımıldamazken azıcık uyukladı. O uyuklamakta olsun, şafak da gelip çattı.

Dağların başından alaca duman kalkıp, ıhırcık karanlık çekilince, karşı ulu dağdan top patlar gibi bir gürültü koptu. Ruşen Ali gözlerini açıp ayağa sıçradı. Baktı ki ortalığı göz kamaştıran bir aydınlık doldurmuş, yüce dağdan da Kızılırmak gibi bir koca su yekinmiş gelir ki ama ne yekinmiş gelir! Dağı taşı önüne katıp gelir. Üstünde de birer yıldız gibi parlayan üç köpük. Köpükler öyle ışık saçıyor ki, her biri güneşten bir parça dersin. Üstündeki köpüklerden yekinmiş gelen Kızılırmak büyüklüğündeki su tüm ışığa kesmiş, içinin tekmil balıkları, dibinin kumları, çakılları, kayaları görünüyor. Suyun dibine bir ışık vuruyor ki suyun dibindeki her bir çakıl birer yıldız parçası gibi gözüküyor.

Ruşen Ali:

«Allah, Allah, hay Allah!» dedi. «Bu ne iştir.»

Hemen suya dalıp köpüklere doğru yüzdü. Önce yeşil ışığa vardı, onu aldı, sonra sarıyı, sonra da boz köpüğü aldı. Köpükler sudan çıkınca, ortalık öylesine aydınlandı ki, sanki gün üstüne bir gün daha doğdu.

Köpükleri almış giderken bir susadı ki, yüreği yanmağa başladı. İçinden geçirdi. «Ulan, şu köpüğün birisini içsem ne lazım gelir ki?»

Sonra gene içinden, «Yazıktır, içmeyeyim, bu köpükler babamın gözlerini açacak,» diye geçirdi.

Yürüdükçe yol uzuyor, güneş de kızdırıyordu. Köpükleri içmeden babasına yetiştirmek için koşuyordu. Koştukça da susuyordu. Dili bir karış dışardaydı artık. Yorulmuştu ki koşamıyordu. Artık içinin yangını dayanılmaz bir hal almıştı ki, avucundaki köpüklerden birisini, yeşilini içti. Birden içi soğudu, aydınlandı. Bir ışık gibi hafifledi. Bir hoş oldu ki, bu hoşluk dünya oldu olalı hiç bir insanın başına gelmemiştir. Bu şevkin yarım dakikası için insan ömrünün varını verir.

Boyuna da mırıldanıyor:

«Geriye kalan iki köpük babama yeter de artar bile. Bir çift göz nedir ki şu ışık içinde balkıyan iki köpük açamasın?»

Tam bunları konuşurken gene yüreği yanmağa, dili damağı kurumağa başladı. Bu sefer ölse de yitse de, susuzluktan çatlasa da elindeki köpükleri içmeden babasına götürecekti. Gene koşmağa başladı. Koştukça terliyor, terledikçe içi yanıyor. Bir ara o hale geldi ki:

«Yandım Allah,» diye bağırdı. Ve tam bu sırada da sarı köpüğü başına dikti.

Bedeni bu sefer daha büyük bir tad içinde kaldı.

«Bari şu elimdeki köpüğü babama ulaştırayım. Eğer gözü açılacaksa bir köpükten de açılır. Ölsem de yitsem de susuzluktan çatlasam da, artık bu boz köpüğü içmeyecek, babama ulaştıracağım.»

Sarhoştu. Öyle bir sarhoşluk ki hiç bir sarhoşluğa benzemez. Dünyanın bütün çiçeklerinin kokusu, tazeliği kanında. Başı kokuların tadında.

Güneş öyle bir yakıyor ki, kavuruyor. Derisi gövünüyor. Yüreğinde de bir ateş harmanı. Yan ha yan...

Tam babasının yanına üç adım kadar bir şey kalmışken durdu, bir adım atamadı. Bir gözü köpükte, bir gözü de babasında. İki cami arasında kalmıştı. Babasına mı gitse, yoksa köpüğü mü içse? Babasına gitmek için adımını atıyor, sanki kırk kat urganla bağlamışlar gibi ayağını bir daha yerden kaldıramıyordu. Bir süre kendi kendisiyle böyle amansız bir cebelleşmeye girdi.

«Babam nasıl olsa ihtiyar. Nasıl olsa bir iki yıl içinde ölecek. Gözü açılınca n'olacak. Zaten köpük de gözü açar mıymış? Nerede görülmüş üç küçücük köpüğün gözleri açtığı? Haydi diyelim üç köpük onun gözünü açabilirdi, ama dayanamıyarak ikisini içtik. Birisi işe yarar mı ki?»

En sonunda kendi kendisini iyice kandırıp, boz köpüğü de kafaya dikti. Bu sefer taddan iyice mest oldu, yarı baygın, yalpalıyarak babasının yanına geldi.

«İyi ki içtim onu da,» diyordu kendi kendine. «İyi ki içtim köpükleri... Bundan sonra ölsem de gam yemem. Bir dünya değil, bin dünya gördüm, yaşadım bu ak köpüklerde...»

Babası ayak tapırtılarını duyunca oğlunu sesledi:

«Köpükleri aldın geldin mi oğul?»

Ruşen Ali bir süre ne diyeceğini şaşırdıktan sonra:

«Baba, su gelmedi ki dağdan, ben sana köpükleri getireyim...»

Koca Yusuf yutar mı, gün görmüş adam, işi hemen anladı. Zaten bunun böyle olacağını da az çok kestirmişti.

«Oğlum, o içtiğin köpükler helal olsun. Ama kıymetini bil. İçtiğin köpüğün yeşili seni aşık etmiştir. Şimdi sen bundan böyle bir hak aşığısın. Bundan sonra teller elinde ses verir, sazının üstüne saz, sözünün

üstüne söz gelmez. Sarı köpük sana kırk manda gücü vermiştir. Sırtını hiç kimse, hiç bir insanoğlu yere getiremez. Dünya durdukça da bileğini bükecek insan yeryüzüne gelemez. Üçüncü köpük, ab-ı hayattır. Sen gayri ebedi hayata kavuştun. Sen ölümsüzsün. Dünyanın sonuna kadar yaşayacak, kıyamet gününü de göreceksin. Var yolun açık olsun. Ama şu Bolu Beyinde de öcümü korsan, babalık hakkım sana haram olsun. On parmağım yakandadır,» dedi. Gözlerinin açılmadığına üzüldü ama oğlunun da şah yiğit olmasına o kadar sevindi...

«Var yürü evladım, bu yerler sana gerekmez. Git Çamlıbele mekan tut. Yiğit olan arkasını ya beye vermeli, ya da dağa vermeli,» dedi. Yürek kaynadı coştu. «Bundan sonrasını dil ile söylesem dilime ateş düşer de yanar. Ver oğlum sazı da tel ile söyleyeyim.»

Aldı bakalım sazı, oğluna ne öğüt verecek Seyis Yusuf:

Akar abıhayat biter yemişler
Aslan gibi bu dağlarda kalmalı
Yürü oğlum burda aslanlar yatar
Aslan yatağında aslan olmalı.

Buralardan kalkıp gitmeli düze
Allah yardım eder burada bize
Almalı kervanı çıkmalı yüze
Bu dağlarda mesken tutup kalmalı

Topuzu çekmeli yola durmalı
Bezirgân bozmalı çerçi vurmalı
Fakirler donatıp, aç doyurmalı
Koğan aslan gibi alıp gelmeli

Seyis Yusuf derler benim adıma
Rahmetme bir kulun asla dadına
İşte nasihatım budur zatına
Kesmeli kervanı alıp gelmeli.

Ruşen Ali babası sözünü bitirince:

«Bu Çamlıbel nere ki?» diye sordu.

«Yavrum, sen nereye mekan kurarsan Çamlıbel orasıdır ama, şimdi sana söyleyim, nerede mekan tutacağını. Şu güneşe karşı dağı görüyor musun?»

«Görüyorum, baba.»

«O dağda bir ak bayır balkıyıp durur, onu görüyor musun?»

«Görüyorum, baba.»

«İşte gideceğin yer orasıdır. Orasına Çamlıbel derler. Arabistandan, Gürcistan, Firengistan, Acemistan ve Hindistandan gelen yollar oradan geçer. Bu yolların en önemli geçit yeri orasıdır. Buralara gelen her kervan yalnız ve yalnız oradan geçer. Başka geçit yok. Sen işte bu geçidi tutacaksın. Baç alacaksın. Ta ki Bolu Beyinin askerinden çok askerin ola. Tüccarlardan okkalık, çerçilerden ufaklık, bezirganlardan ondalık alacaksın. Bir kervan kesince mutlaka ve mutlaka bir oba donatacaksın. Adının duyulduğu yerde fakir fıkara kalmayacak.»

«Baçı nasıl alırım, baba?»

«Orasını gayrı bana sorma. Bu güç, bu dil, bu tel sende varken, nasıl kervan kesileceğini de sen bilirsin. Ama ver sazımı da sana bunu telle söyleyeyim ki artık yüreciğin iyice rahat etsin. Bir şeyi unutmadan söyleyim ki bir de senin altında kırat var ki, korkma, bir orduyla savaşa gir. Kırat orduları bozar. Önüne geleni kapar, ardına geleni teper, orduları bozar.»

Aldı sazı sinesine, girdi sözün binasına, bakalım

Seyis Yusuf ne söyledi, ne öğüt verdi gencecik oğlunun kafasına:

Bir yiğit haykırıp meydana girse
Arka verip sığınacak yer gerek
Çamlıbele metin kale yapmağa
Kendi yiğit özü metin er gerek

Hay n'olanda oğlum Ruşen n'olanda
Zor düşmanı bölük bölük bölende
Padişahın divanına varanda
Dil tutulur, dili tutar er gerek

Sıra sıra koç yiğitler dizersin
Alayları bozuk bozuk bozarsın
Barhanayı Çamlıbele çözersin
Burda sana barınacak yer gerek

Göğüs gerek arka verek dağlara
Hizmet edek bahçelere bağlara
Şöhret vermek için nice illere
Burda sana devlet gerek sur gerek

Eyvan gerek oturmağa yaz ile
Bir de saki mey doldura naz ile
Yiğitlerin kumandasın saz ile
Vermek için yakışacak dil gerek

Seyis Yusuf tamamladı öğüdü
Sen tamam et yirmi bin yiğidi
Gözlerim görmüyor suçum ne idi
Koyma kıyamete burda al gerek.

Söz tamama erince babası dedi ki:

«Oğlum, benim gözlerim gayri açılmaz. Sen Körünoğlu oldun. Adın Köroğlu kalsın. Haydi yolun açık olsun,» dedi hemen oraya düştü, ölüverdi. Köroğlu babasını soydu, yıkadı, ona kokulu çiçeklerden bir kefen yaptı, mezarına indirdi, üstüne de mersin dalları koydu, toprakladı, atına bindi, çevirdi atın başını... Yumruğunu kaldırdı Boluya doğru salladı. Çamlıbele doğru ata acılı bir mahmuz salladı.

Al Allah delini zapteyle Köroğlunu...

İşte böyle, Köroğlu, al Allah delini zapteyle Köroğlu kulunu dedi, ata bir mahmuz salladıktan sonra, Çamlıbele yollandı. Çamlıbel karşısında bir cennet bahçesi gibi açıldı. Artık varı yoğu Çamlıbeldi. Çamlıbelde anasından yeniden doğuyordu. Belki de muradına bile eremeden Çamlıbelde bir iki demeden ölüverecekti. Ya da şanlı şöhretli bir Köroğlu olacaktı ki adı kıyamete kadar gidecek, insanlar onu insan dostu, insan kardeşi olarak bilecek, onu ermişliğe yükseltecekti. Köroğlunun yüreğinden bütün iyilikler geçerdi de bir gün ermişliğe ulaşacağı hiç mi hiç geçmezdi. Yeter ki insanın içinde iyilik olsun, onun erişemiyeceği hiç bir yücelik yoktur. İnsan, gönlü kadar büyüktür. Köroğlu gençti, bunu bilmiyordu.

Köroğlu karşısında dumana batık, çiçekler içinde yeşiller içinde nennilenen Çamlıbele yurt tutmağa gidiyordu ki içine bir acı çöktüğünün farkına vardı: «Ula nedir ki bu içimdeki?» derken, der ikirciklenirken birden aklına düştü. Çamlıbelde yurt tutulur, Çamlıbelde kervan kesilir, dünyanın da en namlı yiğitleri başına toplanır, toplanır ama bir şey eksik kalır, o da nedir? Ne olacak bir kadın! O kadın da kim ola ki? Kim olacak, Bolu Beyinin kız kardeşi, Ruşen Alinin çocukluk arkadaşı ve de beşikkertme ni-

şanlısı Telli Nigâr. Telli Nigâr aklına düşünce Köroğlunun yüreğinin kökü cızzz etti. Yurt yuva kurmadan, babasının öcünü almadan Çamlıbele kale dikmeden bir can yoldaşı bulup getirmek?... O da hazırdı. O da canından çok sevdiği Telli Nigâr'dı. Ama... Aması vardı. Daha yeni kaçıp kurtulmuştu Bolu Beyinin elinden. O da babası sayesinde kurtulabilmişti o zebella Arabın elinden. Babası vurup düşürmüş de o Arabı kesememişti bile. Şimdi daha dün Bolu Beyinin elinden kurtulmuşken, tatlı canını zor kurtarmışken, nasıl olurdu da yeniden Bolu şehrine girer, girer de Bolu Beyinin kızkardeşini alır da kaçardı. Bu olmayacak bir işti. Olmayacak bir işti ama, Telli Nigârsız da Çamlıbele yuva kurulmazdı. Şimdi Köroğlu ateş üstündeydi. İçindeki korkuyla, yalnızlıkla birlikte içindeki aşk da büyüyordu.

Atın dizginini üstüne almış öyle dalgın düşünceli Çamlıbele doğru çıkıyordu. Kuşlar ötüşüyor, efil efil yeller esiyor, Çamlıbelde çam kokuları, sümbül, nergis, it burnu çiçeği kokusuyla karışıyordu. Yosun tutmuş pınarları şırıldıyor, mor menekşe pınar kıyılarında morarıyordu.

Az sonra atın başını Çamlıbelden ovaya doğru çevirdi. Dümdüz, ucu bucağı belirsiz ovanın ortasında parmak kadar kalmış atlı yalnız, çaresiz, dört dönmeğe başladı. Ovada bir çalı karartısına, bir su pırıltısına, bir kuş sesine gidiyor, dolanıp duruyor, sonra da atın başını gene Çamlıbele çeviriyor, Çamlıbelde giderken gene atın başını ovaya çeviriyordu. Kırat da altında, kulaklarını düşürmüş bir ölümcül eşek gibi içine yumulmuş, o da üstündeki sahibi gibi düşünceli, umutsuz, yılgın başını oradan oraya, oradan oraya vuruyordu.

Sonunda gün kavuşurken atın başını Boludan ta-

rafa çevirdi. Gün kavuştu, karanlık oldu, o atı daha sürüyordu. Sabaha kadar Bolu yönüne atı karanlıkta böylece sürdü.

Tanyerleri ışırken, ovada bir ulu suyun kıyısında kocaman bir ağacın altında atından indi. Çok yorulmuştu. Hem kafası hem de bedeni... Yorgun argın oraya uzandı. Öylesine uykusu gelmişti ki yere oturur oturmaz kendinden geçti, karanlık uykulara gömüldü. Uyandığında ağaçtan sızan bir gün ışığı alnının ortasına vurmuştu.

Heybesinde bir parça kuru ekmeği vardı. Çıkardı, suda yumuşatarak yedi. Kırat başını eğmiş düşüncelere dalmıştı. Şimdi derisi kemiğine yapışmış, burnundan sümükler boşanmış, ölümcül, zapzayıf, yağar olmuş, üfürsen yıkılacak bir taya benziyordu. Hani Bolu Beyi taylığında onu görmüş de Seyis Yusufun gözlerini oydurmuştu. İşte şimdi kırat tam o zamanki kır taya benziyordu. Köroğlu kıratın bu ölümcül haline üzüldü. Kırat hep böyle mi kalacaktı? Kırat babasını da kendisini de aldatmış, bu dağlara düşürmüş sonra da bu hale mi gelmişti? Olamazdı, olamazdı ama... İşte kırat da göründüğü gibiydi.

O böyle üzülüp dururken kırat birden silkindi, eski haline geldi. Eski halinden de daha beter. Köroğlu bu hali görünce sevincinden ne yapacağını bilemedi.

Köroğlu bu şaşkınlık içinde ne yapacağını bilemezken kırat geldi onu eteğinden yakaladı, üstüne fırlattı. Birden doludizgin ovada süzülmeğe başladı. Köroğlu birden farketti ki kıratın her iki yanından iki kanat çıktı. Kanadı çıkınca kırat gökyüzünde uğunmağa başladı. Köroğlu artık kıratın onu nereye götürdüğünü bilmiyordu. Böyle uçarak bir gece yol aldılar. Üstlerinde savrulan yıldızlar ve altlarında hışıldayan sular, ormanlar, uyuyan şehirler, köyler. Tam gün

atarken kırat bir yamaçta durdu. Yamaç öylesine ormanlıktı ki ağaçlardan gökyüzü gözükmüyordu.

Köroğlu gözünü açtı baktı ki karşıda Bolu şehri... Demek kırat onun ikircikli durumunu sezmiş, alıp onu buraya getirmişti.

Demişler ki hileyi de yiğitliği de Köroğlundan öğren. Doğrusu da bu. Yiğitlikte de, hilede de şu yeryüzü yeryüzü oldu olalı Köroğlunun üstüne bir adam daha görmedi.

Orada önünde yüzlerce koyunu ile bir çoban sürüsünü otlatıyordu.

Köroğlu çobana seslendi:

«Çoban kardeş, çoban kardeş senden bir dileğim var.»

Çoban çok sert, kendine güvenen, iri yapılı, yürekli bir adamdı. Köroğlunun sesini duydu ama aldırmadı...

«Çoban... Çoban sana diyorum... Anladın mı? Duymadın mı? Heeeeyt... Çoban... Gelsene bu yana...»

Çoban şöyle bir başını kaldırdı, ondan yana baktı, sonra gene başını hiç bir şey yokmuşcasına geri indirdi...

«Çoban... Çoban... Sana diyorum be... Çobanlar başı... Sana diyorum... Duymuyor musun?»

«Duysam ne olacak duymasam ne olacak... Hey delikanlı...»

Eeee... şimdi Köroğlu ne yapsın... Varsa çarpışsa... Belki de gücü yetmez. Bir hakaret ki altından kalkılmaz. Bu çoban öyle güçlü görünüyor ki şu yandaki ağacı kavrasa dibinden söker götürür.

Sert mi davransa aşağıdan mı alsa? Böyle düşünüp duruyor bir yandan da öfkeleniyordu. Öfkesine yenilip de çobanla karşılaşsa çobana gücü yeter mi?

Gücü yetse de çobanı alt etse neye yarar ki... İşine gecikir...

Bir anda fırladı çobanın yanına vardı...

Boynunu büküp:

«Çoban amca, çoban amca... Çoban amca senden bir dileğim var. Bana yardım edersen hayıra girersin.»

Köroğlu yumuşacık olmuş, o az önceki bağırıp çağıran adamdan şimdi eser bile kalmamıştı.

Çoban durdu, onu bekledi, gülümsedi.

«Söyle yavrum ne istiyorsun?»

Dimdik bakışlı, yiğit çoban bir baba şefkatindeydi.

«Senden bir dileğim var ki, o kadar zor bir dilek değil... Yerine getirirsen sevaba girersin...»

Çoban:

«Gel buraya evladım. Başına bir iş mi geldi? Söyle ki bana, başındaki bütün dert ve belaları başından defedeyim. Yolunu mu kestiler, yollarını keseyim. Paranı mı aldılar, paralarını alayım, evlerini mi yıktılar, evlerini yıkayım. Kafana mı bastılar, kafalarını basayım. Aç mısın susuz musun, karnını doyurayım... Bir şeye muhtaç mısın, Allaha şükür bende her şey var... Sana hazinelerimi açayım...»

O konuşurken Köroğlu içinden fikreyliyordu. Demek ki görünüşe aldanmamalı... Atalar ne demiş, kepenek altında er yatar, demiş. İşte tam da bu çoban için söylemiş. Bir kişi çobansa da, hiç bir adama öyle tepeden, öyle adam saymazcasına bağırmanın bir yakışığı yok. Öyle değil mi? Ağalar Beyler?... Dinleyenler söyleyenler?... Haklı söze Hacı Emmim ne desin?

Çoban:

«Kim olduğunu, nereden gelip nereye gittiğini

bilmem. Bilirim ki sen dünyanın en iyi arkadaşına, böyle bir kırata sahipsin ki... Kıyamete kadar sırtın yere gelmez. Altındaki kırata, yani senin can bir arkadaşına baktım, işte uzaktan, diyarımıza bir adam oğlu adam gelir ki analar doğurmamış, dedim. Derken oğul senin sesini duydum. Sesin bir ses ki, ne altındaki ata, ne de sana yakışan bir ses... Sesin öyle bir ses ki, şu küçücük dağları ben yarattım, büyükleri de dedemden kaldı diyen bir ses. Sana bir öğüdüm olsun ki, kulağına küpe yap da bu öğüdümü ölünceye kadar taşı kulağında. Ömrün oldukça hiç bir adama böyle tepeden, böyle karıncaya bağırır gibi bağırmayacaksın. Bilmediğin insanlara böyle davranman senin çiğliğini gösterir. İnsanlara böcek gibi, karınca gibi bakamazsın. Şu evren içinde ne kadar yaratık varsa en kutsalı insandır. Hiç bir insanı küçük göremezsin, aşağılatamazsın. İnsanı aşağılatan önce kendisini aşağılatmış demektir. Kendine saygısı olan, olumlu, sağlıklı bir adam başkalarına da en büyük saygıyı duyar.

«Sen bana bağırdığında sesinde kendini yüksekte tutan bir hava vardı da yavrum onun için sana böyle karşılık verdim. Kusura kalma. Sonra da öğrendim ki sen kötülüğünden değil bilgisizliğinden, görgüsüzlüğünden, gençliğinden öyle davranırsın. Ne olursan ol, ister padişah ister bey, ister dünyaları zaptetmiş kumandan ol... İnsanlara saygıyı yitirdin mi yandın bittin, on paralık oldun demektir. Sen, yanında bu kırat varken kötü yollara sapamaz, insanlara kötülük edemezsin... Söyle benden ne istersin?»

Köroğlunun yüzü kıpkırmızı kesilmiş, çobanın yüzüne bakamıyor, gözlerini yerden kaldıramıyordu. Gerçekten bu çobandan çok utanmıştı. İşte bu çoban

belki de bir ermişti. Bir ermişti de karşısına bu sıkıntılı gününde çıkmıştı.

«Öğütlerin başım üstüne çoban amca... Kusuruma kalma, başım çok darda da ağzımdan öyle yakışıksız, sert sözler çıktı bir insan için. Hakkın var... Dileğim şudur ki... Dileğim şudur ki... Dileğim...»

«Oğul söyle dileğini... Her ne ise yerine getireceğim...»

«Dileğim şu... şu... şu... dur ki... Ben senin kılığına girmeliyim... Sen de benim giyitlerimi alıp benim kılığıma gireceksin... Olur mu?»

«Olur olur ama oğul, olur olur ama, bir kendine bak, bir de bana... Senin bütün gövden benim şalvarımın bir bacağına girer... Ben de senin hiç bir şeyini giyemem... Parmağımın ucunda kalır... Bak işte bir yolunu bulursan değişelim...»

«Öyleyse amca sen neden öyle dedin? Ne dilersen yerine getiririm, dedin... Haydi getir bakalım...»

Çoban gülümsedi...

«İstediğin bir kat çoban giyiti olsun oğul... Senin boyunda, senin bedeninde bir oğlum var ki... Giyiti sana tıpatıp uyar... Bin atına da çadırıma gidelim. Bir de sen çok aç bir adama benzersin, Allah bilir ki dört beş gündür ağzına bir lokma koymamışsın. Öyle görünür. Ama gençliğin var... Gençliğinle beslenirsin. Gel çadırıma hem karnını doyur, hem de giyitlerini değiş... Hem de yorgunluğunu al...»

Çoban önde Köroğlu arkada yola düştüler çadıra doğru... Bir koyak aştılar, başka bir koyağa vardılar. Bir değirmenin köprüsünü geçtiler... Sonra dağların, ormanların kayalıkların, rüzgar gibi akan ulu suların arkasından düz, çayırlı çimenli bir ova açıldı.

Som yeşile kesmiş bir ova... Otlar, çiçekler, menekşeler, naneler diz boyu... Bu som yeşil, bu ulu

ovanın ortasında yedi göbekli bir kara çadır kabarıp duruyordu. Çadıra vardılar. Bu çadır hiç de bir çoban çadırına benzemiyordu. İyi giyinmiş kızlar, yakışıklı gençler. Binbir nakışta kilimler... Bu bir çoban çadırına değil bir saraya benziyordu. Çadırı görünce Köroğlu öyle bağırdığına daha çok utandı.

Köroğlu çadıra girince ona çok saygıda bulundular. Sanki çadıra inen bir on sekiz yaşında delikanlı değil de bir derebeydi.

Köroğlu yemeğini yedi, hoş beşten sonra uyudular. Köroğlu günlerdir uyuyamadığı rahat bir yatakta uyudu... Sabahleyin kalktı ki başucunda bir bohça, bohçada bir kat giyit. Bohçayı açtı, içinden tam kendine göre bir çoban giyiti çıktı. Köroğlu hemen giydi ki, bir çoban çocuğuna benzedi. O çoban giyitini giyer giymez bir kız geldi, onun giyitlerini bohçaya koydu, bohçayı da aldı heybesinin gözüne yerleştirdi.

Çoban Köroğlunu uğurlarken:

«Yolun açık olsun oğul. Bahtın güzel olsun. Sen bu dünyada istediğine erişeceksin.»

Köroğluna bu da bir büyük güven verdi.

Çoban Köroğluna kim olduğunu, nereden gelip nereye gittiği, ne iş yaptığını sormamıştı. O da çobana sormadı. Bu ne biçim iştir, böyle çoban dünyada görülmemiştir, demedi. Onu olduğu gibi kabul etti.

Şimdi gel biz haberi Telli Nigârdan verelim.

Telli Nigârı Osmanlı Vezirinin oğlu istemişti. Telli Nigâr ne yapsın? Kardeşi zalimlerin zalimi Bolu Beyi, istiyen belaların belası Osmanlı Vezirinin oğlu. Onların elinden de hiç bir kurtuluş yok. Ben daha evlenmiyorum, diye bir süre direnmiş fakat hiç kimseye bir şey anlatamamıştı. Köroğlundan ise hiç bir umudu yoktu. Telli Nigâr son çaresizlikte kalmış bir insanın umudundaydı. Şu karşı dağların ardından

doğacak bir günü bekliyordu. Umudu karşı dağın ardındaydı. Köroğlunu düşünüyordu. Gitti gideli ondan hiç bir ses çıkmamıştı. Ne olmuştu, acep? Ölmüş müydü kalmış mıydı? Ölmüş de kimse kendisine mi söylemiyordu? Çünkü herkes Telli Nigârın Köroğlunu canından çok sevdiğini, niçin hiç kimseyle evlenmek istemediğinin sebebini biliyordu. Kel vezirin oğluyla evlenmek zorunda kalırsa Telli ne yapacaktı? Niçin razı olmuştu onunla nişanlanmağa? Telli Nigâr bir kurnazlık düşünmüştü. Hiç kimseyi şüphelendirmek istemiyordu. Hem nişanlanmış, hem de hazırlığını yapıyordu. Adamlarını hazırlıyor, kaçmak gününü, saatini, hesaplıyordu. Kaçmak kolaydı ama yakalanmamak zordu. Çünkü Bolu Beyinin eli kolu uzundu. Kuşun kanadının altına, yılanın deliğine de girse onu bulurdu Bolu Beyi. Onun için sıkı tertibat almalıydı. Telli Nigârın çalışması bunaydı işte. Düğün gününe kadar da bir şeyler, bir mucize bekleyecek, mucize gerçekleşmez, Ruşen Ali gelmezse Telli Nigâr kaçacak yıllarca da olsa diyar diyar dolaşıp sevdiğini bulacaktı.

«Koca karı olurum da, belim bükülür, kemiklerim incelir, gözümün feri çekilir de öyle kalırsam, gene de Körünoğlu, ille de Körünoğlu... Körünoğlu ölmüşse o zaman da kıyamete kadar hiç bir erkek eli değemez elime.»

İşte Telli Nigâr böyle diyordu da başka bir şey demiyordu.

Kırat bir kuş gibi süzülerek Bolu şehrinin kıyısına indi. Bolu şehrine girerken birden kıratın kulağı kuyruğu düştü, uyuz bir at olup çıktı. Uyuz ki uyuz, yüzüne iğrenmeden, kusacağın gelmeden bakamazsın... Öteki, az önceki, aslanlar gibi, ak kanatlı kıratı koydunsa bul. Bu at mümkünü yok o at değil...

Bir şey dünyada bu kadar değişebilir mi? Kırata bu ölümcül atın şu kadarcık benzer yeri olsa insanın yüreği yanmaz. Şimdi Köroğlunun altındaki at bir uyuz eşekten farksız.

Köroğlunu bu kılıkta görenler, onun yüzüne bile bakmazlar. Çoban kılığına girince o da öyle bir değişti ki... Babası görse tanımaz.

Geceydi. Köroğlu kuytu bir hana girdi. Bu hanı çocukluk günlerinden tanırdı. Fakat kimse onu tanımadı.

Burda adamlardan öğrendi ki Telli Nigârı Osmanlı Vezirinin oğlu istemiş. Yarın düğün hazırlığı var. Malum ya, erenler oturmuş ırmağın kıyısına herkesi dengi dengine, dengi dengine yazar suya atarlarmış. Tabii ki bir Bey kızını bir Vezir oğluna yazacaklar. Körünoğlunun nişanlısıymış kız. Kimin aklına gelir ki... Bir Bey ki babasının gözünü oymuş, oğlan babasıyla kaçmasa da Boluda kalsaydı bile kızkardeşini Bey Körünoğluna verir miydi?

Vezir oğlu çöpten çelebi, surat yoksulu... Ama kimin umrunda. Babası Koca Osmanlı Veziri, hazineleri de para dolu. Beyin aradığı Körünoğlu gibi bir erkek değil. Herif malını iki kat, beş, altı, on kat etmeğe çalışıyor. Arkasını da bir iyice Osmanlıya dayayacak. Bundan iyi fırsat mı olur? Vezir oğlu isterse kötürüm olsun, isterse deli, sarsak olsun. Ona ne, bir kız değil mi? Bir kız, kardeşi uğruna kendini feda etmezse ona da insan mı denir? Nigâr Hatuna da kız kadın demeğe kimsenin dili varmaz. Şahbaz bir yiğitten daha da yiğit. Bolu beyleri sülalesi böyle bir insan daha görmedi. Padişah olacak bir kızdır Telli Nigâr. Böyle bir Vezir oğluna layık mı Telli Nigâr? Yazık ki, dünya bir yağlı kuyruk yiyene. Hiç aklına gelmez kim kazana kim yiye. Bolu Beyi de bir gün göçüp

gidecek bu dünyadan... Telli Nigârın Körünoğluna ne derece bir yangın olduğunu bilip durur. Aratsa bulsa da Körünoğlunu kızkardeşini sevdiğine verse n'olur? Kel Vezirin oğluna vereceğine... Bir koskoca beysin hay Bolu Beyi... Senin nene gerek Vezir oğlu, Padişah oğlu. Ver Telli Nigârı Körünoğluna. Nahak yere babasının gözünü aldın. Hem yaptığın kötülüğü tamir etmiş olursun. Hem de sevdalılar birbirine kavuşur. Sen de sevapların sevabına girersin. Gençlerin muradını karınlarında koymasan olmaz mı? Olmaz olmaz, bu Beyler adam değil ki, kendi faydalarından başkasını düşünmezler. Bir yoz adam olsa kızkardeşini Körünoğluna verirdi de, öte bile geçerdi.

Yoz adamın yüreği daha geniş, daha sıcak, daha iyilik dolu. Bu Beyler insan soyu içinde aşırı gitmiş ekine benzer. Başak maşak vermez. Gelin biz de umudumuzu Beylerden keselim de kendi başımızın çaresine bakalım. Bakalım da hep birlikte Körün gencecik bir şıvgaca dala benzeyen oğlu ne işler başaracak bir görelim.

Telli Nigâr hanımın da vasfı dillere sığmaz ki anlatasın. Allah özenmiş bezenmiş de bir yaratmış, bir yaratmış da pir yaratmış da dünyaya doğan güzellere serdar etmiş onu.

Telli Nigâr Hatun bir güzel bir güzel ki doğan güne sen dur da ben doğayım diyor. A gözü çıkası zalim Bolu Beyi, adam tutar da böyle bir kızı dünya malı için Vezirin kel oğluna verir mi? İnsan onu o değnek gibi herifin koynuna koymağa kıyar mı?

Köroğlu o gece handa uyudu. Uyudu ama gözüne de uyku girmedi. Duydukları hiç hoşuna gitmedi. Sabahı zor etti ama, sabahleyin duydukları da onu tam yüreğinin başından vurdu.

Baktı ki, ne görsün, Bolu Beyinin sarayının önün-

de bir kalabalık. Kalabalığın ne kalabalığı olduğunu hemen anladı.

Sormadı ama söylediler.

Dediler:

«Bu kalabalık Telli Nigârın düğün kalabalığıdır.»

Dediler:

«Bolu Beyine yakışmaz... Hem babasının gözüne mil çektirir, hem de nişanlısını vermez. Bir insana da bu kadar kötülük yapılmaz. Hem de bir at için baba oğulu dağlara düşürür.»

Dediler:

«Bu Beyliğe de yakışmaz, insanlığa da.»

Dediler:

«Kel vezirin oğlu bu düğünden de, bu kızdan da hayır görmeyecek.»

«Ona Telli Nigâr demişler. Bolu Beyine de, Kel Vezire de, oğluna da, Osmanlı Padişahına da pabucu ters giydirir.»

Dediler:

«Telli Nigâr onlara bir oyun oynasın da görsünler. Bir oyun ki...»

«Bir oyun ki hiç bir oyunlara benzemez. Bir oyun oynayacak ki onlara Telli Nigâr, felek de maşallah diyecek.»

«Bu oyunda Kör Yusuf olaydı. O da Bolu Beyine bir aşık atardı ama, fıkara kaçtı da dağlara sığındı.»

Dediler:

«Kara sevdalıların ahını, Allah Bolu Beyinde, Osmanlı padişahında koymaz.»

«Telli Nigâr da o sümüklü, o değnek Kel oğlana karı olmaz.»

Davul zurna çalmağa başladı. Bir yanda köçekler, çengiler, bir yanda aşıklar. Kalabalık gittikçe artıyor, davul zurna çoğalıyordu.

Ay vardı, düğün evinin önünde durdu. Tam bu sırada Telli Nigâr pencereden dışarıya bakıyordu. Çoban kılığındaki, ölümcül atın üstündeki Köroğlunu gördü. Yüreği cızzz etti. Ya bir tanırlarsa onu, hemen öldürürlerdi. Ne yapmalıydı? Elinden hiç bir şey gelmezdi. Sonra düşündü ki tanıyamazlar. Kendisi bile zor tanıdı ki başkaları hiç tanıyamaz. Omzunda da bir saz asılı. Tam aşıklara dönmüş. Hele beklemeli. Ama sevincinden uçuyordu. Ne olursa olsun Ruşen Ali ölümü de göze alarak kendisini görmeğe, kaçırmağa gelmişti.

Kızları çağırdı:

«Kızlar kızlar, hey kızlar... Kızlar kızlar, canım kızlar... Benim en güzel giyitlerimi, isterseniz gelinliğimi de getirin... Hemen giyeceğim, dışarıya çıkacağım. Bolu şehrini dolaşacağım. Kel Vezirin oğluna gelin olmadan baba toprağını doya doya seyredeceğim.»

Telli Nigâra en güzel giyitlerini getirdiler. Getirdiler ama Telli Nigârın da bu birdenbire gelen coşkun sevincine şaştılar. Çünkü günlerden beri onun ağzını bıçaklar açmıyordu. Bu birdenbire değişiklik ne ola ki? Kuşkulandılar.

Kırat geldi düğün evinin, yani Bolu Beyi sarayının önünde durdu. Onu görenler:

«Buyur aşık, buyur aşık,» dediler.

Dediler:

«Bu düğün öyle bir düğündür ki binlerce aşığı doyurur, ağırlar, memnun eder gönderir. Bu düğün öyle bir düğün ki böyle bir düğünü yeryüzü yeryüzü oldu olalı görmemiştir. Hoş geldin aşık. Anan seni kadir gecesi doğurmuş. İyi bir düğüne geldin.»

Kırattan indi, uşaklar kıratı tavlaya çekmek is-

tediler. Kırat ayak diretip gitmedi. Köroğlu korktu. Ya bunlar, dedi içinden, kıratı tanırlarsa...

«Bu huysuz bir attır. Aman başınıza bir iş açar. Tavlaya ben götüreyim.»

Orada Recep Pehlivan vardı. Kıratı gördü. Gördü ki bir buzağı kadar kalmış yağır bir beygir.

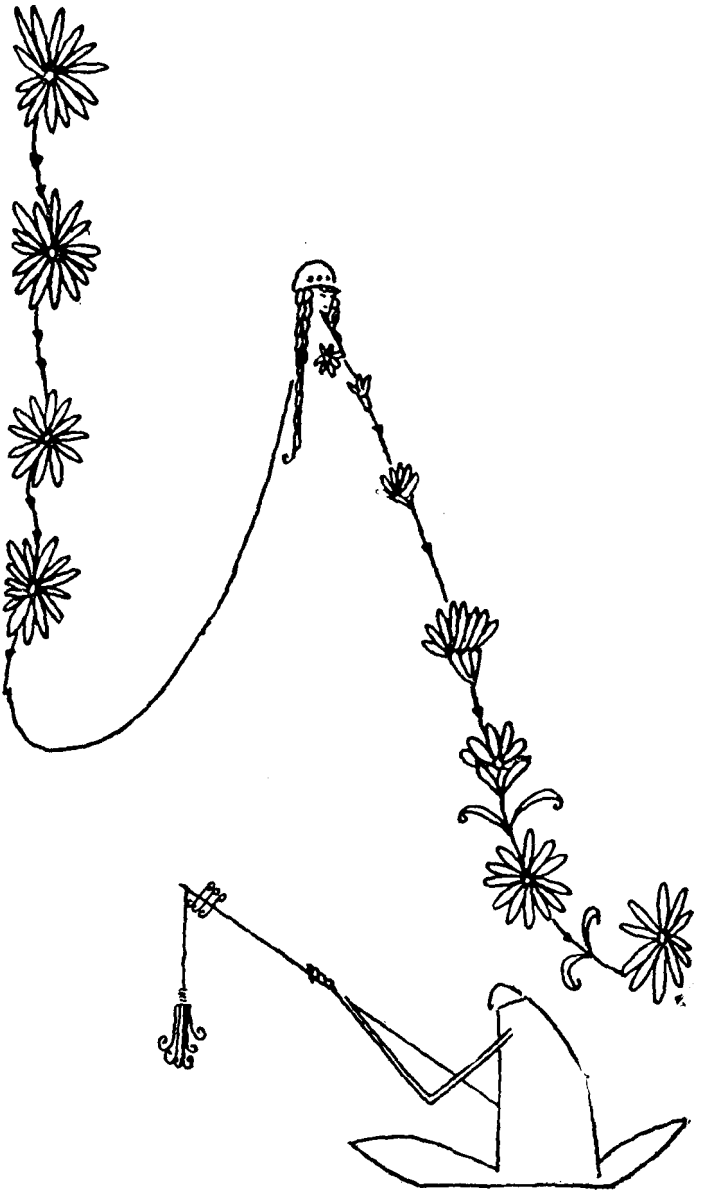
«Hey aşık ağa bu mu başımıza iş açacak!... Şimdi sırtıma alırım da ahıra öyle götürürüm senin küheylanını...»

Hep birlikte kırata güldüler.

Aşık atı ahıra çektikten sonra geldi meydana sedire oturdu. Meydan kalabalık bir meydandı. Kel Vezirin değnek oğlu da oradaydı. Bolu Beyi de oradaydı. Bir sürü de yaşlı, genç aşık vardı orada.

Oradakiler ona, gençliğine bakıp saygıda kusur etmediler. Bir aşık genç de olsa yaşlı da hep toplantıda ona aynı saygıyı gösterirler... Aşığın diline düşeceğine Akçasazın bataklığına düş daha yeğdir. Dünyada iyi bir iş yapayım dersen, hiç bir şey yapma, bir büyük, ermiş aşığın gönlüne düş.

Hoş beş sürüp giderken, aşık yorgunluğunu çıkarırken pencereden bir de baktı ki ne görsün. Nigâr Hatun önde, maviler içinde, arkasında kızlar, salınıp gider. Göğsü güvercin göğsü gibi. Yanaklar desen... Köroğlu fazla bakamadı Telli Nigâra. Yüreğine bir od düştü ki yerinde duramaz oldu. Eyvah evin yıkılsın Nigâr dedi, içinden. Ne de güzelmişsin Nigâr, dedi. Unutmuşum güzelliğini... Eyvah evin yıkılsın, hanen harabolsun Nigâr. Bir aşıktı Nigâra, şimdi böyle maviler içinde görünce Nigâra bin kere daha aşık oldu. Üç yüz altmış bin damarına bir ateş yayıldı ki orman yangını dersin. Esen ulu poyrazdaki orman yangını... Köroğlu daha duramadı. Duramazdı da... Ne olursa olsun, isterse kendisini tanısınlar, isterse öldürsün-

İlle mavili mavili...

ler, duramazdı... Al Allah delini, zapteyle Köroğlu kulunu...

Köroğlu:

«Hey ağalar beyler, dinleyin beni. Dilime bir beyit düştü ki dilimi yakar. İzin verin ki söyleyim.»

Sazı kılıfından sıyırıp hemen o anda iki dizin üstüne geldi. Tezene tele indi. Görelim ne söyledi. Biz daha iyisini söyleyelim. Dinleyenlerin damağı çağ olsun.

Seherde ben bir güzel gördüm
Bir al giymiş bir mavili
Al giyen anam bacımdır
İlle mavili mavili

Birisi inci diziyor
Birisi çayda geziyor
Biri bağrım eziyor
İlle mavili mavili

Birisi geldi yanıma
Biri susamış kanıma
Birinin canı canıma
İlle mavili mavili

Köroğlu der ki öldüğüm
Boyuna kurban olduğum
Pınar başında bulduğum
İlle mavili mavili

Söz tamam oldu. Söz tamam oldu ama, dışarda durup türküyü dinliyen Telli Nigârın da yüreğinde yağ kalmadı eridi. Az daha kendini tutmasaydı varıp Kör-

oğlunun boynuna sarılacaktı. Vezir oğlu dışarda durup türküyü dinleyen Telli Nigârın halini gördü. Birden ayağa kalkıp bağırdı:

«Laf atıyor, bu köpek Telli Nigâra laf atıyor. Atın şunu dışarı. Susturun şu itoğlunu, köroğlu mu, itoğlu mu susturun şunu... Susturun da atın dışarı...»

O böyle telaşla bağırmakta olsun, Köroğlu ayağa kalktı, dışarı doğru yürümeğe başladı.

Meclistekiler araya girdiler:

«Veziroğlu, Veziroğlu, sen büyük bir Veziroğlusun ama bazı işleri bilmezsin. Sen bilmez misin ki aşık kısmının diline zincir vurulmaz. Dağı taşı, akar suyu, coşkun denizi bağlarsın da aşık kısmının dilini bağlayamazsın.»

Köroğlu da baktı ki Kel Vezirin oğlu bir şeyler sezinliyor, önünü almak için aşağıdan aldı.

«Beyim efendim o nasıl söz ki ağzından çıkar? Ben bir garip aşığım. Şuraya geldim ki sebepleneyim. Sayenizde üç beş kuruş kazanayım.»

Yaşlılar çok öfkelendiler.

«Bu ne biçim insandır ki... Bilmez mi ki aşık kısmına dokunmak olmaz. Hem aşık kısmının kalbini kırar hem de gönlünü almaz. Varıp gübreliğe konan kargalar, has bahçede gül kadrini ne bilir. Sonradan sonraya beyliğe yeten, zalim olur el kadrini ne bilir.»

Yaşlılar hep bir ağızdan:

«Ne bilir,» dediler.

Köroğlu içinden: «Dur hele kel vezirin oğlu. Dur hele dur! Hele sabreyle azıcık, hele sabreyle ki neler gelecek senin o yumurta başına da, değnek bedenine... Sana gösteririm zartı zortu. Alacağın olsun ki kıyamet gününe kadar. Hele bekle ki senin koltuğuna bir kaya parçası iteleyeyim ki acısını var ölünceye

kadar taşı. Acısı yüreğinden çıkarsa ölüm döşeğinde çıksın.»

İş böylece kapandı. Telli Nigâr içerde bir yaramazlığın olduğunu anladı, durum çakılmasın diye oradan uzaklaştı.

Orada bulunan tekmil kişiler:

«Kusura kalma aşık, Vezîroğludur bey... Osmanlı Sarayından gelmiştir. Geleneği göreneği unutmuştur, bilemez,» dediler.

Bolu Beyi:

«Güzel söylersin aşık oğlum. Senin avazın bülbülde de turnada da yok. Sesin öyle yanık ki dağı taşı eritir. Bu saraya dünyanın her yerinden çok aşık geldi. Senin gibi sesi sözü güzel bir aşık daha görmedim oğul. Kusuruna bakma Veziroğlunun, o buraların geleneğini, göreneğini bilmez. Onun kusuruna kalma, o çok genç bir adamdır.»

Gece yarısına kadar çalıp çağırıp eğlendiler. Herkes aşıktan memnun kaldı. Bolu Beyi aşığa kese kese altın ihsan buyurdu. Bunu gören Kel Vezirin oğlu da Beyden aşağı kalmadı. Tam beş kese altın attı genç aşığın önüne.

Köroğlu artık para sahibi de olmuştu.

Herkes yatağına gitti. Köroğluna da bey sarayında rahat, büyük bir oda verdiler, altına kuş tüyü bir döşek serip üstüne atlas bir yorgan örttüler. İşte o çağlarda aşıklar böyle ağırlanırdı.

Köroğlu ömründe görmediği yatağa girdi. Girdi ama gözüne de iğne ucu kadar olsun bir uyku girmedi. Uyuyamadı. Aç bitler, kuduz pireler sanki koynuna girmişler de onu parçalıyorlar. Sabaha kadar yatakta döndü durdu. Kızı kaçırmak için planlar kurdu, planlar bozdu. Ya başaramazsa, ya yakalanırsa. Ya sevdiğine kavuşamayıp şu genç yaşında kara toprak-

lara girerse... Hiç kimseden korkmuyordu da Reyhan Araptan, imansız Araptan korkuyordu. Kıratı yakalasa yakalasa onun atı yakalardı. Bu sefer Arap onu öldürürdü. Ne etmiş eylemişti de Arabı bırakmış kellesini kesmemişti. İşte şimdi başında bir engel ki engellerin büyüğü. Arap yakalarsa bırakmazdı. Boynundan tutup horoz boynu gibi koparırdı. Ne demişti de bırakmıştı... Acaba Arap verdiği sözü tutar mıydı? Verdiği sözü tutar da arkasına düşmez miydi? Düşer yakalar da geri bırakır mıydı?

O Arapta hiç din iman yok. Yakalar da öldürür. Ah zalim Arap... Babası onun en yakın arkadaşıyken onu öldürmek istememiş miydi? Sabaha karşı, ölümden kaçıp da sen geri durma, yiğidin alnına yazılan gelir, dedi.

Sabah açıldı, hayırlı sabahlar cümlemizin üstüne açılsın. Güneş yüce dağlardan baş gösterdi. Dağlar elvan donlarını giydi. Cümle kuşlar öz dillerince sevgililerini çağırdılar. Köroğlu da sıçradı yataktan kalktı. Gece uyumamış, suratından düşen bin parça oluyor.

Köroğlu yataktan kalkar kalkmaz, sarayın seyisleri hemen yanına koşuştular.

«Aşık ağamız bu senin at deli mi nè?... Yanına kimseyi yaklaştırmıyor. Arkadan geleni tepiyor, önden geleni kapıyor. Bir at ki bin canavar gibi. Kusura kalma ne yemek verebildik, ne de su. Öteki atların hepsini suladık, tımar ettik. Bu bizi yanına yaklaştırmadı. Bizi değil, seyis Yusuf gelse onu da yaklaştırmaz bu senin küheylan... Bir eşek kadar da küçücük. Ne biçim iş bu?»

Köroğlu onlara hiç bir şey demedi. Bu seyislerin hepsini tanıyordu. Hepsi de kıratı tanıyorlardı. Kıratı tanımadıklarına göre demek kırat bir değişmiş, bir

değişmiş, bambaşka olmuştu. Kıratın yanına vardı. Gerçekten de kırat çok değişmiş, küçülüp bir keçi kadar olmuş. Köroğlu kıratın bu halinden ürktü. Aklından kötü düşünceler geçti. Acaba kıratı alıp da bu kötü keçiyi mi koymuşlardı yerine? Acaba Bolu Beyi onu tanımış da bir oyuna mı hazırlanıyordu? Böyle ikircikli kıratın yanına vardı. Kıratın sağ kulağının arkasında bir mavi boncuk büyüklüğünde, aynen bir mavi boncuk ışıltısında mavi bir benek vardı. Beneği görünce kırat olduğunu anladı. Vardı kıratı iki kara gözlerinden saygıyla öptü. Yemini suyunu verdi.

Kırat yanına Köroğlundan başka kimseyi komazdı. Kimseye güvenmezdi.

Daha önce de söyledikti ya. Gene de söyleyelim. Bu destanda Köroğlu kadar kıratı da bilmek gerek. Kıratsız Köroğlu elsiz ayaksız fıkara bir oğlancıktır.

Kıratın kanatları vardır. Sırtında bir çift kanat... Kanat vaktinde kıvrılır tüylerin altında yatar, yola çıktı mı açılır, çadır gibi etrafı tutardı. Bu kanadı insanoğlu görürse sihir bozulur. Kırat koşmaz olurdu. İşte ol sebeptendir ki kırat kimseyi yanına yaklaştırmazdı. Tüylerini kimse görmesin diye, kanadını kimse sezmesin diye.

Neyse sözü uzatmayalım. Düğün alayı başladı. Herkes atına binmiş meydan ediyordu. Köroğlu da kırata bir işaret çaktı... Kırat hemen o uyuz eşek donından sıyrılıp eski kırat oldu. Atı dağlara doğru sürdü. Dağda attan inip kendi giyitlerini giyindi. Hem de eskisinden çok güzel giyindi. Çoban giyitlerini de gerisin geri heybenin gözüne koydu, atı yeniden meydana sürdü. Çoban kılığındaki, uyuz beygirli aşığı koydunsa bul. Köroğlu böyle bir şah yiğitti ki gözler kamaştıra. Meydana girer girmez başlar ona çevrildi. Hayran kaldılar karşısında... Gerçekten Köroğlu bir

şıvgacık bahar dalına benziyordu. Bütün güzelliği, yiğitliği üstünde. Bazıları bu şah yiğidin kim olduğunu hemen bildi. Çocuğun başına bir iş gelecek diye ödleri koptu. Gerçekten Bolu Beyi onu tanısaydı onu öldürmek için elinden geleni geriye koymazdı. Elinden gelse, şu düğün gününde onu yakalatır da şu meydanın ortasında parça parça ettirirdi. Bereket ki bu delikanlının Kör Yusufun oğlu olacağı onun aklına bile gelmiyordu.

Gelinin arabası, tel duvak içinde, çiçekler içinde önde gidiyor. Etrafını da yüzlerce atlı almış. Atlıların başında da Kel Vezirin oğlu. Kel Vezirin değnek oğlu atın üstünde durmağa bile korkuyor. Dokunsan düşecek. Ulan itoğlu, Telli Nigâr gibi gelin senin neyine. Telli Nigârın ışığının parlaklığı senin o çipil gözlerini kör eyler. Sen onun gibi bir kızın dengi misin behey yürekten yoksun, behey surattan, elden ayaktan yoksun. Behey sümüklü uyuz... Behey ki behey... Hay dünya sen yerin dibine batasın, batasın da Allahın kahr-ı gazabına uğrayasın. Şu oğlan bir Vezir oğlu olmasaydı Telli Nigârın yanına yaklaşabilir miydi? Elini tutabilir miydi? Köroğlu gibi bir şah yiğidin nişanlısına şöyle göz ucuyla bakabilir miydi?

Köroğlu atını yavaş yavaş gelin alayının içine sürdü. Bolu Beyi gelin alayının ortasında gidiyordu. Yanına yaklaştı.

«Bolu Beyi, Bolu Beyi beni tanıdın mı? Ben Kör Yusufun oğluyum. Beni tanıdın mı? Şu gelin giden de benim beşikkertme nişanlım Telli Nigârdır. Sonra da can bir sevdiğimdir. Aklında mı? Sen benim beşikkertme nişanlımı Allahtan korkmadan, Peygamberden utanmadan Kel Vezirin oğluna, şu adama benzemeze nasıl verirsin? İşte geldim nişanlımı almağa. Hiç haraza çıkarmadan ver benim sevdiğimi de gide-

yim. Ver benim nişanlımı da gideyim. Böyle bir günümde, sevdiğime kavuşmuşken kan dökülmesini istemem.»

Bolu Beyi bu işe çok şaştı. Şöyle bir alıcı gözle baktı ki, ne görsün, gerçekten de bu delikanlı Yusufun oğlu Ruşen Aliydi... Kızkardeşinin de nişanlısı... Bir gün bir coşkunluk anında Seyis Yusufa, kendisine dünyanın en güzel atlarını kazandıran Seyis Yusufa şu benim kızkardeşim senin oğlunun olsun, demiş, büyük bir törenle kızı Ruşen Aliye nişanlamışlardı. Birden gözleri doldu. Ama kendisini çabuk toparladı. Bir karış çocuk ne hakla geliyordu da tam düğün alayının ortasında Osmanlı Vezirinin oğluna giden kızı istiyordu! Öfkesi başına sıçradı:

«Haydi ulan baldırı çıplak. Bir kız deve değildir ki iki yerinden boğazlana. Haydi oradan utanmaz. Tutun uşaklar şu terbiyesizi. Tutun da hemen burada başını vurun. Haydi çabuk. Tutun şunu.»

Bu arada Köroğlu eğildi. Kıratın kulağına birşeyler söyledi. At bir dikildi iki ayağının üstüne. Ok gibi yerinden fırladı. Bir sağa sıçradı, bir sola... Arabanın yanındakilerden kimine çarptı yıktı... Kimi atın yelinden yıkıldı. Kimi de atın narasından korkup kaçtı. Kırat kalabalığın içine düşmüş kimini dişiyle alıp on metre öteye fırlatıyor, kimini tekmeleyip yere seriyor... Demem o ki ardına geleni tepiyor, önüne geleni kapıyor, yanına geleni yıkıyor... Aman Allah ortalık bir alaboz duman olmuş ki Allah esirgeye göz gözü görmüyor. Bir anda ortalık savaş alanına döndü. ki, kırılmış kolun bacağın hesabı yok... Meydanda iniltiden geçilmiyor. At kişnemeleri, yere düşen atların, insanların kütürtüleri, kırılan kılıçlar, mızrakların şakırtıları dünyayı almış... Nigâr Hatun da araba-

sının içinde mavi bir yıldız gibi balkıyarak sevincinden deli olarak Köroğlunun düğün alayını perişan edişini seyreyliyor.

Köroğludur, Kel Vezirin oğluna baktı ki, Kel Vezirin oğlu:

«Ula içinizde hiç erkek yok mu? Şu deli Aşığı vurun ha, öldürün ha...» deyip duruyor.

Köroğlu elele vurup kıs kıs güldü.

«Boynun altında kalsın ula Kel Vezirin oğlu. Boynun altında kalsın ula senin. Ula sen erkek değil misin?»

Arabaya yanaştı. Telli Nigârı arabadan çekti aldı attı kıratın terkisine.

«Gel Nigâr seni bir koca karıya vermişler, erkeğe değil,» deyip güldü.

Al Allah delini, zapteyle Köroğlu kulunu. Kırata zehir gibi bir dizgin, bir üzengi vurdu, atın anasından emdiği fitil fitil burnundan geldi. Geride kalanlar:

«Aldı ha, kaçtı ha... Aldı ha, kaçtı...»

Demeye kalmadan, kırat kantarmasını gerdi, kanatlarını çıkarıp gözden kayboldu gitti. Beyin atlıları orada, öylece lal-ü ebkem, hayvanlar gibi bakıştılar kaldılar. Kel Vezirin oğlu ortalığa düşmüş hâlâ söyleniyor:

«Ula aldı da gitti. Ula aldı da gitti. İçinizde hiç erkek yok mu? Ula bir deli Aşık geldi, bin atlının arasından gelinimi aldı da gitti... Ula ne durursunuz, düşün şunun arkasına... Ula sizde hiç erkek kanı yok mu? Ne durursunuz böyle? Ha yürüyün ha, ha yürüyün ha... Ula valla kaçıyor... İşte gözden kayboldu da gitti. Elinizi çabuk tutun, sonra hiç ulaşamazsınız. Çabuk çabuk...»

Şaşkın atlıların, şaşkın Bolu Beyinin başları dönmüş olan bitenden. Yerlerinden bile kıpırdıyamıyorlar.

Köroğlu dağa çıkınca aşağıya, ovaya döndü baktı ki, düğün alayı olduğu yerde yığılaşmış duruyor. Oradan bir de hayuhuy geliyor ki, bütün ovayı doldurmuş.

Köroğlunun babasının vasiyeti vardı. Çamlıbelden başka yerde yurt yuva kurmamasıya... Onun için Köroğlu atın başını Çamlıbele çevirdi. Nigâr Hatunu sırtına almış ki kırata yol mu dayanır? Kat kat oldu yollar katlandı. Az gitti uz gitti.

Azını çoğunu mevla bilir. Bir sabah uzaktan, ak yamacı, cennet ormanları, mor menekşeli pınarlarıyla Çamlıbel gözüktü. Akşam oluyordu. Soğuk sulu, nane, yarpuz kokulu bir pınarın başına varıp durdular.

Köroğlu:

«Hele bu gece bu pınarın başında yatalım, yarına Allah kerim. Çamlıbeli yurt tutar, babamızın öcünü tekmil beylerden alırız.»

Köroğlu kıratı ötedeki bir ağaca bağladı, tımar etti, yem verdi suladı. Köroğluna babası vasiyet etmişti. İki eli kandaysa da, savaşta, döğüşte, aşkta, sevda içinde, başı bin türlü beladaysa da önce kıratın rahatını görecek, sonra da kendi rahatına bakacak.

Telli Nigâr, Köroğlu ata bakarken orada, pınarın başında tek başına kalmış başına gelenleri düşünüyordu. Şimdi Vezir sarayında olacakken, bir dağ başında bir pınar yanındaydı. Üstelik de canından çok sevdiği nişanlısı yüzüne bile bakmıyor, gitmiş orada atıyla uğraşıyordu.

En sonunda işini bitirip geldi:

«Ne o Bey kızı yüzünü eğmişsin... Gönlünü kıracak bir şey mi yaptık?»

Telli Nigâr:

«Yok, bir şey olmadı,» diye gönülsüz gönülsüz konuştu.

«Nasıl olmadı? Bak yüzünden düşen bin parça oluyor.»

«Ben açık konuşurum Köroğlu. Açıkça da gönlümü söylerim. Senin şimdiki yaptığını hiç beğenmedim ve de sana yakıştıramadım. Biz yıllar yılı birbirimize hasret olalım da sonra şu dağ başına gelelim de, sen de beni bu pınarın başına koyasın da gidesin atınla uğraşasın. İki dakka otursan da hoş beş etsek de öyle atına baksan olmaz mıydı? Kalbimi çok kırdın Köroğlu. Bunu senden beklemezdim. Yiğit olan yiğide, sevdiğine yoluyla yordamıyla davranmak düşer. İnsan olmadıktan sonra güzel göz, güzel kaş, sırım gibi boy herkeste var. İnsan dediğin yüreğiyle, inceliğiyle insan olmalı. Sen eskiden böyle değildin. Bu dağlar seni yabancılaştırmış. Korkarım ki yakında yabanıl kurtlara döneceksin.»

«Haksız konuşursun Bey kızı. Haksız konuşursun Telli Nigâr, Sebebini sormadan etmeden ağır sözler edersin Telli Nigâr. Babamdan vasiyettir ki, demiştir ki bana, iki elin kanda da olsa, hasta, ölüm yatağında da olsan önce kırata bakacak, onun rahatına bakacak, sonra da kendi işlerini göreceksin. Gönüllenme Telli Nigâr. Ben sana karşı kusur işlemem. Elimden geldikçe, yapabildiğim kadar senin gönlünü yüce tutarım. Seni başım üstünde tutarım. Sen benim gözümün ışığısın... Sensiz edemem.»

Telli Nigâr işi anlayınca sevindi. Demek ki Köroğlu kendisini ihmal etmemiş baba öğüdünü yerine getirmişti. Ona gülümsedi. Köroğlu iki sözde onun gönlünü almıştı. Bundan dolayı da kıvanç duydu.

Ayışığı vardı. Pınar çağıldıyor, yer gök çiçek ko-

kularıyla kokuyordu. Ayışığında Telli Nigâr'ın mavi renkli giyiti, kırmızı saçları daha balkıyor, yanıp sönüyordu.

Pınar başına uzandılar. Köroğlu kılıcını kınından sıyırıp aralarına uzattı.

Eskiden, Köroğlunun yaşadığı çağda gelenek böyleydi. Bir yiğit bir kızı kaçırırsa evleninceye kadar ona el sürmez, uyurlarken de kılıcını araya koyar öyle uyurlardı. Bu, yiğidin kıza, sana dokunmayacağım demesiydi.

Yorulmuşlardı, hemen uyudular. Öyle bir uyudular ki kütük gibi. Uyandıklarında üstlerine gün ışığı düşmüştü. Bir de acıkmışlardı ki... Eeeee, ne yiyeceklerdi? Ne Telli Nigâr bunu Köroğluna söylüyor, ne de Köroğlu ona açlıktan söz açıyordu.

Birbirlerinin gözlerine bile bakamıyorlardı... Bu işe Köroğlu içinden gülümsüyordu. Dur bakalım açlığını söylemeden şu Bey kızı ne kadar dayanacak? İki gün oldu ki ağzına bir lokma koymadı.

Telli Nigâr'dır dayanır. Acından ölse de ben acımdan ölüyorum, demezdi. İşte Köroğlu bunu bilmiyordu. Bu Beylerde bir gelenek vardı. Köroğlu işte bu geleneği bilmiyordu. Köroğlunun bilmediği gelenek şuydu: Kol kırılır yen içinde geleneğiydi. Bu Beyler kendi içlerinde ne olup biterse bitsin hiç dışarıya vurmazlar. Kelleleri gider de sırlarını kimseye açmazlar. İşte Köroğlu Telli Nigâr'ın bu yanını bilmiyordu.

«Sen beni burada azıcık bekle Telli Nigâr,» dedi. «Az sonra gelirim. Uzaklara gitmiyeceğim.»

Dediğini tuttu da. Aradan çok az bir zaman geçmişti ki Köroğlu elinde bir sürü üveyikle döndü. Üveyik dünyanın en lezzetli kuşudur. Yeşilimsi olur ren-

gi ve bir bıldırcın büyüklüğündedir. Kurnaz kuştur, çok da zor avlanır.

Üveyikleri gören Telli Nigâr onun nereye gittiğini anladı. Köroğlunun elinden kuşları alıp pınarın ayak ucuna, akıntısına gitti, yolmağa başladı, yoldu, temizledi, yıkadı.

Bu sırada Köroğlu ateş yakmış, ateşten köz biriktiriyordu.

«Benli Nigâr tuzum da var. Bir de ekmeğimiz olsaydı.»

Üveyikleri ateşe vurup pişirdiler. Yağlı üveyikten çıkan duman bulut gibi göğe yağıyordu. Ekmekleri yoksa da üveyikleri büyük bir iştahla yiyip doydular.

Bu Çamlıbel dedikleri yer Köse Kenanın yurduydu. Köse Kenan burada eşkiyalık ederdi. Kısa boylu, kütemez enli bir köse idi. Çenesinin çukurunda yalnız bir tek tüy vardı. Kalın, sağlam, urgan gibi bir tüy. Hoş zamanında bu tüy çenesinin çukurunda kıvrılır yatar, hırslanınca da kalkar dikilir, yere saplanırdı. Kılıç gibi bir tüy olurdu. Köse o vakit bir adım atamazdı. Dünya yüzüne Köse gibi öfkeli bir adam daha gelmemişti. Eğer o tüy yere saplanmasaydı, öfkesini yenemeyen Köse çok hanlar hanumanlar dağıtır, çok ocaklar söndürürdü. Bereket ki bu kıl onun önüne geçiyor, yere saplanıyor, onu olduğu yerden kıpırdatmıyordu. Köse kılın elinden bir kurtulsa alimallah dağlar devirecek. Kılla uğraşayım derken, kılı saplandığı yerden çıkarayım derken, bu arada da öfkesi geçiveriyordu. Köse ne kadar öfkeli olsa da yüreği temiz bir adamdı. Hem yüreği temiz, hem de çok akıldane idi. Kösenin aklı üstüne akıl, kurnazlığı üstüne kurnazlık bu yeryüzüne hiç gelmemişti. Bütün tilkilerin kurnazlığı gelmiş de onun başına birikmişti. İşte bu Köse kendini bildi bileli Çamlıbeli tutmuş, burada yol

kesiyor, kervan soyuyor, obalar donatıyordu. Köse Kenanın yüreği demircilerin örsü gibiydi. Ve bu yürek yalnız fakir fıkara için çarpıyordu. O olmasaydı, o Çamlıbeli tutmasaydı, fakir fıkaranın hali dumandı. Yaşı da gelmiş geçiyordu. Biliyordu ki o bu Çamlıbeli tutmasa, bir ölüverse, keleşleri o gün hemen dağılıverirler. Fakir fıkara da öyle perperişan kalır.

Kurnaz Köse ne yapacağını düşüne dursun, aşağıda ormanlıkta bir duman ilişti gözüne. Duman ki ne duman, orman yangını gibi bir şey. Sanki bir ordu girmiş de karavana ateşi yakmışlar.

Köse Kenan:

«Varın bakın bakalım, şu aşağıda ne var? Bu ateş ne ateşi? Hangi herif Çamlıbele girmiş de orada ateş yakmış? Bir kervansa kesin... Bir adamsa alın getirin. Karşı koyarsa gerisini siz bilirsiniz. Bir yiğitse döğüşün. Yakalayamazsanız kellesini isterim.»

Üç silahlı adam koşarak kaleden aşağı indiler.

Kimsin, necisin demeden Köroğlunun üstüne atıldılar. Köroğlu neye uğradığını şaşırdı ama, kendisini de çabuk toparladı. Üç adamı bir an içinde, göz açıp kapayıncaya kadar yere yıktı, üstüste yığdı, sonra da ellerini bağladı, şuraya koydu.

Köse Kenan bir bekledi, iki bekledi, öfkelenmeye başladı. Ne olmuştu bu adamlara? Yoksa bu beceriksizlerin başına işler mi gelmişti?

Köse Kenan bağırdı:

«Heey şahbazlarım varın da bakın şu duman tüten yere, varın ki neler gelmiş başlarına?»

«Başüstüne Ağamız,» dediler.

Koşarak kaleden aşağı indiler. İndiler gördüler ki arkadaşları iki büklüm olmuş, elleri de bağlı, her biri bir ağacın altında yatıyor.

«Ula çocuk sen mi yaptın bu işi?»

Köroğlu gülümsedi.

«Ula çocuk sen bilmez misin ki burası Köse Kenanın yurdu. O Köse Kenan ki kellelerden kala yüceltmiştir. Nasıl cesaret ettin de? Çocuksun da aklın ermiyor. Düş önümüze.»

Köroğlu gene aldırmadı. Hep gülümsüyordu.

Üç adamın üçü de üç yerden çocuğa saldırdılar. Köroğlu o anda üçünü de üstüste yığdı. Sonra onların da ellerini bağlayıp her birisini bir ağacın altına yatırdı.

Artık boyuna Çamlıbel kalasından adamlar geliyor, boyuna da Köroğlu onların kolunu bağlayıp ağaçların altına yatırıyordu.

Köse Kenan baktı ki giden gelmiyor, giden gelmiyor, acaba nedendir, derken son gönderdiği on kişi de gelmedi. Neredeyse ikindi oluyor. Yanına yönüne bakındı baktı ki kel seyisten başka kimse kalmamış kalada.

Acaba gitse mi oraya? Gitmese hem adamlarının gözünde beş paralık olacak, hem de o adamlar kimse onların gözünde beş paralık olacaktı.

O da giyindi kuşandı, silahlarını taktı takıştırdı, koşarak aşağı indi, geldi ki ne görsün, her ağacın dibinde kolu bağlı bir adamı yatıyor, ötede de daha bıyıkları terlememiş bir delikanlıyla, güzeller güzeli bir kız. Köse Kenanın öfkesi başına sıçramış, çenesinin çukurundaki tek tüy dikilip yere saplanmıştı. Köse Kenan bu delikanlıyı görünce içine bir sevgi düştü ve öfkesi birden indi, tüy de yerden çıkıp çukuruna kıvrıldı.

«Gel bakalım bu yana, bana doğru çocuk. Bu işleri sen mi yaptın? Bunların hepsinin kollarını böyle bağlayıp sen mi yatırdın?»

Köroğlu boynunu büktü, utangaç:

«Bana hücum ettiler emmi, ben onlara bir şey yapmamıştım ki, onlara bir zavalım dokunmamıştı ki... Sen olsan, bu kadar adam üstüne gelse ne yapardın? Öyle değil mi emmi?»

«Ben mi ne yapardım? Hiiiç, senin yaptığını yapardım. Gel buraya...»

«Bak emmi gelirim yanına ama, sen ters bir adama benzersin... Kurnaz bir yüzün var. Ben senden korkarım. Yiğitsen gel seninle de döğüşelim de, arkanda başka adam yoksa, bu iş de burada bitsin. Önce adını bağışla sen kimsin?»

«Adıma Köse Kenan derler. Ben bu Çamlıbelin sahibiyim.»

«Neeee? Sahibi misin? Sahi mi söylüyorsun emmi? Köse Kenan sen misin? Eeeeeee? Sen ne iş görürsün burada? Çiftliğin mi var?»

«Çiftliğim yok yavrum. Şu aşağı yoldan kervanlar geçer. İşte ben de kervanları keserim. Başka işim gücüm yok. Tam kırk yıldır burada kervan keserim. Anladın mı?»

«Onu anladım emmi ama, bir şeyi anlamadım. Kusura kalmazsan soracağım. Sen bu adamlarla mı kervan kesersin? Yoksa yedekte başka yiğit adamların var mı?»

«Bunlarla keserdim ama çocuk... Demek ki bu dünyada elden üstün el varmış. Ben de senin gibi birini arıyordum.»

«Benim gelip de Çamlıbelde oturacağımı ne bildin?»

«Bilirim çocuğum... Tam otuz yıldır buraya şeytan bile giremez. Çamlıbeli herkes bilir. Çamlıbel kalasında kim oturur, Çamlıbel yolunda kim baç alır, herkes bilir bunu çocuğum, sen nasıl bilemedin? Haydi gel kalaya da konuşalım. Seni gözüm tuttu.

Ölünce gözüm arkamda kalacaktı. Çamlıbelin ıssız kalmasından korkuyordum. İyi ki sen çıktın karşıma. Var olasın, sağolasın çocuğum. Artık ölürsem gözüm açık gitmeyecek. Çamlıbeli şeneltecekse senin gibi birisi şeneltecektir.»

«Emmiii.»

«Söyle çocuğum.»

«Kalana geliyorum ama, sen yiğit bir adamsın değil mi? Arkamdan bana bir kötülük yapmazsın, bir hile düşünmezsin benim için değil mi? Beni bir tuzağa düşürüp öldürmezsin değil mi?»

«Öldürmem.»

«Emmiii, sen yiğit bir adamsın değil mi? Hiç kimseye de tuzak kurmazsın değil mi?»

«Herkese tuzak kurarım yavrum. Bir adamda akıl ve de feraset olmazsa o adam bir hiçtir. Ne kadar güçlü olursa olsun bir adam, aklı işe karışmazsa her zaman, her zaman yenilir. Bak, ben tam otuz yıldır bu yolu tutarım. Baksana bir avuç da adamım. Hiç aklım olmasa, tuzağım olmasa bugüne gelir de bu kalayı yapabilir miydim? Gel benimle, sana bir kötülük düşünemem. Haydi şu adamların ellerini çöz... Birisinin elini çöz. O da ötekilerin elini çözsün. Haydi gidelim.»

Köse Kenan önde, Telli Nigârla Köroğlu arkada yola düşüp Çamlıbel kalasına geldiler.

Köroğlu baktı ki kalenin içinde güzel, bakımlı bir saray. Hem de kocaman bir saray. Köroğlu bir saraya baktı, bir de Köseye.

«Emmi be... Köse Emmi bu sarayı sen mi yaptırdın, babandan mı kaldı?»

Köse güldü:

«Bre çocuk bakıyorum ki beni bir şeye benzetemedin. Babamdan bana hiç bir şey kalmadı. Senin babandan kalan kadar bile kalmadı. Hiç olmazsa senin

babandan şu altındaki at kaldı, belindeki kılıç kaldı. Benim babamdan bir çöp bile kalmadı »

Saraya çıktılar. Köse Kenan bu delikanlıyı merak ediyordu. Acaba kimdi nenin nesiydi.

«Söyle bakalım çocuk, nereden gelip nereye gidiyorsun. Anan kim baban kim? Düşmüşsün bu dağ başına. Düşmüşsün Köse Kenanın alıcı kurtlarının ağzına ki seni paralayalar!»

Bu sözlere hepsi birden güldüler.

Köroğlu işi baştan sona anlatmağa başladı. Babasını, babasının gözlerinin oyuluşunu, her şeyi, her şeyi anlattı. Kaçışları, Reyhan Arap meselesini, her şeyi, her şeyi anlattı. Yalnız kıratın macerasını, nasıl bir at olduğunu, üç köpüğü anlatmadı. Kıyamete kadar da kimseye anlatmayacaktı. Bu Köroğlunun bir büyük sırrıydı ki kendisiyle bile olacak, kimse bilemeyecekti.

Köse Kenan Bolu Beyini, Köroğlunun babasını, Telli Nigârı, herkesi herşeyi bir bir biliyordu.

Köse Kenan gülerek:

«Demek senin başından bu işler geçti yavru? Demek senin babandı Seyis Yusuf? Kadir kıymet bilmez Bolu Beyi. İnsan Seyis Yusuf gibi bir adama, bir ermişe böyle davranır mı? Benim elimde Seyis Yusuf gibi birisi olsaydı onu başıma taç eyler de oturturdum. Şimdi sana bir çift sözüm var oğlum. Mademki, benim burada olduğumu söylemeden Çamlıbeli sana vasiyet etmiş Seyis Yusuf, demek ki bir bildiği vardı. Yoksa Çamlıbeli benim tuttuğumu o bilirdi. Demek ki bir bildiği var Seyis Yusufun. İşte ben de Çamlıbeli sana veriyorum. Bugünden sonra da senin emrine giriyorum. Seyis Yusuf sağ olsaydı, sana nasıl davranırdı? Bundan sonra da Çamlıbelde ben sana öyle davranacağım. Sen benim öz bir oğlumsun. Çam-

lıbelde beğendiğin adamları tutar, beğenmediğini tutmazsın. Bu Çamlıbelin bundan böyle başı da sensin, kıralı da sensin.»

Köroğlu kıyam etti, Köse Kenanın elini öpüp başına götürdü.

«Sen sağ ol emmi,» dedi. «Bu Çamlıbel Çamlıbel oldukça burada senin hükmün geçecek. Bizler de senin çocuğun olacağız.»

Köse Kenan:

«Sen hiç kervan soyup, kelle kestin mi oğul?»

«Öyle bir şeyler yapmadım. Köse Emmi. Üstelik de ben hiç kelle kesemem. Kesmek de istemem. Haaa, Telli Nigâr kusura kalmasın ama, bir tek kelleyi keserim, o da Bolu Beyinin kellesini. Ondan öte hiç bir kelleyi kesmeyeceğim. Köse Emmi, kelle kesilmeden bu işler yapılmaz mı?»

Köse:

«Şimdiye kadar kelle kesilmeden haramilik yapılmadı. Bu işler kelle kesmeyince olmaz.»

Köroğlu iyice şaşırdı:

«Köse Emmiiii... Şimdi ben harami mi oluyorum?»

«Bre oğul, yarın inip şura aşağı yolu bekleyecek kervan keseceksin. Yoksa bu kocaman Çamlıbeli, şu uzaklardaki yoksul, eline bakan obaları nasıl doyurursun?»

«Böyle olunca ben harami mi olurum?»

«Yok oğul, yok! Harami olmaz da ermiş olursun. Yani çifte mumlu ermişler ermişi!»

«Köse Emmiii bana bundan sonra harami Köroğlu diyecekler öyle mi?»

«Ya Padişah mı diyecekler sandın? Bana nasıl harami Köse Kenan diyorlarsa sana da öyle harami Köroğlu diyecekler.»

«Köse Emmiii, ben adam öldürmek, kelle kesmek istemiyorum. Ben yapamam bu işi.»

«Öyleyse Çamlıbelin kurtlarının arasında işin ne? Baban seni Çamlıbele imamlığa mı gönderdi sanıyorsun? Baban seni buraya imamlığa gönderdiyse bil ki Çamlıbel kurtlarının ve de Köse Emminin bir imama hiç ihtiyaçlığı yok. Yolun açık olsun. Kendine imamlık edecek başka bir kapı ara. Olur mu?»

«Köse Emmiii, ben kelle kesmeden kervan soyacağım. Görürsün Köse Emmi...»

«Var bunu da sen icat eyle çocuğum. Nasıl yapacaksın bu işi bir görelim bakalım. Şunu bil ki haramilik bir kanlı iştir. Suya giren ıslanır yavrum. Haramiliğe giren kanlanır. Kanlanmak istemiyorsan var kendine şimdiden, tezelden başka bir iş ara yavrum. Köse Emmine güven, yapabilseydim, kansız kervan kesebilseydim ben keserdim oğul. Senin dediğin olmaz. Eninde sonunda iki elin kızıl kana boyanır. Yarın yola in bakalım, bir mucizat gösterir de gelen kervanı kansız ele geçirirsen, ben inanırım ki el elden üstündür ta arşa kadar. Belki bu işi yapar da bundan sonra gelecek haramileri de kandan kurtarırsın. Şunu bil ki dünyada hiç kimse kan dökmek istemez. Hadi yavrum yolun açık olsun.»

Vakit epeyi geçmiş, gece yarısını bulmuştu. Köse Kenan onların emrine ayvan köşkü ayırmıştı. Şu köpoğlu Köroğluyla, Bey Kızı Telli Nigâra da başka türlü bir köşk yakışmazdı. Köse Kenan kansız nasıl kervan kesilebileceğini merak ediyor, Köroğlu da gerçekten bu işi nasıl becereceğini düşünüyordu.

Baktılar ki ayvan köşk ki ne köşk, Bolu Beyinin, Osmanlının sarayında da böyle güzel bir köşk yok... Her yanı, merdivenleri, pencereleri, tabanı, duvarları renk renk mermerdendi. Odaları Çinin, İranın, Hora-

sanın halıları, kilimleriyle döşeliydi. Köşkteki her bir halı, her bir kilim bir hazine ederdi. Atların nasıl şecereleri varsa bu kilimlerin, halıların da öyle şecereleri vardı. Yataklar som kuştüyü, yorganlar atlastı... Köşkte öyle bir eşyalar vardı ki, çoğu Hindin Çinin saraylarından getirilmiş.

Telli Nigârla Köroğlu şu güzel köşke ikisi de bir şey düşünerek girdiler. Odalarına çıktılar.

Köroğlu:

«Biliyor musun, ne düşünüyorum Telli Nigâr? Böyle bir Çamlıbel kuran Köse Kenan Emmim bana kolay kolay teslim bayrağını çekmez. Baktı ki adamlarının hepsini teker teker yere serdim. Baktı ki bana gücü yetmeyecek, baktı ki kellesini kesip Çamlıbeli yıkacağım. Onun için bu hileyi düşündü. Şimdi biz uyurken gelecek, ikimizin de kellesini kesecek. Yarın adamlarına gösterecek, bakın işte sizi yere seren adamın kellesi diyecek. Bir adam kendi öz gücüyle bu Çamlıbel kalasını yapamaz ve de bu kocaman sarayı kuramaz.

«Köse Emmim ne yapmışsa hayatında aklıyla kurnazlığıyla yapmıştır. Köse Emmim bu dünyaya geldi geleli elini ılıktan soğuğa vurmamış, işini hep kurnazlıkla görmüştür.»

Telli Nigâr korku içinde:

«Kötü yere düştük Köroğlu... Keşki Kösenin de ellerini bağlasaydın. Köse bize Çamlıbeli kolay kolay teslim etmez. Bir kurnazlık düşünmeseydi bizi buraya almazdı. Bu köşkü bize verir mi hiç Köse... Bir anda bize sevdalanmadı ya...»

«Öyleyse Telli Nigâr bu gece nöbetleşe uyuyacağız. Köse bizi öldürürse uyurken öldürür. Onun için biraz sen uyumayıp, uyurken beni bekleyecek, sonra

da beni uyandırıp ben seni bekleyeceğim. Böyle yapalım mı?»

O gece Telli Nigâr bekledi Köroğlu uyudu. Telli Nigâr uyudu Köroğlu bekledi. Böylece sabahı ettiler.

Ala sabah açıldı. Hayırlı sabahlar cümlemizin üstüne açılsın. Bütün gece köşke ne gelen oldu ne giden.

Köroğlu dedi ki:

«Telli Nigâr, Köse Kenan kurnazdır. İlk gece ondan şüphelenip uyumayacağımızı bilmez mi? Belki ikinci, üçüncü, belki onuncu gece biz ona iyice güvenip de kara uykulara yattığımızda bizi öldürecek.»

«Öyleyse burada durmayalım, gidelim Köroğlu. Mademki bir gün bizi öldürecek Köse, varıp buralardan gidelim de canımızı kurtaralım.»

«Gidemem Nigâr. Babamın vasiyetidir. Çamlıbeli yurt tutacağım. Bolu Beyinden babamın öcünü alacağım. Kervanlar kesip obalar donatacağım. Çamlıbelden gidersem bunların hiç birisi olmayacak. Ben de Köse Kenana bir kurnazlık düşünürüm. Yalnız kurnazlık Köse Kenana vergi değil ya, azıcık bizde de bulunur.»

Böyle konuştular. Köse Kenanın yanına vardılar. Köse Kenan bu sabah onlara yağlı ballı bir kahvaltı hazırlatmıştı. Güzelcene, Köse Kenanın yüzüne bakmadan kahvaltılarını ettiler.

Köse Kenan:

«Bakın çocuklar,» dedi. «Siz çocukluk ediyorsunuz. Bu gece uyumayıp nöbetleşe birbirinizi beklediniz. Benden şüphe ettiniz. Köse Kenan gelecek de gece bizi koyun boğazlar gibi boğazlayacak, diye. Bir kere Köse Kenan her bir haltı karıştırır da gece uyurken adam öldürmez. Köse Kenan, kellesi gitse de bir şey daha yapmaz, o da evinde adam öldürmez. Köse

Kenan bir şeyi daha yapmaz. Köse Kenan kuş yuvalarını bozmaz. Bir de Köse Kenanın kitabında kadın kısmını öldürmek diye bir şey yazmaz. Sana baban her öğüdü vermiş de oğlum Körünoğlu, işte bu öğütleri vermemiş. Sana bu öğütleri, başkalarını da bundan böyle Köse Kenan Emmin verecek. Şimdi giyin kuşan, in aşağıdaki yola, gelen kervanları kes. Bundan sonra Çamlıbel yolu senden sorulacak. Şu yöremizdeki binlerce obadaki fakir fıkaranın ekmeği senden sorulacak. İster kellelerden kale dik, ister hiç bir insana fiske vurma, Çamlıbeli sen besleyecek, obaları sen donatacaksın. Haydi yolun açık olsun. Yakında da düğün hazırlığına başlıyacağız. Düğün hazırlığı için de bir ulu kervanın bozulması gerek.»

Köroğlu Köse Kenanın bu açık yürekliliğinden dolayı utandı. Ne etmiş, ne eylemişti de ondan şüphe etmişti. Ayıp bir iş yapmıştı.

«Köse Emmi, kusura kalma, Atalar der ki karşındaki babansa da şüphe edeceksin.»

«Oğlum Köroğlu, insanlardan ne kadar şüphe edersen onlara o kadar güveneceksin ki iş göresin. Yoksa insanlardan hep şüphe edersen, bu dünyada yaşayamazsın. Bu sözlerim de kulağına küpe olsun.»

Köroğlu, kılıcını, gürzünü aldı, mızrağını ata bağladı, kırata bindi. Çamlıbelden aşağı kıratı doldurdu. Kirat bir göz açıp kapayıncaya kadar Çamlıbel yoluna vardı.

Yolun ortasında kıratın üstünde dimdik durdu. Bir bekledi, iki bekledi, yoldan ne gelen vardı ne giden.

Öğlen oldu kimse gelmedi. Vakit ikindiye geliyordu, uzaktan bir toz duman gözüktü. Durdu, soluğunu tutarak heyecanla bekledi. Yaklaştı yaklaştı on beş

yirmi katırlık bir kervan çıktı tozun dumanın içinden ortaya.

Köroğlu bir nara savurdu:

«Kervancılar, bırakıp kervanı çekilin. Ya da üstünüze geliyorum. Çamlıbel yiğitlerinden olurum. Adımı derseniz Köroğlu.»

Kervan durdu, ortaya aksakallı çok yaşlı, uzun boylu, güleç yüzlü bir kervancıbaşı çıktı:

«Oğul gel buraya, gel de konuşalım. Benim kervanım şimdiye kadar kimse tarafından soyulmadı, sen mi soyacaksın?»

«Ben soyarım.»

«Gel de soy. Gel konuşalım da ne istersen onu yap.»

Kervancıbaşı hem konuşuyor, hem de ona doğru geliyordu. Köroğlunun yanına geldi:

«Bakıyorum ki sen çok gençsin oğul. Çamlıbelin töresini, yiğitlerin töresini bilmiyorsun. Hiç bir yiğit benim yaşımda bir insanın kervanını soymaz. Anladın mı? Vazgeç benden, sakalıma saygı duy. Yok benim kervanımı kesecek olursan başına da türlü felaketler gelir. Bunu da böyle bil.»

Köroğlu düşündü taşındı, ne yapsın fıkara, sakalı beş karış bu yaşlı adamın da kervanı soyulmaz ki.

«Var git yoluna kervancıbaşı, var git yoluna. Haklısın. Senin gibi yaşlı olanları soymağa yiğit olan yiğidin eli varmamalı.»

Kervancıbaşı, yaşlılığına bakmadan öyle kuş gibi atının üstüne bindi ki, göremezdin onu. Atını bir sürdü ki ortalık alaboz duman oldu. Bir anda kervan da kervancıbaşı da gözden kayboldu. Kervancıbaşı kervanının önünde öyle bir kaçıyordu ki, sapan taşı ulaşmaz dedikleri var ya, işte onun gibi.

Kervancıbaşını savdıktan sonra Köroğlu gene

beklemeğe başladı. Köse Kenan da olan biteni Çamlıbel kalesinin bir mazgalından seyreyliyor, bu deli oğlan ne yapıyor diye şaşıp duruyordu.

Öteden bir çerçi gelmeğe başladı. Çerçinin atının her iki yanında da camekanlar vardı. Camekanlar cıncık boncukla doluydu. Çerçi çok sevinçli yürüyordu atının önünde. Çok kazandığı belliydi, her halinden belliydi.

«Dur Çerçi... Çerçi dur...»

Çerçi bir ara durdu, beyaz, güzel atı üstündeki delikanlıya hayranlıkla baktı.

«Ne var, ne bağırıyorsun böyle oğlum, ne istiyorsun? İstediğini şöyle bağırmadan yavaş yavaş, adam gibi söyleyemez misin?»

Köroğlu gene bağırarak:

«Dur orada, atını bırak da git, Çamlıbele götüreceğim onu.»

«Ne diyorsun ne? Atımı mı bırakacağım? Sana kim söyledi bunu? Deli misin sen?»

«Atını bırak da git. Yoksa kelleni uçururum.»

Çerçi bağırmağa başladı:

«Seni mendebur çocuk seni. Seni deli oğlan seni. Şimdi yanına varırsam bacağından tutar ikiye ayırırım. Sana kim öğretti kervan keser gibi çerçi yolunu kesmeyi? Tuh sana. Tuh sana ki tuh sana. Sen mi Çamlıbelden indin? Çamlıbelde senin gibisilere ekmek vermezler. Şuna bak, şunun bindiği atın güzelliğine de bak! Bu atla bir insan çerçi soymağa utanır. Ula kim verdi sana bu atı? Tuh sana, tuh sana. Bunca yıl bu yollardan gelir geçerim, hiç kimsenin aklına gelmedi beni soymak. Çekiil yolumdan mendebur. Tuh sana, tuh senin babayiğitliğine...»

Çerçi kıpkırmızı kesilmiş, öfkeden kudurmuştu.

Gözleri çukurlarından fırlamış, avına atılmağa hazırlanan bir kaplana dönmüştü.

Köroğlu hemen onun önünden çekildi, ona yol verdi. Çerçi homurdanarak önünden geçti gitti.

Köroğlu neye uğradığını bilemiyor, ula diyordu bu yoldan da hiç insana benzer bir insan hiç mi geçmeyecek. Bu ne iştir? Neredeyse çerçi eline sopayı alıp beni bir iyice dövecekti.

Başını kaldırıp baktı ki uzaktan bir büyük kervan geliyor. Tozu dumana katmış geliyor. Köroğlu buna sevindi. İşte şimdi dövüşerek bu kervanı kesecekti. Hiç bir kişiyi öldürmeden, hepsinin elini kolunu bağlayacak, alıp Köse Kenan Emmisine götürecekti. Ve kelle koparmadan da kervan kesileceğini tanıklayacaktı.

«Kervancıbaşı, kervancıbaşı bırak kervanı da var git yoluna. Bu kervan Çamlıbel kurtlarının kısmetidir. Bırak kervanı da git yoluna.»

Birden kervanın önünden güzel bir al at fırladı. Köroğluna geldi.

«Ula sen kimsin de benim yolumu kesersin. Sen de nereden çıktın? Sana öğretmediler mi ki benim kervanım kesilmez. O Köse Kenan olacak rezil gelsin de kendi kessin kervanımı haddiyse... Çekil yolumdan.»

Köroğlu kervancıbaşının güzelliğine hayran kaldı. Şimdiye kadar güzel bir kadının bezirganbaşı olduğunu, olabileceğini ne duymuş ne de işitmişti.

«Sana öğretmediler mi ki hiç bir yiğit bir kadınla çarpışmaz, onun kervanını kesmez. Sen ne utanmaz çocuksun sen. Çekil yolumdan.»

Köroğlu ona da ses çıkaramadı. Güzelim kervan önünden çekilip gitti. Eeee, bu ne biçim iştir? Ne biçim bir iştir ki akıl sır ermez? Her gelen bir şey uy-

duruyor, kimi kadın kimi yaşlı çıkıyor. Hepsi de babalarının oğluna çıkışır gibi tepeden çıkışıp gidiyorlar.

Akşam oldu, gün kavuştu, Köroğlu süklüm püklüm Çamlıbele döndü. Köse Kenan onu yüzünde çocukça, kurnazca bir gülümseme ile karşıladı.

«Ne o oğul, ilk avın mübarek olsun... Ne düştü eline bugün?»

«Köse Emmi bugün yoldan hiç kimse gelip geçmedi.»

«Nasıl olur yavrum? Bugün yol ağzına kadar kervanla dolup taştı. Senin gözünde bir şey mi var yoksa?»

Köroğlu başına gelenleri bir bir Köse Kenana anlattı. Köse Kenan ona hiç bir şey söylemedi. Şöyle yap böyle yap demedi.

İkinci gün oldu Köroğlu gene atına bindi yola çıktı.

Bugün de karşısına bir sürü kervan, bir sürü çerçi, yolcu geldi, kimi kör, kimi sağır, kimi kötürümdü... Hepsi Köroğluna çıkışıp onunla alay ettiler.

Köroğlu gene eli boş Çamlıbele döndü. Köse Kenan onu gene gülümsemeyle karşıladı.

Köroğlu böyle bir hafta, on gün yola indi, sonra eli boş Çamlıbele çıktı.

Köse, Köroğlu eli boş döndükçe hiç söze varmıyor, sadece gülümsüyordu.

Köroğlu da için için kendini yiyordu. Karşısına şöyle eli yüzü düzgün bir yiğit kişi çıkmıyordu ki, kimi kör, kimi sakat, kimi çocuk, kimi deli, çoğu da yalvaran cinsinden. İnsan olan insan bunları soyar mıydı? Yiğit olan yiğide bu yakışır mıydı?

Ala şafak yeni söküyordu. Köroğlu yola inmiş gene her zamanki gibi bezirganbaşıları özürlü, yalvaran kervanlar bekliyordu. Derken efendim, uzaktan

bir kervan gözüktü ki kervan derim sana, ucu bucağı belirsiz bir kervan. Kervanın önünden bir babayiğit geliyor ki Bolu Beyinin Reyhan Arabı gibi bir şey. Atı da kocaman bir şey. Kıratın iki üç misli büyüklüğünde. Adam öyle heybetli ki... Bakınca adamın sıfatına kimin olsa içine korku düşer. Ama Köroğlu böyle bir adamla karşılaşmaktan sevindi. İnşallah bu dev gibi adam da yalvarmaz. Yalvarsa yakarsa da çaresi yok bu kervan kesilecektir. Birader buranın adamı da bir başka türlü. Ne biçim insanlar bunlar? Hiç erkek yok aralarında? Hep yalvar yakar ediyorlar.

Kervan gediği aşıp da Çamlıbele yaklaşınca Köroğlu bir nara salladı. Ve dağlar yankılandı.

«Bezirganbaşı, bezirganbaşı bırak kervanı da çekil git. Yoksa kellen gidecek.»

Kıratı kervanın üstüne sürdü.

Bezirganbaşı bir gürz kaldırmış Köroğluna sallıyor ki amanallah tam Köroğlunun iki misli var. Köse Kenan Çamlıbelin mazgalından bu manzarayı görünce yüreği ağzına geldi.

«Eyvah, eyvah ki eyvah... Köroğlu gitti. Düştü düştü de çocuk bu dünyanın en azılı adamının ağzına düştü. Düştü düştü de çocuk bu alıcı kuşun pençesine düştü. Gayri kurtuluşu yok. Eyvah ki eyvah... Bir bulup da yitirdiğim, Çamlıbeli abat edecek talihsiz oğul... Eyvah ki eyvah...»

Köse Kenan ne yapsın. Binse atına da gitse aşağı yola. O varıncaya kadar savaş başlar da biter. Yetişmesinin mümkünü yok. Köse Kenan işte böyle eli kolu bağlı Çamlıbelin kalesinde baykuşlar gibi kaldı.

«Eyvah ki eyvah... Eyvah ki eyvah...»

Birden Köroğluyla bezirganbaşı kavuştu. Köse Kenan bezirganbaşının gürzü salladığını gördü, gözlerini kapadı. Açtığı zaman hiç bir şeyi göremedi. Her

şey, kervan, bezirganbaşı, Köroğlu, her şey büyük bir tozduman içinde kalmıştı. Köse Kenan artık hiç bir şeyi görememenin acısından kıvranıyordu.

Birden toz açıldı, kırat gözüktü. Üstünde de Köroğlu, bezirganbaşı da yerde upuzun yatıyor.

Bezirgana kavuşan Köroğlu bezirganın gürzünü savuşturmuş, sonra da kendi altındaki kıratla, elindeki gürzle, bütün bedeniyle bezirganın üstüne yüklenmiş, onu bir anda yere sermişti. Şimdi kırat ortalığa düşmüş, önüne geleni kapıyor, arkasına geleni tepiyordu. Kırat öfkeden kudurmuş gibi. Ona hiç bir şey dayanmıyor. Önüne gelen atları, insanları değil, ağaçları bile deviriyor.

Hey maşallah, ortalık bir an içinde duruldu, her şey bitti. Yalnız bezirganbaşının iniltisi dağı taşı tutuyordu.

Köroğlu hepsinin kollarını birbirine bağlattırdı, bezirganı da atının üstüne bağlattırıp Çamlıbele döndü.

Çamlıbel yolunda karşıladı onu Köse Kenan. İki gözlerinden öptü:

«Oğul sen harami olmayacaksın. Oğul sen Çamlıbelin Padişahı olacaksın. Ben seni günlerdir seyreyledim. Zayıflara, yaşlılara, korkaklara, yoksullara, kadınlara dokunmadın. Senden çok güçlü adamı görünce alıcı şahin gibi üstüne atıldın .Bu bezirgan tam yirmi yıl bu yoldan, Çamlıbelden geçerdi de kimse onun üstüne varamazdı. Ben bile onun üstüne varacak yüreği kendimde bulamadım. Gazan mübarek olsun. Ben varayım da şu bezirganbaşına bakayım. Yiğit adamdır perişan olmasın.»

Bu kervan Doğunun en büyük, en dokunulmaz kervanıydı. Yükü altın, gümüş, atlas, ipek kumaş ve Lahuri şaldı.

Bu kervandaki kumaşlarla bin oba bile donanırdı.

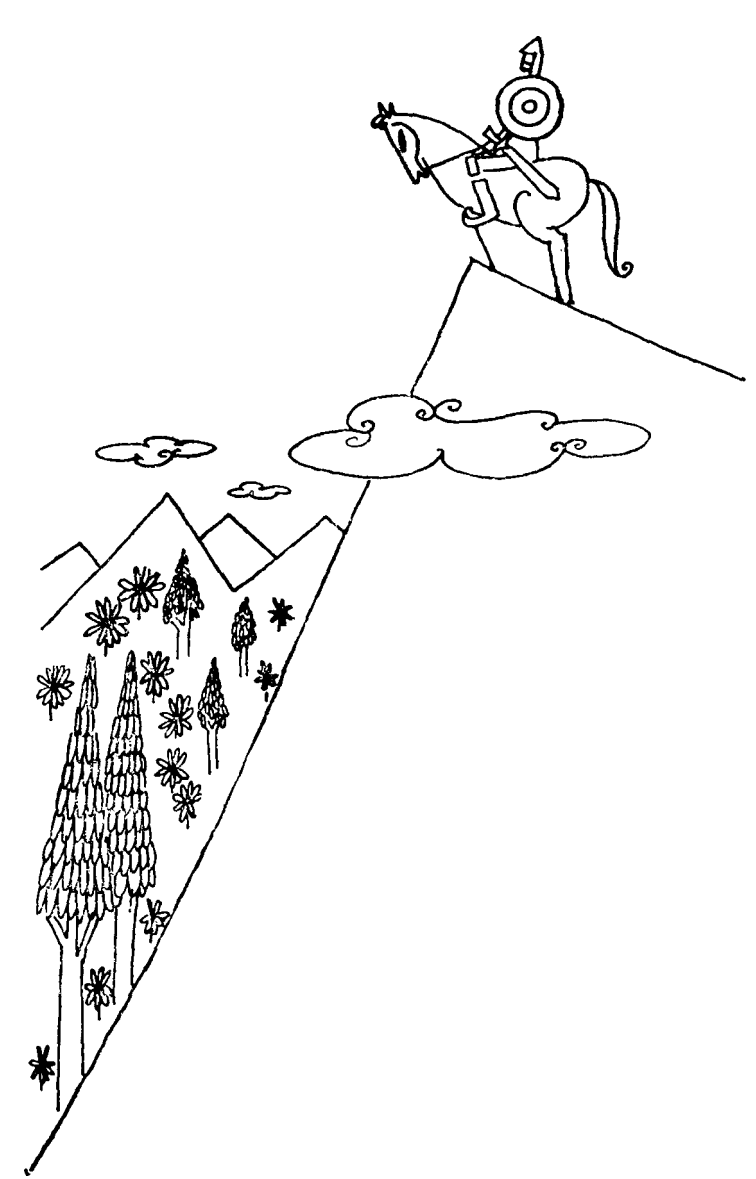
Telli Nigâr da Köroğlunu bu ilk avından dolayı kutladı, iki gözlerinden öpüp.

Bezirganbaşının istirahatini temin eden, yarasını cerrahlara sardıran Köse Kenan:

«Birşeyi yok bezirganın. Yarın, öbür gün iyileşir ve de atına biner gider. Ve de Çamlıbelden bir daha geçmez. Şimdi beni dinle oğul... Yarın düğün bayrağını dikip düğüne başlayacağız. Ben okuntuları hazırladım. Bolu Beyine de bir okuntu göndereceğim. Çamlıbelin sahibi Köroğlu evleniyor, diye. Osmanlı Padişahını da çağırdım, Çamlıbelin Padişahı evleniyor, diye. Canları bilir, ister gelir, ister gelmezler. Bu yakınlardaki üç yüz altmış pare obanın üç yüz altmış beyini de düğüne çağırdım. Hepsi gelecek. Daha ötelere gidip Osmanlı toprağındaki Beylerden de yüzlerce Bey çağırdım. Dağlarda ne kadar eşkiyalar varsa onları da çağırdım. Çamlıbelde kırk gün kırk gece bir düğün yapacak ki Köse Emmin, Osmanlı Padişahı, İran Şahı, Hind Kralı böyle düğünü ne yapmış ne de görmüştür.»

Köse dediğini de yaptı. Kırk gün kırk gece bir düğün oldu ki ancak düğünün böylesini Kaf Dağının peri padişahı yapmıştır. Kırk gün kırk gece Çamlıbelin dağı taşı ateşe yalıma kesti. Işığa kesti. Mücevherler dolup taştı. Her gelen Bey öylesine bir armağan getiriyordu ki, görülmüş değil... Dağların eşkiyaları da şimdiye kadar ele geçirdikleri en güzel mücevherlerini Telli Nigâra getirdiler... Telli Nigâr gelen mücevherlerin hepsini takacak olsaydı mücevherlerin altında kalır da gözükmez olurdu.

Tabii ki ne Osmanlı Padişahından, ne de Bolu Beyinden hiç bir ses seda çıkmadı.

Her seferi bir hikâye oldu, âşıkların dîlîne düştü.

Bir Cuma gecesi Köroğlunu gerdeğe verdiler... İki hasretlik birbirine kavuştular. Efendi sarıldılar ama ne gibi: Hasta su bardağına sarılır gibi. Aç deve çakırdikenine sarılır gibi. Koçlar gibi vuruştu, güvercinler gibi emiştiler. Kutnu döşeğin üstünde murat alıp murat verdiler.

Darısı cümle hasretlerin başına.

Bundan sonra Köroğlu Çamlıbelde eğlendi kaldı. Anadan azan, babadan tezen, Allahtan korkmaz, kuldan utanmaz gelip Köroğlunun etrafına toplandılar. Köroğlu yol vurdu, bel kesti, zengin kervanlardan baç aldı. Delilerini doyurdu, fakire fıkaraya dağıttı. Adı gitti İrana, Turana yayıldı. İstanbul Padişahını, İran Şahını korku tuttu. Her seferi bir hikaye oldu, aşıkların diline düştü.

Olsun deminiz, olmasın gamınız, hayra dönsün serencamınız. Bir dahaki hikayeyi daha güzel söyliyelim. Dinleyenlerin damağı çağ olsun. Mert yakaları namert eline geçmesin. Ustamızın adı Hıdır, bu seferlik elimizden gelen budur.

Karacaoğlan

Yola çıkarken bütün obası başına birikmiş, ne demişlerdi? «Etme eyleme, uyma şeytan sözüne. Gurbet elin kahrı zehirden acıdır. Aşık olsan da acıdır. Senin başındaki kavak yelleri gelir geçer,» demişlerdi. «Obamızın şenliği, gözümüzün bebeği gitme! Bizden ne kötülük gördün ki? Yarenin yoldaşın burada. Anan baban burada. Gitme! Yapma bunu bize! İste bizden her istediğini. Bütün bir oba senin yoluna can verir. Sazıyın üstüne saz yok, sözüyün üstüne söz yok. Biliriz, demişlerdi. Senin kadrini biliriz. Gel tut sözümüzü, Obadan ayrılma. Gitme gurbet ellere.» Dinlememişti. Anası gözyaşı dökmüş, babası boynuna sarılmış, yarenleri yolunu kesmiş, onu döndürememişlerdi.

Şimdi uçsuz bucaksız ovanın ortasına dikilmiş bunları düşünüyordu.

Kimbilir ne zamandan beri burada böyle düşünüyordu? Kimbilir ne zamandan beri böyle dimdik, kımıldamadan duruyordu? Derken şafağın ucu göründü. Dağların arkası aydınlandı aydınlanacak. Tepeler

ağarmağa doğru... Kuşlar uçuşmağa başladı. Kuş sesleri başladı. Aydınlık usuldan usuldan ortalığı alıyordu. Dört yan seçilmeğe başlayınca kendine geldi. Yürümeğe başladı. Evden çıktı çıkalı hep yürüyordu zaten. Yürümekten başka bir şey düşünmüyordu. Ama nereye gidiyordu? Bu onun birinci gurbete çıkışı değildi. Böyle uzun uzun, ovaları, yolları belleri, dağları bundan önce de yürümüştü. Bundan önceki çıkışlarında da nereye gittiğini bilmiyordu. Nereye gittiğini bilmemesi hoşuna gidiyordu. Yeni yüzler, yeni dünyalar görmek onu kendine çekiyordu. Yeni yeni insanlara, yeni yeni şeyler söylemek...

Gençti. Yüreğinde bir top ışık, bir ateş harmanı, çiçek açmış bir bahar dalı... Yürüyordu.

Gün öğle oldu. Çamlık bir tepeden aşağı inerken bir düzlükte dumanlar gördü. Uzakta dalgalana dalgalana tütüyordu. Kendi kendine, «bir oba konmuş olmalı oraya,» dedi. Sevindi. Sevinçle yürüdü. Dumanların tüttüğü yere gelince, sevinci kursağında kaldı.

Az önce buradan bir oba kalkmıştı. Dumanlar, obanın ocaklarının dumanları idi. Nedense, bir iki deveyle, fıkara birkaç ev kalmıştı. Onlara bir şey sormadı.

Kayalık bir geçide doğru ilerlerken, geçitte yükü yıkılmış bir beygirle uğraşan bir adam gördü. Adam güçlü kuvvetli bir adam görünüyordu. İri yarıydı. Ama yükü bir türlü doğrultamıyordu. Karısı, çocukları, üzgün duruyorlardı orada.

Adama yaklaştı. Adam onu görünce doğruldu. «Kolay gelsin kardeş.» dedi. Adam gülümsedi. «Sağol.»

«Ne oldu bu beygire böyle?»

«Yükü devrildi.»

Hiç bir şey söylemedi. Sazını çıkardı bir yana koydu. Yükü yüklemeğe gitti.

Yükledi.

Adam: «Eline sağlık. Aşık mısın sen?»

«Yurttan yuvadan olduk.»

«Diyar diyar, öyle mi?»

«Öyle.»

«Gayri eve dönmeğe tövbe mi?»

«Tövbe.»

Adam: «Senin gibi aşığın birine sormuşlar: Vatanın nere? Sazını göstermiş. Bura, demiş. Adın ne senin? Adını bir bağışla bakalım. Benimki Deli Hüseyin... Bozdoğan Obasında Deli Hüseyin derler bana.»

«Bizim obada da Karaca derler bana. Karacaoğlan...»

«Sizin obanın adı ne?»

Karacaoğlan, sazını gösterdi: «İşte bu!» dedi.

Deli Hüseyin işi anladı.

Yanyana, obanın gittiği yana doğru yürüdüler.

Deli Hüseyin bir göz kırptı:

«Sevda meselesi mi?»

Karacaoğlanın yüzü kederlendi.

Deli Hüseyin: «Aldırma.»

Karacaoğlan karşılık vermedi.

Karacaoğlanın yüzü karanlıktı.

Deli Hüseyin sorduğuna soracağına pişman olmuştu. Ne yapacağını bilmiyordu. Konuştu: «Şimdi bizim obaya yetişiriz. Bizim oba büyüktür. Bizim beyi sorarsan...»

Karacaoğlan onun yüzüne bir hoş baktı.

Deli Hüseyin: «Bana öyle geliyor ki, bu senin ilk gurbetindir.»

Karacaoğlan sorulandan hoşnutsuz, karşılık verdi: «Son!»

Gene dumanlar göründü. Ötelerden haykırışmalar, köpek havlamaları geldi. Bir hay-u huydu bu. Koyun, deve, at sürüleri arasından geçtiler. Obanın bir ucunda yüklerini yıkıp, çadırlarını kuruverdiler. Çadırı kurduktan sonradır ki, Karacaoğlanın yüzü azıcık ışıdı.

Hüseyinin gecikmesi merak olmuştu obaya. Hemen başına biriktiler. Daha kimse ağzını açmadan Hüseyin başladı söylemeğe:

«Yükü devirdim de bu çocuk doğrulttu. Yoksa dağda kalmış gitmiştim. Hiç biriniz nerde bizim Deli Hüseyinimiz demedi. Gökten mi indi, yerden mi bitti, yetişiverdi. Aşık bu! Sazı da var.» Karacaoğlana döndü: «Karaca kardeş, çal» dedi. «Aşık dediğin naz niyaz istemez. Çal kardeş.»

Karaca sazı çekti yere oturdu. Sazın üstüne yumuldu:

İmana gel kanlı gurbet imana
Biz de başımızı saldık gümana
Yağıp yağmur gün değince çimene
Kokar burcu burcu gülü sılanın

Ovalar ovalar engin ovalar
Gözüm yaşı biribirin kovalar
Yüce dağ başında şahin yuvalar
Öter garip bülbülleri sılanın

Bitmedik işlere Mevlâ ulaşa
Daha neler gelir sağ olan başa
Geçerse bu yaz da kalırsak kışa
Korkarım kapanır yolu sılanın

Karacaoğlan der ki şu bana n'oldu
Sarardı gül benzin gazele döndü
Sılada sevdiğim yadeller aldı
Bilmem nasıl oldu hali sılanın

Hiç kimsenin yüzüne bakmadı. Sazını usuldan yanına indiriverdi. Sazının sedefli göğsünde sedef geyikler uçuşuyordu. Dinliyenler donup kalmışlardı. Konuşmuyorlardı. En sonunda yaşlı bir adam konuştu: «Bu ses,» dedi, «dağı taşı eritir.» Sonra Deli Hüseyin: «Üzme kendini kardeş,» diye ekledi. «Evim sana ev, atım sana at, ben de sana kardeşim. De yap dilediğini!...»

Gecedir. Çadırda kalan Karaca düşünüyor. Dışarda büyük yalımlarla obanın ateşi yanıyor. Ötelerden, gecenin sessizliğinden bir kaval sesi geliyor. Karaca, çadırın ağzında bir ses duydu. Birden başını kaldırdı ki, karşısında Deli Hüseyin. Deli Hüseyin ona: «Gel,» dedi, «seninle kan kardeş olalım. Kimim kimsem yok benim. Senin sesin dağı taşı eritir.»

Belinden hançerini çıkardı. Karacaya: «Ver elini,» dedi. Eli aldı. Azıcık kanattı. Kanı yaladı. Sonra kendi parmağını da kesti. Onu da Karacaya yalattı.

«Senin gibi kardaşım olduktan sonra, bu dünya bana vız gelir,» dedi... «Şaha Sultana eyvallah demem. Sözün Sultanı, sazın Sultanı...»

Şafak ışırken göç yüklendi. Obanın bir yanı yola düzüldü. Karaca gençtir, çeviktir. Kendi yüklerini hemencecik yükledi. Herkesten önce yola düştüler. Hüseyin kan kardeşinin bu ataklığını sevinçle, gözleri yaşararak seyreyledi. Göç kalktı. Göç yola düzüldü ama, bir yerde bir kaynaşma oldu. Birşeyler olmuştu. Belli. Hüseyin başını kaldırınca, bir devenin kalkmadığını gördü.

Kaynaşmaya doğru atını sürdü. Devenin yanına geldi. Deve çökmüş kalkmıyordu. Birkaç kişi kaldırmak için habire uğraşıyor, o inat ediyordu. Devenin başında da güzel bir kız dönüp duruyordu. Bu oba beyinin kızıydı. Deve de kızındı. Kızın kirpikleri top top olmuştu yaş ile. Bu sırada ortaya bir yaşlı adam atıldı. Bu, Veli emmiydi. Veli Emmi kurdun kuşun, hayvanın dilinden bilirdi. Dedi ki: «Uğraşmayın. Boşuna uğraşmayın.» Dedi ki: «Deve inadıdır bu! Başa çıkılmaz. Bir inat etmesin, ölünceye kadar yerinden kımıldamaz. Gelecek yıl gelin, burada kemiklerini bulursunuz. Kes, öldür kımıldamaz. Burada böylece acından ölür.»

Bey atın üstünde olanı biteni seyrediyordu. Susuyordu. Birden, hışımla atından indi. Kızının yanına geldi, Yaklaştı. Saçlarını okşadı. Sonra emir verdi: «Haydi dağılın.» Dağıldılar. Kızına: «Kızım,» dedi, «sen benim uslu kızımsın, Koca Veli doğru söyledi. Bu ölünceye kadar burada kalır. Kalkmaz. Sana istediğin deveyi alırım. Çare yok kızım.»

Kız ağlıyarak deveyi orada bıraktı. Kalktı atına bindi.

Bir zaman sonra Deli Hüseyin doludizgin geldi, devenin yanında attan indi. Devenin yanına geldi. Konuştu:

«Demek burada çürür, çürür gider de yerinden kalkmaz ha? Neye içerlemiş, neye kızmış acep?» Devenin başında dolandı. Sağına soluna baktı. Başını okşadı. «Şu deve milleti de ne acaip mahluk,» dedi. «Ne tuhaf... Şaştım işine şunun. Zoru ne acep? Bile bile, göz göre göre, çürür de kalır mı adam?» Dertlendi. Bir türlü devenin yanından ayrılamadı.

Karacaoğlanın göçü, göçün önündeydi. İlerliyordu. Bir zaman gitti böylece. Sonra Hüseyini düşündü.

Hüseyin neredeydi? Kalabalığa girmişti. Bu zamana kadar ne iş yapıyordu? Kalabalık çoktan dağılmış, yola düşmüştü. Merakı gittikçe büyüyordu. Bir iki kişiye sordu. Doğru dürüst bir cevap alamadı. Göçü Hüseyinin karısına teslim etti, geriye döndü. Hüseyinin yanına geldi. Hüseyin devenin başında dönüp duruyor. Böylece gördü onu. Şaştı. Hüseyin, Karacayı görünce kendine geldi.

«Biliyor musun Karaca?»

Karacaoğlan: «Biliyorum,» dedi.

Deli Hüseyin:

«Bu burada çürüyünceye kadar kalacak. Yerinden kalkmıyacak.» Karacaoğlan şaşkınlıkla, «nee!» dedi. Deli Hüseyin usul usul: «Deve inadı. Deve, inadı tutup da çökünce, bir daha, ölünceye kadar kalkmaz yerinden... İşte, bu da yerinden kalkmıyacak. Zayıf düşecek. Ölecek. Kurtlar kuşlar pay edecek onu. Kaldıralım şunu.» Karacaoğlan: «Kalkmaz diyen sensin ya...» Deli Hüseyin: «Belki kalkar...» Sonra kızdı, deveye sarıldı, kaldırmağa çalıştı. Kaldıramadı, terledi, tepindi. «Öleceğini bilse burada, böylece yatar kalır mı? Söyle Karaca! Yatar kalır mıydı? Bey kızı türkü söyledi. Başına oturdu da devenin, ağıt yaktı. Gene **kalkmadı inatçı deve.»** Birden aklına düştü. «Senin sesin dağa taşa cümle mahlukata kâr eyler. Söylesene bir türkü. Haydi gözünü seveyim söyle.» Karacaoğlan gülümsedi: «Türküylen deve mi kalkar? Canı ölmek istemiş. Ölecek,» Hüseyin: «Benim hatırım için... Benim hatırım için bir türkü söylemez misin? Senin sesin toprağa geçer. Taşı dile getirir.»

Karacaoğlan düşündü. Gözleri çakmak çakmak oldu. Yüzü, bütün bedeni korkunçlaştı. Bu Karacaoğlan artık eski Karacaoğlan değildi. Kalktı usulcacık gitti, atın terkisindeki sazını aldı. Devenin karşı sa-

ğına, bir taşın üstüne oturdu. Rüzgâr gibi, kasırga gibi, sonra seher yeli gibi ılıktan çalıp söylemeğe başladı.

Yaz gelir de yazı yaban yurdolur
Her derede bir alıcı kurdolur
On beşinde kızlar gonca gül olur
Vakti gelen güller ağlamasın mı?

Der Karacaoğlan bahar erişti
Meyvasın dermeden gazeli düştü
Yüklendi barhanem, kervanım göçtü
Tozu kalkan yollar ağlamasın mı?

Aşık der ki, sazın hikmetinden sual olunmaz. Deve ağır ağır ayağa kalkıyordu. Ama Karacaoğlan bunu görmüyordu. Sazına yumulmuş, dünyasından geçmiş veryansın ediyordu. Uğulduyordu dünya. Deve ayağa kalktı. Deli Hüseyin deveyi, durmuş, onda hareket başladığından beri seyrediyordu. Kendine gelen Hüseyin elini Karacanın omuzuna koydu. Deveyi gösterdi ona. Bu sefer şaşmak Karacaya düştü.

Deli Hüseyin hemen devenin yularını Karacaoğlanın eline verdi. «Sen» dedi, «hele dur hele. Ben gidiyorum.» Atına atladı. Doldurdu. Yüreği parçalanacakmış gibi atıyordu. Kime söylese, hiç kimse devenin kalktığına inanmayacaktı. Nasıl inandırmalıydı onları? İnanmazlarsa inanmasınlar, dedi kendi kendine... Varsın inanmasınlar... İnandıracağım onları ama... İnanmaları gerek... Sonra göçü görünce kendini tutamadı. Bağırmağa başladı. «Deve kalktı... Duyduk duymadık demeyin, deve kalktı... Heeey millet, deve kalktı haaaa...» Duyanlar, «N'olmuş bu Deli Hüseyine gene?» dediler.

Beyin yanına geldiğinde soluk soluğaydı. Bir zaman ağzını açıp da bir tek laf edemedi. Kızın yüzü solgundu. Kederli, bitkindi. Sonra Hüseyin birden boşandı: «Deve kalktı,» dedi. «Deve kalktı diyorum size, Allah Allah, deve kalktı. Ne laf anlamaz adamlar. Deve kalktı yahu. Beyim sana diyorum. Sayemde deve kalktı. Benim kardaşım saz çaldı, deve kalktı. Saz çaldı, kendi dilince deveye türkü söyledi, deve de kalktı.»

Bey, yanındakilere: «Ne diyor bu deli?» diye sordu. Kalabalık homurdandı:

«Ne bilelim?»

Sonra kalabalık gittikçe arttı. Deli Hüseyin köpürdü. Halka döndü: «Ne öyle pel pel bakıyorsunuz? Deve kalktı. Bey! Bey! Bunlar böyle bakıyor ya, sen niye öyle pel pel bakıyorsun...? Benim yeni kardaşım var ya, hak aşığı o. İşte o, oturdu devenin başına... Yumuldu sazın üstüne, bir çaldı ki... Dünya başka dünya oldu sandım. Dağlar ovalar nennilendi... Toprak dile geldi o çalarken... Sonra deve kalktı. Daha kalkmasın mı?»

Kız: «Kalktı mı Hüseyin Ağam?» Hüseyin: «Muştuluğumu isterim Hatun.» Kız, Hüseyine yaklaştı: «Muştuluğun başüstüne Hüseyin,» dedi.

Bu sırada, sabahleyin deve kalkmaz diyen yaşlı adam, Koca Veli Ağa ortaya atıldı, «Bak», dedi, «deli, bana bak. Deve dediğin inat edince kalkmaz. Öyle sazınan sözünen kalkmaz. Dımbırtıynan, zımbırtıynan kalkmaz. Sen düş görmüşsün. Sen nerede uyudun deli deyyus? Söyle de uyuduğun yeri, sana ona göre söz söyleyim. Sen uyumuşsun, hem de üstü açık uyumuşsun...»

Hüseyin kızdı: «Koca! Koca,» dedi. «Senin aklın sulanmış.»

Koca Veli: «Bak hele itin delisine... Ne laflar ediyor! Eğer o deve kalkmışsa, ben de şu bıyıklarımı keserim.»

Kalabalığın ortasında Hüseyin, onları inandırmak için hiç bir çare bulamıyordu. Nasıl bulsun. Bu obalar oba, bu develer deve oldu olalı, çöken deve, inadından çöken deve bir daha kalkmamıştı.

Hüseyin ellerini açmış: «Şimdi, şimdicik görürsünüz,» diyordu. «Şimdi, şimdicik, kardaşım gelsin de görürsünüz. Deveyi getirsin de görürsünüz. Bir saz çalsın da, bir türkü söylesin de görürsünüz. O zaman Koca Velinin bıyıklarını tutar kökünden ellerimle keserim. Kökceğizinden keserim. Bana ne? İster inanın, ister inanmayın. Bana ne bre? Kardaşım çalar, ben de dinlerim.»

Daha fazla kızdırmamak için: «İnandık Hüseyin, inandık,» dediler, gülerek.

Vakit ikindi olmuştu. Göç gürültü patırtıyla, düzlüğe konmağa çalışıyordu. Bunu Bey istemişti. Ne de olsa merak etmişti. Deveyi burada, bu düzlükte bekleyeceklerdi bu gece... Burada bir hafta, bir ay, bütün bir yaz da kalabilirlerdi. Çünkü yazlaklarından birisi de obanın, bu düzlüktü... Bu olay çıkmasaydı, belki de daha ileri gideceklerdi.

Bey: «Varın söyleyin şu deliye,» dedi, «dedikleri doğru çıkmazsa, bunları kardaşlığını öğmek için söylüyorsa, kardaşına da, ona da yapacağımı bilirim... Varın. Bey böyle söyledi deyin. Yalansa şimdiden başının çaresine baksın. Varın ona söyleyin. Kızımı umuda düşürdü. Yalansa, kardaşını da alsın, obadan çıksın gitsin.»

Deli Hüseyin, zorlukla çadırını kurdu. Elleri dola-

şarak... İçi içine sığmıyordu. Çadırını yarım yamalak kurdu. Obanın ortasına düştü. Çadır çadır dolaşarak kardaşını, kardaşının saz çalışını, deveyi nasıl kaldırdığını anlatıyordu. «Yalan söylüyorsam ben bu obada durmam. Yalan söylemiyorsam da, çoluk çocuk bütün obayı toplar, Koca Velinin bıyığını kendi elimle kökünden kazırım. Varsın avradı gibi olsun Koca Veli...»

Uzaktan devesi, atı ile Karaca gözüktü. Hüseyin deli gibi ortalığa düştü:

«Bakın! bakın! Kardaşım geliyor. Koca Velinin bıyığı gitti. Kökünden gitti. Bıyık turşusu yapacağım. Ya da avradına vereceğim Koca Velinin bıyığını...» Koşa koşa Karacaya doğru gitti. Ona sarıldı. «Bir bıyık kazandık ha,» dedi. «Seksen yaşında bir bıyık kazandık.»

Sonra Karacayı orada bıraktı, Beye koştu. Bey daha önceden görmüştü deveyi. «Varol Hüseyin,» dedi. «Ben de sana muştuluk vereceğim. Getir kardaşını yanıma. Bu nasıl adammış, ben de göreyim.»

Bütün bunlar olup biterken Karaca ortada kalakalmıştı.

Karacanın yanına ilkin kız geldi: «Sağol,» dedi, «aşık sen sağol. Bu benim devemdi. Sen kurtarmışsın. Ölüp gidecekti. Sen olmasan...»

Oba halkı, çoluk çocuk birikmişti. Hayretle, korkuyla Karacaya bakıyorlar, birbirlerine birşeyler fısıldaşıyorlardı. Birikip halka olmuşlardı. Gelen gelene... Çobanı, sığırtmacı, duyan geliyordu. Hüseyin de Beyi bırakıp koşa koşa birikmiş kalabalığa geldi. Ortada öyle kalakalmış Karacaoğlanın yanına vardı:

«İşte,» dedi. «İşte kardaşım... Saza başladı, bir türkü söyledi... Baktım deveye... Ne görem ki... Boynunu uzatmış... Ya, boynunu uzatmış... Sonra kalktı.

Dağlar bile ayağa kalkıp, dağlar taşlar bile yola düşüp yürüyecekti, o türküyü söylerken.»

Oba toplanmıştı. Oba bir uğultu halindeydi. Kalabalık bir duruyor, hiç mi hiç ses çıkmıyordu. Taş gibi. Her biri donmuş. Sonra birden kalabalık bir uğulduyordu. Bu arada kızla Karacaoğlan göz göze geldiler. Bakıştılar. Kız uzun kirpikliydi. Karacaoğlan karayağız, kavruktu. Çelik yüzlü. Kız bir şeyler söyleyecek oldu Karacaya. Söyliyemedi. Karaca bunu sezdi. Kalabalığın gözleri bu biribirine muhabbetle bakan, susan iki gence çevrildi kaldı.

Kalabalıktan bir iki yaşlı: «Şu aşık iki söylese de dinlesek,» dedi. «Bu kadar millet ağzının içine bakıyor onun.» Karacaoğlanın canına minnetti. Hemen oracığa oturuverdi. Başladı çalmağa.

O söyledikçe halka olmuş kadınlarda bir sallanma... Bir ah, of... Etrafta çıtırtı bile yok. Dağlar, ovalar yankılanıyor. Yalnız bir ses... Ortalığı dolduruyor. Söyliyenin yüzü utangaç. Bir zaman sonra kendisini unutup da asıl dünyasına girdiği zaman yüzü değişti. Obada kim varsa, hasta, yatalak, çocuk, halkaya katılmak için çadırdan fırladı... Halka büyüdü. Halka dondu kaldı. Dağlardan çobanlar sürüsünü bırakıp geldi. Dağlardan kurtlar, kuşlar geldi. Sonra, birdenbire saz durdu. Türkü durdu. Türkü bir zaman kayalarda, ovada yankılandı kaldı. Aşık başı önünde kalktı, yürüdü. Onun geldiğini gören halka usuldan aralandı. O çıktı.

●

Dağların sümbülü, nergisi kokar, Peryavşanı, mantıvarı, yarpuzu kokar, Pınarının suyu, oluğunun yosunu kokar. Ulu bir ağacın altındaydı. Ağaçların

arasında menekşe almış yürümüştü. Menekşesi dize çıkmış. Aşık başını elleri arasına almıştı. Yalnızdı. Dünyada yalnızdı. Bir şeyler hayal ediyordu. Karşısına bir hayal dikilmişti, gitmiyordu. Elini yüzünden indirdi. Sazına dokundu. Sonra yumuldu. Hep yumulurdu böyle saza.

Arab at üstünde kaldı postumuz
İkrarından döndümola dostumuz
Yarın örter kara toprak üstümüz
Çürütür ha, benli sunam çürütür.

Yüksek olur Arab atın kaltağı
Issız kalmaz koç yiğidin yatağı
Yaklaşma kötüye değer eteğin
Geri dur ha, benli dilber geri dur

Yağmur yağdı yollarına sapayım
Hak dinidir aşk dinine tapayım
Çeviriver al yanaktan öpeyim
Beri dur ha benli dilber beri dur.

Neden sonradır ki ayıktı. Sazını usulcacık yanına koydu. Kalktı, çamlığa doğru yürüdü sonra da... Dağların ötesinde ak bulutlar... Sonra eline bir hanımböceği geldi kondu. Hava ılıktı. Bir zaman hanımböceğinin elinin üstünde dolaşmasına baktı. Hanımböceğine muhabbetle baktı. Parmağının ucuyla, sırtına dokundu böceğin. Sıcacık. Kara benekler kırmızı üstüneydi. Ötelerde bir uğultu duydu... Bir gürültü. O yana döndü. Yürüdü.

Dünyadaki bütün yaratığı, ağacı, kuşu, böceği, insanı, her şeyi, her şeyi en derin sevgisiyle kucaklardı. İliklerine kadar aşk duyardı dünyanın her şeyi-

ne. Yağmuruna, kışına, borasına, sıcağına, soğuğuna... Dünyanın en küçük, en değersiz şeyine bile kocaman açılmış çocuk gözleriyle, hayretle bakardı. Türküsü, sesi bir coşma, bir kendinden geçmeydi. Dünyaya karşı. Bir kırat gördü. At çıplaktı. Yelesi savruluyordu. At, oradan oraya uçarcasına atlıyordu. Kuyruğunu dikmişti. Ak kuyruk yağmur gibi dökülüyordu.

Birden birkaç atlı çıktı. Bunlar kıratı kovalıyordu. Anladı ki kırat zincirini, bukağısını kırmış ver elini dağlar demiş bir attı. Bu hoşuna gitti. Atlılar kıratın dört yanını çevirdiler, önüne ip gerdiler. Kandırıp tutmak için, tutam tutam yeşil ot uzattılar. Ama at tutulmadı. En sonunda bir çifte sallayıp, başını aldı uzaklara doğru süzüldü. Atlılar kıratın tozuna bile yetişemediler. Bu iş Karacanın çok hoşuna gitti.

At gözden kayboldu. Ufuğun maviliğinde ak bir leke kaldı. Sonra geri döndü. Ak leke mavide büyüdü. Sonra geldi ötede, yeşil, taze bir çayırın ortasında durdu. Yayılmağa başladı. İşte tam bu sırada, çamların ardından dolu dizgin bir kız çıktı. At köpürmüştü. Çayırda yayılan atı görünce atının başını çekti. Bir tutam ot kopardı, yayılmakta olan ata doğru usul usul gitmeğe başladı.

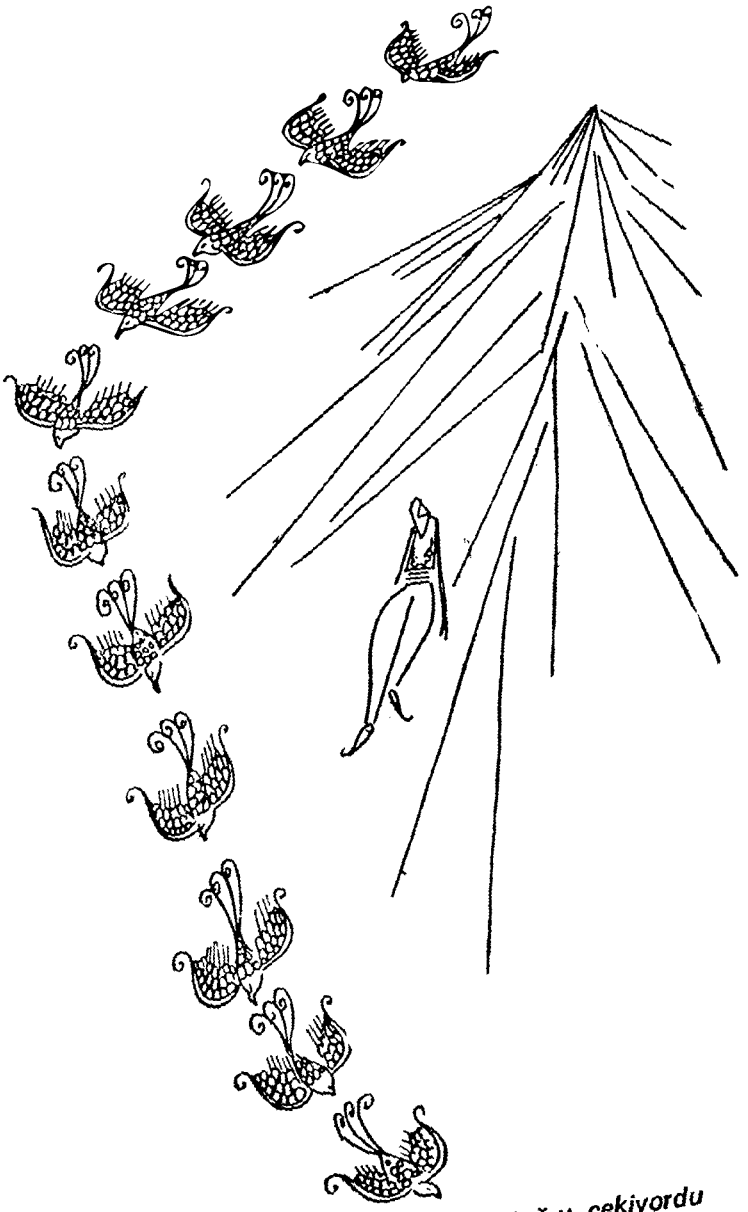
Uzaktan bir türkü geliyordu. Uzak, yankılı, usul... Kız bunun ne olduğunu bir türlü kestiremedi. Ulu kayalıklardan, bir pınardan, ufkun ötesinden, çayırdan çimenden gelen bir türkü... Durdu dinledi. O yeni gelen, deveyi kaldıran oğlanın sesine benziyordu. O söylüyordu. Kimbilir nerelerde söylüyor da esen yel alıp getiriyor onun sesini... Yayılmakta olan ata yaklaştı. At kaçmıyordu... Kuzu kuzu boynunu uzatıyordu. Tuttu. Ama buna şaştı da... Bu atı bildi bileli at böyle kolaycacık, hemen gelip tutulmamıştı. Kulak verdi,

türkü dağlardan derelerden aşıp geliyordu. Bahar buğusu topraktan nasıl yekinirse, bu türkü de öyle çıkıyordu topraktan...

Türküye kulak vererek geriye döndü. Tetikte gidiyordu. Bir yerlere yaklaşıyordu. Yaklaştıkça da türkü büyüyordu. İkindi üstü esen garbi yeli gibi birden, türküyü tam kulağının dibinde duydu. Atının başını çekti. Başını çamlığa doğru çevirince Karacaoğlanı gördü. Türküyü çağıranın o olduğunu bildiği halde bedeninde bir çımgışma dolaştı. Bir hoş oldu. Kendisini tutmasa az daha attan düşecekti. Birden, kendinde olmadan, ağzından döküleverdi: «Sen hep dağlarda mı... Sen hep...» dedi... Sonra bunları nasıl söylediğine kendi de şaştı. Toparlandı. Karacaoğlan daha karşılık vermeden oradan uzaklaştı.

O gün bu gündür kıza bir şeyler oldu. Oldu ama, kendi de farkında değil... Yalnız herkes dalıp dalıp gittiğinin farkında... Gün akşamlara dek dalıyor, dalıp dalıp gidiyor. Belki bir günde bir kerecik bir iki dakkacık ayıkıyor. Gündüz hayalinde, gece düşünde dediği...

Sonra günlerden bir gün, bir türkü sardı ortalığı... Uzak bir türkü. Bir almıştı ki dört bir yanı... Yanık, sevdalı... Bu türkü yüreğinden yakaladı onu... Çekti, ötelere, uzaklara çekti. O gidiyor, türkü çekiyordu. Düştü ardına... Hayal içindeydi. Düş içindeydi. Çamlar, çimenler, ak bulutlar... Bir yar vardı, toprağı türlü renkteydi... Gün ışığı altında durmadan renk değiştiriyordu toprak. Morundan kırmızısına, yeşilinden turuncusu, sarısından pembesine kadar... Yalp yalp edip duruyordu. Onu geçti. Üst başında kayalıklar vardı. Kartalların yuvası. Kayalıklarda ulu çamlar vardı. Billur yeşili bir pınar dökülüyordu kayalıklardan. Türkü kayalıklara doğru çekiyordu.

Türkü kayalıklara doğru çekiyordu

O gitti, türkü yaklaştı. Türkü kaçmıyordu artık. Birden türkü yerinde kalır gibi, artık ötelere çekilmez oldu. Kız korkuyla, bir uykudan uyanmanın ürküntüsüyle gözlerini araladı, kirpiklerinin arasından baktı. Karacaoğlanı gördü. Göz göze geldiler. Göz göze öylecene kaldılar. Sonra Karaca usullacık ayağa kalktı. Kıza doğru bir iki adım attı durdu. Kız da duruyordu. Aralarında bir iki adımlık bir uzaklık vardı. Donmuş gibi duruyorlardı. Kımıldamadan duruyorlardı. Ellerini uzatsalar, elleri biribirinin içindeydi. Uzatamıyorlardı. Kolları kökünden kırılmış düşmüş gibiydi.

Bir düş içinde, bir uzak türkü içinde, türkülerin cenneti içinde, pınarın yeşil billuru içinde kaldılar bir an... Nasıl oldu, nasıl olmadı, kendilerini, yanyana, kucak kucağa buldular.

Uzun zaman böyle kaldılar. Konuşmadılar. Konuşamazlardı. Söyliyecek hiç bir şeyleri yoktu. Yürekteki çımgışma, bahar havası, gün aydınlığı, ılık ılık bir seher yeli, kendinden geçme... Hayran hayran biribirinin yüzüne bakıyorlardı... «Yar yüzüne bin yıl baksam az gelir. Yüz yıl dahi baksam kanan değilim.» Kanmıyorlardı. Sevdanın büyük ateşiyle yanıyorlardı. Biri bir Türkmen beyinin kızı, birisi de ne idiği belirsiz bir aşıktı. İkisini de çeken bir şey vardı... Bir yer, bir cennet... Bir düş ülkesi...

Kayalıktan bir taş yuvarlandı. Pınardan bir ayak sesi geldi. Kafalarında uğuldayan türkü kesildi. Ayıktılar. Kız Karacayı orada bıraktı. Arkasını döndü. Kayalıklardan aşağı indi. Ormana karıştı. Obaya doğru koşmağa başladı. Bir an düşündü. O taş niye düşmüştü? O ayak sesi neydi? Bir pınarın başında, kayalıklarda, ormanda, nasıl da atılmıştı elin oğlunun kucağına! Bu işte bir şeyler vardı. Bu oğlanda bir büyü vardı. Sihir vardı. Nasıl çekmişti kendine?... Bir tür-

kü onu nasıl alıp götürmüştü? Kayalıklardan indi. Ormandan dışarda, bir at bulup bindi. Doludizgin, alabildiğine, nereye olduğunu bilmeden atı sürdü. Atın üstünde, ulu bir türkünün rüzgarında, uğultusundaydı. Gidiyordu. Başını almış gidiyordu.

Atın başını çekti. Zınk diye atı durdurdu. Nereye? Nereye? Nereye? dedi kendi kendine. «Dostum beni niçin zar incitirsin? Verdiğin ikrardan dönen değilim,» diyordu bu türküsünde. Sonra «yalan değilim,» diyordu. Sonra, «yar sevemem yar üstüne,» diyordu. «Gurbet elde anam atam yok benim,» diyordu. «Yıkılası karlı dağın ardına,» diyordu. «İki bülbül geldi kondu dikene, tüyü sarı ayakları kırmızı,» diyordu. «Beni öldür, elin batır kanıma, desinler ki ak ellerin kınalı,» diyordu. Orada kalakaldı. Karacaoğlan ne diyorsa doğru diyordu.

Pınara su içmeğe çıkan çoban çocuk onları görmüştü. Bu Allahın belası oğlan da hep bu pınara dadanmıştı. Suyunu hep burdan içerdi. Su içmeğe geldiğinde pınarın yanındaki bir ağacın ardına saklanmış, olanı biteni bir iyicene seyreylemişti. Sonra ayağının altındaki taş kaymış, ses çıkarmış, sevdalıları uykularından, düşlerinden almıştı.

Kız gittikten sonra, Karacaya görünmeden pınardan indi. Sürüsünü bir suya vurdu. Olanca hızıyla obaya doğru koşmaya başladı.

Beyin çadırına geldi. Çadırın içine uzaklardan atılmış bir taş gibi düştü. Beyin Hatunu dibek döğüyordu. Kahve kokusu almıştı çadırın içini. Ötelere kadar taşıyordu koku. Dibeğin demiri elinde kalakaldı, Hatunun. Çadıra düşen bu taştan şaşırdı. Hiç kimse, hele bir çoban, Beyin çadırına böyle taş düşer gibi giremezdi.

«Hatun abla, Hatun abla ben... ben... be... be... ben...» diye konuşmağa başladı çocuk.

Hatun, çocuğun bu telaşına daha çok şaşırdı.

Çoban çocuğu gözlerinin üstünü iki parmağıyla bastırdı:

«İki gözüm, iki gözüm çıksın ki Hatun ablam...» dedi. «İki gözüm önüme aksın ki... Aksın ki Hatun ablam... Gördüm işte... Ben gördüm... Kimse göremez ki... Balpınarı var ya, oradan kimse su içmez... Ben su içerim. Gördüm, gördüm işte...»

Kadın iyicene sabırsızlandı:

«De,» dedi, «Allahın belası kel oğlan, de bakalım ne gördün?»

İçine büyük bir merak düşmüştü. Çocuk neyi görmüştü acep? Kendini ilgilendiren neyi görmüştü de böyle telaşlı, destursuz çadıra düşmüştü?

Çocuk: «Vallahi de gördüm, billahi de gördüm. Anam ölümü öpsün ki gördüm... Gördüm işte. Kimse göremez de onun için... Gördüm işte. Balpınarın suyunu kayalıklara çıkar da kim içer Hatun abla... Ben çıkarım. Gördüm işte. Gözümün önünde. Saklandım ağacın ardına. Taş düştü. Bir düşmeseydi taş, daha neler görürdüm! Taş düşünce kaçıverdi... Donakaldı...»

Hatun: «Neyi gördün, söyle gavurun oğlu?» dedi.

Tam bu sırada, kalın gür bir ses geldi çadırın ardından. Bu beyin sesiydi.

Kadın: «Söyle söyle,» dedi, «söyleyiver haydi.»

Çocuk kıvrandı: «O, o, o var ya... İşte o.»

Birden Bey girdi içeri.

Kadın: «Bey,» dedi, «Bir deli oğlan bu. Söyletip gülüyordum.»

Çocuk şaşırmıştı. İyicene. Çadırın içinde dönüp

duruyordu. «Balpınarı... Balpınarının orada. Gözüm önüme aksın ki...»

Kadın, çobana canını alırcasına baktı. Sonra Beye: «Çocuk Balpınarından yuvarlanmış da onu anlatıyordu,» dedi.

Çocuk, kadının bakışına dayanamadı, kendisini çadırdan dışarıya attı. Ardına bakmadan dağlara koşmağa başladı.

●

Kız bir hoş olmuştu. Hiç kimseyle konuşmuyordu. Sararıp solmuş gitmişti. Çoğu zaman çadırın bir köşesine oturuyor, dalıp gidiyordu.

Parmaklarından renkler dökülüyordu. Renkler, nakışlar... Sarı bir dalga... Yeşil, mavi, al, mor bir dalga ışıklanıyor, ufkun, dağların ötesine akıyordu. Aydınlık pınarların yöreplere vurduğu şavk gibi...

Kız hiç konuşmuyordu. Düşler içinde, ışıklar içinde, renkler içinde balkıyıp duruyordu. Arkadaşlarına onun bu hali dert olmuştu. O gün bugündür de Karacaoğlanı görememişti. Meraktan, hasretten çatlıyordu.

Gergef dokuduğu zamanlar, arkadaşları başına birikiyor, çıt çıkarmadan onun derdiyle dertli, parmaklarından akan renkleri, nakışları seyreyliyorlardı. Günlerden cumaydı. İkindi üstüydü. Dağlardan çiçek kokuları getiriyordu esen yel. Uzak dağlardan bir türkü getiriyordu. Bir ses, bir uğultu getiriyordu. Bir tutam yıldız ışığı, bir tutam gün ışığı getiriyordu.

Elleri gergefin üstünde kalakaldı. Daldı kaldı. Gün ışığına karışmış bir türkü uğulduyordu. Bir yaprak hışırdıyordu. Şimşek gibi bir yeşillik kaydı geçti gözlerinin önünden. Kızın arkadaşları onu orada kendi haline bırakıp gittiler.

Hiç bir şeyden haberi yoktu. Gelseler etini kesseler haberi olmaz, derler. O haldeydi. Haberi olmayacaktı. Yüreği günlerden beri ikircikliydi. Neydi bu benim başıma gelen, diyordu da başka bir şey demiyordu. Olacak iş değildi. Ne idiği belirsiz bir aşıktı. Başını almış düşmüş yollara. Kimsiz kimsesiz. Bir Bey kızı!. Elalem ne derdi? Hıı ne derdi? Hıı ne derdi? Ne derlerse desinler... Ne derlerse desinler derken türkülerin cennetine giriyor, kendinden geçiyordu.

Uykuda mı, uyanık mı, belli değil. Düşte mi, hayalde mi, belli değil... Sonra birden ayıktı... Gözlerinin önünden kayan bir yeşillik akıyordu. Uçsuz bucaksız bir maviliğe doğru bir yeşillik, aydınlık bir yeşillik kayıyordu. Bir orman kayıyordu. Bir tutam yıldız, bir tutam gün ışığı kayıyordu. Bir türkü usuldan kayıyordu. Bir su akıyordu. Çakıltaşları süt beyazdı. Pembe pembe çiçek açmış ağınağaçları... Bir ovaya bir pembelik iniyordu. Bir türkü esiyordu.

Ayağa kalktı. Yürüdü. Gideceği yeri ayakları biliyordu. Yüreği gideceği yeri biliyordu. Başında dönen türkü gideceği yeri biliyordu. Bu ikindi üstü çadırdan çıkılır da ormana gidilir miydi? Elinde olsa, sevdadan ölse, çadırdan dışarı bir adım bile atmazdı. Yürüdü. Kendini bırakmıştı. Kimse farkında olmadı mı bu gidişin? Kimbilir.

Devedikeni çiçekleri mosmordu yol kıyılarında... Çayırlar tazeydi. Bir kuş ötüyordu durmadan. Uzun uzun... Ağıt gibi. Çoban çırası çiçek açmıştı. Usuldan bir buğu kalkıyordu topraktan. Mantarlar bir ucundan toprağı yarmışlar, çıktı çıkacaklar. Toprağın örtüsü yeşil çimenler, serilmiş. Islak.

Ormana girdi. Ormanda kayboldu.

Ormanın ıslaklığında yalnız ayak izleri kaldı.

Karacaoğlanın yurdu yuvası ormanlardı. Geldi geleli ormandan çıkmıyordu. Tek başına, yalnız. Birisi yanına varsa, dalgası bozuluyor, onun yanından kalkıp ormanın derinlerine gidiyordu. Torosların en heybetli ormanları, Konurdağı, Meryemçil belinde... Çiçekdağı da berilerde. Ormanın kuytusunda türküler söylüyordu durmadan. Durmadan coşup coşup duruyordu. Ulaşılmaz bir sevdaya düşmüştü. Bir yanda Türkmenin en ünlü beyinin kızı Elif, bir yanda yersiz yurtsuz Karaca! Bu olacak iş mi! «Dünyanın ucunda bir gül açılmış...» Dünyanın öteki ucunda, öteki kıyısında, güneş gibi bir gül açılmış. Yetişilir mi? «Cenneti âlâdan gelir kokusu...» Öyle uzak, öyle yetişilmez. Ama, «Sevda sevda derler behey yarenler...» Buna sevda derler. Dünyanın öteki ucunda da açılsa... «Bilmeyene bir acaip hal olur.»

Kıvranıyordu. Doluya koysa almıyor, boşa koysa dolmuyordu.

«Derdiyle sevincim yakışır dağlar,» diyordu. Durup durup öyle söylüyordu.

Başını kaldırınca tam önünde kızı gördü. Kız, öyle dikilmiş kalmıştı. Kımıldamıyordu. Kızı görünce Karaca da öyle dikildi kaldı. Tükrüğü boğazında kurudu. O günden beri, Balpınarı olayından bu yana, kızı bir daha göreceğini hiç umut etmiyordu. Göreceğini değil de, kızın bir daha kendini aramaya ormana geleceğini hiç umut etmiyordu. Bu sebepten durdu kaldı. Taş gibi dondu kaldı.

Kız onu çoktan beri durmuş seyrediyordu. Bir bulut ötesindeymiş gibi hayal meyal onu görüyordu. Sazının püskülüyle oynamasını, kendi kendine mırıldanmasını, bir türküye usuldan başlamasını seyreyliyordu. Bir yerlerden topraktan, ağaçtan, dallardan, buluttan, çimenlerden bir buğu gibi bir türkü uğulduyor-

du o usuldan bir türküye başlayınca... Öyle göz göze kaldılar. Ne kadar öyle kaldılar, belli değil.

Gözleri faltaşı gibi açıldı, donmuş Karacaoğlan yerinden kımıldayınca. Karanlık, kapkaranlık bir yerden gün ışığına çıkınca insan nasıl çarpılır, ışık nasıl çarpar insana, Elif de öylesine çarpıldı. Dönüp kaçacaktı, yapamadı. Gözleri öyle büyüdü kaldı. Kaçacaktı. Ayakları kendisinin değilmiş gibi yürümedi. Gözleri kendisinin değilmiş gibi, Karacanın yüzünden başka yana çevrilmedi. Hele elleri yokmuş gibiydi. İki yanına ölü gibi sarkmıştı. Karaca geldi. Onun bu büyülenmiş halinden ürktü.

Sonra ellerinden tutup çekti. Bir kütüğün üstüne yanyana oturdular. Elif bunun da farkında değildi. Başı gene uğuldamağa başladı. Başında gene binbir türkünün nağmeleri vardı. Karacaoğlanın sesi şavkıyordu. Karaca onu ayıktırmak için bir iki salladı. Ceylan gözleri aydınlıktı. Bulutluydu. Islaktı. Korkuluydu.

Karaca: «Kaçalım,» dedi. «Ta dünyanın öteki ucuna... Buradan öteki ucuna kadar gidelim... Korkma, bizim gideceğimiz yere babayın eli kolu yetişmez. Akçadenizin arkasına kaçalım.»

Kız, öylece büyülenmiş, hâlâ bakıyordu.

«Başımızı alır gideriz. Bir şehir varmış Akçadenizin öte yanında, Aşıklar, sevdalılar şehri... Oraya gideriz. İzimizi yitiririz. Ne dersin?»

Bu söz üstüne Elif ayıktı.

«Elif? Bu işe ne dersin? Yoksa beni sevmez misin?»

Karacanın elini tuttu, yüreğinin üstüne götürdü. Elifin tüm bedeni yalıma kesmişti. Karacanın elini yaktı teni. Yüreği küt küt atıyordu.

Karaca bundan cesaret aldı: «Haydi! haydi!» de-

di. «Şuradan aşağı, şu dağın ardını aşalım. Oradan Akçadeniz gölünün kıyısına varalım. Oradan da...»

Birden sustu. Konuşmadı. Bir türkü dönüyordu başında gene. İçten içe bir türkü söylüyordu. Umutsuzdu. Kolu kanadı kırılmıştı. İçinden diyordu ki:

«Ak kolların sala sala yürüyen
Nasıl getireyim seni ele ben
Ben bir şahin olsam sen de balaban
Alsam çırnağıma çıksam yola ben

İlinizde yok mu idi kadılar
Ak ellerin altın tasta yudular
Seni bana gövel ördek dediler
Onun için dolanırım göle ben

Susuyorlardı. Susuyor konuşmuyorlardı. Kızın gözlerinin çukurlarında birer damla yaş birikmişti. Karacanın içinden geçenleri duyuyordu sanki. Duyup kahroluyordu. Karaca bir kızıp, bir yumuşuyordu.

Yüklettim yedeğim deste katarım
Yüküm kumaş ben alana satarım
İki bülbül bir kafeste öterim
Konmaz mıyım yeni açmış güle ben

Yüzü değişiyordu andan ana. Saz çalarken nasıl değişir, öyle değişiyordu.

Hemene de Karacaoğlan hemene
Canlı kervan indirmişim Yemene
Sevdim ise ben yarimi kime ne
Nettim ola şu koğlaşan ele ben

Elif hızla ondan ayrıldı. Çamların arasından ceren gibi sekiyordu. Şimdi Karacanın içinden geçen türkü kovalıyordu onu. Ardına düşmüş, o gittikçe bir uğultu gibi türkü de gidiyordu. Bir ışık yağmuru, bir renk yağmuru gibi gidiyordu.

Yaz gelir de heveslenir bitersin
Güz gelince başın alır gidersin
Yavru niçin boynun eğri tutarsın
Senin derdin benden beter menevşe

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Uyuyup uykuya kanamaz oldum
Deli miyim mecnun muyum ben neyim
Sevdasın serimden atamaz oldum.

Karacaoğlan o kaçarken böyle söylüyordu belki. Ayağının dibindeki çiçeklere baktı baktı... Etinde sıcaklığı, gözlerinde hayali kaldı. Arkasından bakakaldı. Ak çimende gölgesi kaldı. Rüzgârda kokusu kaldı.

Ormanda yalnız başına kaldı. Döndü kaldı. Dertlendi kaldı.

Akşama doğru bir fırtına çıktı. Öylesine esiyordu ki, ağaçları kökünden söken... Sonra karanlık kavuştu. Fırtına azıcık durur gibi etti. Sonra birden gök delinmiş gibi bir yağmur başladı. Yağmur habire çadırları döğüyordu. Çadırları sarsıyor, ağaçların dallarını savuruyordu.

Deli Hüseyin akşamdan beri meraktaydı. Karaca nereye gitmişti? Hiç bir zaman gün aştıktan sonra dışarda kalmazdı. Bu ne işti? Bir hal mi gelmişti çocuğun başına?

«Nerede kaldı? Bu zamanacak nerede?...»

Bir zaman kendi kendine mırıldanarak çadırın

içinde dolaştı kaldı. Aklına türlü ihtimaller geliyordu. Aşık bu! Kaçıp gidebilirdi. Sıkılır, başını alır giderdi. Oba, kardaşını çekemez, tedirgin ederdi onu. Öldürürlerdi de... «Öyle bir şey olursa,» dedi kendi kendine, «bu obayı da Beyiyle, atı eşeği, çadırı, çoluk çocuğuyla silip süpürmek boynuma borç olsun.»

Yağmur yağıyordu. Çadırı döğüyordu. Hüseyin ne yapacağını şaşırmış içerde dört dönüyordu.

Vardı karısının önünde durdu en sonunda: «Avrat,» dedi, «benim kardaşım bu obaya geldi geleli, hiç bir gece eve gelmemezlik etti mi?»

Kadın: «Yok,» dedi, «kurban olduğum Hüseyin, senin kardaşın, iki eli kandaysa da akşam yemeğinde evde bulunurdu her gün. Böyle bir iş hiç olmadıydı.»

«Benim kardaşım öldü mü dersin? Başına bir iş mi geldi dersin?»

«Bize geldi geleli, bir gün olsun dışarda kalmadıydı,» diye tekrar etti kadın. «Bir hal var başında kardaşıyın.»

Deli Hüseyin: «Bir iş yapsa bana haber etmesi gerek. Bir düğüne, bir derneğe gitse bana haber etmesi gerek... Ne ola ki? Kardaşıma bu obadan bir kötülük gelmişse... Benim hak aşığı kardaşımı çekemeyenlerden bir kötülük gelmişse... Ben de bilirim yapacağımı bu obaya. Beyden de Paşadan da gelmişse, ocağını söndürüp, yerine incir dikerim. Dikmezsem bana da Hüseyin, Deli Hüseyin demesinler...»

Bir zaman sustu. Çadırın içinde dolandı durdu. Deli gibiydi. Yırtıcı bir kaplana benziyordu.

Telaşlandı: «Daha ben ne duruyorum?» dedi. «Kardaşım, bir tek kardaşım yitmiş de daha ben ne duruyorum? Avrat gocuğumu getir,» diye bağırdı.

Kadın duraksadı azıcık.

Hüseyin: «Getir getir,» diye bağırdı. «Getir getir...»

Gocuğunu giydi, yağmura, karanlığa atıldı.

Karanlıktı ortalık. Göz gözü görmüyordu. Rüzgar savuruyordu. Toprak sarsılıyordu. Yağmur öylesine yağıyordu ki, Hüseyin karşıdan gelen yağmura zor dayanıyordu. Yağmur göğsüne göğsüne kamçılıyordu. Yağmur bıçak gibi kesiyordu. Hüseyin nereye gidiyordu? Nereye gitmeliydi? Bilmiyordu. İçinde bir zehir acısı... Yürüyordu.

Yağmurda delicesine koşmağa başladı. «Bir şey olduysa kardaşıma, bir kötülük geldiyse benim yüzümdendir.»

●

Beyin evini de bir telaştır almıştı. Ne oluyordu? Oradan oraya gidip gelmeler... Durup konuşmalar... Fısıldaşmalar... Beyin Hatunu ağlıyordu. Durmadan ağlıyordu. Hıçkırmıyordu. Hiç ses çıkarmıyordu. Kendisini tutuyordu. Gözyaşını içine akıtıyordu. Yanındakilere: «Susun, susun,» diyordu. «Amanın Bey duymasın. Duyarsa öldük,» diyordu. «Duyarsa hal kötü... Hepimizi diri diri boğazlar...»

Bir an içinde telaş bitmiş, ses seda kalmamıştı ortalıkta. Çadırın içinde sinek vızıldasa duyuluyordu.

Hatun: «Nerede, nerede, nerede kaldı?» diyordu. «Geceye kadar nerede kaldı? Nerede, nerede, nerede kaldı? Ocağımı söndürdü de gitti. Evimi yıktı da gitti.»

Çadırların üstüne hâlâ yağmur yağar. Fırtına hâlâ savurur. Hatunun sesi kısılmıştı. Yarı baygın. Bey işi sezdi bu arada. Vardı Hatununu yerden kaldırdı. «Ben,» dedi, «bir zamandır bu kızda bir şeyler, bir başkalık seziyordum zaten. Kendinden geçmiş, dün-

yasından geçmiş bir hali vardı. Toprakta değil de gökte yaşıyordu. Sana söyleyim dedim, belki yanılıyorum diye söylemedim. Keşke söyleseydim... Kalk hele, kalk sen... Yeme kendini. Zararı yok...»

Kadını kolundan tutu, köşeye çekti: «Ne diyorsun? Ne ola ki bu? Öldü mü dersin? Kaçtı mı dersin? Kaçsa kiminle kaçacak? Öldü desek...»

Sonra kadına kızdı: «Bu ne demek,» dedi. «Bu ne demek? Koca bir aşiret beyinin kızı at sırtında dağlarda. Olur mu bu! Ben sana yüz kere söyledim hatun. Bin kere söyledim. Yüz bin kere söyledim. Bey kızı at sırtında olmaz. Al işte sana. Al da başına gül diye sok. Gece yarıyı geçti, şakır şakır yağmur yağıyor daha gelmedi... Bir şey olmuşsa, bir şey gelmişse, namusuma hile gelmişse senden bilirim Hatun. Sana sual sorarım... Anladın mı Hatun sana sual sorarım... Namusuma hile getirmişse senin kızın, sen de yoksun Hatun...»

Bey konuştukça hiddetleniyordu. Hatunun elindeki kolunu çarptı. Sandığa vardı. Sandık işlenmişti. Nakış nakış güldü. Sandığı açtı. Sandık «çıın» diye öttü. Bey, sandıktan en güzel, altın işleme tabancasını çıkardı. Bu tabancayı her zaman çıkarmazdı. Hatun hatırladı ki Bey bu tabancayı bir Cerit döğüşünde, bir de Lekkürtlerin talanında çıkarmıştı... Demek ki, bu kaçışa, bu yitişe de o kadar önem veriyor... Bey tabancayı aldı beline taktı. Kamayı da... Çadırın orta direğinde asılı silahı da...

Hatun Beye yalvardı. İş kötüye gidiyordu: «Bey,» dedi, «Bey, kurbanların olurum. Bu yağmurda, bu kıyamette gitme... Adamlar gitsin... Bulur gelirler. Neredeyse bulur gelirler. Belki hiç bir şey yoktur bu işte. Yağmur tutunca bir mağaraya saklanmış, çıkamamış-

tır belki... Sen bu kıyamette aramağa çıkınca elin aklına neler gelmez. Gel öfkeyle kalkma... Kulun kurbanın olayım Bey. Sen bilmez misin o deli kızı... Çocukluğunda da bir yağmurlu günde bir mağaraya saklanıp kalmıştı. Mağaranın karanlığına büzülmüştü...»

Bey bunun üstüne hiç konuşmadı. Belindeki tabancayı çıkardı yeniden sandığa koydu. Tüfeği yerine astı. Kamayı da...

Yağmur at kuyruğu gibi iniyordu. Gece karanlık, göz gözü görmüyordu. Birden karanlığın içinden, ormanın ötelerinde bir top ışık çaktı. Işık gittikçe çoğalıyordu. Işık çoğaldıkça insanlar da çoğalıyordu. Bir gürültü, bir hay-u huy bir anda ormanı alıverdi. At kuyruğu gibi inen yağmur ışıkların ardında iğne iğne pırıltı içinde kalıyordu. Hüseyin uzaklarındaydı. Seyrediyordu. «Nedir ki bu kalabalık? Nedir ola? Kardaşıma bir kötülük için toplanmışsa bunlar, bir tekini bile sağ komam. Doğrarım hepsini... Anam avradım olsun doğrarım... Bu kalabalık başka ne olabilir ki?...»

Büyücek, yarı yıkılmış bir ağacın kütüğüne çıktı, kalabalığa baktı. Ellerinde silah da vardı. «Bu silahlı kalabalık böyle ışıklı, kardaşımı aramıyorsa kimi arıyor?... Ama neden arıyor? Bey mi aratıyor? Kardaşım ne yaptı ki? Obaya bir kötülük mü etti? Ne kötülük edecek? Ne kötülük gelir fıkaracığın elinden? Gelse bile... Çamlıkta saz çalar, gezer durur... Sonra bir şey yapacak olsa, bana, büyük kardaşına haber verir... O bir kötülük yapacak adam değildir. Ona kötülük yapacak adam Bey de olsa... Evini başına yıkarım...»

İçi hınçla dolu kalabalığa doğru koştu. Onlara yaklaştıkça merakı artıyordu. Bir ara duruyor, soluk alıyor, düşünüyor, bir türlü bir şeye karar veremiyordu. Sonra gene koşuyordu. Suya girip çıkmış gibi çı-

pıldak suya batmıştı. Usul usul bir titreme almıştı bedenini. Hem meraktan, hem soğuktan...

Kalabalığın berisinde, bu ucunda biri vardı. Tek başınaydı. Kısa boyluydu. Elinde boyu kadar bir çam kütüğü tutuyordu. Kütükten yalımlar fışkırıyordu. Az yaklaşınca bunun Kısacık Hasan olduğunu anladı. Sevindi. Her neyse, hepsini Kısacık Hasandan öğrenebilirdi. Hızını arttırdı. Kısacık Hasana vardı.

Hasan onu böyle deli gibi koşarken görünce korktu. Kaçmak istedi ama kaçamadı. Yerinde öylecene dona kaldı.

Hüseyin telaş içinde, soluyarak, kelimelerin çoğunu yutarak Hasana sordu:

«Hasan! Hasan! Bu ne?» dedi. «Bu ne hal Hasan?... Sürek avına çıkmış gibi bu ne hal?... Bütün oba buraya gelmiş. Bu ne hal?»

Hasan bu suale daha çok şaşırdı. Kekeledi. Duraksadı.

Hüseyin: «Söylesene it dölü! Neden çıktınız eli ateşli ormana böyle? Bir şey mi oldu?»

Hasan: «Sen bilmiyor musun?» dedi. «Duymadın mı? Beyin kızı kayıp da onu aramağa...»

Hüseyin o anda işi anladı. Hasana daha bir tek kelime söyletmedi. Elindeki çam kütüğünü kaptığı gibi, ormana doğru koşmağa başladı...

Bağrını rüzgara vermiş, bağrını yağmura vermiş koşuyordu. Elinde kocaman çam kütüğü, dört bir yana ışık saçarak koşuyordu. Düşünmeden, nereye olduğunu bilmeden koşuyordu. Bir ara bir şimşek çaktı. Ortalık gündüz gibi aydınlandı... Rüzgar azıttı. Dalları kırıyordu. Yoldan mı gidiyordu? Ormandan mı, kayadan mı? Farkında değildi. Bir şimşek daha çaktı. Bir, bir daha. Bir, bir daha... Üstüste çakan şimşekler onun aklını başına getirdi.

Durdu zınk diye. Belini bir ağaca verdi. Şu oğlanın da yaptığı yapılır işlerden değildi. Ulan mademki böyle bir niyetin vardı, haber versene kardaşına... Bey kızı olmazsa, Paşa kızı olsun... Haber versen, senin için dağı taşı eritir, kızı gene alırdım. Bey kızı neyimiş ki... Senin gibi aşık... Bey Paşa neyimiş ki... Dillerin tellerin padişahısın sen... Şimdi nerede bulmalı? Bulurlarsa öldürürler. Nerede bulmalı? Bulmalı da alıp gitmeli bir yerlere. Başka ellere...

Düşünüyordu. Bir karar veremiyor, bir çare bulamıyordu.

Işıklar yağmurlu karanlık geceyi aydınlatıyordu. Bir telaş, bir kıyamet... Hasanın yanına varan bir adam: «Ne o Hasan?» diye sordu. «Ne büzüldün kaldın öyle? Elindeki kocaman çamı ne yaptın?»

Hasan: «Deli Hüseyin geldi, elimdeki çamı kaptı geri gitti. Koşa koşa ormana gitti. Bir hal vardı yüzünde. Başka bir hal... Bir korku...»

Adam: «Neden ola ki?» diye şaşkınlık gösterdi. «Nesine gerek Hüseyinin. Hüseyin böyle işlerle uğraşmaz... Beyin işleriyle uğraşmaz. Beyi hiç mi hiç sevmez o. Bey de onu...»

«Bilmem,» dedi Hasan, «elimdeki ışığı kaptığı gibi ormana gitti.»

Deli Hüseyin arıyordu dağı taşı, mağarayı kovuğu. Düşünüyordu: «Kaçsalar kaçsalar bu gece vakti nereye kadar kaçabilirler? Öğleden sonra buluşmuş olabilirler, öğleden bir saat sonra da yağmur tutmuştur. Yağmur altında nereye kaçabilirler? Öyleyse onlar buradalar. İkisini bir arada bulursa Bey öldürür. Onları bulup, ölümden kurtarmalı. Onlar ölürse ben de Beyi öldürürüm. İşler kötüye gider.»

Yağmur yağıyordu. Yağmur göz açtırmıyordu. Hüseyin delik delik onları aramağa devam ediyordu.

Bu arada Beyin Hatunu azıcık durulmuş, aklı başına gelmişti. Şaşkınlığı da geçmişti. Birden şimşek gibi aklından geçti. O çoban çocuk ne diyordu? O çoban çocuğun dilinin altında bir şeyler vardı. Çoban çocuk bulunursa, kızın yitişi de belli olurdu. Kimbilir, belki... Ama o çoban çocuk kimdi? Yüzlerce çoban çocuk vardı obada. Balpınarından su içen çoban çocuk diye aranmaz ya... Bulmalı. Çoban çocuk neyi görebilirdi? Bu kadar, soluğu taşarak neyi anlatmak için çabalardı? Pişman oldu. Keşke çocuğu çağırsa da o zaman, altını bir deşeleseydi onun... Ne ahmaklık etmişti.

Hizmetçisine döndü: «Kızım, kızım, neyidi o deli oğlanın adı? Hani geçenlerde bir şey söyliyecekti de söyliyemedi... Bey gelince kaçtı... Sen onu bulabilir misin?»

Kız: «Adını bilmem ama, bulabilirim.»

Hatun: «Haydi,» dedi, «haydi gül kızım, bul da gel.»

Kız çıktı. Bir damda buldu onu. Sora sora buldu. Damın örtmesinin altında hasta koyunlara bakıyordu bir adamla beraber. Hizmetçi ona, «bana doğru gel», işareti yaptı. Oğlan kaçacak gibi oldu. Kız bunu sezdi. Hemen kolundan yakaladı, aldı Hatuna götürdü. Yağmur yağıyordu. Hatun: «Gel oğlum, gel yavrum,» dedi. «Hani sen o gün gelmiş bir şeyler söylüyordun, Bey gelince kaçtın, Balpınarından su içen değil misin sen?»

Oğlan dikeldi: «Bir ben içerim Balpınarından suyu... Bir ben Hatun abla...»

«Sen orada ne gördüydün, de hele Hatun ablana. Deyiver bakayım.»

Çocuk: «Ben Balpınarında su gördüm. Başka birşey görmedim.»

Hatun: «Ulan it dölü, kekeleye kekeleye söylemek istediğin neydi? Sen onu söyle bana...» Oğlan kıvrandı... Kaçacak gibi bir şey yaptı. Hatun: «Sana», dedi, «o günkü söyliyeceğini söylersen üç tane kuzulu koyun veririm.» Çocuk gülümsedi. «Yaaa Hatun abılam,» dedi, «ben hep Balpınarından su içerim. Kimse çıkamaz oraya. Bir de çıktım baktım ki... Ben gördüm işte... O adam işte... Bir adam vardı ya, hani o deveyi kaldırdıydı... Saz çaldı da... O adam... Sarılmışlar...»

Bunu duyar duymaz kadın saçını başını yolmağa başladı. «Vay benim başıma gelenler. Dertli başıma gelenler. Bunu kimseye söylemedin ya... Bey duyarsa seni de öldürür, beni de... Söylemedin ya...»

Çocuk kekeledi: «Hiç söyler miyim... Bilmez miyim Bey beni öldürür. Anama bile söylemedim... Ya. Sarıldılar işte. Ben de gördüm işte... Kimseye de söylemedim... Bacıma dedim ki böyle böyle... Yalnız bacıma dedim... Bacım da dedi ki... Seni kıyık kıyık kıyarlar, bir kimseye söylersen dedi. Ben de ağzımı örttüm. Hiç kimseye söylemedim. Söyler miyim... Ya beni öldürürlerse... Sen benim kuzulu koyunları verecen mi?»

Hatun: «Veririm,» dedi. Oğlan bunun üstüne ok gibi çadırdan dışarıya fırladı.

Yağmur tutunca kaçamamışlardı. Bir kayanın kovuğuna, mağarasına sığınmışlar, yağmurun dinmesini bekliyorlardı. Yağmur başlamış durmamıştı. Daha da yağıyor. Kovukta kız titriyordu. Yağmur yağıyor, toprak kokuyordu. Şimşek çakıyor, ortalık aydınlanıyordu. Kovuklarına bir yandan da su doluyordu. Birden

bir gürültü geldi kulaklarına... Bir hay-u huy... Sonra bir aydınlık aldı ortalığı... Öyle şimşek gibi silinip gitmiyen... Sonra bir top atlı geçti yanlarından, doludizgin...

Kız: «Bizi arıyorlar. Bulurlarsa öldürürler. İkimizi de öldürürler. Varsın öldürsünler,» dedi.

Sonra eli ateşli bir yığın insan kovuklarının içine ateş tuttular. Baktılar. Onlar bir köşeciğe sığınmışlardı. Göremediler. Sonra boyuna eli ışıklı adamlar geçtiler önlerinden. Onlar köşelerinde gittikçe küçüldüler. Köşelerine yapıştılar. Görünseler yandılardı.

Karaca bir ara: «Çıkıp kaçalım,» diye tutturdu. «Yarın nasıl olsa bizi burada bulacaklar... Bulup öldürecekler. Kaçalım.» Ama kız kımıldayamıyordu. Çıksalar yakalanacaklardı. Biri görmezse, biri görürdü. «Hele sabah olsun da,» dedi kız. «Hele sabah olsun da... Bir yolunu buluruz.»

Deli Hüseyin gittiği her yerde usul usul, «Karaca! Karaca! Karaca!» diyordu. Belki duyar da bir ses verir. «Karaca! Karaca! Karaca... Ben Hüseyinim. Ağan Hüseyin... Yerini haber ver bana. Neredeysen bir ıslık çal bana. Karaca! Karaca!...»

Yanlarından geçiyordu. İkisinin de yüreği küt küt ediyordu.

Karaca: «Hüseyin Ağam bizi arıyor. Gösterelim mi kendimizi? Ne dersin?»

Kız: «Göstersek iyi olur ama... Güvenilmez. Burada herkes, babamın adamıdır. Kimseye güvenme... Belki de babam gönderdi. Alır bizi doğru babama götürür. Güvenme. Allahtan sonra onlar için babam var. Döğse öldürse, alsa çocuklarını boğazlasa yüzlerini bile ekşitmezler. Onun için güvenme.»

Karaca: «Nasıl, olur? O benim Ağam,» dedi.

«Onların da Ağası benim babam...» dedi kız. «Güvenme derim. Sen bilirsin.»

Karaca: «Nasıl olur?» dedi. «Nasıl olur? Adam kardaşına güvenmezse... Kan kardaşına güvenmezse... O da senin babanla olursa... Ben kendimi öldürürüm... Yaşanmaz bu dünya. Değmez.»

Birden ayağa kalktı. Kovuktan dışarı çıktı. Deli Hüseyin usul usul, «Karaca! Karaca! Kardaşım Karaca! Neredesin Karaca?» diyor yürüyordu.

Kovuğun kapısında duran Karaca sazının bir teline bastı. Saz gecenin karanlığında tın diye öttü. Yağmur şakır şakır yağıyordu. Tel koygun bir ses verdi bu yüzden. Hüseyin durdu. Yanına yönüne bakındı. Elindeki ateşi geldiği yana çevirdi, sol elini gözüne siper ederek baktı. Geri döndü yürüdü. Hiç bir şey görememişti. Ama tetikteydi. Kulağı kirişteydi. Karaca sazın teline bir daha bastı o dönünce. Bu sefer şüphesi kalmamıştı Hüseyinin. «Ses ver Karaca!» dedi. «Neredeysen ses ver.»

Karaca: «Buradayım,» dedi.

Sesi duyan Hüseyin, sese doğru koştu. Karacayı kayanın dibinde görünce üstüne atıldı, kucakladı onu. «Ödümü kopardın ulan ödümü. Adam bana haber vermeden böyle işler yapar mı? Sen ne biçim adamsın böyle? Deli kardaşım... Kız nerede? Nereye sakladın?»

«Şurada. Şu içerde. Kovukta.»

Hüseyin güldü: «Aşık aklı, çocuk aklı. Ulan adam buraya saklanır mı? Siz kuşun kanadının altına da saklansanız Bey sizi bulmaz mı? Nereye gitseniz bulur.»

Önlerinden bir top ath geçti. Büzüldüler kayalığa... Sonra eli ışıklı bir yığın adam geldi onlara doğru.

Karacaoğlan: «Ağam Hüseyin,» dedi, «bak buraya geliyorlar. Ben içeriye gireyim de görmesinler.»

Hüseyin: «Olmaz,» dedi. «Yanımda kal.»

Kolundan tuttu. Adamlar önlerinden gelip geçtiler.

Hüseyin: «Ulan deli ne bilirler senin kız kaçırdığını. Seni de kızı arıyor sanırlar. Gördükleri daha iyi oldu.»

Onlar geçtikten sonra, Karaca Hüseyini elinden çekti kovuğun dibine doğru. Hüseyin kızı gördü. Kız toprağa yapışmışcasına yatmıştı.

«Kalk,» dedi. «Kalk Hatun bacı. Kalk, hemen dışarı çık. Buradan uzaklaş. Sizi hemen yakalarlar. Adam böyle kaçar mı? Hiç bir şey olmamış gibi düş yola. Sorduklarında dersin ki... Dersin ki... Yağmura tutuldum, geciktim dersin... Gülersin... Bu ne telaş der gülersin... Yağmur tutunca bir mağaraya nasıl sığındığını gülerek anlatırsın. Öyle mi Hatun bacım? Sen benim kardaşımı ne gördün, ne de konuştun? Öyle mi?»

Elif: «Öyle,» dedi dışarı çıktı.

●

Ala şafak usuldan sökmektedir. Bir yığın kuş havalanır. Bir top ak güvercin iner çadırların önüne.

Beyin Hatunu güçlü kuvvetli bir kadındır. Vardı çadırın köşesinde ağlamakta olan, yumulmuş ağlamakta olan kızını kolundan tuttu. «Sen,» dedi, «Allahın kahr-ı gazabına uğra e mi? Gavurun kızı... Neler getirdin başıma... Sen neleeer?»

Kadın kızgınlığından çadıra sığmıyordu. «Sen bunu nasıl yaparsın?... Bir kocaman Beyin kızı? Seni öldürmeli. Öldürmeli öldürmeli... Kıyık kıyık kıymalı

seni!... Söyle, söyle, utanmadın mı? Boynu da bitli aşık... Bey kızları, Bey oğullarına layıktır. Ne olduğu bellisize değil. Duysalardı senin kaçtığını, duysaydı elalem ne olurdu? Ne derlerdi? Koskoca bir Beyin kızı, bir sazcıyla, ne idiği bellisiz bir sazcıyla kaçmış derlerdi. O zaman baban kendi kendini öldürürdü... Hiç düşünmedin mi bunu? Babanın şerefini hiç mi düşünmedin? Nasıl yaptın bu işi? Nasıl yaptın? Baban duyarsa seni parça bölük eyler, parça parça eyler de leşini köpeklere yedirir. Kim o? Kim o karşına alıp da dengi olduğun? Kötü, sümsük, ne olduğu belirsiz bir aşık... Kim o? Sen utanmadın mı? Babandan utanmadın mı?»

Kızın kolunu bırakıp saçlarından tuttu. Var gücüyle çekti. Kızı ayağa kaldırdı. «Söyle,» dedi. «Söyle sen utanmadın mı yabanın bitli aşığına denk olmağa? Hiç haya etmedin mi? Onu sürdürürüm. Onu parça parça ettiririm.»

Kız, saçlarını habire çekmekte olan anasının saçını çeken eline sarıldı. «Ana! Ana!» diye inledi.

Ana: «Zehirin kökü,» dedi. «Zehirin yeşili... Babanı, bir aşireti... Hepsini hepsini öldüreceksin... Kızgınlığından...»

Sonra hışımla elini tutmakta olan kızın elini çırptı. Elinde kızın bir tutam saçı kalmıştı. Elindeki saça baktı baktı da... «Böyle mi olacaktı?» dedi. «Bu böyle mi olacaktı? Gelmez olaydı obaya o kel aşık. Kaldırmaz olaydı o deveyi o kel aşık. Yarın sabah erken söyleyeceğim, o Hüseyini de, o kel aşığı da koğsun obadan Bey. Yarın, yarın daha gün ışımadan kovduracağım onları obadan...»

Dün akşamdan beri donup kalmış, dudakları bile kıpırdamamış kız bu sözü duyunca birden irkildi. Cana geldi. İlk olarak konuştu.

«Ana, ana, ana etme bunu bana! O giderse ben de giderim. Gidemezsem ölürüm. Onu öldürürlerse ben de kendimi öldürürüm...»

Anası çılgına döndü:

«Vay benim kaderim...» dedi... «Vay benim kaderim... Vay benim dertli başım... Vay benim belalı başım...»

Kız gene vardı köşesine oturdu. Gene heykel gibi, taş gibi kesildi kaldı.

Kızın yüzüne kan geliyordu. Uzaklardan bir belalı türkü geliyordu. Göğün mavisi, ormanın yeşili, yıldızın ışığı, toprağın kokusu geliyordu... Sarhoş edici bir hava içinde kaldı. Gözlerinin önünden bir türkü aktı. Yeşil bir ormanın üstünden aktı. Bir kırmızı gelincik tarlası serildi önüne. Yel esti yatırdı.

Ana boyuna söylüyor, artık o duymuyordu.

«Her şeyden vazgeçtim, babası duymasa... Oba duymasa... Kızım, kızım vazgel bu işten... Boynu bitli, sümüklü aşıktan vazgel. Sana bey oğulları layık... Baksana dünürcünün biri gidip bini geliyor. Deli kızım. Oldu bir kere. Delilik etme. Bunu kimse duymasın... Kapansın gitsin. Yüzünü görme sen de aşığın... Olur mu kızım? Bak iki günde saçım ağardı... Ne olursun kızım! Güzelim kızım...»

●

Karacaoğlan günlerdir kızı göremiyordu. Sevdası başında tütüyordu. Konuşmuyordu. Sazı elinde gez babam gez ediyordu. Divane gibi. Bu işe en çok üzülen de Hüseyindi. Bazı bazı çobanlar bir çamın ardında, bir suyun kıyısında, bir koyakta durup, dolana dolana gelen bir türkü dinliyorlardı. Öylesine bir türküy-

dü ki bu, solukları tutuluyordu. Duyanı sarsıyor, titretiyordu.

Vara vara vardım o kara taşa
Hasret ettin beni kavim kardaşa
Sebep ne gözümden akan bu yaşa
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

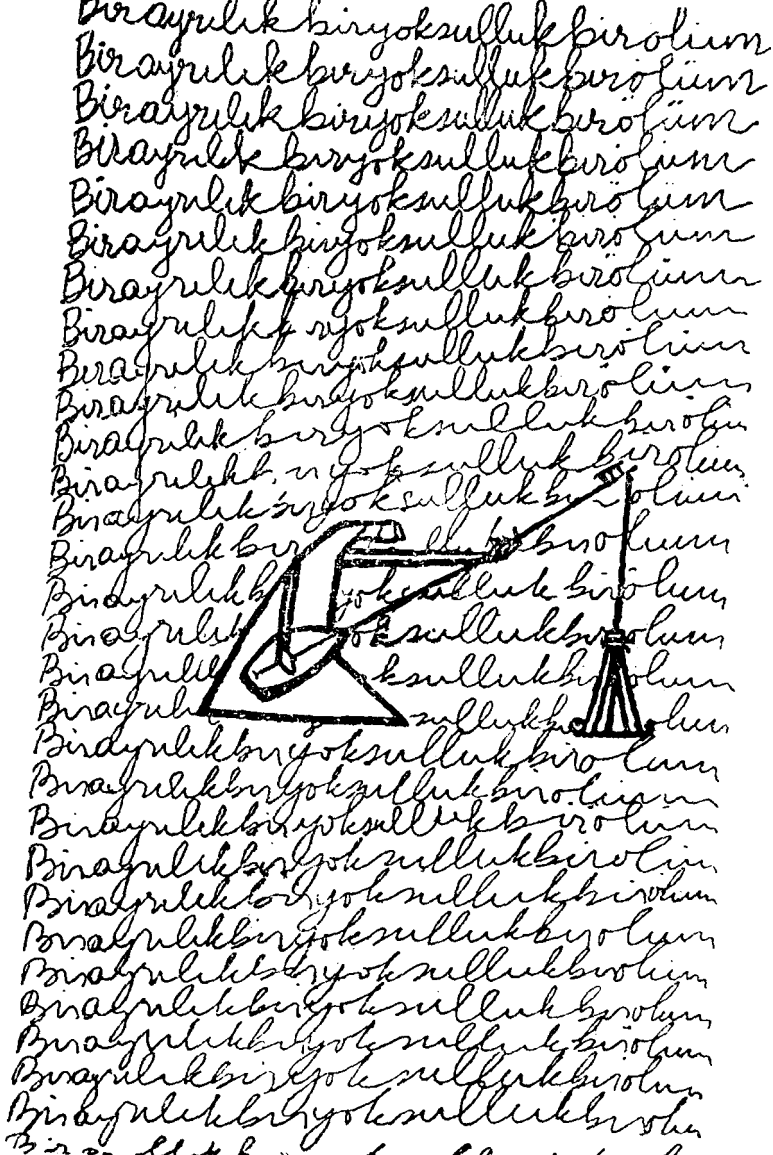
Nice sultanları tahttan indirdi.
Nicesinin gül benzini soldurdu
Nicelerin gelmez yola gönderdi
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Karacaoğlan der de kondum göçülmez
Ecelin şerbeti acı içilmez
Üç derdim var birbirinden geçilmez
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Gene günlerden bir gün, uzaklardan yanık bir türkü gelir ovayı, dağı, taşı doldururken, Hüseyin dayanamadı kalktı, ovanın düzüne doğru yürüdü. Seher yeli gibi ince bir yel esiyordu. Kuşluk vaktinin gölgeleri uzundu. Ovada yürüdü. Çayır çimendi ova. Bir su akıyordu. Billur. Türkü geliyordu ama, nereden?

Ta ötede ovanın düzlüğünün ortasında bir karartı sezebildi. Ona doğru gitti. Yaklaştıkça türkü büyüdü. Türkü ovada rüzgar gibi dalgalanıyordu. Türkü dalga dalga vuruyordu. İyice yaklaşınca türkü dindi. Bir yağmur yağar da nasıl kirp diye birden kesilirse türkü de öyle kesiliverdi.

Sazı elindeydi. Ovanın ortasında dikilmiş kalmıştı. Dalsız yapraksız çırılçıplak bir ağaç gibi. Yapayalnız. Usul usul yanına vardı, durdu. Bir şey söyleme-

Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm.

di. Bu oğlana da ne oluyordu? Sonra elini uzattı, elinden tuttu:

«Kardaş» dedi. «Yiğidim kardaş. İki gözüm kardaş. Derdin ne ise söyle bana. Derman olurum. Derman olamazsam da ölürüm.»

O aldırmıyordu. Sarstı. O öyle onu sarsınca Karaca uyandı. Yorgun, dertli. Kendinde değil. Gülümsedi.

«Bana bak kardaş,» dedi Hüseyin, sevinerek. «Bana bak kardaş. Bey kızı olmazsa, Paşa kızı olsun. İsterim. Vermezse kaçırırım. Sen hiç küşümlenme.»

Yanyana oturdular. Bağdaş kurdular. Başlarının üstünden katar olmuş bir turna sürüsü süzüldü geçti. Karacaoğlanın gözü turna sürüsüne takıldı kaldı. Turnalar gözden ırılıncaya kadar gözlerini gökten indirmedi. Turnalar dağları aştı. Uzaklarda, göğün mavisinde nokta nokta sinek gibi kaldı. Çukurovanın üstüne doğru ağdılar. Bir ak bulutun ardında kayboldular.

İçinde gurbet depreşti. Gurbet bir bıçak gibi içine oturdu. Ne zaman bir turna görse öyle olurdu. Hangi Türkmen turna görse böyle olur. Gurbet Türkmenin baş belası. Ayrılmaz can kardaşı. Yeşil başlı telli turna... Turna sevda habercisi. Turna, turna katarı değil, posta tatarı. Sevgilisi dizinin dibinde de olsa, selamı gene turna götürür. Yanyana oturup sustular.

Katar katar olmuş gelen turnalar
Şu halime şu günüme bak benim
Şahin pençe vurdu tüyüm ağrıttı
Kanadıma bir ok vurdu berk benim

Gök yüzünde turnam bölüktür bölük
Ayrılık elinden ciğerim delik
Önü muhabbet de sonu ayrılık
Depreştirmen eski yaram çok benim

Gittim gurbet ele geri gelinmez
Kim ölüp de kim kaldığı bilinmez
Ölsem gurbet elde gözüm yumulmaz
Anam atam bir ağlarım yok benim

Karacaoğlan der ki bire erenler
Ben gidiyorum mamur olsun örenler
Kavim kardaş konuştuğum yerenler
Sevindirip çıracığım yak benim

Deli Hüseyin, neden sonra ayıktı. İkisi de dalıp gitmişti. Ayağa kalktı. Karacaoğlanı elinden tuttu kaldırdı. Yola düştüler. Ova dümdüzdü. Ovadan buğu kalkıyordu.

«Kardaş,» dedi usuldan, «sen kendini gurbet elde sanma. Burada babayın atayın evinde say kendini. Öz kardaşıyın... Sevda zor. Senin sevdan daha daha da zor. Daha da belalı. Altından kalkılır. Sen dağları delen Ferhadı bilin mi? Zora dağ dayanmaz. Sevdaya dağ dayanmaz kardaşım... Şimdi obaya gideceğim. Sen gör kardaşını nasıl gelir bu işin üstesinden. Bir gör şimdi ortalığı nasıl alaboz duman edeceğim. Sen gör nasıl ferman okunmaz tozdan dumandan... Yeter ki şu darı dünyada senin gibi kardaşım olsun. Arkamı dayadığım bir çınarım olsun senin gibi.»

Obaya geldiler. Çadıra girdiler. Obadan bir iki kişi onlara baktı. Hayranlıkla baktı. Hüseyinin çadırına girdiler. Hüseyin çadıra girince kızgın bir yüz takındı:

«Kardaş,» dedi, «sen bu işleri kötü ediyorsun... Bizim avrat dedi ki, günler oldu kardaşın ağzına bir lokma sokmadı. Olmaz bu.»

Karısına döndü:

«Haydi avrat bir yiyecek hazırla. Koy önüne. Yesin. Yemezse ben bilirim ona söyliyeceğimi.»

Elini Karacanın sırtına koydu:

«Ben sana küşümlenme derim. Ye yemeğini keyfine bak derim... Sen içinden bana dersin ki, bir kocaman Beye karşı fıkara Hüseyin kardaşımın elinden ne gelir dersin? Ne gelirse görürsün. El mi yaman, Bey mi yaman sen bunu da bilirsin,» dedi. Kadın nakışlı sofrayı getirdi, ortaya attı.

Oturdular. Hüseyin iştahlı iştahlı başladı. Karaca da ona göz ucuyla bakarak başladı. Hüseyin ona başla bile dememiş, kendisi başlamıştı. Konuşmadan yemeklerini yediler.

Hüseyin yemeği bitirir bitirmez ayağa kalktı:

«Ben gidiyorum,» dedi. «Sen dilediğini yap. İşim var azıcık obada.»

Çıktı.

Obanın en ucunda iki çadır vardır. Biri ev, biri ocaktır. Ev çadırının kapısında, eğmesinde nakışlı kilimler pırıldar. Tertemizdir. Obanın en temiz, en güzel çadırıdır. Öteki de ocaktır. Yani ocak çadırıdır. Kapısında çifte bir geyik boynuzu dikilidir. Bir adam boyunda çatallı boynuzlar. Ocak çadırından ta ötelere kadar çam ağacı kokusu, başka, türlü ağaçların kokusu, demir kokusu, yanmış, yalım olmuş kömür kokusu, kül kokusu yayılır. Yanmış boynuz kokusu yayılır. Çadırın yanında bir kül öbeği vardır. Bu çadırlar Mıstık ağanın çadırıdır. Mıstık ağa, bu obanın, bütün öteki obaların kılıçlarını yapar. Dibeklerini işler.

Oyar. Sazlarını, bağlamalarını, kavallarını yapar. Nakışlar vurur. Sedefler kakar.

Kocaman, meşe kütüğü gibi sert ellerinde demir, bakır, ağaç biçim alır, can alır. Mıstık ağa sekseninde, bir çınar gibidir. Öyle olur olmaza ağzını açıp da bir çift laf etmez. Elleri konuşur. Ne söylerse elleri söyler. Dünyada onu işinden başkası ilgilendirmez. Bey bile onun çadırına korka korka girer. Bey herkes gibi, herhangi bir çobanmış gibi gelir, büzülerek yanında oturur. O Beye bir merhaba bile demez. Canı istemezse yüzüne bile bakmaz. Bir laf edecek olsa, öyle ters ters bir bakar, o bakışın altında Bey değil taş olsa erir, çeker gider. Koğması da böyledir. Bu Beyin Mıstık ağa tarafından böylece, çok koğulmuşluğu vardır.

Hüseyin ocak çadırının kapısını açtı girdi. Mıstık ağa postunun üstüne oturmuş körük çekiyordu. Ocağın içinde bir demir kızıyor, o körüğü çektikçe ocaktaki közler yalımların ortasında oynaşıyordu.

Hüseyin vardı bir köşeciğe oturdu. Ne selam verdi, ne bir şey... Mıstık ağa da onun geldiğini duymadı. Ocaktaki demiri çıkardı. Demir yalım gibi kızarmıştı. Küçücük örsünün üstüne koydu döğmeğe başladı. Demir o vurdukça kıvılcımlar saçıyor, uzuyordu. Döğdü döğdü. Demir güzelleşti. Düzeldi. Sonra demiri örsten aldı yanındaki suya soktu. Su caz etti. Kaynadı. Sağ elini örsün üstüne koydu. Eli örsten daha güzel, daha büyük, daha sağlamdı. Güzel nasırlı bir meşe kütüğü gibi.

Sağına dönünce Hüseyini gördü. Gülümsedi:

«Ne o Deli? Merhaba,» dedi.

Hüseyin toparlandı:

«Merhaba.»

Mıstık ağa:

«Bir hacetin mi var Delim?»

Sonra çubuğunu yaktı. Arkasına bir iyicene yaslandı.

Hüseyin durdu. Düşündü. Gülümsedi:

«Bir değil, bin hacetim var Mıstık Ağam... Çok zor. Çok zor...»

Mıstık ağa güldü. Pos bıyıklarıyla bahtiyar bahtiyar güldü:

«Senin de çok zor işin olur muymuş Delim?» diye sordu. «Başında bir hal mi var?»

Hüseyin:

«Hal ki ne hal! Hal ki ne hal! Kardaşım...»

Mıstık ağa:

«Onu iyi tut... O senin kardaşın gibi dünyaya zor gelir,» dedi. «O senin kardaşın şahın sultanın üstünde... Onu bilen bilir Delim... Bir yüzünü gördüm, bir sesini duydum, bir de türküsünü işittim... Onu bilen bilir. Hoşça tut onu. Bunların gönlü çabuk kırılır. Değmesin kimse teline.»

Hüseyin, Mıstık ağayı bildi bileli, Mıstık ağa hiç konuşmamıştı bu kadar. Ne olmuştu bu adama? Burcu bulandı. Gözleri yaşardı.

«İşte benim kardaşım...» dedi.

Mıstık ağa:

«Bir türküsünü duydum,» dedi, «kul olan söyleyemez.»

Hüseyin:

«Söyleyemez.»

Sonra elini örsün üstündeki elin üstüne koydu.

«Kul olan söyleyemez ya... Başımızda bir hal var. Bir büyük hal var. Mıstık ağam...» Mıstık ağa güldü:

«Senin de başında büyük hal olur muymuş Delim?»

«Olmaz olmaz Mıstık ağam. Olmaz olmaz.»

«Söyle bakalım şu senin olmaz olmazın neymiş? Biz de bilelim.»

Hüseyin heyecanla doğruldu:

«Benim kardaşım Beyin kızına sevdalandı. Dumanı tepesinden çıkıyor. Kız da kardaşıma sevdalandı. Onun da dumanı tepesinden çıkıyor. Hem de iki misli çıkıyor.»

Mıstık ağa çubuğunu yanına koydu. Elini şakağına verip derin bir düşünceye daldı. Hüseyin gözünü Mıstık ağanın kocaman, şakaktaki eline dikti. Elin üstündeki kıllar bembeyaz olmuştu. Apak.

Mıstık ağa yumuşak yumuşak:

«Delim,» dedi, «bu iş zor değil mi? Zor olacak zor.»

Hüseyin:

«Zor olmasa senin yanında ne işim vardı ağam. Senin yanında. Bir akıl veresin, bir yol gösteresin, olmazsa yardım edesin diye geldim sana. Dağları delen Ferhadı bilin mi? Yanıp tutuşan Keremi bilin mi ağam? Keremin Sofusunu bilin mi ağam? Keremin Sofusunu? Keremin dağları, yolları düz eden Sofusunu, Sofu kardaşını bilin mi? Ben de Karacanın dağları, yolları, ovaları düz eden kardaşı Hüseyinim. Ben de Sofuyum. Onu da bilin mi? Bin yılın bir başı sana işim düştü. Onu da bilin mi? Seni deyip geldim. Onu da bilin mi? Ölüm var, dönüm yok. Onu da bilin mi? Bana Deli Hüseyin derler. Karacaoğlanın kardaşı Deli Hüseyin... Onu da bilin mi?»

«Hepiciğini bilirim Delim. Bilirim, bilirim ya zor.»

«Gitsen istesen. Sevdadır bu. Bilmeyene bir acaip hal olur diyor kardaşım. Gitsen istesen.»

«Bir kız için o zalimin evine gitmem. Beni kırar.

Kırmıyacağını bile bilsem gitmem. Bir can için de olsa, o kanlı zalimin evine gitmem.»

«Ya kardaşım...»

«Kardaşıyın başım üstünde yeri var. Dile hükmeyliyor, tele, sevdaya hükmeyliyor. Güneşe, toprağa hükmeyliyor. Onun hatırı için de olsa gitmem. Kanlı zalıma.»

«Ben gidiyorum. Öyleyse yardım et.»

«Ederim.»

Dimdik. Yüzü kaya gibi. Ocak çadırından çıktı.

Mıstık ağa hırsla körüğüne sarıldı. Billur billur közler ocakta sıçraşmağa başladı.

Bir zaman elleri yanlarına düşmüş obanın ortasında dolandı durdu. Sonra kararını verdi. Başka çare yoktu. Bir arkadaşı vardı. Kısacık Duran. Çok işler görmüşlerdi birlikte. Başka? Düşündü. Başka hiç bir güvenilecek arkadaşı yoktu obada. İş başa düşünce... Halbuki Hüseyin, iş başa düşmeden, bütün obayı yanında canı ciğeri sanıyordu. Başka kim vardı? Kim? Kimse yok güvenilecek. Bir Mıstık Ağa, bir de Duran? Bunca iyilikler, dostluklar nice oldu Hüseyin? Nereye gitti Hüseyin? Candan bir arkadaşın da yok Hüseyin! Belki de vardı. Vardı ya, Hüseyin güvenemiyordu.

«Kısacık Durana hele gidiyim bir,» dedi kendi kendine.

Duranın çadırının önünde karısı duruyordu.

«Bacı,» dedi, «Duran kardaş içerde mi?»

Kadın kapıdan çekildi.

«İçerde,» dedi.

Hüseyin içeri girdi. Duran onu sevinçle karşıladı. Boynuna sarıldı.

«Bire kardaş,» dedi. «Hüseyin kardaş, adam bu kadar da unutur mu?»

«Unutmadık, unutmadık ya... İşte... Başımda hal var. Sana geldim. Büyük bir hal.»

«Gel otur. Gel otur hele. Çok telaşe içindesin kardaş. Azıcık otur hele.»

Hüseyin elini Duranın omuzuna koydu:

«Oturacak vaktim yok,» dedi. «Oturacak vakit... Benim kardaşım var ya, Beyin kızına sevdalı. Bey kızı da... İkisinin de dumanı tepesinden çıkıyor. Keremden beter. Keremin Aslısından beter. Ben de Keremin Sofusundan beterim. Ben Keremin Sofusuyum. Bunu bilin mi? Düşündüm taşındım, bir tek arkadaşım, arkamı verip oturacağım çınarım sensin bu obada. Gürüm güvencim sensin kardaş. Gürüm güvencim... Bey kızı vermez bize. O kocaman bir Bey. Benim de kardaşım ne olduğu belirsiz bir aşık anladın mı? Beyin kızını kaçıracağız. Sen, ben, o. Oldu mu?»

Duran sapsarı kesildi. Dondu kaldı.

Hüseyin bunun farkına vardı:

«Ne o Duran? Ne o? Kanın kurudu. Ne o?»

Duran konuşmadı.

Hüseyin omzundan tutup salladı:

«Ne o?» dedi gene. «Ne o? Arkadaşlık böyle yerde belli olur. Ne o? Kanın kuruyuverdi. Ben tek başıma da... İt südükleri. Beye değil, Padişaha... Köpek dölleri. Alışkan tüfekle dağlar başında, Bey değil, Beyin sülalesi, obası gelsin.»

Duran kıpırdamadı.

Hüseyin onu bir iyice sarstı.

Birden Duran toparlandı:

«Ben,» dedi, «kocaman Beyimin kızını ne idiğü belirsiz, çingene mi aptal mı belli değil bir aşığa, bir sazcıya ilayık bulmam.»

Duran birden çadırdan fırladı. Koşa koşa obanın içinden ötelere gitmeğe başladı.

Hüseyin arkasından yetişti, yakasından tuttu:

«Bu dediklerim senden dışarı çıkarsa kendini ölmüş bil. Anladın mı? Senin Beyinin de avradını. Obayın da avradını. Hepsinin avradını... Ona Beyliği kim vermiş? Sizin gibi itoğlu itler. Ya benim kardaşıma, hak aşıklığını kim vermiş? Söyle Kısacık gavur. Gavuroğlu gavur. Kim vermiş? De söyle. Haydi git cehenneme. Git Beyinin yanına. Senin Beyinin de, senin de...»

Kısacık Duranı hızla göğsünden itti. Hızlı hızlı, köpürmüş, doğru Mıstık ağaya gitti. Bir top rüzgar gibi ocak çadırına girdi. Ocakta közler oynaşıyor, bir demir kıpkırmızı kesilmiş yatıyordu.

«Yaz,» dedi, «bana bir mektup yaz. Bu obalar, bu yan Beyler hep seni sever sayarlar. Bir mektup hazırla gelir alırım. Bir mektup yaz ki, en güvendiğin adama bir mektup yaz ki, kızı kaçırıp ona gittiğimizde canını versin de kızı vermesin Beye. Yaz ki mektubu taşa geçsin. Yaz ki, mektubu okuyan kardaşımın kim olduğunu anlasın. E mi? Akşama gelir alırım.»

Mıstık Ağa, bir tek laf edemeden, yazarım, ya da yazmam diyemeden, o çadırdan çıktı gitti.

Mıstık Ağa:

«Vay köpoğlusunun delisi... Her şeyi göze almış... Delim,» dedi. «Yiğidim.»

Bir çınara belini verdi. Oturdu. Tarifsiz kederler içine gömüldü. Demek Kısacık Duran? Vay anasını! İnsanoğlu çiğ süt emmiş. İnsanoğlu... Bir yalnızlık, umutsuzluk içinde bunaldı. Kahroluyordu. Yalnızlık ateş gibi.

Birden, bir ışık gibi, karanlığa düşen bir pare ışık gibi, Ali düştü aklına. Hemen canlandı. Koşarcasına Alinin çadırına geldi.

«Ali, Ali, Ali!» dedi. «Bunca yıl kardaş yaşadık. Sana işim düştü.»

Ali gülerek:

«Her işin başım üstüne. Canımı iste.»

«Benim kardaşım sevdalı. Beyin kızına. O da ona sevdalı. İstesek vermez. Kaçırmak gerek. Var mısın?»

«Her işin başım üstüne. Canımı bile esirgemem senden. Her işin... Ölüm varsa da ucunda... Sen neredeysen, ben de orada.»

Hüseyinin birden yüzü ışıdı.

Oradan çıktı. Sevincinden uçuyordu. Ulu çınarın dibine gelince, ağlamağa başladı. Oturdu, yüzünü elleri arasına aldı. Hıçkırdıkça hıçkırıyordu. Sevincinden. Alinin sözleri, güleç yüzü geliyor gözünün önüne ağlıyordu. Yüzü ıpıslak oldu. Gülümsüyordu. «Kısacığa gitmemeliydim», dedi... «Gitmemeliydim. Ali gibi kardaş dururken... Kara gün dostu dururken, öyle yüzü güleçlere gitmemeliydim.»

Sevinç içinde çadırına geldi. Karacaoğlan çadırdaydı.

«Çal,» dedi, «kardaşım. Çal kardaşım. Çal söyle. Öyle dertli değil. Sevinçten dağlar oynasın. Halaya dursun taş toprak, çal ki...»

Sevincine Karaca da katıldı. Sazı çekti:

Koyun meler kuzu meler
Sular hendeğine dolar
Ağlayanlar bir gün güler
Gamlanma gönül gamlanma

Yiğit yiğide yadolmaz
İyilerde ham süt olmaz
Bin kaygı bir borç ödemez
Gamlanma gönül gamlanma

Yiğit yiğidin yoldaşı
At yiğidin can kardaşı
Sağlıktır cümlenin başı
Gamlanma gönül gamlanma

Yiğit yiğide yâr olur
Kötülerde ham süt olur
Kara günün ömrü az olur
Gamlanma gönül gamlanma

Nâçar Karacaoğlan nâçar
Pençe vurup göğsün açar
Kara gündür gelir geçer
Gamlanma gönül gamlanma

Duran, Hüseyin gitikten sonra, bir zaman obanın içinde kıvrandı durdu. Ne yapmalıydı? Kocaman Beyinin kızını, bir koca aşiretin Beyinin kızını bu deli köpek bir aşık parçasına kaçıracak. Obanın şerefi, aşiretin şerefi ne olur? Tüm onuru kırılır. El içine çıkamaz olurlar. El yüzüne bakamaz olurlar. Aşiret tüm başı yerde gezer. Bir aşık!... Altı üstü bir aşık. Deli öldürür ama... Öldürsün. Bey için, aşiretin onuru için değil mi?

Koşa koşa doğru Beyin çadırına gitti.

Bey, böyle karşısında Duranı görünce şaşırdı. Ne oluyordu böyle bugünlerde? Herkes elini kolunu sallaya sallaya huzuruna, sormadan sual etmeden giriveriyordu. Bu obaya bir hal olmuştu bugünlerde. Töre bozuluyordu.

Kızdı:

«Ulan köpoğlusu, burası babayın kürneği mi? Ben senin tutman mıyım? Sen kimsin?»

Duran:

«Ben, ben Duranım. Duranım. İş...»

«Cehennem ol. Haydi çabuk yıkıl karşımdan.»

«Beyim, Beyim, Beyim... Çok, çok, çok, yığılı...»

Kekeledi, kıvrandı...

Beyin, bu telaş karşısında kızgınlığı geçti. Merak etti ne söyleyeceğini.

«Şöyle beriye gel de ne söyleyeceksen doğru dürüst söyle,» dedi.

Duran aynı telaşla:

«Söy... söy... sööy... lerim ya, kötü... Ayıp... Yalanısam beni öldür... Öldürüver.»

«Yalansa da, doğruysa da çabuk söyle!»

«Beyin huzurunda, senin yüksek huzurunda... Ayıp...»

Bey kızdı. Omuzlarından tuttu, sarstı:

«Söyleyeceksen söyle, söylemeyeceksen yıkıl git!»

Duran:

«Dur hele Beyim... Ayaklarını öpüyüm. Bastığın yeri öpüyüm... Çok kötü.»

«De söyle ulan Kıyamet mi koptu?»

«Daha beter Beyim daha beter... Deli Hüseyin Beyim... Bana geldi dedi ki... Dedi ki Beyim. Dedi ki... Dedi ki...»

«Ne dedi?»

«Dur Beyim. Dur hele azıcık... Türkücü kardaşıma, dedi... Türkücü kardaşıma Beyimizin kızını kaçıralım, dedi. Sevdalı, dedi. Hani Deli Hüseyin Beyim, eyi arkadaşım. Her şeyini bana söyler... Söyledi. Ben de onuru var Beyim, obanın, aşiretin onuru var, dedim. İşte öyle dedim... O da seni öldürürüm, dedi. Ben de Beyim için, aşiretim için değil mi öldürürse öldürsün, dedim.»

Bey durdu. Nutku tutulmuştu. Yüzü kıpkırmızı kesildi.

Birden ayıktı. Karşısında Duran büzülmüş titriyordu:

«Haydi yıkıl git. Allah belanı versin. Yıkıl.»

Duran boynunu büktü:

«Beyim,» dedi, «heç yalan değilim. Hani Hatun yitmişti bir gece. Bir yağmurlu gece, nereye gittiydi dersin? Türkücüyle kaçtıydı. Bunu obada herkes bilir. Söylemezler. Ben Deli Hüseyinin her bir sırrını bilirim... Kime istersen sor.»

«Yıkıl git diyorum sana. Yoksa gebertirim.»

Duran süklüm püklüm çıktı. Yıkılmıştı. Söylediğine söyleyeceğine itten de pişman olmuştu.

Bey yıldırım gibi karşı bölüme geçti. Karısını kolundan tuttu:

«Doğru mu, doğru mu, doğru mu, bizim kızın aşığa sevdalandığı?»

Kadın bir şey söylemedi. Kurudu kaldı. Usulcan:

«Yok,» diyebildi.

Kız bu çekişmeyi çadırın öteki gözünden duyabiliyordu.

İçeri girdi. Babasına hışımla baktı:

«Doğru,» dedi.

Bey onu saçlarından yakaladı, fırlattı.

Karısına:

«Neden söylemezsin, böyle işler oluyor da? Onurumu beş paralık ettin.»

Dışarı seslendi:

«Gelin!»

Sesi hiddetliydi.

«Deli Hüseyini...» dedi.

Kadın atıldı:

«Aman Bey, bizi ele güne karşı rezil etme!»

Bey aldırmadı:

«Deli Hüseyini de... O yanındaki aşık süprüntüsünü de, ölü diri yanıma getirin.»

Kız bunu dehşetle duydu. Kalktı. Dışarı çıktı. Karanlık kavuşuyordu. Doğru Deli Hüseyinin evine gitti. İçerde Karacaoğlan vardı:

«Hüseyin nerede?» diye sordu. «Babam ikinizi de öldürecek. Kaçalım.»

Karaca şaşırdı. Bir şey diyemedi. Başı önüne düştü.

Kız geldi kolundan tuttu:

«Zaman yok. Haydi, haydi kaçalım. Nerede Hüseyin Ağam?... Nerede?»

Hüseyinin karısı:

«Mıstık Ağanın oraya gitti,» dedi.

Elif:

«Yandaki çadıra geçelim. Şimdi bu çadırı ararlar. Karanlık kavuşunca kaçarız. O da çadırdakiler bizi ele vermezse. Başka çare yok. Yoksa ikimiz beraber ölürüz. Başka çare yok.»

Elele tutuşup, sürünerek, yandaki çadıra geçtiler.

Çadırdakiler şaşırdılar. Bir hoş oldular.

Elif:

«Bu oğlanı kaçırdım size geldim. Babam bizi öldürecek. Burada saklandığımızı kimse bilmez. Korkup söylemeyin. Size sığındık. Saklayın bizi.»

Ocağın başında seksenlik bir kocakarı oturuyordu. Ayağa kalktı, onlara doğru geldi. Onlara uzun uzun baktı, gülümsedi:

«Hoş gelip sefalar getirdiniz,» dedi. «Başım üstünde yeriniz var. Bey değil, Hazreti Ali de gelse sizi bu evden alamaz. Benim ölümün üstünden geçmedikten sonra alamaz.»

Elif:

«Ana,» dedi, «Hürüce Ana, sen sağol!»

Hürüce Ana:

«Gönlüyün dediği yere gittin. İyi de ettin. Şuraya, şu keçenin üstüne, şu yüklüğün ardına yatın hele siz şimdi. Üstünüze şu kilimi örtüyüm. Siz buraya gelirken kimse görmedi ya?»

Elif:

«Görmedi. Görmedi ya, Hüseyin Ağanın hali kötü. Tutarlarsa öldürecekler. Biz yatalım da sen git onu Mıstık Ağanın ocak çadırında bul. Bizim burada olduğumuzu söyle. Saklansın.»

Kadın onları yüklüğün ardına yatırdı. Kilimi de üstlerine çekti. Sanki kimse gelmemişti eve.

Sonra gelinini buldu. Bir iyicene tembih eyledi:

«Kızım,» dedi. «Bunlar Tanrı misafiridir. Bize sığınmışlar. Amanı bilin mi ağzından bir sır çıkmasın. Bizi de, onları da Bey öldürür. Eve de kimseyi alma.»

Hemen çıktı, doğru ocak çadırına girdi. Mıstık Ağa onu görünce, her zamanki şakasını yaptı:

«Gençliğinde beni almadın. Şimdi koşa koşa benimle evlenmeğe mi geldin? Vaktim geçti istemem Hürüce istemem,» dedi. «Dün olsaydı belki ama, vaktim geçti. Bugün istemem.»

Hürüce:

«Sakalı dökülesice,» dedi, «yarenliğin sırası değil. Karacaoğlan Beyin kızını kaçırdı, benim eve getirdi. Deli Hüseyini de, şu yanındaki Deli iti de arıyorlar. Öldürecekler. Saklansın diye haber gönderdi Elif. Ya,» dedi. «Sakalı dökülesice, sen adam olsaydın, koca Beyin kızını senin evine kaçırırlardı. Hürücenin evine geldiler.»

Mıstık Ağa:

«Yiğit çıktın Hürüce,» dedi. «Bunda bastırdın beni. Sana gümüşlü bir çakmaklı tabanca yapacağım ki,

Beylerde, Paşalarda yok. Tak beline, salın obanın içinde.»

Hürüce:

«Çok laf etme. Biz yağ derdindeyiz. Bizim Deli can derdinde. Bak hele nasıl da terledi!»

Mıstık Ağa Hüseyine döndü:

«Sen var git, bizim Ali oğlanın evine saklan. Benden selam söyle. İşler sarpa sardı Hüseyin ya, Hürüce karıştı işe. Beyin hakkından gelir.»

Hüseyin çadırdan çıktı. Alinin evine gitti. Mıstık Ağanın yiğeniydi Ali... Meseleyi söyledi. Saklandı.

Bey bağırıyordu. Hatununu döğüyordu:

«Şimdi buradaydı. Nereye gitti?» diye çırpınıyordu. Sandıktan tabancasını çıkarmıştı.

«Bulun, bulun getirin onları. Yılanın deliğinde, kuşun kanadının altındaysa da bulun getirin onları,» diyordu.

Atlılar, yayalar arıyorlardı. Arayıp bulamıyorlardı.

O gece Bey önde, adamları arkada dağ, ova, mağara, ağaç kovuğu komadılar, aradılar bulamadılar.

Şafak atarken Bey, kederden, yorgunluktan halsiz düştü. Getirdi kendisini sedirin üstüne attı:

«Ben de,» diyordu, «ben de bensem, onların üçünü de katırın kuyruğuna bağlayıp sürüteceğim. Parça bölük edeceğim. Ben de bensem...»

Durmadan bunu tekrar ediyordu kendi kendine. «Ben de bensem. Bir aşiretin, bir koca obanın onuruyla oynayanlara... Az bile!»

Gün doğmuştu ki, Beyin çadırının önüne atlılar, yayalar geldiler birikiştiler. Gürültü patırtıya Bey uyandı. Dışarı çıktı:

«Ne o?» diye sordu. «Ne o? Hiç bir şey getiremediniz mi?»

Beyin kahyası:

«Aramadık delik, tutmadık yol, taramadık dağ komadık. Bulamadık. Bana kalırsa Bey, bana kalırsa... Gücenme, darılma...»

Sustu:

Bey vardı hışımla yakasından tuttu:

«Ne demek istiyorsun? Diliyin altındakini söyle.»

Kahya:

«Kızma Bey,» dedi, «kızma ama, işin içinde iş var gibi gelir bana.»

Bey aynı kızgınlıkla:

«Diliyin altındakini çıkar,» dedi.

Kahya:

«Demem o ki, bunlar obadan çıkmadılar. Çıkmalarının da mümkünü yok düşündüm ki... Bunlar obada saklanıyorlar uzun sözün kısası. Obadalar.»

Bey:

«Bana karşı mı bütün oba? Onu mu demek istiyorsun? Töreler yıkıldı mı demek istiyorsun? Öyleyse, bütün evleri teker teker arayın. Bu ölümden de zor.»

Kahya:

«Bey,» dedi, «belki kimsenin suçu yok. Ben şüpheleniyorum.»

Bey bir ah çekti:

«Bu ölümden de beter olacak. Kimin evinde bulursanız, çoluk çocuk hepsini öldüreceksiniz. Kimse sağ kalmasın. Ocağını söndüreceksiniz.»

Beyin adamları yorgun, bitkin, başları yerde çadırlara dağıldılar. Evlere şöyle bir bakıp geçiyorlardı.

İşten bütün oba haberlendi. Herkes kızla Karacaoğlanın Hürücenin evinde olduğunu biliyordu.

Bir yandan evler aranıyor, bir yandan obanın kadınları birikmişler konuşuyorlar:

«Hürücenin evinde. Hürüceyi de öldürürler. Gelinini oğlunu da...»

«Beyimizin kızını... Delinin kardaşına...»

«Varsın kaçırsınlar. Kötü mü? Hak aşığı...»

«Bey de versin.»

«Bulurlarsa öldürürler.»

«Sıra Hürücenin evine gelirse...»

«Elleriyle koymuş gibi bulurlar.»

Yaşlı bir kadın:

«Bu olmaz,» dedi. «Bu hakka reva değil.» Başka bir kadın:

«Sevdalıları ayıran onmaz,» dedi. «Bey de olsa onmaz. Kuşun yuvasını bozan...»

«Eli kolu kurur.»

«Kurur da kurur.»

Bu sırada arıyanlar Hürücenin evine doğru ilerliyorlardı. Kadınlarda bir telaş bir kaynaşma başladı.

«Böyle durur bakarsak,» dedi, «böyle durur bakarsak vebalı günahı bizim boynumuza olur.»

«Bey de Beyise Bey...»

«Koyversin fıkaraların yakasını...»

«Koyversin de başlarını alıp gitsinler.»

Bu sırada Hürücenin evinin önünde toplandılar.

«Ana, Hürüce Ana,» dediler, «bir diyeceğin var mı? Her şeyden haberimiz var.»

Hürüce:

«İyi ki geldiniz,» dedi, «ne yapacağımı şaşırdıydım. Şimdi evi arıyacaklar. Körce Velinin evini aradılar. Bize beş altı ev kaldı. Şimdi de bizim evi arayıp bulacaklar. Kimin evi arandı içinizden?»

Bir gelin, genç, güzel, gözleri yaşlı:

«Bizim evi aradılar,» dedi. «Bize götürelim onları. Gavurlar gelmeden.»

Kadınlar çadıra doldular. Yattıkları yerden kızla

oğlanı çıkardılar. Karacaoğlanın sazını bir çuvala koydular. Evlerin arkası kayalıktı, ormandı. Sevdalıları aralarına aldılar. Türküler söyleye söyleye aranılmış bir eve doğru yol aldılar. Mantıvarlar açtığı zaman, obanın bütün genç kızları, kadınları hep bir araya gelir mantıvar açma türküleri söylerlerdi. Söyleye söyleye dağları inerlerdi. Mantıvar açma, talih açmaydı. Bir tasın, bir kovanın içine her kadın, her kız bir öteberisini atar, bir kadın da türkü söyleye söyleye su dolu bir kovadan bir öteberiyi çıkarırdı. Çıkan öteberi kiminse, söylenen türkü onundu.

Bu, delice bir yüreklilikti. Ya birisi görse de olan biteni Beye haber verse, Bey hepsini öldürürdü. Kimse Beye haber vermiyordu. Veremezdi de... Öyle bir havaya bürünmüştü oba. Olan bitenden Beyin adamlarının da, Beyin Hatununun da haberi vardı. Herkesler de biliyordu ki olanı biteni Beye hiç kimse haber vermeyecektir. Kelle pahasına da olsa.

Bütün oba bir aşığı, bir hak aşığını, bir ermişi, sevdalıları korumanın sevinci, övüncü içindeydi.

Ortalığı sevinç taşan türküler dolduruyordu. Her köşede bucakta bir genç kız topluluğu mantıvar açıyor, türküler söylüyorlardı. Tekmil türküler de sevdalılar üstüne. Beyse dalmış gitmişti, kederler içindeydi. Bu coşkun akan sevince bir anlam veremiyordu. Ne oluyordu? Kimseye de soramıyordu.

Her çadırın kapısına mantıvarlar asılmış, sarı sarı balkıyordu. Mantıvarın acı kokusu bahar güneşine sinmiş, obayı doldurmuştu.

Sevdalıların bulundukları çadırın içi dışı mantıvarla donatılmıştı. Türküyle birlikte acı mantıvar kokusu da obayı, yazıyı yabanı almış dolanıyordu.

Hey mantıvar mantıvar
Mantıvarın vaktı var
Mantıvara gelenin
Cennette beş tahtı var

Mantıvar ocak ocak
Biçerler kucak kucak
Mantıvara gelenin
Yeri Cennet olacak

Bey kederinden ölüyordu. Ne yapacağını şaşırmıştı. Çadırından çıkmıyordu. Kimseyi görmüyordu. Ağzını bıçaklar açmıyordu. Obadan da şüphe ediyordu. Kahyanın yüzüne bakmıyordu.

Dağdan, ovadan, her çadırdan mantıvar türküleri geliyordu. Sevinçli türküler.

Mıstık ağa türküleri duydukça: «El mi yaman,» diyordu, «Bey mi yaman. El mi yaman, Bey mi yaman.»

El yamandı.

Bir gece Deli Hüseyini çağırdı:

«Görüyorum ki keyfin yerinde Delim,» dedi.

Deli:

«Allah obaya zeval vermesin,» dedi. «Yoksa perişandık. Bey bunu duyarsa kederinden ölür,» dedi.

Mıstık ağa:

«Ölsün,» dedi. «Gebersin zalim. Kıymetini bilmediği hak aşığının oba kıymetini bildi. Sana diyeceğim var Delim. Uzatma. Kardaşını al, sana bir mektup vereceğim, doğru ona götür. Burda da kalsanız olur ama, Bey duyarsa kederinden ölür. Sonra belki sizi barıştırır. Gelirsiniz. Zalim bir adam amma. Neyise. Sen şimdilik Küçükalioğluna git, mektubu hazırladım. İşi

ona sen anlat... Size oğlundan iyi davranır. Olur mu? Bu gece.»

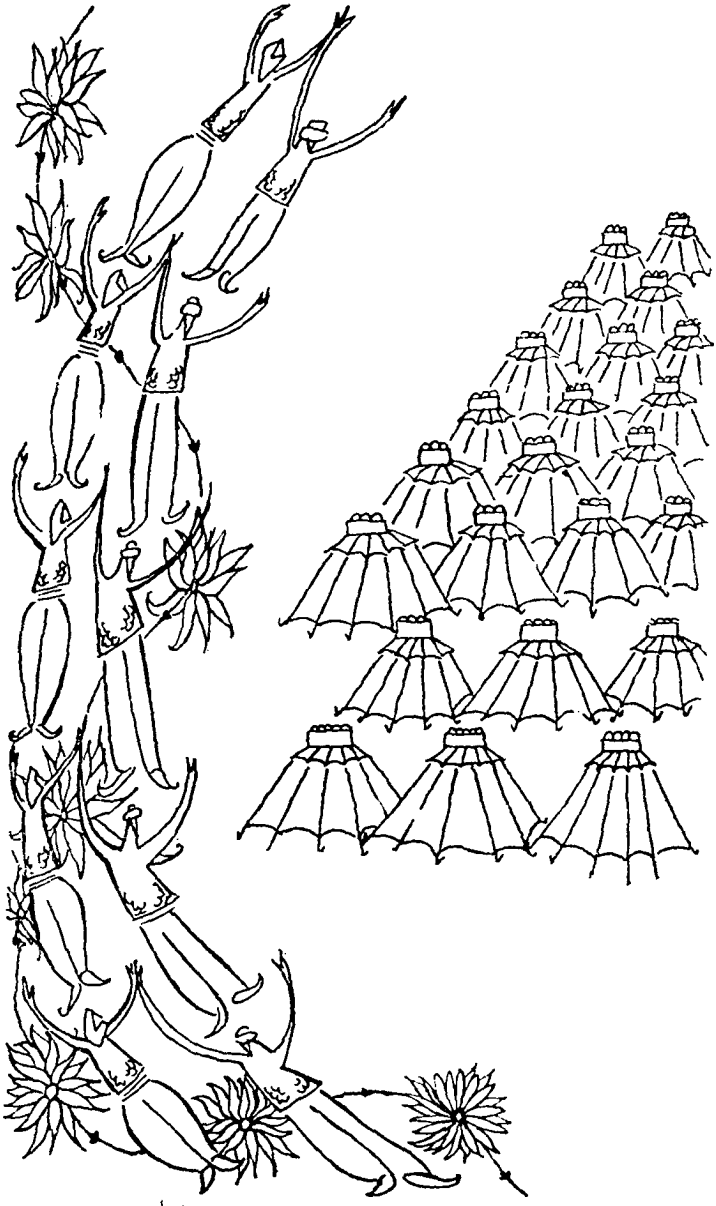
Gece yarısı kalktılar. Onların gideceğinden bütün oba haberlenmişti. Oba onlara hediyeler hazırlamıştı. Bir sürü koyun, birkaç at, deve, geline gelinlik çeyiz. Bu birkaç gün içinde obanın kızları geceyi gündüze katmışlar, çeyizlikler hazırlamışlardı. Bey de, kızını everseydi ancak bu kadar çeyiz verebilirdi.

Obanın gençleri atlandı. Düğündeki seymenler gibi. Gelinle güveyi aralarına aldılar, ovaya döküldüler. Beyin adamları da işi biliyorlardı. Ama Beye söylemiyorlardı. Korkuyorlardı. Oba halkı gemi azıya almıştı.

Gece yarıyı az geçe ovaya indiler. Ovada bir iki saat düğün dernek ettiler. Rivayet ederler ki bu düğün, düğünlerin en güzeli olmuş. Karacaoğlan en güzel türkülerini burada söylemiş. Gene rivayet ederler ki, ölünceye kadar Karacaoğlanın «sıla, sıla,» diye yanıp yakıldığı yer, kendi obası, anasının babasının yurdu değil de burasıymış.

Gam çekme haline divane gönül
Sana da bulunur elde neler var
Ayvam eksik, yoksa turunç, yoksa nar
Sun elini beri dalda neler var.

Sakının Ağalar Beyler küçükten
Yanağı gamzeli eğri buçuktan
Arılar bal alır binbir çiçekten
Nezaket arıda balda neler var

Oba halkı gemi azıya almıştı.

Yiğit olan yiğit dağdır kaledir
Sevmeyin çirkini başa beladır
Bülbülün feryadı gonca güledir
Takının güzeller gülde neler var.

Bunu ben demedim âşıklar diyen
Bilmem boz geyiktir, bilmem ak ceren
Şu dertli sineme hançerler vuran
Yüce yüce sarp kayada neler var

Karacaoğlan der ki yaralı sinem
Nerededir benim gül yüzlü sunam
Kimi Cennet ister, kimi Cehennem
Cennetten beri de yolda neler var

Seymenler, uğurlayıcı kızlar, tekmil oba halkı ovadan yas içinde imişler gibi geri döndüler. «Bir bulduk, bir yitirdik,» diyorlardı. Ağızlarını bıçak açmıyordu.

Bir ayışığı vardı. Tam ayın ondördü.

Dağlardan çam kokuları geliyordu.

Obaya doğru dönenler bu ayışığı altında donmuşlardı sanki. Çıt çıkmıyordu. Ağır ağır, ayaklarını sürüyerek yürüyorlardı.

Her birinin kafasında bir türkü dönüyordu. Ayışığı gibi. Esen yel gibi. Aydınlık, pırıltılı, kederli, dertli, belalı.

Şafak atarken obaya girdiler. Yorgundular.

●

Andırın düzünü aştılar. Güneş vardı Andırın düzünde, kavuran... Akkalenin yolunu tuttular. Küçükalioğlunun obası Meryemçil belindeydi. Bir ikindi üstü Meryemçil beline ulaştılar.

Obaya girerlerken Deli Hüseyin atını doludizgin, önden obaya doğru sürdü. Derimevinin kapısında in-

di. Doğru Küçükalioğluna vardı. Temennah çaktı. Mektubu öpüp uzattı.

Küçükalioğlu mektubu okuduktan sonra bir an düşündü. Sonra gülümsedi. Sonra Hüseyine:

«Yakındalar mı?» diye sordu.

Hüseyin:

«Gediğin arkasındalar. Geliyorlar,» dedi.

Bey yanındakilere emir verdi:

«Hemen bir seymen alayı hazırlansın. Karşılayın gelenleri.»

Bir anda atlara binildi. Seymen alayı, davul zurnayla, gelenleri karşılamağa çıktı.

Bey:

«Benim misafir odasını gelin güveye hazırlayın,» diye eve haber gönderdi.

Deli Hüseyine:

«Düğün yapacağız,» dedi. «Karacaoğlana, Mıstık Ağanın şerefine layık bir düğün yapmalı...»

Sonra gene emir verdi:

«Çadırımın yanına bir çadır donatın. Gelin güvey için. Onun yanına da bir başka çadır... Mıstık Ağanın Deli Hüseyini için...»

Karşılayıcılar, gelenleri ulu bir törenle karşıladılar. Aldılar obaya getirdiler. Karacaoğlan böyle bir karşılanmayı hiç beklemiyordu. Sevincinden, utangaçlığından atın üstünde büzülüp kalmıştı. Dolup dolup da boşanıyordu. Geldiler, Beyin misafir, has odasına indiler. Düğün de başladı. Halaylar çekiliyor, sinsinler oynanıyor, güreşler yapılıyordu. Yakındaki uzaktaki obaların tümü de düğüne çağrılmışlardı.

Büyük bir toy düğün oldu. Beylere padişahlara layık.

Obalar gelinle güveye, bir de Deli Hüseyine armağanlar sundular.

Karacaoğlan el üstünde tutuldu.

Olan da işte bundan sonra oldu.

Karacaoğlan, Elif küçücük çadırlarında gece gündüz beraberler. Karacaoğlan aşk türküleri, saadet türküleri söyler. Bazan bir şafak vakti, bir akşam üstü, bir gece yarısı Karacaoğlanın çadırından bir türkü duyulur. Bütün oba ayağa kalkıp, kulak kesilir türküyü dinler. Bütün oba sese, türküye hayran olur. Karacaoğlanın ünü insandan insana, obadan obaya yayılır.

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Şu gelip geçtiğin yerler öğünsün
Kadir mevlam seni öğmüş yaratmış
Kısmeti olduğun kullar öğünsün

Huri melek var mı senin soyunda
Kız nazarım kaldı usul boyunda
Kadir gecesinde bayram ayında
Üstüne gölg'olan dallar öğünsün

Sevdiceğim sürmelemiş gözünü
Elin aşiretin çekmez nazını
Kaldır perçemini görem yüzünü
Üstüne gölg'olan dallar öğünsün

Karacaoğlan der de garibim garib
Garibin halinden ne bilsin tabib
Akşamdan soyunup koynuna girip
Boynuna dolanan kollar öğünsün

Karacaoğlanın ünü böyle yayılırken obada da saygı, sevgi ona daha çok artıyordu. Bey, onun ayağına kadar gidiyor, eşiğine oturuyor, çağırtıp söyletiyordu. Karacaoğlanın ünüyle birlikte Beyin de, obasının da

ünü artıyordu. Konuşanlar ne diyorlardı? Diyorlardı ki:

«Küçükalioğlu Karacaya bir bakıyor ki... Canı gibi. İki gözü gibi... Küçükalioğlu, Küçükalioğlu değil, bir ermiş kişi. Koskocaman Beyliğine bakmadan, soyuna sopuna bakmadan aşığın eline su döküyor. Ona Beylere Paşalara davrandığından da daha saygılı davranıyor. Her vakit, her vakit karşısında el pençe divan duruyor. Küçükalioğlu beylerin hasıdır. Kızın babasının hışmından bile korkmadı.»

Karacaoğlansa mutluluk içinde çalkalanıyor, Küçükalioğlu üstüne türküler yakıyordu. Büyük bir coşkunluk içinde kendinden geçip, sevdadan uğunuyordu.

Karacaoğlan aldı sazı sinesine, düştü sözün binasına, söyledi bakalım ne söyledi, dillere destan sevdasına:

İki kuş geldi de kondu dikene
Başı yeşil ayakları kırmızı
Çığ düşürmüş nişanına teline
Ağzı kiraz dudakları kırmızı

Benim yarim hem güzeldir, hem handır
Malım yoksa tatlı canım kurbandır
İnci değil, sedef değil, mercandır
Ak kolunda kol bağısı kırmızı

Gel hele sevdiğim otur yanıma
Sığa ak kolların dola boynuma
Öldür beni sok ellerin kanıma
Desinler ki kız ellerin kırmızı

Karacaoğlan bir gül ektim biterse
Çağrışıp dalında bülbül öterse
Benim vadem senden önce yeterse
Dört taş diktir mezarıma kırmızı

Küçükalioğlu bu türküyü Karacaoğlana geldi geleli her gün söyletiyordu. Dinliyor dinliyor doyamıyordu bu türküye.

Güz geldi bütün obalar Çukurovaya indi. Beyin Halil adında bir yeğeni vardı. Serseri mi serseri. İpsiz mi ipsiz. Şımarık mı şımarık. Bey onu, kardeşinden öksüz kaldığı için, öksüz yüreği incinmesin diye şımarttıkça şımartmıştı. O da, başka obalarda nerde güzel bir kız görse yakıyordu abayı, sevdalanıyor, isteğine erince de kızı bırakıveriyordu. Bu yüzden iyi bir insan olan Küçükalioğlunun onun elinden çekmediği kalmamıştı. Ele aleme rüsvay olmuştu. Bey, öğüt veriyor, öğüdünü dinletemiyordu.

Obalılar Elifi Karacaoğlanla görünce, demişlerdi ki hemen: «Halile gene bir av çıktı. Ne yapar, yapar altından girer, üstünden çıkar isteğine erer o Halil. Böyle güzel, ay parçası gibi kızı boş salar mı hiç?»

Halil ilk gördüğü günden beri tutulmuştu Elife. Ardında bir gölge gibi dolaşıyordu.

Çeşmeye suya gidiyor, o ardından gidiyordu. Kızlarla eğlenmeğe obanın dışına çıkıyor. Halil ardında. Yalnız bir yerde karşılaşsalar, Halil:

«Öldüm senin aşkından. Ne dedin de o kel aşığı aldın? Ben sana kul kurbanım. Ben senin için ölüyorum. Bırak da o kel aşığı benim ol. Sen benim olmazsan, ben kederimden ölürüm. Kendimi öldürürüm. Ben o kel aşık kadar yok muyum?»

Kız her seferinde ona bakmıyor ağzını bile açmı-

yordu. Kaçıyor, gidip çadırına kapanıyor, ağla babam ağla ediyordu.

Halilin kıza kancayı taktığını obada herkes biliyordu. Bey bilmiyordu, Deli Hüseyin, Karacaoğlan, bir de Beyin Hatunu bilmiyordu. Beyin Hatunu da Karacaoğlanın sesinin hayranıydı. O söylerken bir köşeye oturuyor, için için ağlıyordu. «Yürek koymuyor insanda, bu adam yürek koymuyor,» diyordu.

Halil işi azıttıkça azıttı. Elif onun yüzünden çadırından çıkamaz oldu. Ne çeşmeye gidebiliyor, ne bir yere çıkabiliyordu. Çadırında sabahtan akşama kadar düşünüp duruyordu. Halil onun da yolunu buldu. Kırık bir ayna alıyor, sabahtan akşama kadar kızın çadırının kapısına tutuyordu. Kız kapıda bir görünmeye görsün, o anda aynanın şavkı hemen gözlerine gelip duruyordu. Kız, kapıda da görünemez olmuştu.

Ne yapsındı? Şaşırıp kalmıştı. Karacaoğlana, Deli Hüseyine söyliyemezdi bunu. Büyük tatsızlık çıkardı. Belki onları obadan kovarlardı. Belki de Bey yeğeninin başına bir hal getirirdi. Ne yana dönsen iş, iş değil... Bey yeğenine bir şey yapsa, öldürse, döğse, obada kalamazlardı. Hem bu ortaya bir çıkarsa, büyüye büyüye dedikodu bütün obaları sarar, babasının kulağına kadar varırdı. Ne yapmalı? Elif kıvranıyor, öteki boyuna rahat vermiyordu. Bir an kendimi öldürüyüm, dedi, kendimi öldürüyüm de kurtuluyum bundan. Yapamazdı. Karacaoğlan ne olurdu o zaman? O da kendisini öldürürdü.

Güz gelmiş obalar Çukurovaya inmiş demiştik. Bütün Türkmen düğünleri sonbaharda yapılır. Her obada belki otuz düğün olur. Oba düğünlerinin hiç biri başka bir mevsimde olmamıştır. O günden bugüne de.

Düğünler başlamıştı. Karacaoğlanı saz çalsın tür-

kü söylesin diye düğünden düğüne çağırıyorlardı. Bir gün bile evinde kalamıyordu. Gitmiyecekti ama aşıkların töresiydi. Her çağrılan düğüne gitmek zorundaydı. Çağrılıp da bir düğüne gitmezse o düğün sahibi bunu kendine yapılmış en büyük hakaret sayardı.

Karacaoğlanın içine bugünlerde bir acı, bir ağırlık çökmüştü. Yüzü gülmüyordu. İçinde derdi vardı. Çünkü günler geçtikçe Elifin hali başkalaşıyor, yüzü sararıp soluyordu. Elif onunla evlendiğine, babasını bıraktığına pişman mı olmuştu? Pişman olmasın da ne yapsındı? O kimsiz kimsesiz bir aşık, o bir Bey kızı... Karacaoğlan düşünüyor, «bu işi keşke yapmasaydım,» diyordu kendi kendine. «Ah keşke yapmasaydım. Kızı görür görmez başımı alıp başka diyara gitseydim keşke,» diyordu. «Başımı alıp...»

Elif sezdi ki Halilin bütün işlerini oba biliyor, ayna tuttuğunu, gece gündüz ardında gezdiğini... Bunun önüne geçmeliydi. Ya Karacaoğlan bir duyarsa. Kederinden ölüverirdi. Yaprak gibi soluverirdi.

Bir sabah erkenden, daha gün doğmamıştı, biliyordu ki Halil çadırın etrafında dolanıyor, «varayım,» dedi, «şunun eline ayağına kapanayım, vazgeç bu işten deyim. Belki merhamete gelir de vazgeçer.»

Çadırdan başörtüsüyle yüzünü iyice sarmalayıp dışarı çıktı. Halil bir ağacın karanlığına sığınmış bekliyordu. Elifin kendine doğru geldiğini duyunca sevindi. Kendi kendine, «bu da düştü tuzağa,» dedi. «Bana bir kadın dayansa dayansa üç ay dayanır. Bu da epey dayandı.»

Kız geldi karşısında durdu:

«Halil Ağam etme bunu. Bozma yuvamızı. Ne istersin bizden? Biz garibiz. Sen koskocaman bir Ağa yeğenisin. Sana kız mı yok? Elini sallasan ellisi... Biz

hem size misafiriz. Tanrı misafiri. Misafire senin yaptığın yapılır mı? Ellerini ayaklarını öperim Halil Ağam.»

Halil:

«Olmaz» dedi. «Ya benim olursun, ya da ölürüm. Kendimi elaleme rüsvay ederim.»

Kız inledi:

«Etme Halil Ağam etme! Ayaklarını öpüyüm etme!»

Halil:

«Bir şartla senden soğurum.» dedi. «Bir gece varır senin yanında sana dokunmadan yatarım. Sana elimi bile sürmem. Allaha yemin ederim ki sürmem. Yeter ki yatakta senin bana kokun gelsin. O zaman senden soğur, vazgeçerim. Yoksa ölsem vazgeçmem. Benim elimde değil ki... Yüreğim vazgeçmez. Yüreğimi kandıralım böylece, olur mu?»

Kız:

«Etme Halil Ağam,» dedi.

Halil:

«Olmaz. Ya bu, ya da elaleme rüsvay olurum.»

Kız düşündü: Bana ne yapabilecek? İleri giderse bağırırım. İleri gitmezse varsın köpek gibi yatsın... Uyusun, sabahleyin de defolup gitsin.

«Bana dokunmayacağına yemin eder misin?»

«Kurana el basarım. Benim huyum böyle. Ben de biliyorum. Bu kötü. Ama huyum böyle. Huyum kurusun. Bir gece yanında yatarsam geçer. Bir daha yüzüne bile bakmam. Bu gece mi?»

Kız başıyla bir evet yaptı. Bir an önce bu beladan kurtulmak istiyordu.

Gece oldu. Karanlık çöktü. Halil bekledi. Tirtir titriyordu heyecanından. Demek fethedilmez kaleyi de fethetmişti. Buraya kadar gelince, buradan ötesi yeterdi. Bir kadının yeter ki bir kere yatağına ayağını

bas, ondan ötesi kolaydı. Bunu tecrübeleriyle biliyordu. Bugün bir, yarın iki, Elif Hatun da tamamdı.

Gece yarısı horozları öttü. Koygun koygun öttü. O bekliyordu.

Elif yatağında dönüyordu. Elbiseleriyle girmişti yatağa. Olduğu gibi. Acaba kötü mü yapmıştı bu işi? Karacaoğlana bunu söylemeli miydi? Çok çok kötü yaptım, dedi. Gelirse bağırayım. Çok çok kötü. Elaleme rüsvay olmak ya? Sıcak terler döküyordu. Bağırsam mı? Bağırmasam daha kötü. Karacaoğlanın yatağına bir yabancı alıyorum.

Böyle alıp verirken içi, Halil kapıdan içeri süzüldü. Elif hiç ses çıkarmadı. Soluğunu tutmuş ne yapacak diye bekliyordu. Halil soyundu. «Burda mısın Eli?» dedi. Elif karşılık vermedi. Soluğunu dışarı verirken soluğu duyuldu. Halil: «Demek burdasın?» dedi. «Ben de olmazsın bana bir al yaparsın diye korktumdu,» dedi... Yatağa girdi. Hiç ses çıkarmadan, kıza dokunmadan yanına yattı.

Sık sık nefes alıyorlardı. Halil kıza dokunmamak için elinden gelen gayreti harcıyordu. Dokunursa bu toy kız her şeyi bozacaktı. Arkasını döndü. Kız da rahat bir soluk aldı. Demek ki Halilin dedikleri doğruydu. Artık ondan soğuyacaktı.

●

Bu sırada Karacaoğlan Ceritlerin düğününde saz çalıyordu. En güzel türkülerden birini söylüyordu. Sazının üstüne yumulmuş, kederli, gamlı söylüyordu. Akşamdan beri hiç bir neşeli türkü söyleyememişti. Düğün mü diyorlardı dinliyenler, yas yeri mi? Ama gene de candan dinliyorlardı. Düğünü unutmuşlar, Karacaoğlanın dünyasına koyup gitmişlerdi.

Sunayı da deli gönül sunayı
Ben yoluna terkederim sılayı
Armağan gönderdim telli turnayı
İner gider bir gözleri sürmeli

Kuru kütük yanmayınca tüter mi
Ak göğsün üstünde diken biter mi
Vakti gelmeyince bülbül öter mi
Öter gider bir gözleri sürmeli

Sabahtan uğradım onun yurduna
Dayanılmaz firkatine derdine
Yıkılası karlı dağın ardına
Aşar gider bir gözleri sürmeli

Karacaoğlan kapınızda kul gibi
Gönül küsüverse ince kıl gibi
Seherde açılmış gonca gül gibi
Kokar gider bir gözleri sürmeli

Bu türküyü bitirmiş bitirmemişti ki, birden sazın teli kırıldı. Karacaoğlan dondu kaldı. Ne yapacağını şaşırdı. Ağır ağır ayağa kalktı, yürüdü. Rüzgar gibi yola düştü.

Düğündekiler: «Ne oldu bu adama?» dediler. «Hiç keyfi yoktu. Dertliydi. Neden gitti ola?»

Bir yaşlı: «Aşıkların bir mecliste sazlarının telinin kırılması uğursuzluktur. Bir hal vardır başında... Bir kötülük. Karacaoğlan da onun için gitti,» dedi.

Kalabalık sustu.

Rivayet ederler ki, Karacaoğlanın sazının teli kopunca, Karacaoğlanın da içinde ta derinden bir tel kopar... Ve Karacaoğlan düğünden ayrılınca, bu bir günlük yolu göz açıp kapayıncaya kadar geçer.

Karacaoğlan çadırına geldiği zaman, ala şafak atıyordu. Çadıra girdi, girdi ki ne görsün! Dünya başına fır döndü. Bir an durdu. Düşündü. Karacaoğlan adam öldüremezdi ki... «En sonunda olacağı buydu,» dedi kendi kendine. «Bey kızları bey oğullarınındır.» Bu sırada kız uyumamıştı. Ala şafağın ışıkları yüzündeydi. Halil uyuyordu. Kız Karacaoğlanı görünce tepesinden kızgın sular dökülmüşe döndü. Gözlerini kapadı. Karacaoğlan ne yapacaktı. Bekliyordu. Karacaoğlan hiç bir şey yapmadı. Yalnız abasını sırtından çıkardı. Usulca üstlerine örttü. Döndü yürüdü. Yel gibi düştü yollara. İçinin ateşini yele vermişti. Serinlikten imdat umuyordu.

Elif, üstlerinde abayı görünce işi anladı. Karacaoğlan gidiyordu. Bir daha gelmemek üzere gidiyordu. Kalktı. Ardına düştü ama, Karacaoğlan çok uzaklaşmıştı. Soluk soluğa kaldı... Ardından bağırdı... «Karaca! Karaca!» Koşuyor, soluğu tükeniyor, yere yuvarlanıyor, kalkıyor, «Karaca! Karaca!» diye bağırıyordu. Karaca gözden kayboldu gitti. Elif de düştüğü yerden kalkamadı. Doğan güneş onu öylece bitmiş, kahrolmuş, yolun tozları içinde, toza bulanmış, yatar buldu... Elif az sonra azıcık kendine geldi. Bir türkü dönüyordu kafasında, Renkli, aydınlık, güneşli, mesut günlerinin aşk türküsü... Dünya türküye kesmişti. Türkü, güneş, yeşil, mavi, dört bir yanında çağlıyordu. Eski aşk günleri çağlıyordu.

Ağlaya ağlaya düştüm yollara
Karışayım boz bulanık sellere
Adı sanı duyulmadık illere
Gitmeyince gönül yardan ayrılmaz

Ahım kaldı şu güzelin ahtında
Deremedim günlerini vaktinde
Karanlık gecede kolum altında
Yatmayınca gönül yardan ayrılmaz

Gözüm kaldı şu kaplanın postunda
Ezrail de can almağın kastında
Döne döne teneşirin üstünde
Yunmayınca gönül yardan ayrılmaz

Hadini de Karacaoğlan hadini
Aramazlar gurbet ele gideni
Ak göğsün üstünde çakırdikeni
Bitmeyince gönül yardan ayrılmaz

Gün kuşluk olunca Elif ayağa kalktı. Karacaoğlanın başını alıp gittiği uzun uçsuz bucaksız yola gözlerini dikti. Öğle oluncaya kadar orada öyle taş kesilmiş, dikildi kaldı. Taş kesildi. Yalnız, kimsesiz yol bomboş uzayıp gidiyordu. Sonra kımıldadı, ayaklarını sürüyerek obaya döndü. Deli Hüseyinin karısı her sabah Elifi çadırında yoklardı. Bugün de yoklamış, kimseyi bulamamıştı. Hüseyine haber vermiş, Hüseyin Elifi aramış, taramış bulamamış, deliye dönmüştü. Bey evde yoktu. Beyin hanımının kulağına gitti iş. Beyin Hanımı şaşırdı. Derken Elif ikindi üstü geldi obaya. Çadırına gitti. Kendini yatağına dar attı. Kendinden geçti. Hüseyin başucunda dört dönüyordu. Beyin hatunu başında dört dönüyordu. Yüzüne su döküp ayılttılar. Hatun Elife sebebini sordu bunun. Önce, gene anlatmak istemedi Elif. Hatun herkesi içerden çıkardı. Onunla başbaşa kaldı. Elif sonunda Hatunun ısrarına dayanamadı. Olanı biteni başından sonuna kadar bir bir anlattı. Hatun yıldırımla vurulmuşa döndü.

Bir misafire, bir hak aşığına, bir sığıntıya bu yapılır mıydı. Kanı tepesine sıçradı. O hızla Halili aramağa başladı. Bulamadı. Eve vardı. Eline çamaşır tokacını aldı. Pınarın başında Halili gördü. Halil onu görünce yılışık yılışık gülümsemeğe başladı. Hatun hışım gibiydi. Halilin yanına yaklaştı. Ona hiç bir şey demeden, sormadan, tokacı tam başına yapıştırdı. Gözü dönmüştü. Vurdukça vuruyordu. Kendine geldiğinde, Halil, yere yıkılmış can çekişiyordu. Onu böyle gördü. Başında durdu baktı. Halil son soluğunu da verdi.

Kızgınlıkla: «İyi ettim. İyi oldu. Bey bana ne yaparsa yapsın, isterse koğsun. İsterse öldürsün beni...»

Bey yakındaki bir obadaydı. Halilin ölüm haberi Beye gitti. Bey atına atladı. Doludizgin geldi. Hatun onu yolda karşıladı. Bey Hatunun yüzüne bakmadı bile. Doğru çadıra girdi. Hatun hışımla ardından gitti. «İster koğ, ister öldür,» dedi. Meseleyi anlatmağa başladı. Bey Halilin yaptıklarını duydukça çileden çıktı. Meseleyi bütün oba biliyordu. Onlar da anlattılar. Bey iyice dinledikten sonra: «Gidin,» dedi. «Gidin de leşini köpeklere atın onun... Böyle bir adamın ölüsünü toprak kabul etmez.»

Bu olaydan sonra kız iyice yıpranmış, yataklara düşmüştü. Bey onu teselli etti. Deli Hüseyini çağırttı. Adamlarını çağırttı. «Gidin,» dedi, «Karacaoğlanı kuşun kanadının altındaysa da bulun... Bulmadan gelmeyin.»

●

Karacaoğlan yürüyordu. Bir dağa geldi. Bir mağaranın önündeki bir taşın üstüne oturdu. Dertlenmişti. İçi kan ağlıyordu. Söylemese ölecekti. Sazını çekti.

Çalmasa kahrından buracıkta çatlıyacaktı. Uzun uzun bir inilti, bir uğuntu halinde söyledi.

Boğazında sarı akik
Zülüfün gerdana dökük
Gönlün eğri kaşın yıkık
Dostum neler gördün bugün

Yüce dağdan bakınırken
Lale sümbül sokunurken
Ben engelden sakınırken
Sen engele uydun bugün

Uğuntusu kesildi. Mağaraya girdi. Kayboldu...

Gene rivayet ederler ki, bir çoban, Karacaoğlan mağaraya girdikten sonra, mağaradan türküler geldiğini duymuş. Kapısına varmış karanlık mağaranın, türküleri dinlemiş... Çoban ölünceye kadar, o mağaranın kapısına varırmış, türküleri dinlermiş ve çoban ölünceye kadar sırrını kimseye dememiş. Bugün de rivayet ederler ki, o mağaradan, yüreği temiz olanlar, varır da can kulağıyla dinlerlerse, türküleri duyarlarmış.

Karacaoğlanın mağaranın kapısındaki son türküsü dünya üstünedir.

Üç günlük fâni dünyada
Ölmeden gülen öğünsün
Beş vaktini de kazaya
Komayıp kılan öğünsün

Deryalarda oynar kayık
Kimi sarhoş, kimi ayık
Dünya fâni, insan konuk
Demlerin süren öğünsün

Metin Karacaoğlan metin
Yüğrük derler aşkın senin
İnsan insanın kıymetin
Sağlıkta bilen öğünsün

Sonra:

Yürü bire yalan dünya
Sana konan göçer bir gün
İnsan bir ekin misali
Seni eken biçer bir gün

Yer üstünde yeşil yaprak
Yer altında kefen yırtmak
Yastığımız kara toprak
O da bizi atar bir gün

●

Beyin adamları, Deli Hüseyin belki bir haftaya yakın obaları, dağları, taşları aradılar. Karacaoğlanı bulamadılar. Bey, «mutlaka bulacaksınız. Bu leke beni öldürür. Derler ki, Küçükalioğluna Karacaoğlan gibi bir aşık sığındı. Onun da başına bu hali getirdi. Ben buna dayanamam. Mutlaka bulacaksınız.»

Hüseyin Karacaoğlanı aramaktan döndükten sonra, Küçükalioğluna gitti: «Bey sen de yeme kendini. Ben kardaşımı bulurum. Ya ölürüm, ya bulurum... Elif sana emanet, avradım, çocuklarım sana emanet... Hakkını helal eyle. Suç ne senin, ne de kimsenin. Böyle oldu. İstemedik. Bulursak her şey düzelir.»

Bey: «Peki Hüseyin,» dedi, «çocuklarına çocuklarımdan iyi bakarım. Var git kardaşını bul. Yolun açık olsun...»

Elif de: «Bulun, bulun getirin... Her şeyi Karacaoğlana anlatın gelsin.»

Elif sararıp solmuş, bir iğne bir ipliğe dönmüştü.

Hüseyin: «Hatun bacı,» dedi, «şu dünyada canım sağıken, demir çarık giyip, demir asa alacağım, diyar diyar gezeceğim. Onu gene bulup, gerçeği ona söyleyeceğim...»

Karacaoğlanın düğünde sazının telinin kopması, kalkıp gitmesi... Başını alıp gitmesi, Halilin ölümü, Hüseyinin onu aramağa çıkması... Bütün obada, uzak yakın bütün obalarda çalkalanıyordu. Duymayan kalmamıştı bunu memlekette.

Hüseyin yollara düşmüştü. Yürüyordu. Oba oba, şar şar, oymak oymak, dağ demiyor, tepe, kaya demiyor yürüyordu. Kardeşini önüne gelene, kurda kuşa soruyordu. Bulamıyor; yürüyordu.

Ne üstünde üst, ne başında baş kalmıştı. «Karacaoğlan kardaşım,» diyordu da başka bir şey demiyordu.

Aradan bir yıl mı geçti, iki yıl mı, belli değil... Bir haber geldi. Bir haber geldi de Hüseyinin, bütün obaların yüreğine su serpti. «Karacaoğlan meydana çıkmış...» Nasıl çıkmış onu da anlatıyorlar.

Uzaklarda, Fırat kıyısında, zorlu bir Bey var. Öyle Türkmen Beyleri gibi değil. Padişah Beyi... İki tuğlu mu, üç tuğlu mu öyle bir Bey işte.

Beye Han Mahmud adında bir aşık misafir geliyor. Han Mahmud da bir Han oğlu ama, Bey onun Han oğlu olduğunu ne bilsin. Boynu bitli bir aşık sanıyor. Han Mahmud'la Beyin kızı sevişiyorlar. Bey, bunu duyuyor. Öfkeyle geliyor, Han Mahmudu tutturduğu gibi bir coşkun akan Fırata attırıyor. Sevgilisinin suya atıldığını görünce kız da kendini suya atıyor. Suda sevgililer, birbirine sarılıyorlar. Bey, kızının da gittiğini

görünce boğulmadan, onların çıkarılmasını emreliyor. Çıkarıyorlar, çıkarıyorlar ama sevgililer biribirine bitişmişler. Ölmüşler. Bu nasıl iş? Sevgilileri suyun kıyısına yatırıyorlar... Ağıt, figan... Tam bu sırada, saçı sakalına karışmış, elinde sazı, bir aşık çıkageliyor. Bir yere oturuyor. Başını öne eğiyor. Sazını çekiyor:

Kırklar mağarasından çekildim geldim
Bir dolu mey içtim ummana daldım
Kadir mevlam ben de sana dayandım
Sökülsün bedenler biribirinden

Birden sevgililer, hiç bir şey olmamış gibi biribirinden ayrılıp ayağa kalkıyorlar... Aşık kayboluyor.

Oradakiler bu olsa olsa Karacaoğlan olur, diyorlar... Ortalığa da böylece yayılıyor.

Deli Hüseyin aylar sonra Fırat kıyısına vardı. Olayı sordu. Görenler böyle böyle oldu diye salık verdiler.

Hüseyin mağaradan gelen aşığın tarifini yaptırdı. Tıpkı tıpkısına Karacaoğlana uyuyordu.

«Geldi,» diyorlardı, «türkü söyledi. Bedenler birbirinden ayrılınca, o şaşkınlık içinde kayboldu gitti. Bey arattı, arattı bulduramadı. Bir daha da bu yanlarda izi mizi görülmedi o aşığın,» diyorlardı.

Hüseyin yorulmuştu. Bitmişti. Ama yılmadı. Yoluna devam etti. Elife söz vermişti. Bulup, ona işin aslını söyleyecekti.

Sivas ovasından geçiyordu. Bir deri, bir kemik kalmıştı. Kızılırmak kıpkırmızı akıyordu. Ötede, göğün altında, poyraz tarafında kara bulutlar birikmişti. Üstüne üstüne geliyordu. Kafasında bir türkü belirdi: «Bir bulut oynadı Sivas elinden, ucu telli mektup geldi gelinden...»

Bulut geldi. Yağmur boşandı. Ova karanlık içinde kaldı. Hüseyin büzüldü olduğu yere... Yağmur göz açtırmıyordu. Şimşekler çakıyor, gök gürlüyordu. Kızılırmak kabarmıştı. Duman duman akıyordu... Kırmızı... Bir sel geldi. Hızlı akıyordu. Hüseyin sırtını sele verdi. Bir zaman öyle dayandı. Sonra sel fazlalaştı. Hüseyin birden dayanmayı bıraktı. Sel onu götürüyordu. Sel götürdü, Kızılırmağa verdi onu... Bir zaman da Kızılırmakla çarpıştı. «Bir bulut oynadı...» dedi, Kızılırmağa karıştı. Kızılırmak killi, turuncu alköpüklü bir dumandı. Hüseyinin ölüsünü götürdü bir ılgın dalına teslim etti.

Hüseyinin imi timi bellisiz olunca, Bey, Hüseyinin çocuklarına, Elife kendi çocuklarıymış gibi baktı. Onların burnunu bile kanatmadı... Aradan yıllar geçti. Karacaoğlandan bir haber çıkmadı. Bir haber geliyor, Antep ilinde saz çalıyor... Bir haber geliyor, Erzurum yaylasında Akkoyunluların içinde... Bir haber geliyor, Arabistana geçmiş, Hamada saz çalarken görülmüş... Bey nereden bir haber, bir Karacaoğlan lafı duyarsa oraya bir atlı uçuruyordu. Her giden atlı eli boş dönüyordu... Ama Karacaoğlan nerede olursa olsun, yeni yeni türküleri dillerde dolaşıyordu. Obalar tüm Karacaoğlan türküleri söylüyorlardı. Karacaoğlan havaları bütün eski türküleri unutturmuştu.

Bey Elife geliyor: «Buldurmadan ölürsem Karacaoğlanı, gözüm açık gider,» diyordu.

Buldurmadan öldü.

Bey ölünce Elif babasının evine gitmedi. Babasının yüzünü bir daha görmedi. Bey ölünce obası dağıldı. Çocuğu yoktu. Elif kaldı tek başına... Arada sırada ona Hüseyinin çocukları geliyordu.

Elif çadırlarının yerine bir toprak dam yaptırdı. Karacaoğlanla burada yatmış kalkmıştı. Burada seviş-

mişlerdi. Buradan ayrılmadı. Mıstık Ağa geldi, o da Elifin damının yanında bir dam yaptırdı. Devir dönmüş, dünya değişmişti. Töreler kalkıyordu yavaş yavaş... Aşiretler kışlaklarını yurt tutuyorlardı. Mıstık Ağa o kadar yaşlanmıştı ki gözü görmüyordu. Ama, bu halinde gene işini bırakmıyordu... Tahtalar işliyor, sedefler kakıyordu... Belki de daha güzel oluyordu. Bu evlerin yanına başka evler de yapıldı. Küçücük bir köy oldu burası... Elifin saçları ağarmış, sütbeyaz olmuştu. Zaten, Karacaoğlan kaybolduktan iki yıl sonra saçları ağarmıştı.

Yıllar geçti... Çocuklar büyüdü. Çocukların çocukları oldu, onlar da büyüdüler... Elif daha umudunu kesmemişti... Geçen yolcudan, gurbet adamlarından, yolda kimi görse, önüne kim çıksa Karacaoğlanı soruyordu. Uçan kuştan imdat umuyordu. «Bir yerde görürseniz Karacamı varın söyleyin ona... Elifin gözleri görmez oldu. Yaşı vardı seksenine merdiven dayadı... Olanı biteni unutsun. Son demimde onu görüyüm. Gözüm açık gitmesin... Onu bir daha göremeden ölürsem... Kara toprak kabul etmez beni... Varın söyleyin... Deyin ki iş bildiği gibi değil. Bir hata, bir yanlışlık var... Varın, nerede görürseniz söyleyin...»

Son yıllarda da diline pelesenk etmişti: «Karacam gelecek. Ben ölmeden onun yüzünü göreceğim...» Kızlar gülüşüyorlardı onun bu laflarına... O, «gelecek,» diyordu. «Mutlaka gelecek. Gelmemesinin mümkünü mü var?»

Hiç bir zaman belki de gelmez sözü içinden geçmiyordu. En kötümser zamanlarında bile. Efkar basıp da ağladığı zamanlarda bile. «Gelecek. İlle de gelecek... Mutlaka gelecek...»

Gidenlerin bir kısmı, belki üç yılda bir, onunla bir

obada saz çalarken karşılaşanlar, Elifin ona selamını söylüyorlar, o dinliyor, ağlıyor, hiç bir şey söylemeden sazına devam ediyordu...

Kaç kere kendini yenememiş, sazını kaptığı gibi, Elif! Elif! diye yollara düşmüştü. Fakat her seferinde de içi götürmemiş yarı yoldan geriye dönmüştü.

Elif kuruyup değnek gibi kaldı. Saçları döküldü dökülecek. Hasta. Gözleri yollarda daha... Uzaktan bir karartı seçse... Yanındakilere soruyor... «Bakın hele yavrular, şu gelen Karacaoğlan mı?»

Ötede bir ayak sesi duysa «Bakın hele şu gelen Karacaoğlan mı?»

Sesi güzellere Karacaoğlandan türküler söyletiyor... Söyletip ağlıyor. «Bunu yeni mi çıkarmış?» diye soruyor... Her çıkan türkünün de kendi üstüne çıkarıldığını biliyor, ağlıyordu... Hele son türkülerden biri onu iyice yıktı. Türküyü ona bir delikanlı söylüyordu. Güzel sesiyle...

Üryan geldim gene üryan giderim
Ölmemeğe elde fermanım mı var
Ezrail gelmiş de can talep eyler
Benim can vermeğe dermanım mı var

Dirilirler dirilirler gelirler
Huzuru mahşerde divan dururlar
Harami var diye korku verirler
Benim ipek yüklü kervanım mı var

Er isen erliğin meydana getir
Kadir mevlam noksanını sen yetir
Bana derler gam yükünü sen götür
Benim yük götürür dermanım mı var

Karacaoğlan der ki ismim öğerler
Ağı oldu yediğimiz şekerler
Güzel sever diye isnad ederler
Benim haktan özge sevdiğim mi var

Elif bu türküyü duyunca şaşırdı... İlk defa Karacaoğlanın da ihtiyarlıyacağı aklına geldi... Karacaoğlanı hep o ayrıldığı günkü gibi görüyordu.

Çocuğa sordu: «Ne zaman söylemiş bu türküyü? Neden söylemiş ola? İhtiyarlamış mı?...»

«Son türküsü...» dedi çocuk. «Bir kervancıdan belledim. Kervancı öyle dedi. Kendi ağzından duymuş...»

Bahardı. Bir hoş bahardı. Ağaçlar tomurcuktaydı. Bir güneş vardı. Tavuklar civcivlemişlerdi. Civcivleri yumak yumaktı. Çocuklar ilerdeki alanda oynuyorlardı. Elif Ana, herkes ona Elif Ana diyordu artık, dışarı çıkmış, belini duvara dayamıştı. Yönünü güneşe vermişti. Bir yumuşak yel esiyordu. Ilık.

Birden bir toplanma oldu. Ötede kadınlar çocuklar toplanmışlar... Bir çerçiden alış veriş ediyorlardı.

Bir kız geldi Elif Ananın karşısında durdu. «Nasılsın Ana?» dedi. «Sana boncuk aldım. Al!» diye verdi.

Elif Ana:

«Senin olsun kızım. Bundan sonra boncuk benim neyime ki...» dedi. Sonra: «Bir çerçi mi geldi?» diye sordu.

Kız:

«Çerçi,» dedi.

Elif Ana:

«Karacamı bir yerlerde görmemiş mi ola?»

Kız: «Sormadık Ana.»

Elif: «Ben yerimden kalkamıyorum gayrı. Şunu çağırsan da bir salık alsam...»

Kız gitti çerçiyi çağırdı.

Çerçi yaşlı bir adamdı.

«Çerçi,» dedi Elif Ana, «kurban olayım çerçi, Karacaoğlanı hiç duymuşluğun, görmüşlüğün var mı?»

Çerçi:

«Hiç olmaz olur mu?» dedi... «Çok dinledim baci...»

Elif Ana:

«Gittiğin yerlerde hiç onu görmen olur mu? Görürsen de ki, Elifin eli ayağı tutmaz olmuş... Bir ayağı çukurda de... Bugün değilse de yarın de... Dünya gözüyle onu bir kere görüyüm, dedi de... Başka bir şey söyleme. İnadın sırası geçti diyor de... Gelsin diyor de... Kullar olayım çerçi kardaş...»

Çerçi:

«Elif dedikleri sen misin?» diye sordu.

Ana:

«İşte o benim... Bey kızı Elif benim...»

Çerçi:

«Gider onu bulurum. Durumu söylerim. İnadından vazgeç derim. Dediklerini tüm ona söylerim.»

Çerçi iyi adamdı. İşini gücünü bıraktı. Karacaoğlanı aramağa çıktı.

Günlerce gitti. Sordu soruşturdu. En sonunda onu, bir derimevinde saz çalarken buldu. O kadar çok insan birikmişti ki başına... Kıyamet.

Çerçi kalabalığı yardı. Karacaoğlanın yanına vardı. Türküsünü yarıda kesti. Kalabalık buna kızdı. Elifin dediklerini ona bir bir anlattı.

«Çabuk ol,» dedi. «Ya yetişirsin, ya yetişemezsin...»

Karacaoğlanın sazı elinden düşüverdi.

Yaşlanmış, çökmüştü. Beli bükülmüştü. Sakalları

bembeyazdı. Kirpikleri gür, bembeyazdı. Sendeliyerek ayağa kalktı.

«Beni götür kardaş,» dedi... Ağlıyordu.

Kalabalık kımıldamadı...

Çerçi onu atına bindirdi. Atın başını tuttu çekmeğe başladı. Bulundukları yer Antebin Keferdiz köyüydü. Buradan Çukurovaya hayli yol çekerdi. Düştüler yola... Yolculukları bir ay kadar sürdü... Karacaoğlan bir an önce yetişmek için can atıyordu. Fakat öndeki yaşlı çerçi ancak bu kadar yürüyebiliyordu.

Düşe kalka, uzun sözün kısası, bir ay sonra Elif Ananın köyüne geldiler.

Geldiklerini duyunca bütün köy başlarına birikmişti. Karacaoğlan kalabalığın içinde Elifi aradı. Hemen tanıyacağından emindi... Araştırdı araştırdı bulamadı.

Bir ikindi üstüydü. Kalabalık susmuş konuşmuyordu. Çıt çıkmıyordu.

Karacaoğlan attan indi. Düşer gibi. İki delikanlı koluna girdi.

Durdu:

«Nerede?» diye sordu. «Evinde mi?»

Kalabalık donmuştu. Çıt çıkmıyordu. Öyle bir sessizlik çöktü ki ortaya, arının kanadının sesi duyulur.

«Nerede?» diye tekrar sordu. Sesinden akibeti anladığı belliydi.

«Yoksa yetişemedim mi?»

Bir yaşlı mezarlığı gösterdi. İşte orada. Sonra elinden tuttu, Karacaoğlanı mezarlığa götürdü.

«İşte bu!» dedi.

Mezar tazeydi. Mezarın başucuna bir dut fidanı dikmişlerdi.

Hiç bir şey söylemedi. Mezarın yanına çöktü. Sazını çekti:

Şu yalan dünyaya geldim geleli
Tas tas içtim ağuları sağ iken
Kahpe felek vermez benim muradım
Viran oldum mor sümbüllü bağ iken

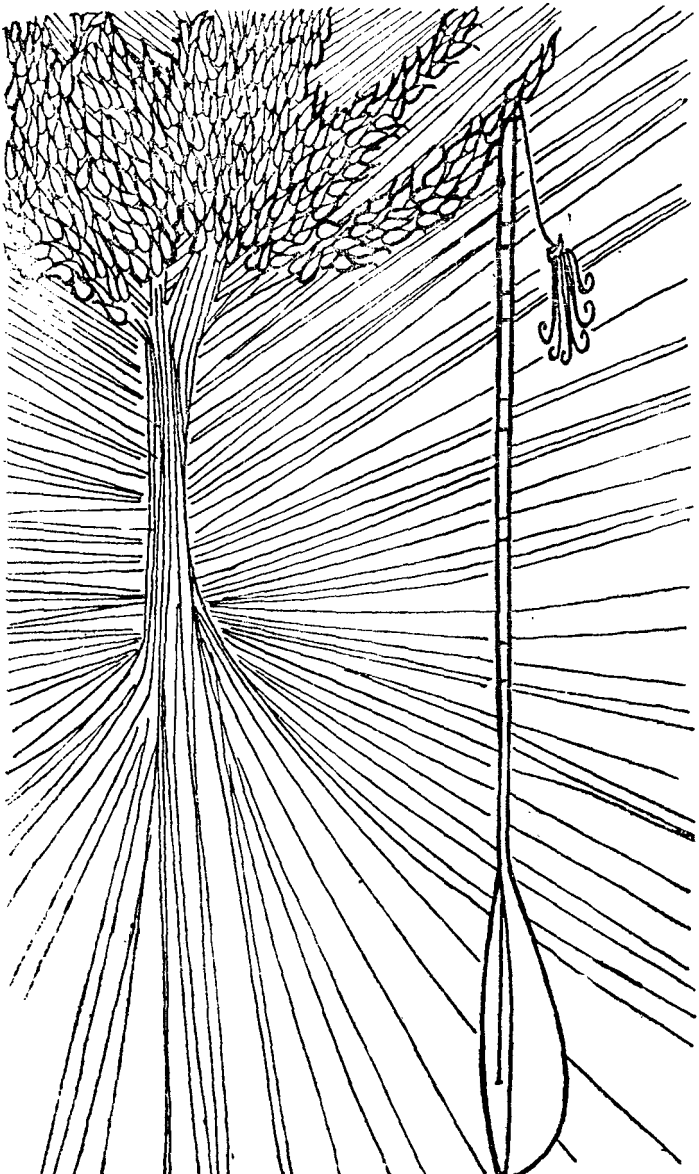
Aradılar bir tenhada buldular
Yaslandılar şıvgalarım kırdılar
Yaz bahar ayında bir od verdiler
Yandım gittim ala karlı dağ iken

Farımaz da deli gönlüm farımaz
Akar gözlerimin yaşı kurumaz
Şimden geri benim hükmüm yürümez
Azil oldum sevdiğime bey iken

Karacaoğlan der ki bakın geline
Ömrümün yarısı gitti talana
Sual eylen bizden evel gelene
Kim varımış biz burada yoğiken

Sallanarak ayağa kalktı. Sazını o dut fidanına astı. Başında bekleyen adama:

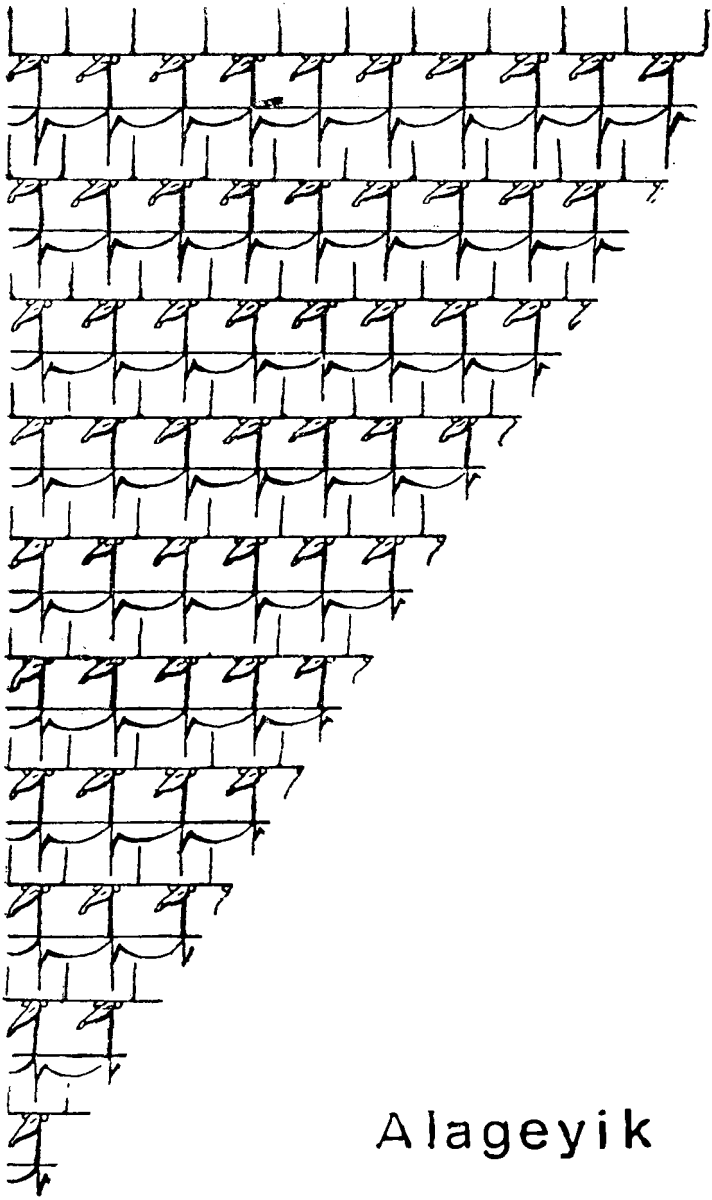
«Bu saz burada, kıyamete kadar kalacak,» dedi, oradan ayrıldı. Adam Karacaoğlanın ne demek istediğini anlamıştı.

O gün bugündür saz dut ağacında :

Aradan yıllar geçti. O saz orada asılı kaldı. Rüzgarla öttü. Saz eskidi çürüdü, yenisini taktılar. Dut yıkıldı. Yeni bir dut fidanı dikip sazı astılar. O gün bugündür, saz dut ağacında esen yelle öter durur.

«Kimi Cennet ister, kimi Cehennem
Cennetten beride daha neler var»

Alageyik

Bu kaya Gavurdağının en sarp kayasıdır. Yüzü sıykal, cilalanmış gibi düzdür. Pırıldar. Kayanın doruğunda her dem ak bulutlar dolanır. Bulutunun eksik olduğu zaman görülmemiştir. Bu kayanın çok uzağından yol geçer. Yoldan geçenlerin kulağına bir türkü uğuldar. Yolcular bu türkünün o kayadan geldiğini bilirler. Bilenler türkünün kim tarafından söylendiğini bilirler. Bilmeyenler şaşarlar. Bin kere de o yoldan geçseler, o türküyü duyarlar. Çok merak edip o kayaya varanlar, kayaya yaklaşınca, türküyü çok uzaklardan geliyormuşcasına duyarlar. Buna daha çok şaşarlar. Bu kayanın adı Alageyiğin kayasıdır. Yılın bir gününde ak bulutlar örter kayanın her bir yerini. Tepeden tırnağa. Bu kayaya, Alageyiğin kayası demelerinin bir sebebi vardır. Bu türkünün bir sırrı, bir sebebi vardır.

●

Anası Halile yalvarıyordu: «Gel yavru, gel gitme! Gel geyik avına gitme! Bunun sonu iyi gelmez. İflah olmazsın. Baban iflah olmadı bu yüzden, sen de iflah olmazsın. Gel etme yavru, kör koyma bir ocağı. Umutsuz koyma evimi.»

Halil atın üstündeydi. Başını bir yana eğmiş düşünüyordu. Tavrı ikircikliydi.

Ana atın üzengisini tutmuştu. Asılıyordu.

«Ne yapacaksın oğul,» diyordu, «bu kadar çok geyiği. Bu kadar çok geyik postunu. Elâlem sana düşman. Gözleri yemiyor seni. Elâlem babanın düşmanı. Yüreğim diyor ki, gitme geyik avına. Atalar demiş ki... Geyik avı iyi değil. Bugün değilse, yarın başına bir hal gelir, Yüreğim diyor ki, iyi değil.»

Halil başını kaldırdı uzaklara, dağlara baktı. Dağların üstünde ak bulutlar dönüyordu. Bir top kuş geçiyordu ötelerden. Daha ikircikliydi. Kulağına bir ses geldi. Ana daha üzengideydi.

Anasına eğildi. Saçını okşadı. «Yoluma geçme ana,» dedi. «Arkadaşlarım beni bekliyorlar. Koyver üzengiyi de gecikmeyim. Sözsüz çıkmayım arkadaşlarıma karşı.»

Ana:

«Biliyorum. Arkadaşların beklemiyor seni. Gideceksin, git. Sana derim ki, hiç olmazsa geyik yavrusu vurma. Sütteki dişi geyiği vurma. Bir ocağı kör koyma! Elin kızını, gül gibi nişanlını al duvaklı, el arasında boynu bükük koyma!» Bunun üstüne ana üzengiyi bıraktı. Halil atı doldurdu.

Toroslardaki köylerin evleri öyle bir arada olmazlar. Dağınık dağınıktır. Halilin nişanlısının evleri bir koyağın içinde, ulu bir çınarın altındaydı. Halil, ulu çınarın üstbaşında atının başını çekti. Halil buraya hep doludizgin gelirdi. Bunun için de kız sevgilisinin geldiğini atın ayak seslerinden bilirdi. Bilir, sevinçten deliye döner, uluçınarın üstbaşındaki pınarın başına gelir, saklanırdı. Halil de oraya gelirdi. Az sonra kız gülerekten ağacın ardından çıkar. Halile sarılırdı. Gene öyle oldu. Sevgililer birbirlerinden ayrıldıklarında, kız dik dik, delercesine gözlerini Halilin gözlerine dikti. Dikip öyle kaldı. Bir acaip işti bu... Halil şaştı buna. Bundan bir anlam çıkaramadı. Bir zaman sonra da: «Bir şey mi var?» diye söylendi. «Bir şey mi oldu?»

Kız susuyor, bakıyordu.

Sonra kız başını kaldırdı: «Halil,» dedi. «Halil! Gel bu işi yapma! Kıyma geyiklere. Eskiler diyorlar ki iyi değil bu! Geyik avlayan iflah olmaz, diyorlar,»

dedi. «Bu da iş mi!» dedi. «Ne var geyik avlamazsan. Ölür müsün?»

Halil gülümsedi.

Halil her ata binişinde, bir aydır, anayla sevgili, Halilin üzengisine yapışıyorlar, ona geyik avına gitmemesi için yalvarıyorlardı. Halil de hep böyle aldırmaz aldırmaz gülümsüyordu. Onun, bu sözler, umurunda bile değildi.

Kız:

«Halil! Halil,» dedi, «o geyik avını benden çok mu seviyorsun?» Gözleri yaşla doldu.

Halil buna da gülümsüyordu.

Geyik avını ondan çok mu seviyordu? Hiç düşünmemişti. Ama biliyordu, geyik avı onda bir tutkuydu. Tutkuların belasıydı. Deselerdi ki, geyik avından mı vazgeçersin, sevgilinden mi vazgeçersin? Halil buna bir karşılık veremez, düşünür kalırdı.

Kız:

«Halil! Halil! düşümde gördüm,» dedi. «Düşümde gördüm ki...»

Gerisini getiremedi. Ellerini yüzüne kapattı. Orada, pınarın başında öylece kaldı. Halil onu kaldırdı. Sonra da atına atladı gitti.

●

Bu köy Sarıcalı köyüdür. Halilin köyüne bir saatlik bir yol çeker. Küçük bir koyağın yukarı ucundadır. Sırtını ulu kayalıklara dayamıştır. Alt yanı ovadır. Düz bir ova. Bu ovadan aşağı doğru yürür de, dağımsı bir tümsek aşarsan Çukurovaya ulaşırsın.

Bu köyde Karaca Ali derler bir zengin otururdu. Yani bu köyün başıydı Karaca Ali. Kalabalık bir aileydi. Amcası, amcasının oğulları, dayısı, dayısının o-

ğulları. Biribirlerine tutkundular. Birinin öl dediği yerde, hepsi ölürdü. Bu yüzden bu dağların en yiğit adamı diye Karaca Ali ün salmıştı.

Çok eskiden beri Halillerle bu Karaca Alilerin arasında kan davası vardı. İki köy de bu yüzden çoğunluk birbirine düşmandı. Uzun yıllardan beri biribirlerinin izlerine kurşun sıkıyorlardı. Halilin babası ölünceye kadar, Halillerin köyü baskındı. Halilin babası öldükten sonra Sarıcalı köyü baskın çıkmağa başladı. Halilin köyünün adı Gökdereydi. Gökdereliler, Sarıcalı köyün sınırından içeri giremez olmuşlardı Halilin babası öldü öleli. O köyün sınırına hayvanları girse de almağa gitselerdi, bir kan çıkardı.

Karaca Ali bir gün Gökdere köyünden geçerken kapılarının önündeki pınardan su alan Halilin nişanlısı Zeynebi görmüştü. Görür görmez de vurulmuştu. Kızdan bir su istemiş, almış içmişti. «Pınarın suyu, senin kadar tatlı, güzel olsun,» demiş gitmişti.

Köyüne varınca, köyden bu kızın kim olduğunu anlamak üzere, Gökdereye bir adam yollamıştı.

Adam Gökdereden dönüşünde kötü haberler getirmişti. Kız, üç kardeşin bacısı, Halilin nişanlısıydı.

Karaca Ali beyninden vurulmuşa dönmüştü. Üç kardeşten kız alınırdı alınmaya ama, Halili nasıl ortadan kaldırmalıydı?

O gün bugündür, her gün Karaca Ali, Gökdere köyünden geçiyor, kızın pınara gideceği zamanı kolluyor, kız pınara varınca atını sürüyor, kızdan bir su istiyordu. Kız, bir su verdi, iki verdi, sonunda anladı ki bu su isteyen yolcunun ısrarında bir şey var. Bu yolcunun gözlerinde bir tuhaf ışık var.

Son gelişinde yolcu su isteyince:

«Var git yolcu işine,» dedi. «Benden sana hayır yok. Ben üç kardeşin bacısıyım. Halilin nişanlısıyım.

Şu koca evin tek kızıyım. Var git yolcu, var git. Benden sana hayır yok.»

Karaca Aliye suyu vermedi.

Karaca Alinin suya uzanmış eli öyle kalakaldı.

Kız ona bakmadı bile.

Bunun üstüne Karaca Ali süklüm püklüm oradar ayrıldı.

«Ben de bunu sana koyarsam,» dedi. «Şu bıyıklarım... Ben de seni Halile yar edersem...»

Köye geldi. Atından indi. «Durmuş Ağayı çağırın,» dedi. «Acele gelsin.»

Müthiş öfkeliydi. Hışım gibiydi. Evin önündeki ağacın gölgesine kendisini bir ok gibi attı. Peykeye oturdu. Yüzünü elleri arasına aldı. Öylece kalakaldı.

Durmuş Ağa geldi. Bir iki kere:

«Ali! Ali!» diye çağırdıktan sonradır ki sesini ancak Aliye duyurabildi.

Ali uykudan uyanırcasına:

«Geldin mi Durmuş Ağa?» dedi. Ellerini yüzünden çekti.

Durmuş Ağa:

«Söyle,» dedi.

«Başımda müşkül bir iş var. Şu Gökdereden Hasan Ağanın oğlu var ya... Onu yok etmek gerek. Bana bir akıl ver diye çağırdım seni...»

Yaşlı adam düşünceye vardı. Bir zaman sonra doğruldu:

«O kolay,» dedi. «Öylelerini yok etmek kolay.»

Ali:

«Neresi kolay? De bakalım...»

Yaşlı adam:

«Kolay,» dedi. «Neden ki dersen, o çocuk şu kadarcıktan beri geyik avcısı. Duydum ki şimdi de gece gündüz geyik ardındaymış. Aylarca gider geyik avın-

dan gelmezmiş. Geyik avına yalnız çıktığı bir gün... Haber alırız. Bir pusu kurarız ona... İşi tamam, Kim vurduya gider.»

Karaca Alinin bu söz üstüne yüzü ışıdı:

«Sağ ol Durmuş Ağa,» dedi. «Dediğin kolay yapılır. Köyün ucuna her gün bir nöbetçi koyacağım, nöbetçi Halili yalnız görür görmez bize haber verecek. Biz de pusu kuracağız. Tamam mı? Tamam.»

Günlerden beri Karaca Ali, silahlanmış beş adamıyla, Gökdere köyünün ucundaki nöbetçiden Halilin tek başına ava çıkmasını bekliyordu. Günlerden beri Halil de tek başına, her nedense, ava çıkmıyordu. Yanında en azdan altı, yedi kişi bulunuyordu. Karaca Alinin sabrı tükeniyordu. Ne yapacağını şaşırmıştı. Ama bekliyordu. Halil, arkadaşlarıyla dağa çıkıyor, kayalıklara varınca, atını başıboş bırakıyordu, at da başıboş hiç bir yana sapmadan, doğru eve gidiyordu. Arap atın asili böyle olur, derler. Sahibi yaralanırsa başında bekler. Sahibi, «git» diye kalçasına bir tokat vururşa, doludizgin doğru evlerine gelir.

O zamanlar Toroslar geyik doluydu. Kimse koyun, keçi eti yemezdi o zamanlar. Geyik eti yerlerdi. Günah sayarlardı geyik avını ama, gene de etini yememezlik etmezlerdi. Kocası genci, hocası mollası, dedesi babası, herkes yerdi.

Onun için ava çıkan her bir delikanlı, sırtında bir geyikle gelmeliydi. Gelemeyince, kolay kolay kız bulunmazdı. Ama, Halilin işi beterdi. O, ava tutkundu. Delicesine tutkundu. Onun işi gücü buydu. Delikanlılar gibi düğüne, derneğe gitmez, ava giderdi. Nişanlısını bile unuturdu av deyince. Onun bu tutkusundan korkuyorlardı. Anası, nişanlısı, köylü yarenleri korkuyordu. Başına bir iş gelecekti. Toroslarda böyle geyik

avı tutkunları daha önce de çıkmıştı. Çıkmıştı ama, hiçbirisi de iflah olmamıştı.

Karaca Ali sabırsızlıkla beklerken, nöbetçi koyduğu adam doludizgin geldi, atından indi:

«Halil bugün tek başına doludizgin Karakuşun kayasına doğru gidiyordu. Belki bir hafta avdan dönmez. Heybesi şişkindi. Ben Halili göre göre her huyunu anladım. Heybesi böyle şişkin olunca, Halil bir haftadan aşağı avdan dönmez. Bir ay gittiği de olur. Karakuşun kayasında pusu kurarsak işi bitiktir.»

Karaca Ali sevindi.

«Kalkın uşaklar,» dedi. «Gün bugündür. Görsün gününü Halilcik. Geyik nasıl avlanırmış görsün...»

Atlara bindiler, yola düştüler.

İki gün sonra Karakuşun kayasının oraya geldiler. Karakuşun kayası sarptı. Minare gibi yüceydi. Alt yanı salkım saçak ormanlıktı. Burada geyikler sürüyleydi. Kırmızı kayalarda yeşil çimenler vardı. Yüce-sinde ak bulutlar vardı. Doruklarda kartallar dönerdi. Kartal yuvaları dorukların yamacında saray gibi haşmetliydi.

Karaca Ali:

«Ömer,» dedi yanındakilerden birine, «buradan başka yerden geçemez değil mi Halil?»

Ömer:

«Buraya gelecekse, burdan başka geçecek yeri yok. Tam üstümüze gelecek.»

«Durmuş Ağa sen ne dersin?» dedi Karaca Ali.

Durmuş Ağa:

«Buraya gelecekse, buradan başka yerden geçmesi mümkün değil. Buraları adım adım, kaya kaya bilirim. Otuz yıl buradan bir yere gitmeden geyik avladım. Buradan geçecek o...»

Burada bir gün bir gece pusuda beklediler. Halil görünmedi.

Karaca Ali sabırsızlanıyordu:

«Hani nerde?» diyordu yanındakilere. «Emeğimiz boşa çıktı...»

Durmuş Ağa:

«Dur bakalım,» diyordu. «Avcı kısmı avın dört yanında uzun dolanır. Halil de öyle. Belki dolanıyordur...»

Halil, hiç bir şeyden habersiz, atını ormanlığın alt yanında bırakmıştı. Atının sağrısına bir tokat vurmuş, dağdan aşağı göndermişti. At aşağılara doğru uçuyordu... Tüfeğini, heybesini bir sedir ağacının dalına asmıştı. Sedir, çam, yarpuz, çimen, taze pınar suyu kokuyordu ortalık. İnceden bir hava kokuyor gibiydi. Dağın da bir sarhoşluğu vardı. Halili aşk gibi, tutku gibi büyülüyordu.

Halil, bir geyik postunu üstüne attı. Sedir ağacının altında uyudu. Her büyük ava çıkışında böyle uyurdu. Kımıldamadan, çalpürlerini kendine döşek yapar, bu kokular içinde kendinden geçer uyurdu. Uyandığı zaman artık zalim, attığını vurur bir avcıydı.

Halil şimdiye dek avında anasının öğüdünü tutuyordu. Yavrulu geyikleri vurmuyor, geyik yavrularına dokunmuyordu. Hele bir dişi geyikle belki on kere karşılaşmış, yavrulu olduğu için o geyiğe tüfeğini bile çevirmemişti.

Ala şafakla Halil uykudan uyandı. Tüfeğini doldurdu. Tabancasını da doldurdu. Halilin çakmaklı tüfeği bu bölgede yapılmış en güzel, en dayanıklı tüfekti. Tüfeğin üstünde geyik resimleri vardı. Bu resimler sedeftendi. Tüfeğin kundağı oymalıydı. Kundağa dağ çiçekleri işlenmişti.

Halil, Karakuşun kayasına doğru gidiyordu. Önün-

deki pusudan, sabırsızlanan düşmandan habersizdi. Halil geyikleri düşünüyordu. Halil, bu çam, sedir, bu **dağ kokuları arasında Zeynebi** düşünüyordu. Halil, türkü söylüyordu.

Ak gül seni camekanda görmüşler
Kara saçın sırmayılan örmüşler
Seni bana ürüyamda vermişler
Evvel sever, sonra kor gider misin
Sever sever, sonra terkeder misin

Sevincinden uçuyordu.

Karaca Ali:

«Pusuya arkadaşlar,» dedi. «Pusuya kardaşlar,» dedi usuldan. Arkadaşları kayalıkların ardına varıp **pusuya yattılar. Karaca Ali** de vardı, yanına yattı.

Yanında yatana:

«Uzakta mı?» diye sordu.

«Uzakta daha. Türkünün burada söyleniyormuş gibi geldiğine bakma. Gür seslidir. Dolana dolana gelir.»

Yanyana yatıyorlardı. Elleri tetikte.

Susuyorlardı. Bir ihanet, bir kancıklık susması. Yok yere, bir Ağanın hatırı için, birini vuracaklardı. İçlerinde bunu bilen, bu zorunluğa yanan da vardı.

Türkü yaklaşıyordu. Kayadan kayaya uçuyordu türkü. Türkü bir ölüm gibi geliyordu.

Güneşle, toprakla, kayayla, kokuyla, suyla, otla bahtiyar olmanın türküsü geliyordu. Türkü her şeyden habersizdi. Türkü ne korkuyordu, ne de korkuya benzer bir şeyi aklından geçiriyordu. Bir pınar oluğundan su nasıl korkusuz, telaşsız akar, öyle geliyordu.

Türkü, bu gelen gençlik, bu hava, bu su, bu bahtiyarlık kararların en müthişini vermiş adamı bile,

Karaca Aliyi bile yumuşatmıştı. Yanındakilere uzun uzun, içindekini sezdirmeden baktı. Herkesin eli tetikte, gözü ilerdeydi. Yüzleri sararmıştı.

Karaca Ali tabakasını çıkardı. Ağır ağır bir sigara sardı. Çakmağını kuşağından çıkardı. Gürültüyle çaktı. Yanındakiler pusudaki bu adamın çakmak gürültüsüne şaştılar. Sigarasını ateşledi. Derin derin çekti. Dumanı havaya savurdu.

Sonra birden ayağa kalktı. Parmaklarının ucuna basarak ötelere, kayalıklardan dolanıp gelen keçi yoluna baktı. Türkü yavaşlamıştı şimdi. Türkü duruyor gibi bir hal almıştı. Sonra bir taşın üstüne çöktü.

«Şu oğlana bakın dedi, şu olğana... Bir de söylüyor ki... Söylesin,» dedi. «İsterse bülbül gibi çığırsın. Bülbül gibi dili olsa ne fayda. Bu oğlan erinde gecinde bizim başımızın belası. Yaşarsa babasından beter olur. Onun için...»

Arkadaşlarından yaşlı, sivri sakallı adam başını ağır ağır kaldırdı:

«Beter ki... beter olur. Haklamalı.»

Ötekiler ses çıkarmadılar.

Türkü gene hızlanmıştı. Büyümüş, gürleşmişti.

Karaca Ali:

«Geliyor,» dedi, yere yattı. Tüfeğini önündeki kayanın kertiğine yerleştirdi. «Hepiniz tüfeğinizi doldurdunuz mu? Ateşe hazır mı?»

Yumulmuş adamlar:

«Hazır,» dediler.

Az sonra türkünün arkasından küçük taşların dereye aşağı yuvarlandığı duyuldu.

Karaca Ali usuldan, kulaklarına söylercesine:

«Hepiniz birden tam yüreğinin başı deyip...»

Başını kaldırdı, aşağı baktı.

«Daha görünürlerde yok. Bu gelen ayak sesleri ne ola?»

Biri:

«Onun ayak sesleri,» dedi. «Bu dağlarda başka in yok, cin yok.»

Karaca Ali:

«İn yok, cin yok. Söyle İpşiroğlu. Kaçırmaz mıyız dersin? Elimizden bir yere kaçamaz ya?...»

«Bu yola düşmüşse, yukarı doğru geliyorsa... Türkü yukarı doğru çıkan bir adamın türküsü... Türkü gediği dolandı. Duyuyor musun? Yakında tüfeğimizin ağzında.»

Halil bir ara, birdenbire türküyü kesti durdu. Ellerini beline vermiş, aşağıya, derinlerden akan yeşil, yemyeşil olmuş suya bakıyordu. Akar su bu dağların ortasında yaprak yeşili olmuştu. Suyun muradı var. Su muradına ermiş, diye düşündü... Suyun aktığı derin koyağın iki yanı mavi topraktı. Mavi toprağa tek tük yeşil çamlar yapışmıştı. Üst yansa yeşile çalan, mora çalan bir kayalıktı. Halil yürüdü. Gene türküye başladı. Su yaprak yeşiliydi.

Sevda sevda derler behey yarenler
Bilmiyene bir acaip hal olur.

Sonra türküden türküye geçiyor,

Bir yoksulluk, bir ayrılık, bir ölüm,

Diyordu.

Üç derdim var birbirinden ayrılmaz.

Karaca Ali:

«Başı göründü,» dedi. «Başı göründü. Üç yüz adım yaklaşır yaklaşmaz... Topumuz bir elden... Yüreğinin

başına... Hani görüyorsunuz ya... Şu bükülmüş, yampirik ağacı geçince...»

Yampirik ağaç kocamandı. Yaşlılıktan dalları kıvrım kıvrım eğrilmişti. Gövdesi kıvranan genç bir yılan gövdesine benziyordu. Yolu, yani çiğiri kapatıyordu.

«Ağacı beri, bir adım atar atmaz.»

Halil ağaca on adım kalmıştı. Sere serpe, dalgın, sevdalı, türkülü yürüyordu. Ağacı dolanınca tetiklere de çökülecekti. Ve Halil bir kurşun atmağa, soluk almağa bile vakit bulamıyacaktı. Ağacı dolanırken, birden üst yandaki kayadan bir ses koptu. Bir taş yuvarlandı. Halil, başını kaldırdı, yukarı doğru sivri kayaların doruğuna baktı. Bir geyik gördü orada. Geyik kayanın sivrisinde kocaman boynuzlarıyla duruyordu. Halil geyiği görür görmez sevincinden deliye döndü, bir ince çiğirden, geyiğe yaklaşmak için yürümeğe başladı. Yukarı doğru geyik gibi sıçrıyordu. Hem tırmanıyor, hem geyiğe bakıyordu. Hiç bir geyik, bir tüfek atımından yakına kimseyi yaklaştırmaz. Ama bu geyik başka bir geyik... Halil, neredeyse yanına varacak. O yaklaşıyor, geyik yerinden kımıldamıyordu.

Halil yukarı doğru tırmanmağa başlayınca, Karaca Ali yerinden fırladı...

«Ne oldu buna? Bizi gördü mü ola? Gördü de mi döndü?»

Ötekiler tetiğe bastı basacaklardı. Elleri tetikte öylece kalakalmıştı.

İçlerinde Mustan Çavuş derler biri vardı. Gün görmüştü. Torosu karış karış bilirdi. Çok fırtınalardan geriye kalmıştı. Bu köyden değildi. Yukarılardan olurdu. Başından işler geçtiği için gelip bu köye, Karaca Alinin koluna sığınmıştı. Ne olduğu, nereli olduğu iyice bilinmiyordu.

«Bire ağa,» dedi, «bunda bir iş var. Tüfeğimizin ağzına kadar gel de geri dön. Arkadaş bunda bir iş var. Bir adım daha atsaydı yüreğinin orta yerinden kurşunları yiyecekti. Bir adım daha atmadı. Bunda bir iş var ağa... Vazgeçelim.»

Karaca Ali kızdı:

«Sen,» dedi, «sen delirdin mi? Aklını mı yitirdin? Ne iş olacak bunda? Beni kandırdı işte şu. O olmasa, bu yoldan başka gidilecek yol, geçilecek geçit yok demese, ben onu başka türlü avlamağa çalışırdım. Gözün kör olsun.»

Adam:

«Bana ilenme ağam. Burada bundan başka yol, bundan başka geçit yok. Dağa yürüyüp giden adama da, bir şey yapamam ya...»

Karaca Ali:

«Öyleyse kalkın,» dedi, «biz de onun ardından gideceğiz.»

Karaca Ali öfkeliydi. Deliye dönmüştü. Tabakasını çıkardı. Titreyen elleriyle bir sigara sardı. Çakmağı öfkeli öfkeli çaktı. Sigarasını yaktı.

«Yürüyün. Ya o öldürecek beni bugün. Ya ben onu... Cehennemin dibine de gidecek olsa ardından gidecek onu vuracağız. Arkadaşlar, gelmek istemeyenler gelmesinler. Korkanlar, ürkenler gelmesinler. Gitsinler avratlarının yanına. Avratlarının koynunda uyusunlar... Beni seven, benden olan... Şu kayalığı gözü kesen. Tetiğe çökmeğe yüreği varanlar gelsinler...»

Böyle dedi. Yürüdü. Ardına bakmadan, yampirik ağacın yanına vardı. Oradan yukarı, kayalara doğru vurdu. Arkadaşları da onun ardından oraya vurdular.

Çakmak taşındandı kayalar. Uçları bıçak gibi kesiyordu. Dimdikti. Halil görünürlerde yoktu ama, bu-

radan sivri kayanın ardını aştığı belliydi. Tırmanmağa başladılar. Elleri, ayakları her adım attıkça sıyrılıyor, kanıyordu...

Canlarını dişlerine taktılar. Sivri kayanın dibine kadar tırmandılar... Karaca Ali en öndeydi. Ötekiler yamacın yüzüne sırayla serpilmişlerdi. Arka arkaya...

Önce kayanın dibinde soluk soluğa Karaca Ali durdu. Onun ardından Mustan Çavuş. Çavuşun yüzü kararmıştı. Hiç gönlü olmadığı belliydi. Ötekiler de sırasıyla gelip durdular. Soluk soluğa idiler. Ellerinden kan sızıyordu.

Azıcık soluklarını aldılar.

Karaca Ali: «Haydin. Durmak yok. Yetişelim,» dedi.

Halil geyiğe yaklaştı. Tam vuracak. Nişan aldı. Nişan alır almaz Halil, taş gibi duran geyik, birden kayanın üstünden aşağı fırladı. Ok gibi. Halil neye uğradığını bilemedi. Tüfeği elinde kalakaldı.

«Bu geyik, geyiklerin kurnazı,» dedi kendi kendine. «Böyle de bir geyiğe hiç rastgelmedim. Bir acaip geyik.»

Geyiğin atladığı, kaçtığı yere seyirtti. Göz açıp kapayıncaya kadar geyik yıldırım gibi uçmuş, uzak, karşı kayanın doruğuna varmış durmuş, yönünü de Halilden yana çevirmiş, heykel gibi donmuş öyle duruyordu.

Halil orada dimdik duran geyiğe doğru gene yaklaşmak için koştu. Halil de bu kayalara geyik kadar alışkındı. Halilin de koşması o kadar zor olmuyordu.

Geyiğin durduğu kayanın karşısında bir kaya vardı.. Halil, o kayaya varıp görünmeden geyiğe yaklaşıp onu vurmağa karar verdi. Kayanın doruğuna çıkabilirse, geyikle karşı karşıya gelecek, o geyiği görecek geyik onu görmiyecekti. Tam bir pusuydu geyiğe.

Hem kayanın sivrisindeki geyiğe bakıyor, hem de karşı kayaya tırmanıyordu. Az sonra Halil, kayanın doruğuna vardı. Geyik kımıldamadan gene öyle duruyordu. Halil geyik kendisini görmüyor sanıyordu. Bunda yakaladım diye seviniyordu. Kayanın siperine yatar gibi yaptı. Telaşsızca tüfeğine bir kayayı destek etti. Tam tetiğe çökecekti ki geyik gene sıçradı gözden kayboldu... Çoban aldatan adında bir kuş vardır. Sığırcığa benzer bir kuştur. Bu kuş bir çalıya konar, yanına yaklaşırsan kaçmaz. Elle tutacak kadar yaklaşırsın, elini uzatırsın, birden havalanır. Gider on metre önündeki bir çalıya gene konar. Sen gene umutlanırsın, varırsın yanına, gene kalkar, gider on metre ileriye konar. Bir tuhaf kuştur. Bu yüzden adını çoban aldatan koymuşlar.

Geyik de böyle böyle, çoban aldatan gibi, Halili dağdan dağa, kayadan kayaya, otlaktan otlağa götürüyordu. Geyik Halille oynuyordu sanki. Halil de buna kızıyordu. Sezmişti ki bu geyik kendisiyle oynuyor. Çocukluğunda babasıyla ava geldiklerinde böyle bir geyik daha önlerine düşmüş onları dağdan dağa çekmişti. Geyiklerde, geyiklerin bir kısmında iş vardı. Tekin değildi geyikler.

Geyikler üstüne çok şey dinlemişti. Geyiklerin çobanları peri kızlarıydılar. Bir avcı, bir gün geyik avlarken bir kayadan yuvarlanmış, kolu bacağı kırılmış, orada inler dururken, bir peri kızı elinde bir tas geyik südüyle gelmiş: «İç şunu hayırsız adam,» demiş. «Sana acımadım,» demiş. «Arkadakilere acıdım. İç şunu da bir daha geyik avına çıkma!» Adam tastaki geyik südünü içmiş, az sonra kolu bacağı yerine gelmiş, anadan doğma ter-ü-taze olmuş. «Tövbeler olsun geyik avına,» demiş. Tüfeğini oradaki uçurumdan aşağı atmış.

Halil, hem gidiyor, hem düşünüyordu. Bugün akşama kadar, bu geyiğin ardından yürümüş, nerelere kadar çıkmıştı. Buralara şimdiye kadar hiç bir insan ayağı değmemişti.

Geyikler sultanı bir Geyikli Baba varmış. Bu kayalıklarda, koca bir geyiğin üstüne biner gezermiş. Kayadan kayaya uçarmış böylece... İnsanlarla geyikler arasındaki dostluk çok eskiymiş.

Gün battı. Karanlık bastı. Halil bir mağaraya çekildi. Şimdi köyden, insandan uzakta, dünyanın öbür ucunda, dünyanın ıssızlığındaydı.

Karaca Ali de, Halilin ardından gitmişti. Halil geyiğe yaklaştım, yaklaşacağım, diye koşarken, Karaca Ali de Halile yaklaştım yaklaşacağım, diyordu.

Geyik, Halilin «Çoban aldatanı,» Halil de Karaca Alinin «Çoban aldatanı» olmuştu. Halil, kayaların, ormanların içinde, bir uçsuz bucaksız dağda kaybolmuştu. Karaca Ali ortalıkta, karanlığın, kayaların, ormanın ortasında yapayalnız kalmıştı.

Gökyüzünde ay vardı. Ay yarım tekerlekti. Parlaklığını yitirmiş yıldızlar biraz daha iri, biraz daha yakındı.

Karaca Ali, Durmuş Ağaya döndü:

«Bunlar hep senin başının altından çıktı. De bakalım bul adamı... De bakalım bul!»

Durmuş Ağa, sakalını kaşıdı:

«Ben,» dedi, «yorgunluktan bittim. Ellerim dizlerim ala kan içinde kaldı. Halim kötü benim. Nerde bulurum adamı? İnsan yitiği bulunmaz. Kimbilir hangi kayanın kovuğuna sokuldu?»

Karaca Ali öfkeli:

«Kılavuzu karga olanın...» dedi.

Mustan Çavuş sözü aldı:

«Bunda bir iş var,» dedi. «Bir adım daha atsaydı

yediydi kurşunu. Bir adımı atmadı. Ben size derim ki bu işte hayır yok. Bu iş zor olacak. Bu oğlanın ölümü bizim elimizden değil. Ben bunca umur görmüş, pusu kurmuş adamım. Böylesi bir işlen şimdiye dek karşılaşmadım. Ali Ağa sana derim ki, bunda hayır yok. Dönelim derim.»

Ali Ağa kızdı, köpürdü. Onlara ağzına geleni söyledi. Ne karılıklarını koydu, ne korkaklıklarını.

«El kadar çocuktan titriyorsunuz,» dedi. «Onunla karşılaşıncaya kadar burada bekliyeceğiz. Ondan sonra... Kovalayacağız onu...»

Ötekiler sustular.

Halil mağaranın önünde kocaman bir ateş yaktı. Uzaktan, ovada, doruktaki bu ateş yalımlanan bir yıldız gibi gözüküyordu. Hani şafak vakti, kocaman, yalımlanarak döner gibi duran bir yıldız vardır tan yerinde, doruktaki Halilin ateşi de öyle gözükür.

Halilin yüreğinde öfke, ihtiras vardı. Sabahtan akşama kadar bir geyiğin ardına düşmüş, bunca kurşun çalmış, birini bile geyiğe değdirememişti. Dünya gözünden silinmişti. Hep gözünün önünde, ateşin yalımlarının ardında uçuşan, varınca kaçan, kurşunu sıkınca yuvarlanan, sonra doğrulan, sıçrıyan bir sürü geyik vardı. Başını alamıyordu.

Karaca Ali:

«Ömer,» diye bağırdı. «Sümsükler,» diye ekledi ardından da. «Ömer git odun topla. Odun topla da şuraya bir ateş yakın.»

Hep birden odun toplamağa gittiler. Ali orda tek başına kaldı. Tek başına kalınca yüreğine bir korku girdi. Bir şeylerden korkuyordu. İnsanlardan, kayadan, ağaçlardan, geyikten korkuyordu. Bir korku gelmiş yüreğinin üstüne çöreklenmiş kalmıştı. Çocuktan korkuyordu. Halil gözünde büyümüştü. Ya onu kovala-

dıklarını sezmişse... Vuracaklarını sezmiş de onları sarpa çekiyor da hep birden temizlemek istiyorsa...

Oduna gidenler geldiler. Çakmağı çakıp, üfürerek ateşi yakmağa başladılar.

Şimdi önlerinde koskocaman bir ateş vardı. Ateş gittikçe büyüyordu. Onlar odun atıyorlar, ateş büyüyordu. Ateş, bir harman yeri kadar yeri kaplamıştı.

Ateşin ışığında Karaca Ali düşünüyordu.

«Mustan Çavuş gel hele,» dedi.

«Buyur Ağam...»

«Yanıma otur. Otur da senden bir sualim var.»

Mustan Çavuş saygılıca oturdu.

«Sualin başım üstüne Ağam,» dedi.

«Sualim şu ki Çavuş, sualim şu ki... Bu çocuk bizim onu kovaladığımızı sezip, biz onu avlamağa çalışırken, o bizi avlamasın? Ne dersin?»

«Derim ki Ağam... derim ki sana. Bu oğlanın gözü göz değil. Sezmese bir adım kala kurşuna, dönüp dağa doğru kaçmazdı. Ardına düştük. Biz de onun kadar dağ biliriz. Kovaladık. Yalnız birkaç kere gördük. O da bizi yaklaştırmadı. Biz yaklaştık o kaçtı. Bundan ne anlaşılır? Bir hile düşündüğü anlaşılır. Bizi kendince iyi bir yere çekecek. Belki de haklayacak. Belki de bizden hiç bir haberi yok. Amma işin içinde iş var. Bu sevdadan vazgeçelim biz. İşimizi başka türlü görelim. Öldüreceksek başka türlü, yoluylan yordamıylan öldürelim. Belki dediğimiz, onu öldürmeden de olur.»

Ağa hayret etti:

«Dediğimiz dediğin ne?»

Bu sıra, ötelerden bomba patlar gibi bir tüfek sesi geldi. Başlarını o yana çevirdiler.

Karaca:

«Bu ne?» dedi.

Çavuş:

«Bir şey yok. Bir avcının tüfeği boşanmıştır.»

Ağa:

«Sen işi nerden biliyorsun?» diye sordu.

«Yerin kulağı, bizim de gözümüz, kulağımız var Ağam. İnşallah muradına erersin. Sevda dedikleri zor. Kızı kan dökmeden almak varken, neden böyle? Bir çocuğun ardında... Sürünmek... Belki bir yolu olur. Sevdadır beni bu hallere koyan, yerimden yurdumdan eden.»

Ağa:

«O köy bana düşman. Biz bizi bildik bileli biribirimize düşmanız.»

Çavuş:

«Daha iyi ya... Bizim köylü onlardan güçlü. Barışmak için kızı verirler.»

Ağa:

«Ben de öyle düşündüm. Düşündüm, verirler vermeye ya arada bu oğlan var. Kızın nişanlısı... Onu ortadan kaldırıp öyle isteyim, dedim. O zaman hemen verirler. Korkarlar verirler, ürkerler verirler, severler verirler. Verirler oğlu verirler.»

«Bir sınayalım bakalım. Belki aklı başında adam var o köyde. Belki kızın kardeşleri aklı başında adamlar. Dul karının oğlu Halile vereceklerine bacılarını, bir koca köyün sahibine verirler. Bir sınayalım. Olmazsa... Ondan sonra yoluylan, yordamıylan Halilciğin icabına bakarız.»

Köylüler ateş başına halka olmuşlar, ellerini de çenelerine dayamışlardı.

Karaca Ali birden ayağa kalktı:

«Haydi, doğru köye. Yarın akşam olmadan köyde olmalıyız.»

Hep birden kalktılar, tüfeklerini kuşandılar. Yola düştüler.

Köye tam akşam üstü geldiler. İki gün durmadan yürümüşler, ne bir mola vermişler, ne de azıcık bir yerde durmuşlardı. Yemeklerini bile yürüyerek yemişlerdi. Sonra atlarını bağladıkları yerden almışlar, taşlı dağ yolundan yuvarlanırcasına geçmişlerdi. Karaca Ali neredeyse kanat takıp uçacaktı.

Köye girer girmez Durmuş Ağaya emir verdi:

«Git Süleyman Kocaya söyle konağa gelsin, Çabuk.»

Konağa geldiler, az sonra da Süleyman Kocayla Durmuş Ağa geldi.

Karaca Ali, Süleyman Kocayı bir yana çekti. Süleyman Koca yüzlük bir adamdı. Köyün en yaşlısı, en saygılısıydı.

«Koca,» dedi Karaca Ali, «Gökdereden Velinin kızını şimdi gidip bana istiyeceksin. Üç kardeşi bir araya toplıyacaksın, istiyeceksin. Ne isterlerse veririm. Sürü sürü koyunlarım, yılkı yılkı atlarım, harman harman ekinlerim var. Kızı bir dul karının oğluna nişanlamışlar. Bozsunlar nişanı. De ki onlara bir dul karının oğluylan bizim ağamız bir mi de! De ki, iki köy de barışır. Bundan sonra ne düşmancılık olur, ne bir şey. İki köy de günlüğe güneşliğe kavuşur. Ne onlar bizi öldürürler, ne biz onları. Sürüler otlaklarımda otlar, ormanımdan ağaçlarını keserler. Benim yaylam o köyün yaylasıdır. Bir de, de ki, sevda başkadır, de! Gene bir de, deki, bu iş olmazsa, çok işler çıkacak de... Kandır. Senin ferasetine kaldı bu Koca. De yürü göreyim seni!»

Kocaya bir at çektiler. Bindirdiler. Yanına da iki yaşlı adam daha verdiler. Üç adam o gece yola düştüler. Gökdere köyüne geldiklerinde vakit yatsıya ge-

liyordu. Doğruca köyün kıyısındaki koca çınarın altındaki eve sürdüler.

Koca bağırdı:

«Tanrı misafiri...» dedi.

İçerden üç kardeşin üçü de birden çıktı.

«Tanrı misafiri hoşgeldi.»

Atlıların atlarının başını tuttular.

Önce Koca Süleyman indi. Beli bükülmüştü. Belini tutuyordu. Arkasından öteki yaşlılar indi.

Kardeşler, içeri buyur ettiler onları.

Kilimlerle döşeli bir odaya girdiler. Oda bir renk deniziydi. Ardı ardına renkler odada, çıra ışığının altında ak babam ak ediyorlardı.

Koca Süleyman baş köşeye oturdu. Öteki yaşlılar yanına. Delikanlılar da karşılarına geçtiler. Aç olup olmadıklarını sordular. Koca, yediklerini söyledi.

Az sonra kız elinde kahveyle geldi.

Koca Süleyman gözünü kızdan ayıramadı. Kız öylesine güzeldi. İçinden, şu köpoğlusu Aliye bak! Turnayı da gözünden vurmuş, geçirdi. Dur bakalım ne diyecekler? Bana kalırsa ben fazla zorlamam.

Yaşlı erkekler, yaşlı kadınlar, kızlar, delikanlılar baş başa vermişler, bunu konuşuyorlardı. Kız, Karaca Aliye verilsin mi, verilmesin mi?

«Vay Halil, vay Halilcik... Sarp kayanın geyiğinin avcısı... Arap atın binicisi... Öksüz Halil... Sevdası başından tüten Halil... Fidan boylu, dal Halil... Sen ne yapacaksın... Deli olup geyiklerin arasına mı karışacaksın? Vay Halil. Baban olayıdı Halil! Keşki Halil!»

Ev aralarında, ağaç altlarında köylü küme kümey-

di. Yaşlılar ne diyeceklerdi? Yaşlılar köydeki havayı koklamışlardı.

Köyün çoğunluğu:

«Malımız gitsin, canımız gitsin, amma Halilin nişanlısı gitmesin...» diyordu.

Kızın üç kardeşi, köyün Ağası Gök Hüseyin, beş on tane yaşlı köyün ileri geleni, Gök Hüseyin Ağanın odasında toplanmışlardı. Uzun uzun konuştular. Ölçtüler, biçtiler, karara vardılar.

Gök Hüseyin:

«Bu kızı vermezsek çok iş çıkaracak başımıza Karaca Ali. Verirsek kardaşcasına yaşayacağız. Bundan böyle kin, düşmanlık kalkacak aramızdan. Halile kız mı yok bu yerde? Hem de o köyde. Halil isterse kızımı alsın,» dedi. «Ne dersiniz?»

«Köylü buna, Halil buna, kız buna razı olmıyacak,» dediler.

Gök Hüseyin Ağa, yüzünü geçkindi.

«Ben,» dedi, «bu yaştan sonra itlen bir çuvala giremem. Döğüşemem. Köylüye, kıza, Halile bunu böylece anlatın... Yok derlerse ben karışmam. Kendi başlarının çaresine kendileri baksınlar.»

Toplantı dağıldı. Herkesin yüzü asıktı.

Çoluk çocuk, genç yaşlı kapıya birikmiş bekliyorlardı. Yüzlerinin asıklığını görünce işi anladılar.

«Körolasınız, körolasınız,» dediler.

Yaşlı, beli bükülmüş Sultan Karı kalabalıktan ayrıldı:

«Halilin nişanlısını kime verdiniz? Kime verdiniz de çıkıyorsunuz öyle? Sakalı batasıcalar. Sakalı bitliler. Karaca Aliden korkanlar. Karaca Ali bu köyden o kızı götürmiyecek. Anladınız mı? Bu köylünün hepsi ölecek, ondan sonra kızı götürecek Sarıcalı köylüsü. Gavur yapılılar.»

Gök Hüseyinin, vardı yakasına yapıştı.

«Sana derim ki, iyi bilesin ki, bu olmayacak. Anladın mı? Halil ölecek, bu köyde ne kadar delikanlı varsa ölecek, o kız verilmiyecek Sarıcalılara. Duydun mu lafımı? Sen de Ağa olacaksın!... Siz köpeksiz köy bulmuşsunuz da eli değneksiz dolaşıyorsunuz.»

Gök Hüseyin susuyor bir söze varmıyordu.

Yakasını Sultan Karının elinden kurtardı. Ardındaki adamlarla köyün içine doğru yürüdü.

Kalabalık onların ardından homurdandı.

Sultan Karı doğru Halilin anasına gitti. İçerde Halilin kızkardeşiyle anası oturmuş ağlıyorlardı.

Sultan Karı içeri girip, onları öyle görünce köpürdü:.

«Gözü yaşlıca avrat,» dedi «herifin mi öldü de ağlıyorsun? Oğluna bir şey mi oldu da ağlıyorsun? Ne oldu sana?»

Kadın onu görünce ayağa kalktı. Kız da kalktı. Yüzleri ıpıslaktı.

«Buyur Sultan bacım,» dedi. «Buyur da otur. Ben ağlamayım da kimler ağlasın!»

Sultan Karı gitti, baş köşeye oturdu.

«O sakallı korkaklar,» dedi, «duyduğun gibi oturmuşlar kararlarını vermişler. Versinler. Kızı, Karaca Aliye veremezler. Hiç kimse bir şey yapamazsa alırım kızı, ben götürürüm dağa. Duydun mu? Götürür Halile teslim ederim. Götürsün babamın köyüne. Kardaşlarımın oğulları, değil Karaca Aliye, Padişaha, Sultana bile vermezler kızı. Halile de tarla verirler, ev verirler, düğün kurarlar... Şanlı şöhretli evlendirirler onları. Duydun mu bacı? Ağlama!»

Kadın: «Ben,» dedi, «ona ağlamıyorum. Ben derdime ağlıyorum. Bu kadar işler oluyor da, benim oğlum dağlarda geyik peşinde. Ona yanıyorum.»

..... oğlum dağlarda geyik peşinde.

Sultan Karı:

«Sen ağlama sonu iyi olur,» dedi.

Çıktı, yürüdü.

Hışımla, köyün içini dolanıyordu. Etekleri rüzgardaydı. Ağır etekleri savruluyordu. Önüne gelenle konuşuyordu. Kızı Sarıcalı köye vermek istiyenlere söv babam söv ediyordu. Kocasını Sarıcalılar, bir geyik avında vurmuşlardı. Vurmuşlardı diyorlardı ama, koca geyik avına gitmiş bir daha dönmemişti. Köylü onun dönmemesini Sarıcalıların üstüne atıyordu. Köyden kim gitmiş de imi timi bellisiz olmuşsa, Gökdereliler onu Sarıcalılar öldürmüştü. Bu gelenekti. Böylece yerleşmişti. Osmanlı kadındı Sultan Karı. Erkekten daha erkek derlerdi köyde ona...

«Ya Sultan Karıyı öldürürler, ya da bu kızı alamazlar. Sultan Karı sağken alamazlar. Duydun mu bacım?»

«Bana bak oğlum, elinden bir iş gelmez, bir koca karı dersin bana. İş başa düşsün de gör!»

Kızın evine vardı.

Kızın üç kardeşi de kapıda o büyük ağacın altında kederli kederli duruyorlar, konuşmuyorlardı. Büyük bir keder içine gömüldükleri belliydi. Sultan Karı onları öyle, eli belinde görünce, taştı köpürdü:

«Avrat yürekliler. Size de üç kardeş diyorlar. Üç babayiğit kardeş. Boyunuz devrilsin e mi? Avrattan kötüler... Ben de Zeynebi Sarıcalı köyün gavuruna verdirirsem bana da Sultan Karı demesinler. Duydunuz mu? Elin oğlunun nişanlısını vermeye ne hakkınız var? Korkaklığınızdan ötürü...»

Delikanlılar Sultan Karıya karşı ağızlarını açmadılar... Tek mi çift mi söylemediler.

Sultan Karı bir zaman onlara tepeden tırnağa, kö-

tümser kötümser, alaycı alaycı baktı, hiç bir şey söylemeden içeri girdi.

İçeri girer girmez:

«Zeynep, Zeynep,» diye bağırdı. «Kız Zeynep!»

«Buyur Sultan Ana. Geliyorum.»

Kız geldi. İki gözü iki çeşmeydi. Gözleri kan çanağına dönmüştü...

«Demek bu dinsiz imansızlar sana da haber verdiler ha...»

Kız susuyordu.

«Demek bu kardaşın olacak yezitler, onlar da erkek olmuşlar da, bacı sahibi olmuşlar. Vay başıma gelenler. Sümsükler. Ağlama kızım. Bunu sana demeğe geldim ki, bu korkaklar azıtmışlar. Anladın mı? Bütün köy bir olsa da seni Sarıcalıya vermeğe kalksa, ben seni alırım, katarım Halilin arkasına, gönderirim kardaşlarımın oğluna, seni gene verdirmem Sarıcalıya. Yüreğine hiç küşüm gelmesin. E mi kızım? Halilim gelirse, ona da öyle de.»

Kız donmuş kalmıştı. Hiç bir şey söylemedi.

Sultan Karı da üstelemedi. Çıktı gitti.

Kardeşler ağacın altında gene oldukları gibi duruyorlardı. Önlerinden geçerken Sultan Karı, onlara gene döndü, tepeden tırnağa şöyle bir süzdü. Bu bakış en aşağılatıcı sözden bile aşağılatıcıydı.

Köyün ileri gelenlerinin, kızı Karaca Aliye vermeğe karar verdikleri Sarıcalı köyde hemen duyuldu. Sarıcalı köylüler, Ağalarının namına düğün dernek yaptılar. Karaca Ali sevincinden kurbanlar kesti. Bütün köye bir şölen kurdu.

Sabah olunca da atına atladı, doğru Gökdereye sürdü. Büyük çınarı atıyla bir iki kere doludizgin dolandı. Kız görünürlerde yoktu. Atını, doludizgin, sonra köyün içinden sürdü. Ötelere gitti. Bugün altındaki atı

da kuş gibi olmuştu. Uçarcasına gidiyordu. Yenilmiyordu. Yelesi kaval gibi dürülüyordu.

Öğleye doğru gene geldi çınarın yanına, baktı ki kız da yüzü gözü örtülü, çeşmeden su dolduruyor. Gülümsiyerek atını çeşmeye doğru sürdü. Atın başını çekti. Çeşmenin başında, kızın başucunda durdu. Kızdan bir karşılık bekliyordu. Kaz aldırmadı bile, çam bardaklarını doldurdu. Bakmadan çekilirken, Karaca Ali:

«Güzel,» dedi, «yüreğimiz yanar, bir su ver de içelim.»

Kız bakmadı bile. Orada kimse yokmuşçasına çekildi gitti.

Karaca Ali buna içerledi.

«O oğlan ortadan kalkmadan bu kız benim olmaz... Ben bilmez miyim? Mustan Çavuş beni kandırdı da namusumu beş paralık etti. Dur hele, hele dur bakalım neler olacak? Koca Süleymanı bir daha gönderelim bakalım.»

Köye gelir gelmez Mustan Çavuşu çağırdı:

«Çavuş,» dedi, «başıma olmadık işler açtın. Kız yüzüme bile bakmadı. Bu oğlan ölmeden bu kız kimsenin yüzüne bakmaz. Zor olacak. Zor olacak ama, hele Koca Süleymanı bir daha gönderelim. Ne diyecekler? Köylü deli değil. Yani köyün ileri gelenleri, aklı başında olanları... Onlar münasiptir demişler. Köyün çoluk çocuğu, avradı kızı, delikanlısı olmaz diyormuş. Olmaz desinler. Ben de o köyü yakar yıkarım.»

Mustan Çavuş:

«Bire Ağa,» dedi, «ileri gelenler olur demişler ya, ötekiler kim oluyormuş? Namusun niye payimal oluyormuş?»

«Kız kendimi öldürürüm, demiş... Buna ne der-

sin? Amma oğlan ortadan kalkaydı, iş tamamdı. Bizim tarafımızdan da olduğu bilinmezdi.»

Koca Süleyman geldi. Ata biniliydi. Ardında da iki adamı vardı...

«Ağa ben gidiyorum. Haydi hayırlısı. Bunun sonu iyi gelecek. Uğurlu olacak. Bu kız senin alnına yazılmış. Ben düşümde gördüm. Haydi eyvallah! Yatsıya kalmaz iyi haberle dönerim. O geyik çobanı daha dağdan dönmemiş. Öyle adamı kız ne yapsın. Ben kızı ondan soğutacak yol da buldum. Yatsıdan önce gelirim.»

«Uğurlar ola,» dedi Karaca Ali ama, üzgündü.

İçinde bir korkusu vardı.

Yaşlı adamlar yola düştüler.

Kardeşler onları üzgün karşıladılar. Yüzleri soluktu. Her birinin bir kurşun yemiş hali vardı. Bu hal Koca Süleymanın gözünden kaçmadı. Kendi kendine: «Halletmişlerse de, zor halletmişler. Kızın gönlü olmamış. Amma köyün ileri gelenleri ağır basmışlar. Bizim köyden ödleri kopuyor. Bu köy kendimi bildim bileli halim selim. Barışçı. Korkuyorlar bizim zalimden fıkaralar. Tanrıdan bulsun Karacanın oğlu zalim Ali...»

Çocuklar ölümsü ölümsü atlarının başına vardılar.

Attan indiklerinde, Koca Süleymanın da dudakları titriyordu.

Kız az sonra kahve getirdi. Kahveyi dağıttıktan sonra, gelenek üzere karşılarına geçti. Elpençe divan durdu. Koca Süleyman gözünü kızdan ayırmıyordu. Ne güzel kızdı. Uzun, gölgeli kirpikleri, dolgun göğsü, kırmızı, kalın, yalım gibi dudakları vardı. Uzun boylu, dal gibiydi kız. Gerçekten gören vurulurdu bu kıza.

Koca Süleyman, yetmişinden aşağı olsaydım ben de vurulurdum bu kıza, diye içinden geçirdi.

Kız kahve fincanlarını alıp çıktıktan sonra Koca Süleyman:

«Allahın emriyle...» diye başladı.

Delikanlılardan biri, büyüğü:

«Şeriatın kestiği parmak acımaz. Söylen Ali Ağaya da nişan hazırlığı mı, düğün hazırlığı mı yapacak, ne yapacaksa gelsin yapsın, alsın kızı götürsün. Bir de kızın gönlünü ederse daha iyi eder. Selam söyle ki biz kızın gönlünü edemedik. Kendine karı olacak. Gönülsüz karı acı zehire benzer. Yenmez yutulmaz der, atalar.»

Koca Süleyman ayağa kalktı. Üzgündü. Bunca ömür yaşamıştı ama, bundan daha acı, daha kahredici bir olayla karşılaşmamıştı. Bu işi biraz da, Allahın emriyle kendi yapıyordu ya, doğru değildi. Şu kardeşlere bir çift söz söylemeli miydi?

Beli biraz daha bükülmüştü. Burnu yere değercesine yürüyordu. Arkasından da kardeşler geliyordu. Koca Süleyman birden yıldırım gibi ardına döndü. Kardeşlerin en büyüğü hemen arkasındaydı. Onu kolundan tuttu, evin köşesine çekti.

«Bana bak delikanlı,» dedi, «ben çok ömür görmüş, şu çukura, Adanaya kadar bile inmiş bir adamım. Köylü karar verdi. Şeriatın kestiği parmak acımaz ama, şu Süleyman Emmini de bir dinle. Gönlü yoksa, bacını yavuklusundan ayırıp da verme! İki elim yakanda olur sonra. Bir de deme ki bu ne çeşit bir düğürcü. Ben düğürcüyüm amma ,bende yürek var. Bende gönül var. Anladın mı! Ne söyleyim şimdi ağama? Karaca Ali Ağama ne söyleyim. De bakalım oğul?»

Gözlerinin içine, gözlerini dikti baktı.

Delikanlı:

«Şeriatın kestiği parmak...» dedi. «Ne dedimse onu de...»

Koca Süleyman hiç bir şey söylemeden atına atladı. Atladı ama, bu da içine oturdu kaldı. Yüreğine dert oldu.

Karaca Ali onu yolda karşıladı. Yüzüne baktı.

«Bir kötü haber mi?» diye sordu.

Koca Süleyman gülümsemeğe çalışıyordu zorla.

«Yok,» dedi, «yok. Kötü haber olur mu?»

«Neden yüzün böyle öyleyse ya? Ne var sende?»

Koca Süleyman:

«Yaşlılık,» dedi. «Yoruldum. Çok iyi haberler var. Dedi ki kızın büyük kardaşı, nişan mı yapar düğün mü, kızı hemen alsın götürsün,» dedi. «Köylü kızı duyduğumuz gibi sana münasip görmüş. Geyik çobanına değil. Geyik çobanı da daha dağdan inmemiş öldü mü, kaldı mı? Benim diyeceğim bu kadar ağam. Gözlerin aydın. Muradına eriyorsun...»

Karaca Ali Ağa düğün hazırlığındaydı. Her şeyi yoluyla yordamıyla yapmalıydı. Kızın kardeşinin acelesi ne oluyor, diyordu. Önce, öteki nişan bozulacak, bu nişan takılacaktı. Böyle yaparsam, diyordu Ali Ağa, geyik çobanından korktu, diyecekler, diyordu. Önce nişan takılacak. Bir kaç ay sonra da düğün kurulacaktı.

Öyle de yaptı. Uzaktaki şehirden, büyük bedestenli Maraştan, kutnu kumaşlar, altınlar getirttirdi. Büyük bir nişan töreni yaptı.

Nişan töreni yapılırken anası, kızkardeşi, Zeynep Halilin yolunu beklediler. Halil, o gün bugündür bir daha gözükmemiş, dağdan inmemişti. Bugünle Halilin dağa gittiğine on beş gün oluyordu. Köylü, herkes meraktaydı. Ne olmuştu bu Halile?

Nişan günü, köyden on, on beş delikanlı, Halili

aramağa dağa doğru yollandılar. Halil dağda hiç bu kadar kalmamıştı.

İki gün Halilin geyik yataklarını aradılar, bulamadılar. Dağdan dağa, «Halil, Halil!» diye bağırıyorlardı.

Üçüncü gün seslerine bir karşılık geldi. Dağlar uzun uzun yankılandı. Bu Halilin sesiydi. Sese gittiler. Halil bir mağaranın önünde gülerek duruyordu!

Yanına vardılar ki ne görsünler, mağaranın içi vurulmuş, yüzülmüş geyik etleriyle dolu. Halil geyikleri vurmuş, yüzmüş, içlerini temizlemiş, bacaklarından da bir ağaca asmış.

Gelenleri görünce:

«Ne iyi ettiniz de geldiniz,» dedi. «Ben de bu kadar geyiği köye kadar nasıl taşırım, diyordum, iyi ki geldiniz.»

İçlerinden biri:

«Seni arıyorduk. Başına bir hal mı geldi diye. İki üç gün aradık. Üç günden beri dağ dağ bağırıyorduk. Burası hiç aklımıza gelmezdi. Dünyanın öte ucu.»

Gerçekten de dünyanın öte ucuydu bu ıssız dağ tepesi, kayalık, ormanlık, kuytuluktu.

«Bir geyik getirdi,» dedi Halil, «beni buraya. Düştüm ardına. Yanına yaklaşıyorum, yaklaşıyorum...»

Hikayeyi uzun uzun anlattı, en sonunda: «Vuramadım,» dedi. «Vuramadım o geyiği... Vuramadım ama, buraya geldim ki, buralar geyik yatağı. Hem de avcı görmemiş geyikler. Ne kaçıyorlar, ne bir şey... İsteseydim, yüzlerce vururdum. Bu kadarı yeter, dedim.»

Delikanlılar donup kalmış gibiydiler. Halilin sevincine, dolup taşan sevincine şaşıyorlardı. Halbuki sevgilisi gitmişti. Bir bilse...

Halil:

«Ne var, ne oldu?» diye sordu: «Bu durgunluk

ne? Haydi her birimiz ikişer tane geyik alalım, düşelim yola, Köy, köy oldu olalı şölenin böyle büyüğünü görmemiştir. Göremez. Bugüne kadar hiç kimse bu kadar geyiği köye indirememiştir. Bütün köy doyacak. Artacak bile.»

Hiç kimsede bir sevinç göremedi. Herkesin yüzü asıktı.

Halil:

«Ben size şaştım arkadaşlar. Hem beni arıyorsunuz, hem de böyle kederli, gamlı duruyorsunuz. Ne var köyde, bir şey mi oldu? Başımıza bir iş mi geldi?»

Delikanlılardan biri:

«Yok,» dedi. «Hiç bir şey olmadı. Köyde de bir şey yok ya, anan seni merak etmiş. Biz de merak ettik. Sen şimdiye dek bu kadar çok dağda kalmadıydın da... Kocalar arayın, dediler. Biz de geldik...»

Halil güldü:

«Geldiğinize iyi ettiniz. Yoksa ben nasıl götürürdüm bunları? Hep düşünüp duruyordum. Şunları kokutmadan nasıl indiririm diye. Burada kokmaz ya... Gene de Tanrı saldı buraya sizi.»

Geyikleri ikişer üçer yüklenerek yola düştüler. Geyikler çoktu. Hepsini götürememişler, bir haylisi kalmıştı.

«Gerisini de yarın, öbürgün adam gönderir aldırırız.»

Bu sebepten geyiklerin asılı olduğu mağarayı iyice kapatmışlardı. Geyikler, kurda kuşa yem olmasın diye.

Yolda giderlerken delikanlıların gene ağzını bıçak açmıyordu. Halile ne diyeceklerdi? Sarp dağların yiğit geyik avcısına ne diyeceklerdi? Halil, köye varınca nasıl karşılanacaktı? Neler görecekti? Nasıl olacaktı? Gözlerinin önüne getiriyorlar, susuyorlardı.

Halil anlamadığı bu kederi dağıtmak için habire sevinçli türküler söylüyordu. Bu sevinçli türküler de delikanlıları gittikçe kedere gömüyordu.

Bir gece köyün üstbaşındaki Kartalyuvasında konakladılar. Kartalın kayasının başında ateş yaktılar. Sabaha kadar başında oturdular. Bu ateş köyden görünüyordu. Bilirlerdi ki, Halil yakıyor o ateşi. Halil büyük avlarda yakardı ancak bu ateşi. Köylü bilirdi ki, Halil köye şölenlik vurmuş. Ve köylü sevinirdi.

Halil:

«Köylü ateşi görecek. Sevincinden... Böyle bir şöleni Gökdere Gökdere oldu olalı görmemiştir. Şölenin büyüklüğünü anlatabilmek için ateşi iki üç misli yakalım.»

Ateşi iki üç misli büyüttüler. Delikanlılar ateş büyüdükçe, zaman geçtikçe kaygılanıyorlardı.

Köylü de ateşi, ateşin büyüdüğünü görmüş kaygılanmıştı. Köylü bu şölene karşılık ne söyliyecekti ona? Sağol varol Halilimiz. Sağol varol bize çektiğin şölene amma, nişanlını elimizden aldılar. Bir şey diyemedik mi diyeceklerdi?

Buna karşılık Halil ne diyecekti?

«Dağlarda size şölen çekmek için çalıştım çabaladım. İyi gün geçiresiniz diye. Bana yapacağınız bu muydu»? diyecekti. Ne diyecekti?

Evden eve, insandan insana yayıldı.

Halil büyük bir şölenlik geyikle geliyor. Ateşinden belli.

Kadınlar, genç kızlar ağlaştılar, yaşlı erkekler, delikanlılar kederlendiler. Köy, Halile ne diyecekti?

Halil, yanındaki delikanlıların bu kederinden, fol yok, yumurta yokken, böyle dağ dağ, kendisini aramağa kalkmalarından kuşkulanmıştı. Delikanlıların

ağızlarından bir söz alamıyacağını biliyor, bu yüzden de susuyor, onlara bir şey soramıyordu.

Ateş öyle yanıp dururken, daha tan yerleri ışımadan yola düştüler. Artık Halilin de sevinci kalmamıştı. O da ötekilere dönmüştü. Topluluk sessiz, kayalıklardan ölü gibi ilerliyordu.

Gün kuşluk olurken, önde Halil, arkada yarenleri köye girdiler. Köyde bir tuhaf bir sessizlik vardı. Halil ürktü. Halil kendini bildi bileli geyik avından dönerken, hiç böyle karşılanmamıştı. Evlerinin kapısında, Halili görenler hemen içeri kaçıyorlardı. Eskiden düğün şenlik Halili karşılar, düğün şenlik, şölen yapılacak meydana gelirlerdi. Ortada geyikleri kızartacak büyük ateş, daha geceden yakılmış, kor olmuş bulunurdu.

Halil korkuyla, küşümle alana kadar gitti. Alanda ne kimse vardı onları karşılayan, ne de şölen ateşi vardı.

Düşünemez oldu. Orada dimdik durdu kaldı. Donup kalmış, kendinden geçmişti. Yarenleri de o hale gelmişlerdi.....

Halil birden kendine geldi. Sırtındaki etleri çimenin üstüne koydu. Koşarak evine geldi. Anası kapılarındaydı... Onu görünce o da içeri çekildi.

Halil vardı:

«Ana, ana,» dedi, «başımızda bir hal mı var? Köyün başına bir iş mi gelmiş ben burada yokken?»

Anası yere çömelmiş, konuşmuyor, habire ağlıyordu .

Halil sordu, anası ona ağzını bile açmadı. Ağladı durdu. Halil oradan doğru Zeyneplerin evine gitti. Üç kardeşler, gene, her zamanki gibi çınarın altında duruyorlardı. Kederli oldukları, ta uzaktan bile, yüzlerinden okunuyordu. Halil onların yanına yaklaştı. Selam

verdi. Gönülsüz gönülsüz selamını aldılar. Halil vurulmuşa dönmüştü. Bir şeyler geveledi. Ötekiler de bir şeyler geveledilər, ne onun söylediğinden, ne ötekilerin söylediklerinden bir şey anlaşıldı. Karşılıklı öylece bir zaman durdular. Halil onlara bakıyordu boyuna. Onların başları yerdeydi.

Bir zaman sonra Halil onlardan ayrıldı. Eve doğru yürüdü. Kardeşler arkasından bakmadılar bile. İçeri girdi. İçerisi ıpıssızdı. Gözleri evin loşluğuna alışınca, köşede kızı gördü. Kız köşeye büzülmüştü. Onu karşılamadı. Ağzını da açmadı. Halil ona doğru yürüdü. Başında durdu. Kız, iyicene sarsılarak ağlamağa başladı. Arada, sesi, ağıdı çığlık gibi yükseliyordu.

Halil azıcık kendini toparladı.

«N'oldu?» diye sordu. «Bir şey mi var bu köyde?» Kıyamet kopuk gibi bir hal... Ne var? Kederimden çatlıyacağım. Sen söyle bari. Kimse ağzını açıp da bir şey söylemiyor.»

Yanına yaklaştı. Saçlarını okşamağa başladı. O saçlarını okşadıkça, öteki daha beter basıyordu ağıdı.

«Anlıyorum. Anlıyorum başımda bir hal var. Anlıyorum, senin başında bir hal var. Amma ne? Görüyorum sağ salimsin, kardaşların da sağ salim. Ne var öyleyse? Her evden bir ölü çıkmış gibi köy. Ne var öyleyse?»

Kız inler gibi, derinden:

«Keşki,» dedi, «kardaşlarım da öleydi. Keşki ben de öleydim. Öleydim de bu işler olmayaydı.»

Halil, bu işlerin ne olduğu üstüne sor babam sor etti ama, kızdan bir çift söz alamadı. Bir saat mi, iki saat mi orada bekledi, sonra içinde dert, korku, şüphe, çıktı gitti.

Koca Duranı çok severdi. Koca Duran yiğit adamdı. Özü sözü doğru adamdı. Koca Duran ona işin doğ-

rusunu söylerdi. Köylünün, şöyle, ona bakışına bakıyordu da, ağızlarından bir şey alınamıyacağını biliyordu. Kimse ona, çatlasa da, patlasa da bir şey söylemiyecekti. Koca Duranda bir umut. O yalan söylemez, o babasını öldürseler de her şeyi dobra dobra söylerdi. Koca Duran da bir dul karının oğluydu. Babası Yemene gitmiş, bir daha dönmemişti. Çöl Yemende kalmıştı. Koca Duran kendi kendine büyümüştü bu köylük yerde.

Halil köyün kıyısındaki evinde, iki eli yüzünde düşünür buldu Duranı.

«Merhaba Duran kardaş, ne bu hal böyle? Ne düşünürsün bire kardaş? Güne karşı böyle?»

Neşelenmeğe, neşeli görünmeğe çalışıyordu.

«Ne o bire Duran kardaş, yüzünden düşen kırk parça değil bin parça oluyor. Ne bire kardaşım? Sen beni hiç bir zaman böyle karşılamadıydın. Bir hal mi var başımızda? Bir kötü hal mi? Kimse ağzını açıp da bir şey söylemiyor. Herkes yüzüme acı acı, her evden bir ölü çıkmışcasına kanı kurumuş bakıyor. Ben de birşey anlamıyorum. Kimse getirdiğim geyiklere elini bile sürmedi. Alanda, çimenlerin üstünde öyle durup duruyor. Ateşimi, ateş bile yakmamışlar geldim ki... Geldim ki, alanda sen bile yoksun, Anama gittim, bunun sebebi nedir diye. Ağzından bir çift söz bile çıkmadı. Hep ağlıyordu. Zeynebe gittim, Zeynep de öyle. Sana geldim ki, sana kardaşım diye geldim ki, bunun sebebini bana doğruca diyesin.»

Koca Duran da susuyordu. Başını kaldırıp bir şey diyemiyordu. Bir sararıp, bir kızarıyordu.

Halil bekledi bekledi:

«Desene Duran kardaşım,» dedi.

Duran karşılık vermedi. Kımıldamadı bile... Öyle taş gibi durmuş kalmıştı.

Halil:

«Sen de demiyecek misin Duran kardaş?» dedi, yumuşak yumuşak.

Duran, birden gözleri dönmüş ayağa fırladı. Halilin karşısına geçti. İki arkadaş öyle karşı karşıya bir zaman kaldılar. Duranın dudakları titriyordu. Sapsarı kesilmişti.

Birdenbire sesini yükseltti:

«Bunu bu köyde herkes söyler de, bir ben söyliyemem. Anladın mı?»

Bu söz Halilin yüzünde şakladı.

Duran gene eskisi gibi, olduğu yere çöktü. Gene eskisi gibi yüzünü de elleri arasına aldı.

Halil başında bekledi bekledi baktı ki bunda da hayır yok. Boynunu büktü. Duranın yanından ayrıldı. Ayaklarını sürüyordu.

Beli bükülmüştü. Köyün alanına geldi. Böyle yıkılmış. Yolda Halili görenler, yollarını çeviriyorlar, başka yöne gidiyorlardı onunla karşılaşmamak için.

Halil ta ikindiye kadar köyün içinde, kendinden geçmiş, delicesine öylece gitti geldi. Gitti geldi. Bu köylü ne yapıyordu ona? Anası, nişanlısı, arkadaşı, güvendiği Koca Duran ne yapıyordu ona? Gidip geliyordu bir uçtan bir uca.

Köyden de hiç çıt çıkmıyordu. Ağlıyan çocuklar bile seslerini kesmişlerdi. Kuşlar bile ötmüyordu sanki. Köyü bir ölüm sessizliği örtmüştü.

Halil bu sessizliğin içinde yapayalnızdı. Umutsuzdu. Bu ölüm sessizliğinin, kendine karşı bu kaçışın, bu düşmanlığın neden ileri geldiğini anlamıyor, kahroluyordu.

Öte yandan Sultan Karı köyün içine düşmüş, köyün ileri gelenlerini, Halilin arkadaşlarını ev ev dolaşıyor, onlara ağzına geleni, esirgemeden söylüyordu.

Köyde herkes utancından, önünden başka yere bakamıyordu. Birbirlerinin yüzüne bakamıyorlardı.

Sultan Karı, köyün delikanlılarını en sonunda geyiklerin durduğu alana toplamıştı.

«Ateşi yakın,» dedi, «avrat yürekliler. Oğlanın nişanlısını verdiniz Sarıcalı köye, bir de getirdiği avı mı yemiyorsunuz? Yakın bakalım ateşi... Avrat yürekliler sizi.»

Delikanlılar sessizce ateşi yaktılar. Ateş bir harman yeri kadar bir yeri kapladı. Közler alana saçıldı. Geyikleri şişlere geçirip tüm tüm kızartmağa başladılar. Alana kilimler serildi. Büyük ağaçların dibi şenlendi. Ama daha, kimseden ses çıkmıyordu.

Sultan Karı gidip gelişlerinden birinde, dalgın Halilin yolunu kesti.

«Ey akılsız geyik avcısı,» dedi, «şu senin başına geleni kimse yüzüne durup da sana söyliyemedi değil mi? Söyliyemedi. Öyle mi? Öyleyse ben sana deyim de bu köyün sakalı bitlileri senin başına ne getirdi, onu duy! Nişanlın Zeynebi karşı köyden, karşı Sarıcalı köyden, köyün ağası Karaca Ali istedi. Işkı düşmüş. Bunlar da korkularından, arada barış olsun diye, senin nişanlını, sen dağda geyik avlarken, tuttular Karaca Ali Ağaya verdiler. Nişan taktı iki üç gün önce de Ali Ağa. Anladın mı? Bunlar senin başına bu işleri getirdiler işte. Duydun mu?»

Halil hiç bir şey söylemedi. Yerinden de kımıldamadı. Orada öylece kaldı.

Sultan Karı:

«Öyle kanın kuruyup kalmasın geyik avcısı. Her şeyin bir çaresi bulunur. Akılsız herif kızı daha alıp gitmedi. Her şeyin yolu bulunur sen adam olursan. Şimdi var da yarenlerinin arasına karış. Şenlik et. Benim ne diyeceğimi bekle. Sabırlı ol.»

Halil vardı, geyikleri çevirmekte olan arkadaşlarının yanına durdu. Arkadaşları başlarını yerden kaldıramıyorlardı... Halilin yüzüne bakmamak için. Geyikler kızartıldı, büyük sinilere kondu. Herkes sofranın başına gelip oturdu. Kimse elini ete ekmeğe uzatıp da bir lokma alamıyordu. Onlar sofra başında öyle duruyorlar, sofra da karşılarında öyle duruyordu.

Sultan Karı da başlarına dikilmiş duruyordu:

«Mademki yemek yemeğe eliniz varmıyor, ey babayiğitler, bu iş o kadar zorunuza gidiyor ey babayiğitler kalkın, hepiniz atlanın, varın Zeynebin evine, tükürün üç kardaşın yüzüne, alın nişanını Karaca Alinin, gidin Sarıcalı köye, nişanı yüzüne çalın Karaca Alinin. Olur mu babayiğitler. Ne dersiniz?»

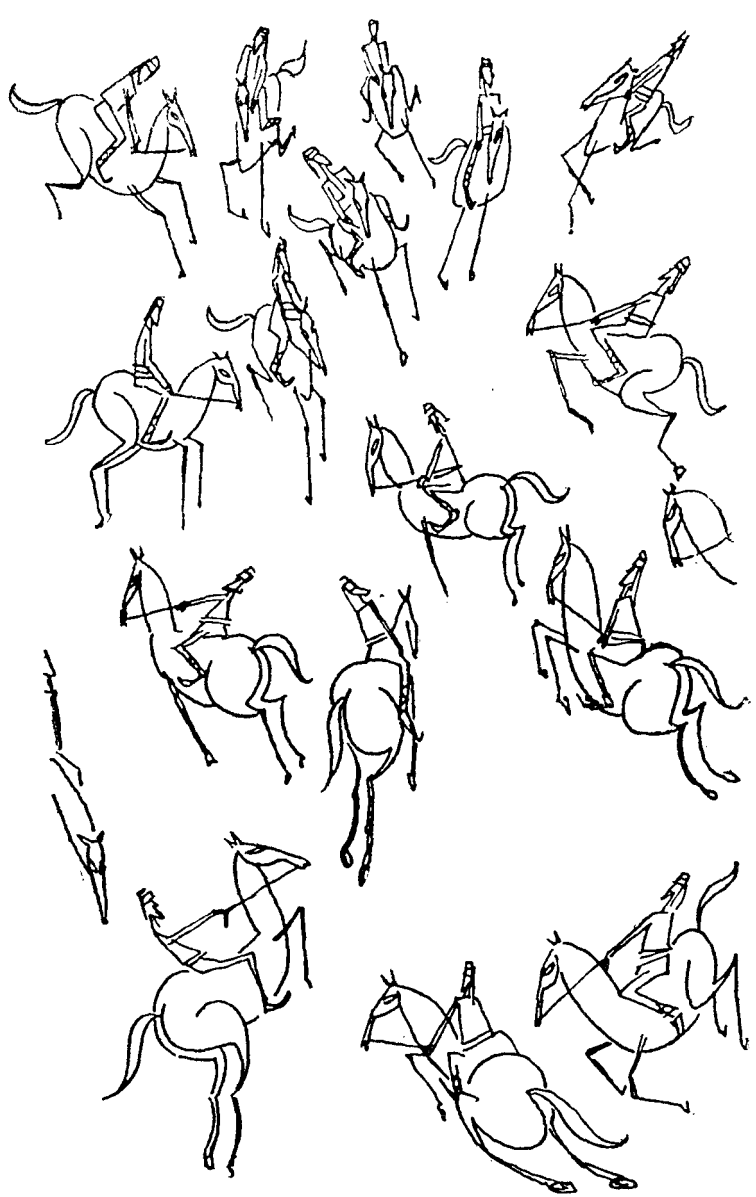
Sultan Karı hem söylüyor, hem de aralarında dolanıyordu. Birden Koca Duranın karşısında durdu:

«Bire Koca Duran sen de mi korkudan yerinden kalkamaz oldun? Sen de mi Koca Duran? Gözlerin kör olsun Koca Duran.»

Duran da öyle kalakalmıştı.

Sultan Karı öyle dikilip kalmış Halilin karşısına geldi.

«Bire geyik avcısı,» dedi. Sesi alaylıydı: «Bire geyik avcısı. İşini sen görmezsen, kimse senin işini görmez. Sen işini kendin görecek kadar yiğit olursan, o zaman da herkesler senin ardından gelir. Bak, Koca Duran bile öyle dondu kaldı. Korkusundan. Fıkara Duran. Ödü kopar Karaca Aliden. Ödü kopar Sarıcalı köyden. Haydi sen yürü de... Ardından kimse gelmezse, tek başına götür at yüzüğü. İsterse seni vursun Karaca Ali. Böyle yaşıyacağına öl daha iyi. Geyik avcısı, Karaca Aliye belki senin de bir diyeceğin olur, o seni vurmadan. Ne dersin? Kendine güvenin var mı?»

Köyün meydanı atlılarla doldu.

Bu sözleri duyar duymaz Halilin yüzü ışıdı. Toparlandı. Kendine geldi. Kalabalıktan yola doğru yürüdü. Evlerine giden yola saptı.

Koca Duran başını çevirmiş onun gidişine bakıyordu. Evlerine giden yola sapınca Halil, o da sofranın başından kalktı. Kendi evine doğru yürüdü. Sonra teker teker ötekiler kalktılar. Geride bir iki kişi kalmıştı. Sultan Karı gözlerini onlara dikmişti. Alaycı, aşağılatıcı bakıyordu.

Gülerek:

«Bir sonunda siz kaldınız yiğitlerim,» dedi.

Onlar da bir söze varmadan kalktılar. Herkes evine doğru yürüdü.

Bir an içinde köyün meydanı atlılarla doldu. Yaşlılar, delikanlılar, çocuklar bile atlanmıştı. Halil bir ara, doludizgin nişanlısının evine gitti. Kardeşler, gene orada, çınarın dibinde duruyorlardı. Kederliydiler. Ağızlarını bıçak açmıyordu.

Halil hızla içeri girdi. Kız gene köşesinde ağlıyordu. Birden üstüne yürüdü kızın. Bileğinden tutup kaldırdı. Parmağına baktı. Yüzük yoktu. Boğazına baktı. Orada da bir şey yoktu.

«Nerede?» diye sordu.

Kız duyulur duyulmaz:

«Şu kutuya bak!» dedi.

Halil vardı kutuyu açtı. Kutunun içinde bir yüzük. Bir sürü altın vardı. Altınları yüzüğü aldı, cebine koydu. Hızla çıktı.

Bu sırada avluya Sultan Karı girmişti. Üç kardeşleri başı yerde, öyle düşünür gördü.

Yanlarına vardı. Gülüyordu hep. Ötekiler başlarını bile kaldırmadılar. Öyle dalmış gitmişlerdi.

«Bire bir bacının üç kardaşları. Köyün yiğitleri ayaklandılar. Genç yaşlı, çoluk çocuk... Siz nerede-

siniz? Karaca Alinin taktığı nişanı götürüp geri verecekler. Bacınızın nişanını geri verecekler. Siz neredesiniz? Sizin korkarak taktığınız nişanı... Yürüyün... Binin atlarınıza da karışın adamlar arasına. Ne duruyor da, birbirinizin yüzüne bakıyorsunuz?»

Arkasını döndü içeri doğru yürüdü. O yürüyünce delikanlılar biribirlerinin yüzüne baktılar. Büyüğü yürüdü. Ardından ötekiler de yürüdüler. Tavlaya vardılar, atlarını çektiler, atladılar. Alanın kalabalığı arasına karıştılar. Yolda onları köylüler, köyün kadınları çocukları gördü. Yaşlılar gördü. «Var olun oğullar,» dediler. «Kırığınızı varın da bitiştirin.»

Delikanlılar kalabalığa karıştılar.

Atlıların bir ucu köyü çıkmıştı. Halil baştaydı. Sevincinden uçuyordu. Altındaki at da uçuyordu. Halilin atı, öteki atların belki iki yüz metre ilerisine gitmişti. Gittikçe de arayı açıyordu. Ve şimdi Gökdereyle Sarıcalı köy arasına, koşan, doludizgin uçan iki, üç yüz atlı dolmuştu.

Halil Sarıcalı köyün sınırında atının başını çekmedi. Çekmesi, arkadaşlarını beklemesi gerekirdi. Ama Halil bunu düşünecek halde değildi. Aynı hızla doludizgin Sarıcalı köyün içine girdi. Karaca Alinin konağını eskiden biliyordu.

Atının başını Karaca Alinin konağının önünde zınk diye çekti. Arkadan bir toz duman geliyordu.

«Ali Ağa, Ali Ağa!» diye bağırdı.

İçerden bir ses gelmedi. Sesini daha da yükseltti:

«Ali Ağa! Ali Ağa!»

Ali Ağa içerden seslendi:

«Ne istiyorsun? Bir diyeceğin mi var? Kimsin? Gel içeri de diyeceğini de.»

Halil:

«Çık dışarı. Dışarda gereksin Ağa.»

Ağa dışarı çıkar çıkmaz, Halil elindeki altın çıkınını, yüzüğü konağın balkonuna, Ali Ağanın ayağının dibine fırlattı.

«Al Ali Ağa! Bunlar seninmiş. Öyle söyledi söyleyen.»

Ali Ağa ayağının altına fırlatılmış çıkını aldı, açtı Yüzü kül kesildi. Elindeki çıkını yere düşürdü. Yüzük yuvarlandı, ta uzağa gitti. O zamana kadar Ali Ağa atlının Halil olduğunu anlamamıştı.

Birden içeri girdi.

İçerden elinde bir silahla çıktı. Halile doğrulttu. Halil bunu bekliyordu zaten. O tüfeğini doğrultuncaya kadar Halil attan atladı, duvarın karaltısına sığındı.

«Ağa,» dedi, «bu senin yaptığına kancıklık derler. Köyünde, kapının önünde adam öldürmeğe kalkıyorsun. Bunu sana söyliyebilmek için duvarın duldasına sığındım. Şimdi çıkıyorum. İstersen ateşle tüfeğini.»

Aynı hızla, göz açıp kapayıncaya kadar atına bindi. Karaca Ali afallamış kalmıştı. Birden elindeki tüfeğini Halilin üstüne boşalttı. Halil bunu biliyordu. Tüfekten sakındı. Karaca Alinin ilk kurşunu boşa gitti.

●

Karaca Ali kurumuş kalmıştı. Bıçak soksan bir damla kanı çıkmaz derler ya, öyleydi. Vardı kendisini sedire attı.

Bir zaman sonra:

«Varın da Mustan Çavuşu, Durmuş Ağayı, Deli Ömeri çağırın, gelsinler.»

Adamları hemen seğirttiler.

Az sonra Mustan Çavuş, Durmuş Ağa geldi. Onlarla birlikte birkaç kişi daha geldi.

Oturdular.

Mustan Çavuş:

«Süleyman Ağa da olsa iyi olurdu konuştuğumuzda. Koca Süleyman.»

Karaca Ali:

«Gidin onu da çağırın,» dedi.

Az sonra Koca Süleyman da geldi. Beline çöke çöke geldi.

Susuyorlardı. Birbirlerinin gözünün içine bakıp susuyorlardı.

En sonunda Karaca Ali doğruldu. Koca Süleymana döndü.

«Bire Koca Süleyman Ağa,» dedi, «şu senin ayağında ne uğurlu imiş, sayende rezil olduk. Bütün köy rezil oldu.»

Süleyman Ağa:

«Ben gerekine yaptım. Benim bu işte suçum yok. Sen de gittin nişanı taktın. Köy getirdi senin üstüne attı. Bunda benim suçum ne Ağa?»

Karaca Ali karşılık vermedi.

Mustan Çavuşa döndü:

«Sen verdin bu öğüdü hey Mustan Çavuş. Sen söyle bakalım, bu hakaretin altından nasıl kalksın, ne biçim kalksın Sarıcalı köy? Hey bire Mustan Çavuş, söyle! Ben biliyordum ki bu oğlan ölmeden o kız bizim olamaz.»

Mustan Çavuşun köyde kalması bundan sonra zorlaşmıştı. Çavuş bunu böyle seziyordu. Bunun önüne geçmeliydi.

«Bu oğlanı ortadan kaldırmalı. Kaldırması kolay da... Günah bizden gitti. Şimdi kimse bize bir şey diyemez. Bize kimse Halili boş yere öldürdüler diyemez, Allah bile diyemez. Ama o zaman biz öldürseydik suçlu olurduk.»

Karaca Ali:

«O zaman onu ortadan kaldırsaydık, bu hakaret de başımıza gelmezdi. Kızı da alır gelirdik. Şimdi oğlanı bizim öldürdüğümüzü bilecekler. O köye ne yapılsa bizden bilecekler. Ama zararı yok bilsinler. Nişanı köycek getirip de üstüme atmasını bilirler mi?»

Adamlarına döndü:

«Gökderelilerin bundan sonra hiç bir hayvanını, adamını yoldan bu yana, dereden bu yana geçirmiyeceksiniz. Geçerlerse sormadan, sual etmeden öldüreceksiniz. Ömer Paşaya ben hesabını veririm.»

Adamlar:

«Başüstüne Ağa,» dediler.

Koca Süleyman ayağa kalktı, Karaca Aliye döndü:

«Bu senin yaptığın iş değil arkadaş,» dedi. «Kan dökme devri geçti. Onlar da seni öldürürler. Onların eli armut toplamıyor ya. Bu kötü arkadaş. Bir kız için, hem de nişanlısı olan bir kız için bu işler olmaz? Köylüye ben düğürcü gittim. Senin şerrinden korktukları için nişanlı kızı sana verecek oldular. Kardaşları kızın bir şey demediler. Nişanlısı bile yoktu. Dağdaydı. Gittin kıza nişanı taktın. Kızın nişanlısı dağdan gelince, köylü onunla birlik oldu. Dinlemediler ihtiyarları, nişanı getirip üstüne attılar. Sana derim ki arkadaş vazgel bu işten... Kötülük çıkar bundan... İki köyü birbirine kırdırırsın... Kız mı yok elin nişanlı kızından başka?»

Karaca Alinin elleri ayakları titriyordu. Ayağa kalktı. Koca Süleymanı omuzundan tuttu:

«Var git işine ihtiyar,» dedi, «işine. Senin aklın ermez bu işlere... Sen bir şey anlamazsın Ağalık şerefinden. Ben bu kızı almazsam, ben bu hakareti yanına korsam Gökderelilerin çocukları bile bana güler. Var git işine Koca Süleyman...»

Yaşlı adamın omuzlarından tuttu, dışarı doğru sürükledi.

«Var git işine,» dedi, bıraktı.

●

Geceydi. Ay vardı. Yani ay karanlık geceydi. Koca çınarın arkasına, pınarın kayasının oraya çınarın gölgesi düşmüştü. Ay ışığında, pınarın gölge dışında kalan suları parlıyordu. Su gümüştendi. Bir yanı karanlık.

Halilin başı kızın göğsündeydi.

«Seni bekledim,» diyordu kız. «Bir de Sultan Ana bana güç verdi. Yoksa kendimi şu kayanın üstünden atıp ölüverecektim. Seni bekliyordum. Nişan taksınlar, ne yaparlarsa yapsınlar, ben senden sonra gider de başkasına avratlık eder miydim... İçim diyordu ki bu böyle olacak... Sultan Karı bütün bir köye değer. Bir celallanmıştı ki, köyü yakacak derdin hırsından... Bu işleri hep senin geyik avcılığın başıma getirdi. Vazgel bu işten. Kurban olayım vazgel bu işten de söndürme yuvamızı. Korkuyorum. Anan da korkuyor. Sultan Karı da korkuyor. Gel etme bu işi. Tövbe de.»

Halil:

«Bir daha gitmem,» dedi.

Zeynep:

«Ben seni bilirim,» dedi. «Sen her zaman böyle dedin. Amma dediğinin birini de tutmadın. Her zaman bir haftadan fazla dayanamadın. Geyik sesi duymasın kulağın. Aklın başından gidiyor.»

Halil yarı kızgın:

«Gitmem dedim ya kız sana. Gitmem işte. Gitmem.»

●

Gün, yeni doğuyordu. Halil evlerinin önünde oturmuş şafaktan bu yana bağlama çalıyor, usul usul da bir türkü söylüyordu. Evin ardından birden karşısına Sultan Karı çıktı. Halil onu görür görmez türküsünü, sazını kesti.

Sultan Karı:

«Kesme,» dedi, «kesme! Kesme de çal, çağır gene.»

Halil gülümsedi.

«Buyur teyze» dedi, ayağa kalktı.

Kadın, ellerini beline dayadı:

«Çal,» dedi, «çalsana deminki türküyü. Çal deli oğlan, Akılsız yavrum çalsana. Çalsana o geyikler türküsünü. İki gün geyik avına gitmedin de türküsüne başladın. Öyle mi? Vay benim deli yavrum. Sana derim ki vazgeç bu işten. Başına ne geldiyse bu geyik avından geldi. Babanın da başına ne geldiyse bu geyik avından geldi. Senin başına da daha gelecekler var. Bu işten vazgeleceksin. Bak hele şuna! Hasretinden geyik türküsü söylüyor şafaktan bu yana... Olmaz olsun senin geyik avın. Çıkar aklından, Halil!» dedi, gitti.

Halil kendi kendine:

«Amma da musallat oldular ha!» dedi. «Amma da ha!»

Sultan Karı gidince gene yerine oturdu, sazını kucağına çekti. Çalmağa başladı. Geyikler türküsünden başkasını da çalmak istemiyordu. İstiyordu ya, eli başka türküye varmıyordu. Belki on tane türküye başladı, azıcık çalıyor, bir de bakıyor ki eli, dili geyikler türküsüne dönüvermiş kendinde olmadan.

Gün doğdu. Batıya doğru gölgeler uzadı. Halil sazını yanına koydu. Bir zaman daldı. Kayalıklarda,

ulu ormanlarda geyikler gözlerinin önünde uçuşuyordu. Halil gözlerini kapatmış açmıyordu.

Sonra gözlerini açtı, ayağa kalktı. Evleri yokuşun başındaydı. Yokuştan aşağı köyün içine doğru inmeğe başladı. Bunu anası gördü. Arkasından koşmağa başladı. Yetişti. Halili kolundan tuttu.

«Halilim» dedi, «biliyorum içindekini. Biliyorum seni. Baban da böyleydi. Gene dalgalandın. Sen geyik avına gideceksin. **Yanın yönün düşman** dolu. Uğursuzluk, gördün ki başımızda dönüyor. Geyik avına gitme. Gitme yavrum. Bir ocağı kör koma. Umutsuz koma. Dön eve, dön eve de anana bir çam bardak, bir de nakışlı dibek yap! Evleninceye dek köyden çıkma! Sonra sütümü, şu ak sütümü sana helal etmem.»

Halil düşündü kaldı. Düşündü kaldı ama, anasının elinden yakasını kurtardı, yürüdü.

Yürüdü ama, içine de bir şavk düşmüştü. Köyde dolaştı. Tek başına başı önünde oradan oraya gitti. Ayağı onu dağlara çekiyordu. Anasının, Zeynebin de sözleri aklından çıkmıyordu. Ava giderse Sultan Karının elinden nasıl kurtulacaktı. Köyün içinde bahar buzağıları taze taze oradan oraya sıçrıyorlardı. Buzağılar, geyikleri getirir akla. Geyiklere **benzemez**ler ya...Buzağılar, bir haftalık, bir aylık buzağılar şu aşağıdaki ovanın sürmeli cerenlerine benzer. **Çuku**run atla kovulan, sürü sürü gezen cerenlerine benzer. Dertlendi. Dağların kokusu burnuna geldi. Burcu burcu. İçinde hasret vardı. İçi yanıyordu. Ama içine bir sevinç, bir ışık sızıyordu bir yerlerden. Buzağılar pırıl pırıl, bahar tazeliğinde, cerenler sürüyle ovada, geyikler çangallı boynuzlarıyla dağlarda... Dönüyorlardı. Eve geldi. İçeriden baltasını aldı. Arkadaki dağa gitti. Bir çam devirdi. Çamı bölük bölük böldü. Bölünmüş gövdeyi eve taşıdı. Sonra dereye indi. Oradan

da bir çınar kesti. Onu da sırtladı, eve getirdi. Onu da bölük bölük bölmüştü.

Evin önüne, güne karşı bacısı geyik postlarını sermişti. Üstüne oturdu. Çamdan bir bardak oymağa başladı. Çoktanberi bardak yapmıyordu. O gün akşama kadar bir bardak çıkardı ki, nakışları kilim nakışları gibi, aşkını, hasretini, her şeyini koymuştu. Akşam üstü anasına hediye etti. Anası sevindi.

Ertesi gün Sultan Karıya çınardan bir dibek yaptı. Sultan Karıya verdi. Hem de evine götürüp verdi. Sultan Karı buna derecesiz sevindi. Halilin bu meşgalesinden herkes sevinç içindeydi. Zeynebe dibekler, çam bardaklar yaptı. Tahta elinin altında hamur gibi olmuştu. İstediği nakışı istediği yere vuruyor, göreni bir hoş ediyordu.

Şimdi geyik avcısı Halil değil de, tahta nakışçısı Halil olmuştu. Günde bir dibek, bir bardak yapıyordu. Yakında köy tüm nakışlarla bezenecekti.

Gökdere köyünün kahyası, yani muhtarı Gök Hüseyin Ağa karanlıkta atına binmiş Sarıcalı köye doğru yol alıyordu. Karanlıkta Gök Hüseyinin karartısı koyu bir ihanet lekesi gibiydi. Hem atını sürüyor, hem düşünüyordu. Hem de korkuyordu. Kendi köylüsünden korkuyor, daha çok da Sarıcalı köylüsünden korkuyordu.

Düşüne, korka, Karaca Alinin evinin önüne geldi. Sesizce atından indi, Atı oradaki ağıla bağladı. Ayaklarının ucuna basa basa merdivenleri çıktı.

Kapıyı usul usul çaldı. Kapıyı bir delikanlı açtı. Buyur etti. Gök Hüseyin içeri girmedi.

«Yavrum, Ağaya söyle de azıcık dışarı çıksın.»

Delikanlı gitti. Az sonra Ağa kapıya geldi.

Gök Hüseyin kulağına eğildi:

«Ali Ağa kardeş, ben geldim. Ben Hüseyin Ağa-

yım. Kimse buraya geldiğimi bilmesin. Gizliden geldim. Sizin köylülerden de bilmesinler.»

Karaca Ali azıcık şaşmış:

«Kimse yok içerde Ağa,» dedi. «Buyur içeri. Hoş gelmişsin.»

İçeri girdiler. Gök Hüseyin oturur oturmaz:

«Kusura kalma Ali Ağa,» dedi. «Bir kız, bin kız sana kurban olsun ama, benim elimden bir şey gelmedi. Töreler bozulmuş. Köylü beni dinlemedi. Sen de biliyorsun. Ben yaptım köylü bozdu. O namussuz köylü. Köylü de bozmadı. O Sultan Karı var ya. O cadı var ya... Hep o bozdu... Onun başının altından çıktı. Adam gönderip o geyik avcısını o dağdan getirtti. Köylüyü o ayaklandırdı. Ağalığı bir avrat aldı bizim köyde, bir cadı. Benim kusuruma kalma, diye sana geldim bu gece vakti. Yaşlandım. Elimde bir şey kalmadı. Biz bozuşmayalım seninle. Bir hal yolu bulunur. Şimdilik onların evlenmelerinin önüne geçeceğim. Geyik avcısını da bu Sultan cadı ava salmıyor. Köylüye dibek, bardak yonduruyor oğlana. Köylüyü onun tarafına çekmek için. O Halili benim yerime ağa kahya yapacaklar. Duydun mu dediklerimi Ali?»

Ali Ağa düşündü, düşündü:

«Sağol Hüseyin Ağa. Biz seninle baba dostuyuz. Bunun böyle olduğunu biliyordum ya, köylüyü kimin ayaklandırdığını bilmiyordum. O cadının hakkından gelirim. Sen deminde ol. Canını sıkma hiç. Sen sağol ki bana geldin. Dostluğunu gösterdin. Sen evlenmeyi geciktir. Geyik avcısını da geyik avına göndermek için elinden geleni yap.»

Gök Hüseyin:

«Her dediğini yaparım Alim. Ben kalkıyım da gideyim. O namussuz köylü benim buraya geldiğimi bilmesin.»

Ayağa kalktı. Merdivenleri indi. Atına bindi.

Bir ihanet karartısı gibi karanlığa kavuştu.

Gök Hüseyin doğru üç kardeşlerin evine gitti. Üç kardeşlerin küçükleri köyün aşağısındaki sürülerinin başına gitmişlerdi. Büyük oğlan kapılarının önünde bir kütüğün üstüne oturmuş yün eğiriyordu. Başka yerlerde kadınlar yün eğirirler, dağ köylerinde yünü erkekler eğirir.

«Merhaba,» dedi.

Oğlan başını kaldırdı. Gök Hüseyini gördü. Ayağa kalktı:

«Buyur Ağa,» dedi.

Ağa yanına oturdu.

Birden ağzını açtı, yumdu gözünü:

«Duydum ki kızı bugün, ya da iki gün sonra everecekmişsiniz. Ne yapmak istiyorsunuz bu köye? Bu köyü iki paralık mı etmek istiyorsunuz? Bütün şu Toros köylükleri duyacak ki, korkudan kızı hemen evermişiz. Nerde o köycek gidip nişanı herifin üstüne atan babayiğitliğiniz? Nerde bu korku? Rezil rüsvay ettiniz zaten, ettiğiniz kadar Gökdereyi. Bir de bunu mu getireceksiniz başımıza? Diyecekler ki, güzün yapılacak düğünü, evvel bahara aldılar korkularından... Ben bu kadar derim... Evvel baharda siz düğün olduğunu gördünüz mü? Ben bu yaşa geldim görmedim.»

Döndü gitti.

Üç kardeşin büyüğü, «doğru,» diye içinden geçirdi.

Gök Hüseyin oradan doğru Halillerin evine çıktı. Halil evin önünde güne karşı oturmuş, çam bardaklar nakışlıyordu. Vardı başına durdu. Halil onun geldiğini duymadı bile. O kadar işine dalmıştı. Gök Hüseyin bir durdu iki durdu. Öksürdü. Halil gene duymadı. Sonunda:

«Bire Halil,» dedi, «ne bu dalgınlık. Dünyadan vazgelmişsin. Ne bu dalgınlık?...»

Halil başını kadırdı. Gök Hüseyin alaylı alaylı bakıyordu.

Halil saygılıca ayağa kalktı:

«Buyur Ağa,» dedi.

Gök Hüseyin vardı, oradaki bir kütüğe çöktü.

«Maşallah Halil sen bir nakışçı oldun ki... Oldun ki oldun... Bu ne? Elinden nur akıyor. Bir de duydum ki yakında düğünün olacakmış. Nakışlı dibeklen, çam bardaklan bütün köylülerin evini donattın. Bizim ev aklına bile gelmedi. Düğün yapacağını duymayan kalmadı. Bizim haberimiz bile yok.»

Halil bahtiyar gülümsiyerek:

«Sayende yapacağız Ağa... Size haber vermeden olur mu? Elbette sana haber verilecekti. Hazırlıklar görülsün, sana da haber verecektik. Sana haber vermeden olur mu? Bugüne bugün büyüğümüzsün.»

Gök Hüseyin birden parladı:

«Siz bu köye oyun mu çıkarıyorsunuz? Ne demek? Siz hiç evvel baharda düğün yapıldığını duyup işittiniz mi? Bunu duyan öteki köylüler bize gülmezler mi? Köycek gider nişanı herifin üstüne atarsınız, sonra da gelir evvel baharda düğün kurarsınız, on köyün arasında. Bir de gelir burada çam yontarsın. Geyik avına gidemezsin. Ne çıkarmış öteki köylüler? Gökdere köyü Karaca Aliden korkuyor çıkarmışlar. Bu senin çam yontman yüzünden...»

Köpürmüştü. Daha uzun uzun söylendi. Sonra birden ayağa fırladı, arkasına bakmadan hızla oradan uzaklaştı. Halil arkasından baktı. Kendi kendine:

«Doğru söylüyor Hüseyin Ağa,» dedi. «Çok doğru söylüyor. Geyik avına korkumdan gidemedim. Evvel baharda, Kızı Karaca Ali almasın diye evleneceğim.

Bu böyle. Sağolsun Hüseyin Ağa, bu işi yapsaydık, oyuncak olacaktık ele âleme. Destan olacaktık köylerin diline.»

Birden ayağa kalktı, elindeki keskiyi, yontmakta olduğu dibeği, ötelere var gücüyle fıldırdı.

Bu sırada köyün içinden bir çığrıltı yükseldi. Halil aldırmadı. Belki de duymadı.

Gök Hüseyin alanın orta yerinde durmuş:

«İşte gördünüz başımıza gelenleri... Bu köy iflah olmaz bundan sonra. Size iflah olmaz demedim miydi? İşte olan oldu. Evimizi başımıza yıktılar. Köyden üç sürüyü çekmişler. Nereye gittiği belirsiz. Sarıcalıların yaylımına artık hiç bir hayvanımız giremez. Bir kız için... Siz elinizlen yaptınız, başınızla çekin. Büyük sözü dinlenmez oldu bu köyde. Töreleri avratlara çiğnettiniz. Bir kız için Sultan Karının sözüyle yıktınız bir köyü... Bu, bu kadarla bitse iyi. Can kaybı da başlayacak.»

Birden ortaya Sultan Karı çıktı:

«Kes,» dedi, «Kes! Herkes senin sakalına saygı duyuyor. Kızı verseydik, sanki gene bu işi başımıza getirmiyecek miydi Sarıcalı gavuru? Sizin gibi avrat yürekliler yıktı köyü zaten.»

Gitti Halili buldu. Halil atını hazırlamış, dağa gitmeğe niyetlenmişti. Birden hışım gibi karşısına dikildi:

«Bire geyik budalası oğlan. Sarıcalı senin yüzünden köyü talan etti. Sen de tutmuşsun geyik avına gidiyorsun. Koyver atı da düşün.»

Halil atı bıraktı. Kızgın kadına döndü:

«Doğrusun ana,» dedi, «duymadımdı bu işi. N'olmuş ola?»

«Kim oldukları bellisiz. On silahlı gelmişler, çobanları bağlamışlar, sürüleri çekmişler götürmüşler...»

Halil:

«Kimler?»

«Şuna bak! Daha kimler diyor. Kimler olacak. Sarıcalılar. Duydunuz mu? Sarıcalılar... Karaca Alinin düşmanlığı... Sen de yiğitsen... Köy yerinde namını beş paralık etmiyeceksin. Yarenlerini topla, sen de Sarıcalının sürülerini çek...»

●

Bundan sonra iki köyün sürüleri dışarı, yaylımlara çıkamaz oldu. O onun sürüsünü çalıyor, Çukurovaya götürüyor, yok pahasına Çukurova Beylerine satıyor, o onun sürüsünü.

O köy onun tek adamıyla bir yerde karşılaşırsa öldürüyor, o onun adamını. Bu döğüş bir aydan fazla sürdü. Halil bu işte kendisini gösterdi. Sarıcalıdan hem kurnazlıkta, hem de yiğitlikte baskın geldi.

Sarıcalılar, Karaca Ali, başlarına gelenin Halil tarafından geldiğini biliyorlar, Halile pusu kuruyorlar, geyik avcısı kurnaz Halil bundan türlü türlü kurtuluyordu.

En sonunda Sarıcalılar bu işten bıktılar. İki yanda da ne sürü kalmıştı, ne mal. Birbirlerinden de korkuyorlardı. Sarıcalılar, Ağaları Karaca Alinin aleyhine mırıldanmağa başlamışlardı.

Bunu çoktan beri duyan Karaca Ali de korkmağa başlamıştı.

Mustan Çavuşu çağırdı:

«Mustan Çavuş kardeş, sen dünya görmüş adamsın, bu böyle gitmiyecek. Herif bizden baskın çıktı. Bizim köylü diyormuş ki, bazı sütsüzler, bir kız için, Karaca Alinin bir kızı için köyümüzü harap edemeyiz. Onun için biz başka çare düşünmeliyiz. Bu oğ-

ları bu işten çekip, gene geyik avına sürmeliyiz. En iyi çare bu. Ne yapalım?»

Mustan Çavuş:

«Barışalım. O da işsiz kalınca gene geyik avına dönecek. Zaten barışmağa Gökdereliler de can atıyorlar.»

«Olur. Başka çare yok zaten.»

«Öyleyse Koca Süleymanı barış için gönder.»

Koca Süleyman gene atına bindi. Adamlarını gene arkasına aldı. Gökdereye doğru yöneldi. Vardı Gök Hüseyinin evine indi.

Gök Hüseyin onları iyi karşıladı.

Koca Süleyman iner inmez söze başladı:

«Söyle köylüye de Hüseyin, gayri çekinmesinler, Sarıcalılardan onlara bundan böyle kötülük gelmeyecek. Epeyce birbirimizi yedik. Bir kız yüzünden... Geyikçinin nişanlısının yüzünden. Kızı alsaydık haksızlık olurdu. Geyikçiye layık o kız.»

Sonra atına bindi gitti.

O gider gitmez, Gök Hüseyin alana çıktı. Köylü merak etmişti geleni. Hemen başına toplandılar:

«Sarıcalıdan Koca Süleyman Ağa geldi. Dedi ki, barışalım. Sarıcalıdan Gökdereye bundan böyle kötülük gelmeyecek. Siz de kesesiniz kötülüğü, dedi.»

Sultan Karı:

«Biz yapmadık ki biz keselim. Onlarınki kesilirse bizimki de kesilir. Başa çıkamayınca Halillen, yakarıcı gönderir. Sen de bunu kulağına küpe et Gök Hüseyin Ağa da bir daha nişanlı kızları peşkeş çekme korkudan elin Ağasına, Paşasına. Kulağına küpe olsun. Duydun mu?»

Alandan ayrıldı. Arkasından sevinçle kalabalık homurdandı:

«Şu Sultan Karı da erkekten daha erkek,» dediler. Halile gitti. Halil gene bardak nakışlıyordu.

Sevinçle:

«Bu nakışladığın da bana Halil,» dedi.

Halil güldü:

«Senin için bin tane bile nakışlarım ana,» dedi.

«Sana bir şey deyim ki Halil, Karaca Ali, Koca Süleymanı Gök Hüseyine barışçı göndermiş. O da köylüyü alana toplamış bunu haber veriyordu. Ben de Gök Hüseyine açtım ağzımı yumdum gözümü...»

Halil:

«Onlar dururlarsa biz de dururuz. Neyimize gerek. Neyimize gerek, itle bir çuvala girelim. Karaca Ali ağzının payını alınca...

Sultan Karı:

«Biz ondan baskın çıkınca... Haydi gayri kur düğünü... Sırası. Çifte düğün olacak.»

Halil:

«Ana,» dedi, «bizim töremizde evvel bahar düğün kurmak var mı? Ben düğün kurarsam Karaca Aliden korktu derler. Düğün güzün kurulur, sen bilmez misin? Şurada güze ne kaldı ki...»

«Öyleyse bu aylarda düğüne kadar sen geyik avına gitmiyeceksin...»

Halil:

«Olur,» dedi.

İçerden anasıyla kız kardeşi çıktı. Sultan Karıya dediler ki:

«Sultan Ana, Sultan Ana sen bunun olur dediğine bakma, gece gündüz geyik türküleri söylüyor. Bir gün başını alıp gidecek. Şuna bir iyice yemin ettir.»

Sultan Karı onu yakasından tuttu kaldırdı:

«Kalk bakalım gavur oğlan. Tövbe et! Tövbe et

ki bir daha geyik avına gitmiyesin, haydi tövbe et! Tövbe et yezit!»

Halil susuyordu.

«Tövbe et! Tövbe et, diyor sana Sultan Anan! Haydi tövbe de!»

Söyledi söyledi, Halilin ağzından bir şey çıkmadı.

Elindeki yakasını hışımla bıraktı:

«Senin başına gelecek var akılsız oğlum,» dedi gitti.

Kıza gitti.

«Vay kızım,» dedi, «sen bu akılsız oğlanla evlenmekle iyi etmiyorsun. Bu oğlanda din iman yok. Akıl yok. Gözü sende değil geyik avında. Dünyayı geyik avından başka, gözü gördüğü yok. Vay kızım vay! Senin işin sarpa sarmış. Bu deli imansızla... Vay kızım vay! Başında belalar dönüyor. Belanın üstüne üstüne gidiyor. Sen ona de ki, eğer de, geyik avına gidersen ben de sana varmam de! Olur mu kızım?»

Kız:

«Bunu ben ona nasıl derim ki ana?» diye inledi.

Sultan Karı kızdı:

«Diyemezsen, o da senin elinden kuş olur uçar. Dersen belki önüne geçebilirsin. De bu dediklerimi.»

«Diyemem.»

«Düşmanları bir pusuya düşürür öldürürler. Bir kayadan düşer ölür. Geyik onu kayasına çeker öldürür. Dediklerimi de ona. Varmam sana de, geyik avına çıkarsan.»

Kız:

«Nasıl derim ki!» dedi.

Sultan Karı kızdı, köpürdü:

«Sizin başınızda belalar dönüyor. Dönüyor zaten. Birinden kurtuldunuz. Akılsızlığınızdan beşine daha düşeceksiniz.»

Oradan da bir hışım gibi ayrıldı.

Yazık olacaktı fidan gibi Halile, Karaca Ali bir şey getirecekti oğlanın başına... Kinci adamdı. Halilin ona yaptıklarını yutamazdı. Ama ne gelirdi elinden... Akılsız, deli, it, inatçı Halil! Korkuyordu. Çaresizlik içinde bunalıyordu.

Halil de geyik avına gitmemeğe karar vermişti. Vermişti ya, bir gün kafayı tutup geyik avına gitmiyeceğinden de emin değildi. Korkuyordu. Tutkusundan korkuyordu. Günlerdir iki duygu arasında kendi kendisiyle çarpışıyordu.

Bir sabahtı. Gök Hüseyin Ağanın oğlu kapılarına geldi.

«Halil,» dedi, «ben geyik avına gidiyorum. Gidiyorsan haydi. Sana haber vermeden olmaz diye düşündüm. Ne dersin...»

Halil, dişlerinin arasından şimşek gibi:

«Olmaz,» dedi. Arkasını da Gök Hüseyinin oğluna döndü.

Oğlan:

«Ben arkadaş diye haber vermeğe geldim. Karaca Aliden korkuyor, o zaten geyik avına çıkamaz diye adın çıkmış.»

Halil ona hınçla baktı. O çekildi. Çekilmeseydi bir döğüş kopacaktı belki.

Akşam oldu. Halilin içi içine sığmıyor. Atının yanına geliyor, onu okşuyor, onunla konuşuyor, gidiyor geliyor, oğlanın sözünü kendine yediremiyor, anasının, bacısının, Sultan Karının sözleri karşısına çıkıyor. İkircikli, karar verememenin sıkıntısı içinde.

Sabaha kadar gözlerine uyku girmedi.

●

Gök Hüseyinin oğlu, Karaca Alinin evinde:

«Ağa,» diyor, «ben ona bir kamış koydum ki bu gece onun gözüne uyku girmez. Bugün değilse de yarın geyik avına çıkar. Dayanamaz. Yapın hazırlığını. Ona yeter ki, bir geyik lafı eden olsun. Delirir. Ben geyik lafı edince, yüzü asıldı, gözlerinden ateş saçıldı ya... Gitmem, dedi ya aldırmayın... Duramaz o. Ben onu bilirim.»

Karaca Ali:

«Sağ ol,» dedi. Cebine bir çıkın altın para koydu. Altının çıkırtısı duyuldu.

●

Şafak atar atmaz, belki atmadan da biraz önce, Halil atına atladı. Sürdü. Zeyneplerin evlerinin oraya gelince durdu. Zeynep atın ayaklarının sesini duymuş dışarı çıkmıştı.

«Gene mi Halil, gene mi?» dedi. «Gene mi? Hani gitmiyecektin? Bu yapılır iş mi? Başında belalar dönüyor. Sultan Ana bizimle konuşmuyor. Senin ava gittiğini duyunca, gelir burada bana demediğini komaz. Vazgel bu işten...»

Halil gülümsüyor, konuşmuyordu.

«Aldırma Sultan Anaya. O korkuyor, Geyiğin günahından korkuyor. Kim çarpılmış şimdiye kadar? Hangi geyik avcısı çarpılmış? Sen aldırma onlara. Canını sıkma...»

Kızın saçlarını okşuyordu. Kız ağlıyordu. «Gitme! Gitme!» diyordu. Ama Sultan Karının söylediklerini söylemeğe bir türlü dili varmıyordu.

Halil kızdı. Onu orada, öyle ağlar bıraktı. Atına atladı uçtu.

Kızgındı. Geyiklere, anasına, bacısına, Sultan Karıya, Zeynebe, her şeye kızgındı.

Zeynep birden ağlamasını kesti. Bir an, kısacık bir an durdu. Gözlerini bir noktaya dikti. Sonra birden ayağa fırladı. Koşuyordu. Arkasına bakmadan, canını dişine takmış koşuyordu. Halil ortalarda yoktu. Yoldan gitmişti. Bir zaman yoldan gidecek, sonra dağa yukarı kıvrılacaktı. Dağda yol bitince Halil atından inecek, atı bırakacak, kendi sarp kayalara tırmanacaktı. Zeynep bunu biliyordu.

Halil köyü çıkar çıkmaz, ondan az sonra, Sarıcalı köye doğru bir atlı uçtu. Bu bir ihanet atlısıydı. Bu atlı Karaca Alinin ölüm nöbetçisiydi.

Vardı. Ağanın avlusunda atından indi. Ağa balkonda duruyordu.

«Müjde Ağam,» dedi, «Halil atlandı. Dağa doğru sürdü. Daha dağı bile tutamadı. Hemen atlanırsak, şu ilerde yetişiriz.»

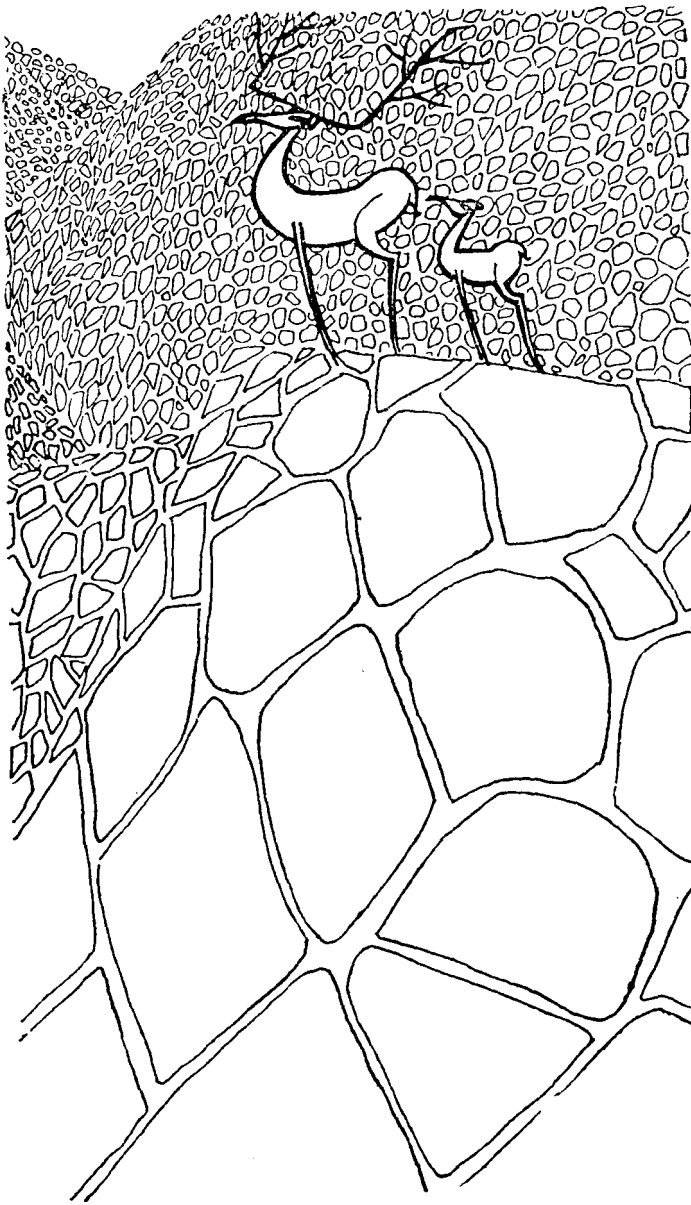
Karaca Ali bağırdı:

«Atları çekin. Mustan çavuşa da haber verin. Ötekiler bir tamam burada mı?»

Zeynep, onun atını bırakacağı yere, şu yukardan keseden de gidileceğini biliyordu. Ama bu yol, bu kese yol sarptı. Öylesine sarptı ki, geyik bile sekemez derler ya, öylesine sarptı. Zeynep bunu da biliyordu. Ama Halile yetişmesi, onu bu yoldan alıkoyması gerekti. Onu kurtarması gerekti.

Sarp kayalara tırmanıyordu. Duruyor, soluk alıyor, sonra gene hızla tırmanıyordu. Hiç olmazsa oraya Halille birlikte varmalıydı.

Önünde düz bir kaya vardı. Duvar gibi önüne gerilmişti. Ona tırmanıyordu. Tırmanıyor, bir türlü tutunamıyordu. Tırmanıyor, tırmanıyor, geri düşüyordu. Elleri, dizleri sıyrılmıştı. Ama çıkması gerekti bu

.... gözlerinin önünde bir yavrulu geyik duruyordu.

kayayı. Yoksa Halile yetişemiyecekti. Halili bu sefer de kaçırırsa, onun mutlaka öleceğine inanıyordu. Halil ölürse onun yaşaması kaç para ederdi. Halilin ölmesi, onun ölmesi demekti.

Tırmandığı kayadan, elleri zayıfladı, yere düşüverdi. Bu belki on beşinci düşmesiydi. İnliyordu.

Gözlerini kapatmıştı, açtı. Azıcık da kendisine geldi. Gözlerine inanamadı. Karşı kayada gözlerinin önünde bir yavrulu geyik duruyordu. Yavrulu geyik ona bakıyordu. Kıza bakıyor geldi. Belki de bakmıyordu. Kız, içinden, bu bana durma git, bizi kurtar, sevgilini de kurtar diyor, dedi. Her yanları kırılıyor, dökülüveriyordu. Şu duvarı çıksa üstü düzlüktü. Kayalıktı ya, düz kayalıktı.

Ta uzakta gözüne birden bir sel oyuğu çarptı. Yüreği çarparak oraya koştu. Orası yukarı çıkmak için merdiven merdivendi. Yüreği ağzına gelecek kadar sevindi.

Sel oyuğuna atıldı. Burası da kolay değildi ya, çıkılmaz da değildi öteki gibi. Emekliyerek çıkmağa başladı. Çabuk çıkmağa can atıyordu. Bunca emeklerden sonra ya Halile yetişemezse... Ölümden de kötü olurdu bu iş. Ha gayret!

Bir zaman sonra oyuktan çıktı ya, kendisinde de hayır kalmamıştı. Dizleri, elleri kan içindeydi.

Halsizlikten sarhoşlar gibi yalpalıyordu. Kendini bıraksa düşüp oracıkta kalacaktı. Orayı geçince, büyük yaşlı ağaçları olan bir ormanlığa düştü. Ormandan korktu. Ama gene koşuyordu. Korkusunu gidermek için: «Halil, Haliiiil! Haliiiiil!» diye bağırıyordu. Halilin buralarda olmıyacağını biliyordu. Ama gene de bağırıyordu.

Ormandan çıktığı zaman ne üstünde üst, ne başında baş kalmıştı. Yarı çıplaktı. Çalılar eteklerini

alıp götürmüştü. Ellerinden bacaklarından kan sızıyordu.

Düşüp kalkıyor, düşüp kalkıyordu. Şaşırmıştı yolu. Halilin atını bıraktığı yer neresiydi? Buraları bilirdi. Bir hıdrellezde buraya kadar çıkmışlardı. Demişlerdi ki, «işte burasıdır, avcıların atlarını bıraktıkları yer.» Yaşlı bir ağaç, ağacın berisinde ancak bir insan geçecek büyüklükte bir gedik vardı. Bunların arkasında sarp kayalar. Atlarla buraya kadar gelinebilir, öteye geçilemezdi. Oraya doğru gittiğini biliyordu. Ama neredeydi?

Böyle şaşkın dolaşırken, bir kayanın başında o yavrulu geyiği gene gördü. İçinden: «Bu geyik bak beni terkeylemiyor, bunda bir iş var,» dedi. «Bu geyik lisanı hal ile bana bir şeyler söylüyor ama...»

Geyiğe doğru yürüdü. Geyiğe yaklaşınca geyik uzaklaştı.

Geyiğin ardı bir koyaktı. Koyağa doğru indi. Birden kulağına bir kurşun sesleri geldi. Kurşunlar ardı ardına sıkılıyordu.

«Halil! Haliiiiil! Haliiiiiil!» diye var **gücüyle** bağırmağa başladı.

Kurşun seslerine doğru koşuyordu. Yaklaştı. Bir kayanın ardından Halili gördü. Bir sürü adam onu çevirmişti. Hele arkasına doğru bir adam dolanıyordu. Onu gördü. Halilin arkasına doğru dolanan adam durdu, nişan aldı sıktı kurşunu. Halilin başının üstünden boşa gitti. Adam kalktı, Halile doğru yürümeğe başladı. **Yaklaştı. Bu sefer iyice** yaklaşmıştı. Bir nişan alsa hemen vuruverecekti onu.

Adam tetiğe tam çökerken bağırarak Zeynep önüne atıldı. Daha doğrusu adamın üstüne atılmak istemiş, önüne düşmüştü. Tüfek de o anda patladı. Zeynepten bir çığlık koptu. Yere yuvarlandı. Çığlığı du-

yan Halil birden kendine geldi. Bu ses Zeynebin sesiydi. Hem de çok yakınında. Demindenberi bu sesi duyuyordu ama ona kulak çınlaması gibi geliyordu. Zeynebin burada işi neydi?

Kızın vurulduğunu Karaca Ali de gördü. Ateşi kestiler.

Karaca Ali adamına:

«Gözün kör olsun,» dedi. «Bana yapacağın bu muydu?»

Halil vardı Zeynebin üstüne kapandı. Onu kuytuluk bir yere çekti. Burası kurşun tutmazdı.

«Şaşırma! Sen şaşırma, şaşırıp da kurşunu yeme Halil. Ben iyiyim. Kurşun sol kolumu azıcık sıyırdı.»

Kendilerini toplıyan Karaca Ali çetesi yeniden kurşun sıkmağa başladı. Ellerindeki kızı kaptırmışlardı. Ölü ya da diri ellerinde olmalıydı kız. Belki de hafif yaralanmıştı. Karaca Ali deli oluyordu. Bu kız nereden gelmişti?

Fakat Halil karşılık vermiyordu. Halil kızın kolunun yenini yırttı. Kızın kolu parça parça olmuştu. Kanı da durmuyordu. Hemen gömleğini çıkardı. Sıkı sıkıya kızın kolunu sardı. Bu anda Karaca Alinin adamları yakınlarına kadar gelmişlerdi.

Zeynep:

«Ne yapıyorsun?» dedi. «Ne yapıyorsun? Öldürecekler seni.»

Kurşunlar başlarının az üstünden geçiyor, arkadaki kayaya değiyordu. Bulundukları yeri tutmuyordu kurşun. Ötekilerde de oraya yaklaşacak kadar yürek yoktu.

Halil:

«Yaran ağır ya, çok şükür öldürücü değil. Kanı durursa çok iyi olur.»

Zeynep:

«Sen bana bakma. Canını kurtarmağa bak! Yaklaşıyorlar. Kan da durur, iyi de olur. Sen kendini kurtarmağa bak.»

Halil onlara sıkmağa başladı. Hınçlanmıştı. Başlarını kaldırtmıyordu.

Çarpışma gece yarısına kadar sürdü. Zeynebin yarası soğumuş azmıştı. Ağrıyordu. Zeynebin iniltisi kayalarda yankılanıyordu.

Halil:

«Şu iniltiyi azıcık kes de Zeynep şunları yarıp çıkalım.»

Zeynep bir türlü iniltiyi kesemiyordu.

«Zeynep azıcık kes de... Senin sesine sıkıyorlar kurşunu bu karanlıkta. Azıcık kesiver. Aralarından çıkalım. Sonra istediğin kadar çığlık at! Bağır çağır.»

Başında durmuş iniltisinin kesilmesini bekliyordu.

Zeynep birden, «Haydi, kestim,» dedi. «Haydi kaçalım. Kestim sesimi. Kesemezsem yolda, ağzımı mendillen kapat.»

Sesini kesti.

Yola düştüler. Kayarak çemberden çıktılar. Karaca Alinin adamları yerlerini daha kurşunluyorlardı.

Halil kızı sırtına almıştı. Kızdan ses seda çıkmıyordu. Zeynep ses çıkarmamak için dudaklarını dişlerinin arasına almıştı. Çiğniyordu. Ama ses de çıkarmıyordu.

Halil «Uzaklaştık,» dedi. «İstediğin kadar inle. Burada üstüme gelirlerse hepsini öldürebilirim. Az önce ben onların pususundaydım, şimdi de onlar benim pusuma düşecekler eğer gelirlerse üstüme. Bağıralidiğin kadar bağır.»

Kız sırtında Halil Gökdere'ye doğru indi. Karaca Ali arkalarından gelememişti. Pusudan kaçırdığının

pususuna düşeceğini biliyordu. Kız inlediğine göre ölmemişti. Kız inlediğine göre, yarası öldürücü değildi. Kız ölmesin de... Nasıl olsa şu geyik avı delisinin elinden alırdı bir gün. Ergeç alırdı. Ahdetmişti alacaktı.

Ala şafak açılırken, Gökderenin üstbaşındaki duvar gibi kayalığa geldiler. Belalı bir bahardı. Dağlar nennileniyordu. Kekik kokuyordu. Peryavşan kokuyordu. Hava billur gibiydi. Dokunsan kırılacak, kımıldasan kırılacak gibi. Öyle pırıl pırıl.

Halil:

«Azıcık ağrısı geçti ya,» dedi.

Zeynep:

«Geçti.»

Halil:

«Ne der de ardımdan gelirsin...»

Zeynep gülümsedi.

Halil: «Şu işe bak! Şimdi nereden inmeli?»

Zeynep: «Ben şuradaki bir su oyuğundan çıktım.»

Halil oyuğa bakmak için ayağa kalktı. Bir de baktı ki başucundaki kayada yavrusuyla bir geyik durup durur. Birden tüfeğini çevirdi. Zeynep onun tüfeğini çevirdiğini gördü. «Haliiil!» diye bağırdı. «Etme bunu Haliiiiil!» Tüfek patlamıştı. Bir daha patladı. Ana geyik ilk tüfekte atlayıp kaçtı. İkincide Halil yavruyu vurdu. Bir daha attı. Sonra koşa koşa, vurduğunu almağa gitti. Aldı geldi.

«Zeynep,» dedi, «avımızı da yaptık. Avsız da dönmedik ya...»

Zeynep ağlıyordu.

«Kimbilir başımıza neler gelecek! Geyik kuzusu öldürülür mü? Kimbilir başımıza... Görüyorsun neler geldi! Bundan sonra da neler gelecek!...»

Halil gülüyor, alay ediyordu.

Zeynebi elinden tuttu kaldırdı. Bir elinde avları, tüfeği, bir yanında Zeynep... İnmeğe başladı.

Sel oyuğuna geldiler. Zeynep iki gözü iki çeşme, daha ağlıyordu. Halil: «Kes n'olursun Zeynep,» dedi. «Ne yaptık? Avımızı yaptık. Ne istersin benden? Ben bir daha ava çıkmıyacağım ki, başıma bir iş gelsin. Tövbeler tövbesi geyik avına. İnandın mı şimdi? Tövbeler tövbesi...»

Sel yatağından indiler. Halil dağların kurduydu. Zeynebi o sel yatağından, yağdan kıl çeker gibi indirdi. Zeynep bu kolaylığa şaştı.

Yürüdüler. Kayalıktı ama, Halil kayalıkta nasıl yürünür biliyordu. Öğle vaktini az geçe Gökderenin üstüne geldiler.

Hali:

«Yaran nasıl oldu? Ağrıyor mu?»

Zeynep:

«Çok sızlıyor,» dedi. «Çok sızlıyor.»

Halil:

«Böyle köye gidersek olmaz. Geceyi bekleyelim de... Öyle girelim. Dostumuz var, düşmanımız var. Sık dişini. Sana bir kuzu kebabı yapayım da ye... Yarana da iyi gelir geyik kuzusu.»

Zeynep:

«Olur,» dedi.

Halil, orada geyik oğlağını yüzdü. Tuzu da vardı. Tuzladı. Bir taşın üstüne uzattı. Çakmak çakıp bir ateş yaktı. Ateşin yalımları göğe çıkıyordu. Bir zaman geçince yalımlar çekildi. Tepeleme kırmızı köz kaldı ortalıkta.

Uzaktan silah sesleri gelmeğe başladı.

Zeynep:

«Bu da ne?» dedi.

«Karaca Ali,» dedi Halil. «Sanki bir biz miyiz onun düşmanı. Bu sefer o düşmüştür pusuya. Bu zulumla o çok yaşamaz. Bu pusudan kurtulsa bile, başka bir pusudan kurtulamaz. Pusu kuran pusudan gider. Atadan dededen böyledir. Böyle gelmiş böyle gider.»

Zeynep:

«Biz buradan gidelim,» dedi.

Halil:

«Karanlık kavuşmadan olmaz.»

İkindiye doğru yola çıktılar. Köye indiklerinde karanlık kavuşuyordu. Doğru Zeyneplerin evlerine vardılar. Köylü Zeynebin evine toplanmıştı. Onlar kimseye görünmemek için geceye kalmışlardı. Tüm köyü eve toplanmış buldular.

Başları önlerinde köylü kalabalığının arasından geçtiler.

Sultan Karı:

«Maşallah Halil babayiğidine de,» dedi. «Maşallah babayiğide. Vay maşallah. Bu sefer de av yerine Zeynebi avlamış. Maşallah da yavruma! Ha maşallah!... Hani köpoğlu... Hani yezid... Hani boynu devrilesi, tövbe demiştin geyik avına... Kızı da mı bile götürdün? Bir de kızı da bile götürüyorsun... Vay akılsız... Vay akılsız geyik avcısı. Şu elindeki ne?...»

Vardı baktı ki geyik yavrusu. Çığlığı bastı.

«Bunu da mı yaptın? Hem Zeynebi avladın hem de geyik oğlağı mı avladın? Vay, vay, vay başıma gelenler... Vaaaay başıma...»

Halil susuyordu.

Sultan Karı, birkaç köylü karı daha, Zeynebin yanına vardılar. Kız sapsarı kesilmişti.

Sultan Karı:

«Vuruldun mu?» diye sordu.

«Kolumdan vuruldum.»

«Kim vurdu?»

«O gavurlar.»

«Ne dedin de gittin?»

«Halili döndürmek için.»

«Çok mu ağrıyor.»

«Çok.»

Kızı yatağa yatırdılar. Yarasını açtılar. Yara kurumuştu. Ete yapışmıştı bezler. Zorla söktüler.

Sultan Karı bağırdı:

«Harap olmuş kızın kolu harap. Kemiği de kırmış. Bu kızı iflah etmez. Parça parça olmuş kızın göğsü, kolu... Parça parça, Halil... Akılsız oğlum. Hemen su ısıtın. Yakı yapın. Havakmış zaten. Morarmadan yara, yakıyı yerleştirelim. Yoksa kız ölür. Şu delice Halilin yüzünden.»

Kızın kolunu sardılar ya, olmadı. Ta uzakta Torosun öte geçesinde bir yaşlı cerrah vardı. Ona adam gönderip getirtmeliydi. Muhtar, yani köyün Ağası, Halile: «Gidiver de adamı al gel,» dedi. Halil, hazırlanmış, ata binmişti ki, Sultan Karı farkına vardı. Gitti, atının dizginine yapıştı.

«İn aşağı, in aşağı delice, akılsız, ussuz yavrum. İn de koca cerraha başkası gitsin.»

Halil:

«Ben giderim,» dedi.

Sultan Karı atın başını hızla salladı.

«Hiç de bir yerlere gidemezsin. Anladın mı? İn aşağı. İn aşağı da açtırma ağzımı. Kızı bu hale getirdin deliliğin yüzünden. Bir de... İn!»

Halil gitmek için atının dizginini çekti.

«İn ulan aşağı,» dedi. «İn ulan. İn diyorum sana. Şimdi gözlerini çıkarırım.»

Halili attan çekti aldı.

Atını da çekti ahıra bağladı.

Zeynebin büyük kardeşinin yanına varınca, ona çıkıştı:

«Sen,» dedi, «sen bostan hoyuğu musun? Sen nesin efendi ağa? Bin atına da git koca cerrahı çağır. Bin atına. Çabuk git gel! Sonra kızın başına bir hal gelir. Yara kararmış. Kötü duruyor. Cerrah yetişmezse yaranın karası yüreğine vurur. Zeynep de iki güne varmaz ölür. Ben böylesini çok gördüm.»

Büyük kardeş dışarı çıktı. Atına atladı. Sürdü. O da anlamıştı ki kız elden gidiyordu. Cerahı çabuk yetiştirmeliydi.

Toros köylüklerinde bir görenek vardır. Kalabalık içinde, başkasının gözlerinin önünde nişanlılar birbirleriyle konuşmazlar. Sevişmeleri, konuşmaları gizlidir. Köye gece gelmelerinin sebebinin bir tanesi de buydu.

Gece yarıyı geçiyordu. Halil dışarda dolanıp duruyordu. Kendi kendine, geyik avına, düştüğü pusuya kahredip duruyordu.

İçerde kızın başında Sultan Karıyla birlikte, birkaç yaşlı kadın kalmıştı.

Sonunda Halil dayanamadı içeri girdi.

«Ana,» dedi, «Sultan Ana, nasıl Zeynep?»

Sultan Karı başını kaldırdı baktı:

«Bak işte gözüyün önünde. Kendinden geçmiş yatıyor. Bir tek soluk alıyor. İşte görüyorsun.

Halil şaşırmıştı:

«Çok mu kötü? Çok mu kötü?» deyip duruyordu. «Çok mu kötü?»

Kızın yanına oturdu. Gözlerini kızın soluk, bitmiş yüzüne dikti. Orada öyle kaldı. Ölü gibi kaldı.

Ocakta ateş yanıyordu. Harlıydı ateş.

Sultan Karı da, öteki kadınlar da susmuşlardı. Ortalıkta korlanan ateşin sesinden başka çıt yoktu.

Sultan Karı Halilin halinden korktu.

«Yavru kalk,» dedi, «kalk da git uyu. Zeynep uyuyor. O kadar bir şeyi yok. Koca cerrah da öğleye doğru gelir. Gelirse de kurtulur kız. Var git de uyu!»

Halil, Koca Sultanın kalk dediğinden başkasını duymamıştı. Hayal meyal kendine kalk diyorlardı. Bunu biliyordu. Ayağa kalktı. Ayağa kalktığının da farkında değildi.

Gökyüzü yıldızla döşeliydi.

Köyü yalpalıyarak sabaha kadar dolaştı. Dağa çıktı. Geri döndü. Kulağına geyik sesleri çalınır gibi oldu. Halil ne dağa çıktığının farkında oldu, ne sabaha kadar köyü arşınladığının, ne de yıldızla döşeli gökyüzünün. Kulağına geyik sesleri geliyordu, köyün dört yanını sarmış dağlardan... Gerçekten geyik sesleri geliyordu. Halil bunun da farkında değildi. Şöyle bir ses kulağına çalınıyordu ya, nenin nesiydi bu? Düşünemiyordu.

Şafak atarken kendisini evlerinin önünde buldu. Gün doğuyordu. Evin önüne, her zamanki, ağaç işleri yapar, saz çalarken güne karşı oturduğu yere oturdu.

Gün doğdu. Gün doğarken aşağıdan yukarı anasının geldiğini gördü. İçine bir korku düştü. Korku düştü ama, Halil yerinden de kımıldayamadı. Anası yanına gelince ancak sorabildi:

«Nerden Ana? İyi mi? İyileşti mi? Nasıl?»

Ana:

«Gözünü açtı,» dedi. «Şu senin deli aklın yok mu? Vay yavrum yok mu? Elin kızının başını da belaya soktun. Vay yavrum. Deli yavrum.»

Halil, «iyidir,» lafını duyar duymaz ayağa fırladı. Yokuştan aşağı deli gibi koşmağa başladı.

Sultan Karıyı Zeyneplerin kapısında buldu. Sultan Karının azıcık yüzü gülüyordu.

«Sultan Ana nasıl?» diye sordu.

Sultan Karı:

«Gözünü açtı ya, cerrah gelmezse işi kötü bence.»

Halil içeri girdi. Zeynebin yanına vardı. Zeynep onu görünce bahtiyarcasına gülümsedi.

Buna sevindi Halil.

«Şimdi cerrah gelecek. Hiç bir şeyciğin kalmaz o zaman.»

Bunu suçlu suçlu söylüyordu.

Öğleye doğru idi ki kapının önüne iki atlı indi. Birisi koca cerrah, birisi büyük kardeşti.

Cerrah elinde şişeler, kutular dolu bir torbayla içeri girdi. Kızın yarasını açtı. Birden yüzü değişti. Karaktı.

«Çok zaman geçmiş bunun üstünden,» dedi, «iyileşmesi müşkül. Belki kolu kökünden keseriz.»

Halil arkasında duruyordu. Birden öne geçti, ellerine sarıldı.

«Kurtar koca cerrah Zeynebi. Sana kul köle olurum. Kurtar Zeynebi. Zeynebe bir şey olursa beni de ölmüş bil. Sen şimdi iki kişi kurtaracaksın. Ona göre çalış koca cerrah...»

Koca cerrah o kadar yaşlıydı ki, yaşının kaç sularında olduğu belli bile değildi. Kırış kırıştı yüzü. Yüzünün kırışlarına bir parmak sığardı. Bura halkı Allahtan sonra, koca cerraha inanırdı. Kimse adını bilmezdi. Koca cerrah geldi, koca cerrah gitti.

Koca cerrah halden anlardı. Böyle işlerin çoğunu görmüştü.

«Evelallah kurtarırım oğlum. Sen küşüm çekme. Zor gün geçmiş ya, evelallah kurtarırım yavru.»

Gülümsedi.

«Sana da zorlu bir geyik avcısı diyorlar. Nişanlı-

nı iyileştirirsem... Sen de bana bir geyik tekesi vuracaksın. Söz mü?»

Halil sevinçle:

«Söz,» dedi.

Koca cerrah on beş günden fazla kaldı Gökderede. Koca cerrah bunu hiç yapmamıştı. Bir hastada bir günden fazla kalmazdı. Yer uzaksa çok çok iki gün kalırdı. Sonra öyle hastaların ayağına da gitmezdi. Ağır da olsa birçok hastalar onun ayağına giderlerdi.

Koca cerrah soydan cerrahtı Ocaktı yani. Onun ilaçlarını kimse bilmezdi. Kimse öğrenememişti. Koca cerrahın eline düşüp de kurtulmamış kimse azdı.

Koca cerrahın on beş gün köyde kalması Gökderelileri onurlandırıyordu.

Halil, köyden ayrılmadan koca cerraha geyiğini vuracaktı ama, Sultan Karı bunu istemiyordu. Sultan Karının da elinden Halil kurtulamıyordu. Halil içinden: «Dur,» diyordu, «nasıl olsa bir yolunu bulurum. Bir yolunu bulur, bir ava çıkarım. Kalmam altında bu iyiliğinin cerrahın. Kalmam. Bir ava çıkarsam değil bir teke... Koca cerrahın köyüne tüm şölen veririm.»

On beş gün, bir ay, bir buçuk ay Halil Zeynebin başucundan ayrılmadı. Yani ağustos sonlarında, Zeynep iyileşinceye kadar. Bu sırada dağlardan geyik sesleri geliyordu. Geceyi geyik sesleri dolduruyordu. Halil şaşırıyordu. Bu geyik sesleri nereden geliyordu? Eskiden geyik seslerini duyardı ama, bu kadar köyün yakınlarında duymazdı. İçinden, «biz avcılığı bıraktık bırakalı, neredeyse geyikler gelip bizim köyün içine dolacaklar,» diyordu.

Bilmiyordu ki kulağına gelen geyik sesleri değil, geyik sesleri taklididir. Anlamıyordu. Halil, geyik sesini taklidinden ayıramıyacak kadar kötü avcı değildi. Bunu biliyoruz. Başındaki belayı da biliyoruz. Çar-

pışma gününden sonra Karaca Ali Halili dışarı çekebilmek, avlamak için her gece Gökdere köyünün dört bir yanında geyik sesi taklidi yaptırıyordu adamlarına... Geyik avcılarının bir göreneği vardır. Avcılar geyikleri yuvalardan dışarı uğratmak, vurmak için geyik taklidi yaparlardı. Bilhasa dişi geyik sesi taklidi. Bu taklidi yapabilmek için, öküz, manda boynuzlarından borular yaparlardı. Bu boruyu çalarlardı. Geyik sesi çıkarırlardı.

Bu işte Mustan Çavuş çok ustaydı. Onun çaldığı boru tam tamına geyik sesi çıkarıyordu. Her gece sabahlara kadar Gökderenin dört bir yanında geyik sesleri, şaşkınlık içinde, Halil bunu avcılığı bıraktığına yoruyor, kendi kendine öğünüyordu.

Geceleri artık Halilin gözüne uyku girmiyordu. Bu geyik sesleri sabahlara kadar kulağından gitmiyordu. Azıcık da kuşkulanıyordu ya... Ama aylar ayı kim gelip de av avlıyacaktı Gökderenin dört bir yanında... Bir gün, iki gün...

Karaca Alinin bu işleri başına getirdiğini biliyordu ve söz vermişti Sultan Karıya. Her bir işini, hattâ avcılığını bile evlendikten sonra yapacaktı.

Ama koca cerraha da söz vermişti. Ant içmişti. Evlenmeden önce koca cerrahın köylüsüne bir geyik eti şöleni çekecekti.

Sultan Karı, Zeynep, bırakmıyorlardı onu. Yalvarıyor, yakarıyor, bırakmıyorlardı. «Koca cerrahın bize bu kadar iyiliği var. Söz de verdik. İki günlük. Zaten uzağa da gitmek yok. Geyikler köyün burnuna kadar gelmişler. İki gün gider. Sonra gelirim. Koca cerraha vermiş olduğumuz söz de yerine gelir.»

Kendisini zorla tutuyordu.

Bugünlerde geyik sesleri de kesilmişti nedense.

Duysa, kendini tutamayıp tufeğini kaptığı gibi dağlara saldıracaktı.

Arkadaşı Koca Durana gitti.

«Duran,» dedi, «ben düş mü görüyorum? Yoksa hayal mi? İki aydan beri şu bizim dağlarda geyik sesleri geliyordu. Şimdi kesildi. Sen de duydun muydu?»

Koca Duran: «Geliyordu ya her gece. İki üç gecedir gelmez oldu.»

«Demek ben düş görmüyormuşum...»

Halil geyik seslerinin kesilmesine seviniyordu. Sevincinden uçuyordu. Kendi kendine: «İnşallah bir daha geyik sesi duymam,» diyordu.

Koca Durana, Zeynebe, Sultan Karıya önüne gelene: «Geyik sesi kesildi geceleri. Değil mi, kesildi,» diye soruyordu. «Kesildi öyle mi?»

«Kesildi» lafını duyar duymaz, seviniyordu. Çocuklaşıyordu. Varıp sazına yapışıyordu. Çalıyordu. Hep sevinç havaları.

●

Eylül başıydı. Düğün günü geldi çattı. Halil, Sultan Karı, Halilin kız kardeşi, anası, Koca Duran, Halilin köydeki akrabaları, kızın kardeşleri hep düğün hazırlığındaydılar. Bir sevdanın hazırlığındaydılar. Bu düğüne koca cerrahın köylüleri, macerayı duyan yakın köyler de katılıyorlardı... Görülmemiş bir düğün olacaktı Torosta...

Düğün başladı. Görülmemiş bir kalabalık doldurmuştu köyü. Uzaklardan aşıklar gelmiş, sazlarıyla köyü doldurmuşlardı. Davulcular, halaycılar gelmişlerdi. Köyün her köşesinden bir neşe fışkırıyordu.

Halil de sevinçten uçuyor, bazı bazı halaya giriyordu. Son gün nişan atma, bayrak düşürme günüydü. Bu, Halili daha da sevindirdi.

Yalnız kalınca Halil kederleniyordu.

Bugünlerde yanından ayrılmayan arkadaşı Koca Durana:

«İyi ki, iyi ki,» diyordu, «geyik sesi duyulmuyor. Yoksa dayanamaz, el düğün yaparken, ben gider koca cerraha geyikler vurur gelirdim.»

Geyik sesine benzer bir ses, örneğin bir inek, bir öküz sesi onu deli ediyordu. Sesi duyar duymaz bir ürperiyor, sonra inek ya da öküz sesi olduğunu öğrenince seviniyordu.

Halil ateş üstündeydi.

Karaca Ali bunu mahsustan yapıyordu. Sinirlerini geriyordu Halilin. Artık Halilin ne biçim bir adam olduğunu öğrenmişti. Tetikte, düğünün bitmesini, bu hayı huyun ortadan çekilmesini bekliyor. O zaman tek başına, yalnız kalan Halili dağa çekmek daha kolay olacaktı.

Düğün bitmişti. Yarenleri gece Halili ardından yumruklıyarak gerdek odasına soktular. Halil odaya girdi. Zeynep onu bekliyordu. Zeynebe doğru giderken, birden kulağına bir ses geldi. Halil durdu. Başını sesin geldiği yöne çevirdi. Geceyi geyik sesleri dolduruyordu. Artık duramazdı.

«Sen azıcık dur Zeynep. Ben gidip hemen gelirim,» dedi. Tüfeğini kaptı, fırladı.

Ayışığı vardı. Gitti. Dağa çıktı. Rüzgar gibi kayalıkları tırmanıyordu.

O çıktıkça geyiklerin sesi uzaklaşıyordu kayaların ardına doğru. Halil dışarı atılırken şuracıkta sanmıştı geyikleri...

Birden sesler kesildi. Sesler kesilir kesilmez de Halil bir yaylım ateşi arasında kaldı. Kolundan bir sı-

zı duydu. Kendisini bir kayanın ardına, oradaki derince çukura attı. Tuzağa düştüğünü anlamıştı.

●

Zeynep gerdek odasında bir bekledi, iki bekledi... Bir saat geçti, iki saat geçti... «Şimdi gelirim,» diyen Halil gelmedi. Zeynep o anda anladı. Onun da kulağına geyik sesleri çalınmıştı. Geyik avına gitmesindi?... Dışarı, Halilin tüfeklerinin asılı olduğu yere çıktı. Baktı ki Halilin tüfeği yerinde yok. Geri geldi. Yerine oturdu. Düşünmeğe başladı, boynunu büküp. Sonra usuldan ağlamağa başladı. Öyle donmuş kalmıştı. Yüzünde bir an bir umut ışıldıyor, sonra yüzündeki umut sönüyordu.

●

Halil bu işlerin ustası kesilmişti. Çemberden kurtulmayı kolluyordu. Sağ yandan bir açıklık var gibi geliyordu ona. Başka çare yoktu. Oradan çemberi yarıp çıkmalıydı. Sabah olursa hiç çıkamıyacaktı. Çemberden dışarı çıkıp arkalarına geçmeliydi. Öyle yaptı. Onun çemberin dışına çıktığını ötekiler duymadılar bile. Yılan gibi kaymıştı.

Arkalarına geçti. Tüfeklerinin ağzından çıkan yalıma doğrulttu tüfeğini. İlk kurşunda bir «oy anam,» duydu. Bir daha sıktı. Bir «oy anam,» daha duydu.

Sonra bir zaman iki yandan da kurşunlar kesildi.

●

Vakit şafağa yaklaşıyordu. Halil gelmiyordu. Ne diyecekti sabahleyin? Halil, beni kodu da gitti mi, di-

yecekti? Öldürseler bunu diyemezdi. Gerdek gecesinde kapılarda delikanlılar bekler. Güvey bir iki saat sonra dışarı çıkar, delikanlılara kızın bekareti haberini verirdi. Dışardaki iki delikanlıdan birisi:

«N'oldu Halile? Neredeyse gün doğacak.»

Öteki:

«Bir iş gelmesin başına!»

«Açıp kapıyı soralım mı?»

«Belki uyumuştur. Yazık uyandırmıyalım.»

●

Sonra birden tüfek sesleri gene başladı. Ama uzaktan, çok uzaklardan geliyordu tüfek sesleri. Halil aldırmadı. Sonra tüfek sesleri kayboldu. Tan yerleri ışırken Halil siperinden kalktı. Sakına sakına, geceki «oy anam,» sesinin geldiği yana gitti. Bir kayanın ardından baktı. Vurulanlardan birini tanıdı. Bu Karaca Aliydi. Ötekine bakmadı bile. Kayanın ardından çıktı, yanlarına gitti. Üzüntüyle baktı. Oradan ayrıldı.

Dönmüş, köye doğru yürürken bir kayanın başında o geyiği gördü. Birden öfkelendi. Geyiği tanımıştı. O dişi geyiği. Homurdandı: «Bütün bu işleri sen getirdin başıma,» dedi. Hınçla geyiğe doğru yürümeğe başladı. Geyiğe doğru ilerliyor, geyik yerinden kımıldamıyordu. Halil bu geyiğin huyunu bellediği için daha ilerlemedi. Nişan aldı. Kurşunu sıktı.

Bu geyiğin huyunu bilirdi. Onun nice böyle yuvarlandığını görmüştü. İnanmıyordu ya... Gene de geyiğin düştüğü yere gitmekten kendini alamadı. Vardı ki ne görsün, geyik yerde debelenip durur.

●

Gün kuşluk olmuştu. Sultan Karı birden içeri girdi. «Nerede o Halil?» diye bağırdı. «Nerde? Gün kuşluk olur da adam daha yatar mı? Halil! Halil!»

Halil ses vermiyordu.

«Zeynep! Zeynep!» dedi bu sefer de... Gene ses çıkmayınca kapıyı açtı girdi. Zeynebi daha açılmamış yatakta görünce durakladı «N'oldu kızım?» dedi. Zeynep karşılık veremedi. «N'oldu Halile kızım?» Zeynep: «İlk akşamdan tüfeğini aldı çıktı gitti.»

«Neden söylemedin dışardakilere?»

«Şimdi gelirim, dedi. Nereye gittiğini bilmiyordum ki...»

Sultan Karı döğünmeye başladı. «Vay başıma gelenlere! Vay bana,» diye döğünüyordu.

●

Halil belinden bıçağını çıkardı. Debelenmekte olan geyiğin üstüne bir bacağını koydu. Geyiği boğazlamağa başladı. Daha canlı olan geyik bir ayağıyla vurunca... Halil tam uçurumun karşısındaydı... Bir ayağıyla vurunca uçurumdan aşağı yuvarlandı.

Uçurum uçsuz bucaksızdı. Alt yanı görünmüyordu. Karanlık, uzak bir koyaktı. Kayanın yüzü cilalanmış gibi düzdü.

Cilalanmış gibi düz yerden aşağı doğru uçan Halil kayanın orta yerindeki bir kayaya takıldı. Uçsuz bucaksız uçurum ortasında kaldı. Oraya düşünce Halil kendinden geçti. Öldü derdin...

Halile öldü derdin. Bir kaç saat sonra Halil kendisine gelmişti ama, keşke gelmeseymiş. Kırılmadık hiç bir yeri kalmamış. Yarası soğudukça, Halil kayalara yapışıyor tırnaklarıyla kayaları yoluyor, orayı bu-

rayı dişliyordu. Habire al kanı düz kayadan aşağıya akıyordu.

●

Köye bir atlı girdi. Köy birden karıştı. Ağızdan ağıza bir söz dolaştı. «Halil Sarıcalının Ağası Karaca Aliyi, bir de adamı Ömeri öldürmüş...»

Köy yas içinde kaldı.

Arkadan köye bir çoban geldi. Gene ağızdan ağıza bir söz dolaştı: «Halil Karaca Aliyi vurduktan sonra, kendisini uçurumdan aşağı atmış.»

Bütün köy çoluk çocuk yola düştü. Başlarında Sultan Karı, içlerinde al duvaklı gelin.

Önce Karaca Alinin ölüsünü gördüler. Başında bile durmadılar. Sonra geyiğin ölüsünü gördüler. Sonra ta aşağılardan bir inilti duydular. Baktılar Halil uçurumun çıkıntısında hayal meyal görülüyordu. İnceden de bir inilti geliyordu.

Gittiler köyden uzun kendirler getirdiler. Halile sarkıttılar «Beline bağla da çekelim,» dediler. Halilin ipe dokunacak hali bile yoktu. İniltisi gittikçe artıyordu.

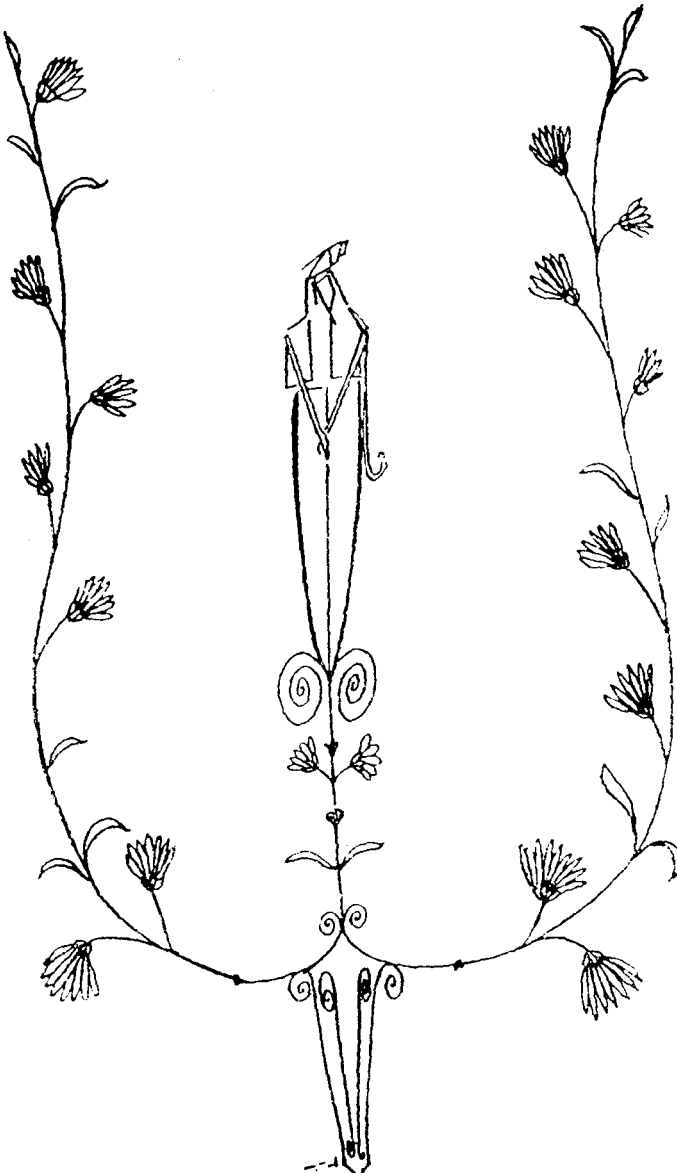
Bağlayamayınca Halil:

«Siz varın gidin,» dedi. «Ben gelemem,» dedi.

Beline ipi bağlayıp da o uçuruma inip Halili çıkarmağa kimse cesaret edemiyordu.

«Zeynebe de söyleyin. Muradına ersin,» diye inledi. Sonra ses soluk kesildi.

Zeynep bunu duyunca ayıktı. Uçurumun başında donmuş duruyordu. Birden kendini Halilin üstüne bıraktı.

...iki sevgilinin duşüp can verdikleri yerde...

O gün bugündür, o uçsuz bucaksız kayadan bir türkü gelir. Türkünün sözleri şafak vakitleri, tan yerleri ışıdı ışıyacakken iyice anlaşılır.

Ben de gittim bir geyiğin avına
Geyik çekti beni kendi dağına
Tövbeler tövbesi geyik avına
Siz gidin kardaşlar kaldım kayada.

Ben giderken kayabaşı kar idi
Yel vurdu da ıklım ıklım eridi
Ak bilekler taş üstünde çürüdü
Siz gidin avcılar kaldım kayada

Urganım kayada asılı kaldı
Elbisem sandıkta deşili kaldı
Gerdekte nişanlım küsülü kaldı
Siz gidin kardaşlar kaldım kayada.

Kayanın dibine çadır kursunlar
Çifte davul çifte zurna vursunlar
Kayada kaldığım yare desinler
Siz gidin avcılar kaldım kayada.

İşte orada, iki sevgilinin düşüp can verdikleri yerde, her yıl, oraya düştükleri günün seherinde, tan yerleri ışırken, iki çiçek biter. Bu çiçeğin biri kırmızı, biri mavi açar. Tam günün ucu görünür, çiçekler biribirine kavuşacakken, öte kayadan bir geyik uçarak gelir, çiçekleri yer. Bu her yıl böyle olur.

CEM YAYINEVİ'nin

TÜRK SANATCILARI DİZİSİ

1.	Bin Boğalar Efsanesi	**Yaşar Kemal**	**15.—**
2.	İnce Memed I	**Yaşar Kemal**	**20.—**
3.	İnce Memed II	**Yaşar Kemal**	**20.—**
4.	Bu Diyar Baştan Başa	**Yaşar Kemal**	**20.—**
5.	Üç Anadolu Efsanesi	**Yaşar Kemal**	**15.—**
6.	Ağrıdağı Efsanesi	**Yaşar Kemal**	**10.—**
7.	Damda Deli Var	**Aziz Nesin**	**10.—**
8.	Biz Adam Olmayız	**Aziz Nesin**	**12.50**
9.	Vatan Sağolsun	**Aziz Nesin**	**10.—**
10.	Toros Canavarı	**Aziz Nesin**	**10.—**
11.	Murtaza	**Orhan Kemal**	**15.—**
12.	Eskici Dükkânı	**Orhan Kemal**	**15.—**
13.	72. Koğuş	**Orhan Kemal**	**7.50**
14.	Karadenizin Kıyıcığında	**Rıfat Ilgaz**	**12.50**
15.	Susuz Yaz	**Necati Cumalı**	**10.—**
16.	Zeliş	**Necati Cumalı**	**12.50**
17.	Kopuk Takımı	**Tarık Dursun K.**	**10.—**
18.	Denizin Kanı	**Tarık Dursun K.**	**10.—**
19.	Direğin Tepesinde Bir Adam	**Zeyyat Selimoğlu**	**5.—**
20.	Büyük Yolculuk	**Kâmuran Şipal**	**5.—**
21.	Göçebe Denizin Üstünde Bir Adam	**Melih Cevdet Anday**	**5.—**
22.	Hasretinden Prangalar Eskittim	**Ahmet Arif**	**7.50**
23.	Vâ-Nû'lara Mektuplar	**Nâzım Hikmet**	**12.50**
25.	Şair Baba ve Damdakiler	**Nâzım Hikmet** **Balaban**	**4.—** **12.50**
26.	Garipler Sokağı	**Oktay Akbal**	**5.—**

CEM YAYINEVİ'nin

YENİ ÇIKAN KİTAPLARI

KIZIL VE KARA : Dünya Edebiyatının on büyük romanından birinin en iyi çevirisi. (Çeviren Nurullah Ataç) İki cilt bir arada. 600 sayfa, 20 Lira.

PABLO NERUDA - ŞİİRLER : 1971 Nobel Edebiyat Ödülünü alan Şilili şair Nerudanın en güzel şiirleri. (Çeviren Hilmi Yavuz) 7,5 Lira.

DENEMELER : Montaigne'in çok büyük ilgi gören ünlü eseri genişletilerek yeniden basıldı. Çeviren Sabahattin Eyuboğlu. (4. basım) 15 Lira.

BİR DELİKANLININ ROMANI : GÖNÜL EĞİTİMİ: Flaubert'in dev romanı Cemal Süreyanın güzel Türkçesiyle dilimize kazandırıldı. 20 Lira.

SUSUZ YAZ : Necati Cumalı'nın en ünlü eseri tekrar basıldı. 10 Lira

72. KOĞUŞ : Orhan Kemal'in satış rekorları kıran büyük hikâyesi. Altıncı basım. 7,5 Lira.